Bibeln – texterna

TILLÄGG TILL GAMLA TESTAMENTET

DE APOKRYFA
eller
DEUTEROKANONISKA
SKRIFTERNA

Ref kkB
Dcc 5000

Bibeln

Texterna

Tillägg till Gamla testamentet

De apokryfa eller deuterokanoniska skrifterna

Innehåll

Tillägg till Gamla testamentet

De apokryfa eller deuterokanoniska skrifterna

Tobit	Tob	1657
Judit	Judit	1681
Ester enligt den grekiska texten	Est Gr	1709
Första Mackabeerboken	1 Mack	1729
Andra Mackabeerboken	2 Mack	1789
Salomos vishet	Vish	1833
Jesus Syraks vishet	Syr	1865
Baruk	Bar	1963
Jeremias brev	Jer br	1973
Tillägg till Daniel	Till Dan	1977
A Susanna		1977
B Den brinnande ugnen		1980
C Bel och ormguden		1984
Manasses bön	Man	1987

Tobit

1 [1]Detta är berättelsen om Tobit, son till Tobiel, son till Hananiel, son till Aduel, son till Gabael, son till Rafael, son till Reguel, av Jachasiels släkt och Naftalis stam. [2]På den assyriske kungen Salmanassars tid fördes han bort som krigsfånge från Tishbe, som ligger söder om Naftalis Kedesh i övre Galileen, ovanför Hasor och på andra sidan om vägen mot väster, norr om Pegor.

Tobits fromhet

[3]Jag, Tobit, har följt sanningens väg och gjort rättfärdiga gärningar i hela mitt liv. Jag har alltid utövat välgörenhet mot mina bröder och landsmän som hade fått gå i fångenskap till Nineve i Assyrien liksom jag själv. [4]När jag var ung och levde i min hembygd i Israels land hade hela min fader Naftalis stam avfallit från Davids kungahus och från Jerusalem, den stad som valts ut bland alla Israels stammar till offerplats för alla stammarna, och där templet, Gud den Högstes boning, blivit byggt och helgat för att bestå i alla tider. [5]Alla mina bröder, hela min fader Naftalis stam, offrade åt tjurkalven i Dan som kung Jerobeam av Israel hade låtit göra; de offrade på alla berg i Galileen. [6]Jag var den ende som alltid reste till Jerusalem vid högtiderna enligt skriftens eviga påbud för hela Israel. Jag begav mig till Jerusalem med det första av den nya skörden, med tiondet av boskapen och den första ullen från fåren. [7]Allt detta överlämnade jag till prästerna av Arons ätt som offergåva, och jag gav det första tiondet av säd, vin och olja, granatäpplen, fikon och andra frukter åt leviterna som tjänstgjorde i Jerusalem. Det andra tiondet räknade jag om i pengar under de sex åren, och jag reste varje år till Jerusalem för att förbruka det. [8]Jag gav också till de föräldralösa, änkorna och proselyterna, de som hade upptagits i Israels folk: när jag kom med tiondet det tredje året gav jag det till dem, och vi åt en måltid enligt bestämmelserna om detta i Moses lag och enligt de bud som

hade inpräntats i mig av Debora, min farfar Hananiels mor. Min far hade nämligen dött och lämnat mig föräldralös.

9När jag hade blivit vuxen tog jag en hustru, Hanna, ur min egen släkt. Med henne fick jag en son, som jag gav namnet Tobias.

10När jag fördes bort till Assyrien som krigsfånge kom jag till Nineve. Alla mina bröder och landsmän åt samma mat som hedningarna, 11men jag själv aktade mig för att äta hedningarnas mat. 12Då jag samvetsgrant hade min Gud i tankarna 13lät den Högste mitt sätt och mitt yttre behaga Salmanassar. Jag fick köpa in allt vad han behövde, 14och så länge han levde reste jag till Medien för att göra uppköp åt honom. I Medien lämnade jag några penningpåsar i förvar hos Gabael, en bror till Gabri. De innehöll sammanlagt tio talenter silver. 15Men när Salmanassar dog och hans son Sanherib efterträdde honom som kung blev det oroligheter i Medien, så att jag inte längre kunde göra några resor dit.

16Medan Salmanassar levde utövade jag alltid välgörenhet mot mina bröder och landsmän. 17Jag lät de hungriga få min mat och de nakna få kläder, och om jag såg någon av mitt folk ligga död utanför Nineves stadsmur begravde jag honom. 18Nu begravde jag också dem som Sanherib lät döda sedan han måst bryta upp och fly från Judeen den gången då himlens konung dömde honom för hädelserna han hade uttalat. Då dödade han nämligen många israeliter i sitt raseri; jag gömde undan deras kroppar och begravde dem, och när Sanherib lät söka efter dem fann man dem inte. 19Men en av Nineves invånare gick till kungen och avslöjade att det var jag som i hemlighet begravde de döda. När jag fick veta att jag hade blivit angiven för kungen och att man sökte efter mig för att döda mig, blev jag rädd och gav mig av därifrån. 20Allt vad jag ägde berövades mig och togs i beslag av kungen — ingenting blev kvar åt mig utom min hustru Hanna och min son Tobias.

21Men innan fyrtio dagar hade gått blev kungen mördad av två av sina söner. De flydde till Araratbergen, och hans son Assarhaddon blev kung efter honom. Han satte Achikar, min bror Hanaels son, att sköta hela rikets finanser, och han fick ansvaret för hela förvaltningen. 22Då talade Achikar väl för mig, och jag fick komma tillbaka till Nineve. Redan när Sanherib regera-

de i Assyrien hade Achikar varit överste munskänk, sigillbevarare, kansler och skattmästare, och Assarhaddon gav honom ämbetena tillbaka. Han var min brorson, min nära släkting.

Tobits olyckor

2 [1]Under Assarhaddons regering återvände jag alltså hem och fick tillbaka min hustru Hanna och min son Tobias. När vi skulle fira pingst, den fest som kallas veckohögtiden, gjordes en festmåltid i ordning åt mig, och jag slog mig ner för att äta. [2]Bordet sattes fram för mig, men när jag såg de många rätterna sade jag till min son Tobias: "Gå ut, min pojke, och se om du kan hitta någon fattig man med det rätta sinnelaget bland våra bröder som är fångar här i Nineve. Ta med honom hit så att han får äta tillsammans med mig. Jag skall vänta på dig tills du kommer tillbaka."

[3]Tobias gick för att leta rätt på någon fattig broder till oss men kom tillbaka och sade: "Far!" — "Ja, min pojke", svarade jag, och han fortsatte: "Far, en man av vårt folk har blivit mördad och ligger slängd på torget, han blev strypt där alldeles nyss." [4]Jag for upp, gick från måltiden utan att ha smakat på den och hämtade den döde från den öppna platsen. Jag lade honom i ett skjul i väntan på att solen skulle gå ner, så att jag kunde begrava honom. [5]Så gick jag hem igen, badade mig och åt min mat med sorg, [6]och jag tänkte på de ord som profeten Amos uttalade om Betel:

Era fester skall vändas i sorg
och alla era sånger i klagan.

[7]Och jag grät.

När solen hade gått ner gick jag ut och grävde en grav, där jag lade den döde. [8]Mina grannar skrattade åt mig och sade: "Är han inte rädd längre? Han har redan fått fly en gång och förlorat allt han ägde när han var efterspanad och skulle dödas för samma sak, och nu är han i gång igen med att begrava de döda!"

[9]På natten badade jag mig igen, gick ut på gården och lade mig att sova intill gårdsmuren. Eftersom det var hett hade jag ingenting över huvudet. [10]Men jag visste inte att det höll till sparvar i muren ovanför mig; deras varma spillning fastnade i

ögonen på mig, så att det bildades vita hinnor. Jag gick till läkare för att få hjälp, men ju mer de behandlade mig med sina salvor, desto mer försämrades min syn av de vita hinnorna, tills jag blev helt blind. I fyra års tid var jag utan syn, och alla mina landsmän var ledsna för min skull. Achikar försörjde mig i två år, men sedan måste han resa till Elam.

11Vid den tiden hade min hustru Hanna börjat tjäna pengar på att bereda ull och väva, som kvinnor brukar göra, och hon försörjde mig på sina inkomster. 12Hon fick ullen skickad till sig och vävde mot betalning. Den sjunde dystros skar hon ner en väv och skickade den till beställarna. De betalade henne hela lönen men gav henne dessutom en killing att ta hem. 13När hon kom hem till mig började den bräka. Då ropade jag på Hanna och sade: "Var kommer getkräket ifrån? Den är väl inte stulen? Ge tillbaka den till ägarna, vi får inte äta något som är stulet." 14Hon svarade att hon hade fått den till skänks utöver lönen, men jag trodde henne inte utan sade åt henne att lämna tillbaka den till ägarna, och jag rodnade av skam över vad hon hade gjort. Då sade hon till mig: "Vad har du fått för all din välgörenhet? Vad har du för din rättfärdighet? Nu ser man vad det var värt!"

3 1Jag blev djupt bedrövad och brast ut i suckar och gråt. Jag gick ut på gården och bad under suckar:

2Rättfärdig är du, Herre,
alla dina handlingar är rättfärdiga,
i allt vad du gör är du barmhärtig och sannfärdig,
din dom är alltid rättvis.
3Tänk nu på mig, Herre, vänd din blick till mig,
straffa mig inte för mina synder och felsteg,
och inte heller för mina fäders.
De syndade mot dig 4och lydde inte dina bud;
då prisgav du oss åt plundring, fångenskap och död
och gjorde oss till åtlöje, till en visa och ett ordspråk
bland alla de folk som du fördrev oss till.
5De många straff du nu låtit drabba mig
är rättvisa domar över mina och mina förfäders synder,
ty vi har inte hållit dina bud
och inte levat svekfritt inför dig.

6Gör nu med mig som du vill,
befall att min ande tas ifrån mig,
så att jag får lämna jordens yta och själv bli jord.
Ty det är bättre att dö än att leva
när jag fått höra dessa lögnaktiga skymford
och är fylld av djup bedrövelse.
Herre, befall att jag får lämna detta elände,
låt mig få gå till mitt eviga hem,
och vänd inte bort ditt ansikte från mig, Herre.
Ty det är bättre att dö och slippa skymford
än att leva i så stort elände.

Saras olyckor

7Samma dag inträffade det också att Sara, dotter till Raguel i Ekbatana i Medien, blev skymfad av en av sin fars tjänsteflickor. 8Hon hade nämligen blivit bortgift sju gånger, men den onde demonen Asmodaios hade dödat alla männen innan de varit tillsammans med henne så som det är bestämt för kvinnorna. Tjänsteflickan sade till henne: "Det är du själv som kväver dina män! Du har redan blivit bortgift med sju män, men ingen av dem har du haft någon glädje av. 9Varför skall du slå oss bara för att dina män har dött? Ge dig i väg till dem! Måtte vi slippa att någonsin se en son eller dotter till dig!"

10Då blev Sara djupt bedrövad och brast i gråt, och hon gick upp på övervåningen i sin fars hus för att hänga sig. Men hon besinnade sig och sade: "Tänk om de skymfar min far och säger till honom: Du hade denna enda kära dotter, och hon blev så olycklig att hon gick och hängde sig. Då blir jag orsak till att min far åldras och dör i sorg. Det är bättre att jag inte hänger mig utan ber till Herren att jag får dö och slipper leva och höra fler skymford." 11Hon gick genast fram till fönstret, lyfte sina händer och bad:

Välsignad är du, barmhärtige Gud,
välsignat ditt namn för evigt.
Må alla dina verk prisa dig i evighet!

12Jag lyfter mitt ansikte och mina blickar mot dig.
13Befall att jag får lämna jorden och slipper fler skymford.

14Härskare, du vet att ingen man har besudlat mig,
15jag har varken fläckat mitt eller min fars namn
här i fångenskapens land.
Jag är min fars enda barn,
han har ingen mer som kan ärva honom
och ingen släkting eller anförvant som kan äkta mig
och som jag borde spara mig åt.
Sju män har jag redan mist:
varför skulle jag leva längre?
Men om du inte vill låta mig dö,
se då i nåd till mig och visa mig barmhärtighet,
så att jag slipper höra fler skymford.

Ängeln Rafael sänds ut

16I ett och samma ögonblick nådde bådas böner fram till Guds härlighet, 17och Rafael sändes ut för att ge dem bot: åt Tobit genom att befria hans ögon från de vita hinnorna, så att han åter skulle få se Guds ljus, och åt Sara, Raguels dotter, genom att ge henne till hustru åt Tobias, Tobits son, och befria henne från den onde demonen Asmodaios. Tobias hade nämligen företrädesrätt till Sara framför alla andra som kunde vilja äkta henne.

I samma ögonblick som Tobit återvände in i sitt hus från gården, gick Sara, Raguels dotter, ner från övervåningen.

Tobit förmanar Tobias

4 1Samma dag erinrade sig Tobit pengarna som han hade lämnat i förvar hos Gabael i Rages i Medien, 2och han tänkte: "När jag nu har bett att få dö, borde jag då inte kalla på min son Tobias och berätta för honom om de där pengarna innan jag dör?" 3Han kallade alltså på sin son. När han kom sade Tobit till honom: "Min pojke!" — "Ja, far", svarade han, och Tobit fortsatte: "Ge mig en hederlig begravning. Visa din mor aktning och överge henne inte så länge hon lever. Var henne till lags, och vålla henne inte sorg genom något som du gör. 4Mitt barn, kom ihåg alla faror som hon utsatte sig för genom att bära dig i sin kropp. Och när hon dör skall du begrava henne vid min sida i samma grav.

5Tänk på Herren hela ditt liv, mitt barn, akta dig för att synda och överträda hans bud. Gör rättfärdiga gärningar så länge du lever, och gå inte på orätta vägar, 6ty är du hederlig får du framgång i allt du gör. Åt alla som lever rättfärdigt 7skall du ge allmosor av vad du har. Vänd dig aldrig bort från den fattige, så kommer inte Gud att vända sig från dig. 8Ge efter dina tillgångar, mitt barn: äger du mycket, så använd det för att hjälpa, äger du litet, så hjälp med det du har. Och oroa dig inte, mitt barn, när du ger din allmosa; 9du samlar en skatt åt dig för nödens dag, 10ty allmosor räddar från döden och gör att du slipper gå in i mörkret. 11De är gåvor som alltid gagnar givarna inför den Högste.

12Akta dig för otukt av alla slag, mitt barn, och framför allt: ta dig en hustru från din egen släkt. Välj inte en främmande kvinna, en som inte tillhör dina fäders stam, ty vi är profeters söner, ja, i sanning söner till profeter. Noa var den förste profeten, sedan kom Abraham, Isak och Jakob, våra urtida fäder. Kom ihåg, mitt barn, att alla dessa tog hustrur från sin egen släkt; så vann de också välsignelse genom sina barn, och deras efterkommande skall ärva landet. 13Var alltså dina bröder tillgiven, mitt barn, och tyck inte att du är förmer än ditt folks döttrar, så att du försmår dem, ty högmod leder till olycka och otrygghet, och av oduglighet kommer fattigdom och elände; oduglighetен är hungerns mor.

14Den som arbetar hos dig skall du alltid ge lön samma dag. Håll inte inne någons lön över natten, så kommer inte heller din lön att hållas inne, om du uppriktigt tjänar Gud. Ge akt på dig själv, mitt barn, vad du än företar dig, och visa dig väluppfostrad vart du än kommer. 15Gör inte mot någon det du själv avskyr. Låt aldrig det onda slå följe med dig på vägen. 16Dela ditt bröd med de hungriga och dina kläder med de nakna. Ge bort allt du kan avvara, mitt barn, och följ inte din allmosa med missunnsamma blickar. 17Slösa med det du har av mat och vin vid de rättfärdigas gravar, och låt inte syndarna få det. 18Be om råd från alla som är kloka, håll dig inte för god för det, ty alla råd är till nytta. 19Prisa alltid Gud, be honom att han leder dig rätt och gör ditt liv lyckligt och alla dina tankar kloka. Ty andra folk har inte kloka tankar, de är en gåva av Herren själv; vem han vill upphöjer han, och vem han vill sänder han

längst ner i dödsriket. Kom nu ihåg dessa förmaningar, mitt barn, och låt dem aldrig utplånas ur ditt hjärta.

20Och nu, min pojke, vill jag tala om för dig att jag har lämnat tio talenter silver i förvar hos Gabael, Gabris son, i Rages i Medien. 21Oroa dig inte över att vi har blivit fattiga; du äger en stor rikedom, om du är gudfruktig och undviker all synd och gör det som är gott inför Herren, din Gud."

Tobias resa förbereds

5 1Tobias svarade sin far Tobit: "Jag skall följa alla dina förmaningar, far. 2Men hur skall jag kunna få pengarna av Gabael? Han känner ju inte mig och jag inte honom. Vad skall jag ge honom för bevis så att han känner igen mig och tror mig och ger mig pengarna? Och jag känner inte vägarna till Medien, så hur skall jag kunna resa dit?" 3Då svarade Tobit sin son: "Han gav mig ett kvitto, och jag gav honom ett dokument som jag delade i två delar, en åt oss var: den ena behöll jag, den andra lämnade jag tillsammans med pengarna. Det är nu tjugo år sedan jag deponerade dessa pengar. Leta nu upp en pålitlig man som kan bli din reskamrat och som vi betalar lön, och hämta så pengarna hos Gabael medan jag ännu är i livet."

4Tobias gick ut för att leta upp en reskamrat till Medien, som var förtrogen med vägen dit. När han kom ut stod ängeln Rafael där framför honom, men han förstod inte att det var en ängel från Gud. 5"Var kommer du ifrån?" frågade han. Rafael svarade: "Jag är israelit, en av dina bröder, och jag har kommit hit för att söka arbete." — "Känner du vägen till Medien?" frågade Tobias då. 6Han svarade: "Ja, jag har ofta varit där, jag är erfaren och känner till alla vägarna. Det är åtskilliga gånger jag har gjort resan till Medien, och då har jag bott hos vår broder Gabael, som bor i Rages i Medien. Från Ekbatana är det två fulla dagsresor till Rages — den staden ligger uppe i bergen och Ekbatana mitt på slätten." 7Då sade Tobias: "Vänta på mig medan jag går in och berättar för min far. Jag behöver dig som reskamrat, och jag skall betala dig för det." — 8"Jag stannar här", svarade Rafael, "dröj bara inte för länge."

9Tobias gick in och berättade för sin far: "Jag har funnit en man som är israelit, en av våra bröder." Tobit svarade: "Be ho-

nom stiga in, så att jag kan ta reda på vad han tillhör för familj och stam och om han kan bli en pålitlig reskamrat till dig, min pojke." [10]Tobias gick ut och kallade på honom. "Min far ber dig stiga in", sade han. Rafael kom in, Tobit hälsade honom först, och han svarade: "Lycka och glädje önskar jag dig." Då sade Tobit: "Vad har jag för lycka kvar att glädjas åt? Jag är ju blind och kan inte se himlens ljus, jag ligger i mörkret som de döda som aldrig mer får skymta ljuset. Fastän jag lever är jag bland de döda, jag hör människorna tala men ser dem inte." Rafael svarade: "Fatta mod, hos Gud finns hjälp för dig, och den kommer snart. Så fatta mod." Tobit sade till honom: "Min son Tobias vill resa till Medien. Kan du följa med honom och vara hans vägvisare? Jag skall betala dig för det, broder." Han svarade: "Jag kan följa med honom, jag känner alla vägarna. Jag har ofta gjort resan till Medien och färdats över alla berg och slätter där, och jag är förtrogen med alla vägarna i landet."

[11]Tobit sade: "Broder, vilken släkt tillhör du, och vilken stam? Låt mig få veta det, broder." — [12]"Vad har du för glädje av min stam och släkt?" frågade den andre. "Är det min stam och släkt eller mina tjänster du vill ha?" Men Tobit svarade honom: "Jag vill ha klart besked om vems son du är och vad du heter." [13]Då sade ängeln: "Jag är Asarja, son till den gamle Hananja, en broder till dig." — [14]"Jag hälsar dig hjärtligt välkommen, broder", sade Tobit. "Ta inte illa upp att jag ville få klart besked om din släkt. Du är verkligen en broder, av fin och god familj. Jag kände Hananja och Netanja, den gamle Shemajas båda söner. De brukade göra sällskap med mig till Jerusalem för att fira gudstjänst där, och de lät sig aldrig föras vilse. Dessa män är våra bröder, och du är av god härkomst. Välkommen skall du vara." [15]Han fortsatte: "Jag skall ge dig en drachma om dagen i lön och samma uppehälle som jag ger min son. Följ nu bara med min son, [16]jag skall ge dig mer än din lön." Ängeln svarade: "Jag skall följa med honom. Var inte orolig, vi kommer tillbaka till dig välbehållna, likadana som när vi far härifrån. Det är ingen farlig resa." [17]Då sade Tobit: "Jag önskar dig lycka på färden, broder!" Sedan kallade han på sin son och sade till honom: "Min pojke, gör i ordning vad du behöver för resan, och ge dig så i väg tillsammans med din broder. Må

himlens Gud hjälpa er ända fram och låta mig få er tillbaka välbehållna. Må hans ängel gå med och skydda er på vägen."

Tobias gjorde sig i ordning för färden. När han skulle ge sig i väg kysste han sin far och sin mor, och Tobit önskade honom lycklig resa. 18Men hans mor började gråta och sade till Tobit: "Varför har du skickat i väg min pojke? Är inte han den käpp vi har till stöd så länge han går ut och in här hos oss? 19Riskera inte det vi har för de där pengarnas skull, de får bli ett billigt pris för vårt barn. 20Det Herren har gett oss att leva av räcker till för oss." 21Han svarade: "Oroa dig inte. Vår pojke kommer att återvända till oss välbehållen, likadan som när han far. Det skall du få se med egna ögon den dag han kommer välbehållen hem till dig. Oroa dig inte, var inte ängslig för deras skull, min syster. 22En god ängel skall gå vid hans sida, resan kommer att
6 gå lyckligt, och han skall komma välbehållen tillbaka." 1Då slutade hon gråta.

Den stora fisken

2Tobias gav sig i väg med ängeln i sällskap, och hunden sprang efter honom och följde dem en bit på vägen. Så färdades de båda tillsammans. När mörkret föll den första kvällen slog de läger vid floden Tigris. 3Ynglingen gick ner för att tvätta fötterna i floden. Då stack en stor fisk upp ur vattnet och skulle sluka hans fot. Han skrek till, 4men ängeln sade: "Fånga fisken och håll fast den." Ynglingen fångade fisken och drog upp den på land. 5"Skär upp fisken", sade ängeln, "och ta ut gallan, hjärtat och levern. Kasta bort de andra inälvorna, men spara gallan, hjärtat och levern, ty de kan användas som läkemedel." 6Ynglingen skar upp fisken och tog vara på gallan, hjärtat och levern. Sedan stekte de en del av fisken och tog med sig på vägen; resten saltade de och lämnade kvar.

De färdades vidare tillsammans och närmade sig Medien. 7Då frågade Tobias ängeln: "Asarja, min broder, vad är det för läkemedel som finns i fiskens hjärta och lever och i gallan?" 8Han svarade: "Fiskens hjärta och lever kan du bränna när en man eller kvinna hemsöks av en demon eller en ond ande; då försvinner alla hemsökelser från den människan, så att hon för all framtid är fri från dem. 9Gallan kan du smörja i ögonen på

en människa som har fått vita hinnor; blås sedan på dem, så blir ögonen friska."

Rafael berättar om Sara

10När han hade kommit in i Medien och redan närmade sig Ekbatana 11sade Rafael: "Tobias, min broder." — "Ja", svarade han, och ängeln fortsatte: "I natt skall vi bo hos Raguel. Han är din släkting, och han har en dotter som heter Sara. 12Utom henne har han varken son eller dotter, och du är den som står närmast till av alla att äkta henne, liksom du har rätt att ärva hennes fars egendom. Flickan är förståndig och duktig och mycket vacker. Fadern är djupt fäst vid henne och ger henne allt han har. 13Det är din rättighet att ärva hennes far, och det tillkommer dig att få henne till hustru. Hör på mig, broder: jag skall tala om flickan med hennes far nu i kväll och be att vi får henne till brud åt dig. Då kan vi fira bröllopsfesten när vi kommer tillbaka från Rages. Jag är säker på att Raguel inte kan vägra dig henne eller lova bort henne åt någon annan, ty då skulle han förtjäna dödsstraff enligt bestämmelsen i Moses bok, och han vet att det tillkommer dig före alla andra män att äkta hans dotter. Hör på mig, broder, vi skall tala om flickan nu i kväll och be om hennes hand, och när vi kommer tillbaka från Rages skall vi hämta henne och ta henne med oss hem till dig."

14Tobias svarade Rafael: "Asarja, min broder, jag har hört att hon redan har blivit bortgift sju gånger, men alla männen dog på bröllopsnatten, så snart de gick in i hennes rum. Jag har hört sägas att det är en demon som dödar dem, 15och nu är jag rädd — demonen älskar henne och gör inte henne något ont, men han dödar alla som vill komma henne nära, och jag är min fars ende son: jag är rädd för att dö så att jag blir orsak till att min far och mor går i graven av sorg. De har ingen annan son som skulle kunna begrava dem." 16Ängeln svarade: "Kommer du inte ihåg de förmaningar din far gav dig: att du skulle ta en hustru från din fars familj. Hör nu på mig, broder, oroa dig inte för den där demonen, utan gift dig med henne. Jag vet att hon skall bli din hustru redan i natt. 17Och när du kommer in i brudkammaren skall du ta fiskens hjärta och en bit av levern

och lägga på den glödande rökelsen, så att lukten sprider sig.
18När demonen känner den kommer han att fly och aldrig någonsin mer visa sig i hennes närhet. Och när du skall vara tillsammans med henne skall ni båda först stiga upp och anropa himlens herre och be honom om barmhärtighet och beskydd. Var inte rädd, det är åt dig hon har blivit bestämd före tidens början, och det är du som skall rädda henne. Hon kommer att följa med dig, och jag tror att hon kommer att ge dig barn som skall bli som bröder för dig. Var inte orolig." När Tobias hörde vad Rafael sade och förstod att hon var hans syster, en som tillhörde hans fars släkt och familj, fick han henne mycket kär och blev innerligt fäst vid henne.

Tobias hos Raguel

7 1När han kom in i Ekbatana sade han: "Asarja, min broder, för mig raka vägen till vår broder Raguel." Ängeln förde honom då hem till Raguel, och de fann honom sittande vid dörren till gården. De hälsade först, och han svarade: "Var hjärtligt hälsade, bröder, och varmt välkomna." Så förde han dem in i huset.
2Han sade till sin hustru Edna: "Vad den här unge mannen är lik min broder Tobit!" 3Edna vände sig till dem och frågade: "Varifrån är ni, bröder?" De svarade: "Vi hör till naftaliterna som är krigsfångar i Nineve." — 4"Känner ni vår broder Tobit?" frågade hon, och de svarade: "Ja, vi känner honom." — "Mår han bra?" frågade hon. 5"Ja, han lever och har hälsan", svarade de, och Tobias sade: "Det är min far." 6Då sprang Raguel upp, kysste honom och brast i gråt. 7Sedan tog han till orda och sade: "Gud välsigne dig, pojke, du har en god och fin man till far. Vilken förfärlig olycka att en så rättfärdig och givmild man har blivit blind!" Han föll sin broder Tobias om halsen och grät. 8Hans hustru Edna började också gråta över Tobit, och deras dotter Sara brast även hon i gråt. 9Raguel slaktade en bagge och tog med glädje emot sina gäster.

När de hade badat och tvättat sig och slagit sig ner för att äta sade Tobias till Rafael: "Asarja, min broder, be nu Raguel att ge mig min syster Sara till hustru." 10Raguel hörde det och sade till den unge mannen: "Ät och drick och ha trevligt i kväll: det tillkommer ingen annan än dig, broder, att äkta min

dotter Sara, och jag har ingen rätt att ge henne åt någon annan man, eftersom du är min närmaste släkting. Men, min pojke, jag måste säga dig sanningen. 11Jag har gift bort henne sju gånger med bröder till oss, och de dog alla på bröllopsnatten när de kom in till henne. Men ät och drick nu, min pojke, er framtid ligger i Herrens hand." Tobias svarade: "Jag skall varken äta eller dricka mer förrän du ger mig ett bindande löfte." Då sade Raguel: "Nåväl, härmed ger jag henne åt dig enligt bestämmelsen i Moses bok. Det är himlens vilja att hon skall ges åt dig. Ta din syster: från denna stund är du hennes broder och hon din syster, från denna dag tillhör hon dig för alltid. Må himlens herre låta denna natt sluta lyckligt för er, min pojke, må han vara barmhärtig och ge er frid."

12Så kallade Raguel på sin dotter Sara, och hon kom in till honom. Han tog hennes hand och överlämnade henne åt Tobias med orden: "Ta henne enligt lagen och enligt den bestämmelse i Moses bok som ger henne till hustru åt dig. Må du oskadd kunna behålla henne och föra henne hem till din far. Himlens Gud må låta allt gå lyckligt för er och ge er frid." 13Så kallade han på flickans mor och sade till om papper att skriva på, så att han kunde sätta upp ett äktenskapskontrakt, genom vilket han skulle ge henne till hustru åt honom enligt bestämmelsen i Moses lag. Flickans mor hämtade det, och han skrev ut ett kontrakt och satte sitt sigill på det. 14Därefter började de äta och dricka. 15Raguel kallade på sin hustru Edna och sade: "Min syster, gör i ordning den andra kammaren och ta med henne dit." 16Hon gick och bäddade i kammaren, som han hade sagt, och tog henne med dit. Hon började gråta över henne men torkade tårarna och sade: 17"Fatta mod, min dotter. Måtte himlens herre ge dig glädje efter all din sorg. Fatta mod, min dotter." Sedan gick hon ut.

Bröllopsnatten

8 1När de hade avslutat måltiden och skulle gå till sängs följde de den unge mannen in i kammaren. 2Tobias kom ihåg vad Rafael hade sagt och tog upp fiskens lever och hjärta ur påsen där han hade dem och lade dem på den glödande rökelsen. 3Lukten från fisken hejdade demonen, och han flydde långt

upp i Egypten, men Rafael följde genast efter, tog honom till fånga och fjättrade honom.

4När de andra hade gått ut ur kammaren och stängt dörren steg Tobias upp ur sängen och sade: "Kom, min syster, låt oss anropa vår Herre och be att han förbarmar sig över oss och skyddar oss." 5Hon steg upp, och de anropade Gud och bad honom om beskydd. Tobias sade: "Välsignad är du, våra fäders Gud, välsignat ditt namn genom alla släktled i evighet. Må himlarna och hela din skapelse prisa dig. 6Du skapade Adam, och till hans hjälp och stöd skapade du Eva, hans hustru, och från dem båda kom människosläktet. Du sade: *Det är inte bra att mannen är ensam, vi skall ge honom en like till hjälp.* 7Du vet, Herre, att det inte är av otuktigt begär som jag äktar denna min syster. Nej, jag ber dig uppriktigt, Herre, att visa godhet mot mig och henne, så att vi får åldras tillsammans och blir välsignade med barn." 8Och tillsammans sade de: "Amen, amen." 9Sedan gick de till sängs för natten.

Men Raguel kallade på sina slavar och gick ut med dem och grävde en grav, 10ty han tänkte: "Annars blir vi hånade och skymfade för att Tobias har dött." 11När graven var färdiggrävd gick Raguel hem, kallade på sin hustru 12och sade: "Skicka en tjänsteflicka att gå in och se efter om han lever. Så kan vi begrava honom om han är död, och ingen behöver få veta det." 13De sade åt tjänsteflickan att gå in, tände en lampa och öppnade dörren. När hon kom in såg hon dem ligga och sova tillsammans, 14och hon gick ut och talade om att han levde och att allt var väl. 15Då prisade Raguel himlens Gud: "Välsignad är du, Gud, jag prisar dig av fullaste hjärta. Må du prisas av dina heliga och alla dina skapade verk, må alla dina änglar och utvalda prisa dig i all evighet. 16Välsignad är du som har gett mig glädje, som inte lät mina farhågor besannas utan har visat oss din stora barmhärtighet. 17Välsignad är du som har förbarmat dig över dessa två, som är sina föräldrars enda barn. Var barmhärtig mot dem, härskare, och ge dem skydd, låt glädje och barmhärtighet fylla deras liv till slutet."

18Sedan sade Raguel åt sina slavar att skotta igen graven innan det blev ljust. 19Han sade åt sin hustru att baka mycket bröd. Själv gick han ut till kreaturen och hämtade två kor och fyra baggar, och han sade till om att djuren skulle slaktas. 20Så

kallade han på Tobias, svor en ed och sade: "Under fjorton dagars tid får du inte lämna mitt hus. Du skall stanna här hos mig, äta och dricka och trösta min olycksdrabbade dotter. 21Av all min egendom skall du redan nu ta med dig hälften, när du lyckligt och väl reser hem till din far. Den andra hälften får ni när jag och min hustru dör. Känn dig trygg, min pojke: i mig har du en far och i Edna en mor, och vi står vid din och din systers sida från denna stund och för all framtid. Känn dig trygg, min pojke."

Pengarna hämtas

9 1Då kallade Tobias på Rafael och sade till honom: 2"Asarja, min broder, ta med dig fyra slavar och två kameler och bege dig till Rages. Sök upp Gabael, ge honom dokumentet och hämta ut pengarna. Ta honom sedan med till bröllopsfesten. 3/4Du vet ju hur far kommer att räkna dagarna, och om jag dröjer en enda dag för länge vållar jag honom stort bekymmer. Men du känner också till den ed som Raguel har svurit — den måste jag rätta mig efter."

5Rafael reste med de fyra slavarna och de två kamelerna till Rages i Medien, och de tog in hos Gabael. Han gav honom sitt dokument och berättade för honom om Tobits son Tobias, att han hade gift sig och att han nu bjöd honom till bröllopsfesten. Gabael räknade upp de förseglade påsarna åt honom och överlämnade dem.

6Tidigt på morgonen gav de sig i väg tillsammans till bröllopsfesten. När de steg in hos Raguel låg Tobias till bords. Han sprang upp och hälsade Gabael, som brast i gråt och välsignade honom: "Min ädle, fine vän, son till en ädel och fin, rättfärdig och givmild man, må Herren ge sin himmelska välsignelse åt dig och din hustru och hennes far och mor. Pris ske Gud som har låtit mig se denna avbild av min kusin Tobit!"

Föräldrarnas oro

10 1För varje dag som gick räknade Tobit efter hur lång tid som var kvar tills sonen fullbordat sin resa och skulle komma tillbaka. När tiden hade gått ut och Tobias inte kom 2tänkte han: "Han har väl inte blivit kvarhållen därborta? Det är väl inte så

att Gabael är död och ingen ger honom pengarna?" 3Han blev dyster till sinnes, 4och hans hustru Hanna sade: "Min pojke är död, han finns inte i livet längre." Hon började gråta och klaga över sin son: 5"Ve mig! Mitt barn, mina ögons ljus, varför lät jag dig resa?" — 6"Säg inte så", sade Tobit. "Oroa dig inte, min syster, det är ingen fara med honom. Det är förstås något som har försenat dem där borta, och mannen som reser med honom är pålitlig, han är en av våra bröder. Bekymra dig inte för honom, min syster, han är snart här." 7Men hon svarade: "Låt mig vara! Försök inte lura mig, min pojke är död." Varje dag sprang hon ut och såg bortåt vägen där hennes son hade försvunnit, och hon vägrade att äta. När solen gick ner kom hon in, och hon klagade och grät hela natten och kunde inte sova.

Uppbrottet från Raguel

När den fjorton dagar långa bröllopsfesten var över som Raguel hade svurit att hålla för sin dotter, gick Tobias in till honom och sade: "Låt mig ge mig av nu, för jag förstår att far och mor tror att de aldrig skall få se mig mer. Jag ber dig, fader, att du låter mig resa hem till min far. Jag har redan berättat för dig hur det var med honom när jag for." 8Raguel svarade: "Stanna här, min pojke, stanna kvar hos mig, jag skall skicka folk till din far Tobit med underrättelser om dig." — 9"Nej, aldrig", sade Tobias, "jag ber dig att du låter mig resa härifrån till min far." 10Då lät Raguel det bli så: Tobias fick ta sin hustru Sara och hälften av Raguels egendom, tjänare och tjänsteflickor, kor och får, åsnor och kameler, kläder, pengar och husgeråd. 11Han önskade dem lycklig resa och gav Tobias sin avskedshälsning: "Lycka till, min pojke, lycklig resa! Må himlens herre låta allt gå väl för er, för dig och för din hustru Sara. Måtte jag få se era barn innan jag dör." 12Och till sin dotter Sara sade han: "Visa aktning för din svärfar och svärmor, min dotter, ty från denna stund är de dina föräldrar, alldeles som vi som gav dig livet. Gå i frid, min dotter. Måtte jag bara få höra gott om dig så länge jag lever." Efter denna avskedshälsning lät han dem ge sig av.

Och Edna sade till Tobias: "Mitt barn, min älskade broder, må Herren föra dig lyckligt hem, och måtte jag leva så länge

att jag får se dina och min dotter Saras barn innan jag dör. Inför Herren lämnar jag min dotter i ditt förvar: vålla henne aldrig någon sorg i hela ditt liv. Gå i frid, min pojke! Från denna stund är jag din mor och Sara din syster. Måtte vi alla få njuta av samma lycka så länge vi lever." Hon kysste dem båda och önskade dem lycka på resan.

13Så lämnade Tobias Raguels hus frisk och glad, och han prisade himlens och jordens herre, som råder över allt, för att hans resa hade gått lyckligt. Han prisade också Raguel och hans hustru Edna och sade: "Måtte det lyckas mig att hedra dem så länge de lever."

Hemkomsten

11 1De fortsatte sin resa tills de närmade sig Kaserin, som ligger strax utanför Nineve. 2Då sade Rafael: "Du vet hur det var med din far när vi lämnade honom. 3Låt oss nu skynda före din hustru och göra huset i ordning tills de andra kommer." 4De två männen gav sig av tillsammans, och Rafael sade åt Tobias att ha gallan till reds.

Hunden sprang och mötte dem, 5och Hanna som satt och såg bortåt vägen efter sin son 6fick syn på honom där han kom. Då ropade hon till hans far: "Här kommer din son, och mannen som reste med honom också!" 7Innan Tobias gick fram till sin far sade Rafael till honom: "Jag vet att hans ögon skall bli öppnade. 8Stänk fiskgallan i ögonen på honom, så får läkemedlet de vita hinnorna att skrumpna och flagna av, och din far får synen tillbaka och kan se ljuset." 9Hanna rusade upp, slog armarna om sin son och sade: "Nu har jag fått se dig, min pojke, nu kan jag dö." Och hon brast i gråt.

10Tobit reste sig också. Han snubblade men lyckades ta sig ut genom dörren till gården. Tobias gick fram till honom 11med fiskgallan i handen, blåste på hans ögon, tog tag i honom och sade: "Var lugn, far." Så anbringade han läkemedlet i ögonen på honom. När det började svida 12/13gnuggade fadern med båda händerna bort hinnorna från ögonvrårna, så att han kunde se sin son. Då slog han armarna om honom, 14brast i gråt och sade: "Jag ser dig, mitt barn! Välsignad är Gud, välsignat hans stora namn och välsignade alla hans heli-

ga änglar. Må hans heliga namn prisas i all evighet, 15ty han slog mig men förbarmade sig åter över mig: nu ser jag min son Tobias."

Sedan gick Tobit in igen och prisade Gud med hög röst i sin glädje. Och Tobias berättade för sin far att hans resa hade gått lyckligt och att han hade hämtat pengarna och att han dessutom hade äktat Raguels dotter Sara. "Hon är på väg hit", sade han, "hon är alldeles utanför Nineves port."

16Tobit gick ut till stadsporten för att möta sin svärdotter, och han prisade Gud i sin glädje. Och folket i Nineve häpnade när de såg honom komma gående med långa kliv och i sin fulla styrka, utan att ledas av någon. 17Inför dem alla lovade Tobit Gud som hade förbarmat sig över honom och öppnat hans ögon. När han mötte sin son Tobias hustru Sara hälsade han henne med orden: "Välkommen, dotter; välsignad är Gud som har fört dig hit till oss, min dotter. Välsignade är din far och din mor, välsignad är min son Tobias och välsignad är du själv, min dotter. Välkommen till ditt hem, jag önskar dig välsignelse och glädje, välkommen hit, min dotter!"

Den dagen blev det glädje bland alla judar i Nineve. 18Tobits brorsöner Achikar och Navad kom glada till hans hus, 19och de höll en glad bröllopsfest för Tobias under sju dagar.

Rafael avslöjar vem han är

12 1När bröllopsfesten var över kallade Tobit till sig sin son Tobias och sade: "Min pojke, se till att mannen som följde med dig på resan får sin lön, och ge honom mer än lönen." 2Tobias svarade: "Hur mycket skall jag ge honom, far? Om han får hälften av det som han och jag har fört hit, så förlorar jag inte på affären. 3Mig själv har han fört välbehållen hem, min hustru botade han, pengarna hämtade han tillsammans med mig, och dig botade han också. Vad kan jag ge honom som belöning?" 4Tobit svarade: "Min pojke, han har ärligt förtjänat att få hälften av allt det han kom hit med." 5Och Tobias kallade på honom och sade: "Du får som lön hälften av allt det du kom hit med. Gå i frid!"

6Då tog Rafael de båda männen avsides och sade till dem: "Prisa Gud och ge honom äran! Prisa hans storhet, berätta till

hans ära för alla som lever om vad han har gjort med er. Det är
gott att prisa Gud och lovsjunga hans namn. Förhärliga Guds
gärningar, tveka inte att ge honom äran. 7Kungens hemlighe-
ter är det rätt att dölja, men Guds verk skall äras och uppenba-
ras. Så ära och förhärliga dem då; gör det som är gott, så kom-
mer ingenting ont att drabba er. 8Det finns mer gott i bön och
fasta och i den rättfärdiges välgörenhet än i den orättfärdiges
rikedom. Det är bättre att ge allmosor än att samla skatter av
guld, 9ty allmosor räddar från döden och renar från alla syn-
der. Den som ger allmosor och handlar rättfärdigt får glädja
sig åt ett långt liv, 10men den som lever i synd och orättfärdig-
het är sin egen fiende.

11Nu vill jag avslöja hela sanningen för er utan att dölja nå-
gonting. Jag har redan avslöjat den genom att säga att man
skall dölja kungens hemligheter men uppenbara och ära Guds
verk. 12När du och Sara bad era böner var det jag som bar fram
dem till Herrens härlighet och påminde honom om er, och när
du begravde de döda var det på samma sätt. 13Och när du
utan att tveka reste dig från din måltid för att gå och ta hand
om den döde, 14då blev jag sänd till dig för att pröva dig, men
Gud sände mig också för att ge bot åt dig och åt Sara, din svär-
dotter. 15Jag är Rafael, en av de sju änglar som står beredda
hos Herren och har företräde hos honom i hans härlighet."

16De båda männen greps av skräck och föll bävande ner på
sina ansikten. 17Men ängeln sade till dem: "Var inte rädda, frid
över er. Upphör aldrig att prisa Gud. 18Det var inte min för-
tjänst att jag kom till er, det var Guds vilja att jag skulle göra
det. Honom skall ni prisa i all er tid, lovsjung honom. 19Lägg
märke till att jag aldrig åt någonting, det såg bara så ut för er.
20Res er upp från marken och tacka Gud. Nu stiger jag upp till
honom som har sänt mig. Skriv ner allt detta som har skett
med er." Han steg dit upp, 21och när de reste sig kunde de inte
se honom längre. 22Då prisade och lovsjöng de Gud och tacka-
de honom för de stora ting som han hade gjort då en ängel från
Gud visade sig för dem.

Tobits lovsång

13 [1]Tobit skrev då denna glädjebön:

Välsignad är Gud som lever i evighet,
välsignat är hans rike.
[2]Han slår men förbarmar sig också,
han för oss till dödsriket längst ner i jorden,
han för oss också upp ur förintelsen.
Ingen kan undfly hans hand.
[3]Tacka honom, Israels söner, inför alla folk.
Han skingrade er bland dem,
[4]men där visade han er sin storhet.
Lovsjung honom inför alla människor,
ty han är vår herre,
han är vår Gud, han är vår fader.
Han är Gud i all evighet.
[5]Han skall slå er för era synders skull
men också förbarma sig och föra er tillbaka
från alla de folk bland vilka ni skingrats.
[6]När ni vänder om till honom
av hela ert hjärta och hela er själ
och lever sannfärdigt inför honom,
då skall han vända sig till er
och inte längre dölja sitt ansikte för er.
Se vad han har gjort för er
och tacka honom med hög röst,
prisa rättfärdighetens herre
och lovsjung evighetens konung.
Jag tackar honom i min fångenskaps land,
jag visar det syndiga folket hans kraft och storhet.
Vänd om, ni syndare, lev rättfärdigt inför honom —
kanske skall han visa er kärlek och barmhärtighet.
[7]Jag lovsjunger min Gud,
jag skall glädja mig så länge jag lever.
[8]Prisa Herren, alla utvalda, lova hans storhet.
Fira glädjedagar och tacka honom.

9Jerusalem, du heliga stad,
han skall slå dig för vad du har gjort,
men han skall också förbarma sig över de rättfärdiga.
10Tacka Herren, det är gott för dig,
prisa evighetens konung,
så skall ditt tempel med jubel byggas upp på nytt.
Måtte han låta alla de fångna få glädjas hos dig
och ge alla de olyckliga sin kärlek hos dig,
släktled efter släktled i evighet.
11Ett strålande ljus skall nå till jordens gränser.
Många folk skall komma till dig fjärran ifrån,
de skall komma från världens ände
för att bo nära Herren Guds heliga namn,
de skall bära fram sina gåvor till himlens konung.
Släktled efter släktled skall sjunga glädjesånger i dig,
och den utvalda stadens namn skall bestå i evighet.
12Förbannelse över alla som föraktar och smädar dig,
förbannelse över alla som hatar och skymfar dig,
förbannelse över alla som raserar dig och river
dina murar,
alla som störtar dina torn och bränner dina hus,
men evig välsignelse över alla som visar dig vördnad!
13Gläd dig då och jubla med de rättfärdiga,
ty de skall alla samlas och prisa evighetens herre.
14Saliga de som älskar dig,
saliga de som gläder sig över din välgång,
saliga alla de som sörjer över dina många olyckor,
ty de skall få glädjas över dig
och skall få se all din glädje i evighet.

15Min själ skall prisa Herren, den store konungen,
16ty Jerusalem skall byggas upp på nytt
och hans tempel för eviga tider.
Salig blir jag om min släkt lever kvar
och får se dig i din härlighet
och lova himlens konung.

Jerusalems portar skall byggas upp av safir och smaragd
och av ädelsten alla dina murar.
Jerusalems torn skall byggas av guld,
av renaste guld alla deras tinnar.
17Jerusalems gator skall beläggas med mosaiker
av beryller, rubiner och juveler från Ofir.
18Från Jerusalems portar skall glädjesånger klinga,
och från alla dess hus skall det ljuda:
"Halleluja, välsignad är Israels Gud."
Och de välsignade skall välsigna det heliga namnet
för alltid och evigt.

14 1Så slutade Tobit sin lovsång.

Tobits avskedsord

Tobit dog i frid när han var 112 år gammal, och han fick en storslagen begravning i Nineve. 2Han var 62 år när hans ögon blev skadade. Sedan han hade fått synen tillbaka levde han ett lyckligt liv. Han utövade välgörenhet, och han upphörde aldrig att prisa Gud och lova hans storhet.

3När han låg för döden kallade han till sig sin son Tobias och hans sju söner och gav dem dessa förmaningar: "Min son, ta med dig dina barn 4och bege dig till Medien, ty jag tror på Guds ord om Nineve, som Nahum uttalade: alltsammans skall ske och skall drabba Assyrien och Nineve. Allt det som har sagts av Israels profeter, Guds sändebud, skall bli verklighet utan minsta inskränkning; alla deras ord skall uppfyllas på sin bestämda tid. I Medien blir det tryggare än i Assyrien och i Babylonien, ty jag vet och litar på att allt vad Gud har sagt skall gå i uppfyllelse och inträffa utan att ett enda ord slår fel. Alla våra bröder som bor kvar i Israels land kommer att skingras och föras bort som fångar från det goda landet. Hela Israels land skall ligga öde, Samaria och Jerusalem skall ligga öde, och Guds hus i staden skall brännas ner och ligga öde för en tid.

5Men Gud skall på nytt förbarma sig över dem, Gud skall låta dem vända tillbaka till Israels land, och de kommer att bygga upp templet på nytt, fast det inte blir som det gamla, och det skall stå tills de bestämda tidsåldrarna har nått sitt slut. Då skall alla de som är i fångenskap få återvända hem, och de

skall bygga upp Jerusalem i prakt, och Guds hus skall också byggas upp, och det skall byggas upp för all evighet enligt de ord som Israels profeter har uttalat om staden. 6Alla folk på hela jorden, ja, alla skall då omvända sig och uppriktigt frukta Gud. De kommer alla att överge sina avgudar, som genom sin falskhet fört dem vilse, 7och de skall prisa den evige Guden i rättfärdighet. Alla de israeliter som i den tiden blir räddade därför att de uppriktigt tänker på Gud skall samlas och komma till Jerusalem, och de skall för alltid bo i trygghet i Abrahams land, som skall överlämnas till dem. De som uppriktigt älskar Gud skall få glädja sig, men de som lever i synd och orättfärdighet skall försvinna från jorden.

8/9Och nu, mina barn, lägger jag er detta på hjärtat: tjäna Gud uppriktigt och gör det som behagar honom. Era barn skall fostras strängt till rättfärdighet och givmildhet och till att alltid tänka på Gud och prisa hans namn uppriktigt och av hela sin kraft.

Du, min son, skall alltså lämna Nineve och inte stanna här. 10När den dag kommer då du begraver din mor vid min sida skall du inte bli kvar en enda natt inom stadens område. Jag ser att den är full av orättfärdighet och att många brott begås utan att folket känner någon skam. Min son, tänk på vad Nadav gjorde mot sin fosterfar Achikar. Han tvingade honom ju att gå levande ner i jorden. Men Gud lät Nadav sona den skymfen på ett passande sätt: Achikar kom ut i ljuset, medan Nadav fick gå in i det eviga mörkret, därför att han hade försökt döda honom. Tack vare sin givmildhet mot mig slapp Achikar ut ur den dödliga fälla som Nadav hade gillrat åt honom, medan Nadav själv fastnade i den dödliga fällan och omkom i den. 11Se alltså, mina barn, vart givmildheten leder, och vart orättfärdigheten leder: till döden.

Och nu är mitt liv slut."

De lade honom ner i sängen, och han dog. Och han fick en storslagen begravning.

Tobias sista tid

12När sedan Tobias mor dog begravde han henne vid faderns sida. Tillsammans med sin hustru och sina barn utvandrade

han därefter till Medien. Han slog sig ner i Ekbatana hos sin svärfar Raguel, [13]och han sörjde för sina åldrade svärföräldrar och visade dem vördnad. Han begravde dem i Ekbatana i Medien, och han ärvde både Raguels och sin far Tobits egendom. [14]Han slutade sitt liv som en högt aktad man vid 117 års ålder. [15]Innan han dog fick han uppleva budet om Nineves undergång, och han fick se hur krigsfångarna som den mediske kungen Kyaxares hade tagit där blev förda till Medien. Då prisade han Gud för allt vad han hade gjort med folket i Nineve och Assyrien. Så fick han glädja sig över Nineve innan han dog, och han prisade Herren Gud i evigheters evighet. Amen.

Judit

Kriget mellan Nebukadnessar och Arpakshad

1 [1]Det var det tolfte året av Nebukadnessars regering, han som var kung över assyrierna i den stora staden Nineve. Då var Arpakshad kung över mederna i Ekbatana, [2]han som omgav Ekbatana med en ringmur av tuktad sten, en och en halv meter breda och tre meter långa block. Han gjorde muren 35 meter hög och 25 meter bred, [3]vid stadsportarna reste han 50 meter höga torn på 30 meter breda fundament, [4]och portarna gav han en höjd av 35 meter; bredden var 20 meter, så att hans slagkraftiga arméer kunde tåga ut med infanteriet i marschordning.

[5]Det året började kung Nebukadnessar krig mot kung Arpakshad på den stora slätten, dvs. slätten vid Ragau. [6]I hans fälttåg deltog alla som bodde i bergstrakterna och alla som bodde kring Eufrat, Tigris och Hydaspes och på den elamitiske kungen Arjoks slätt; en mängd olika folk anslöt sig alltså till kaldeernas här.

[7]Kung Nebukadnessar av Assyrien hade också sänt bud till Persiens invånare och till alla som bodde i väster, till Kilikiens, Damaskus, Libanons och Antilibanons invånare och till alla som bodde längs kusten, [8]till dem som tillhörde stammarna på Karmel och i Gilead, till övre Galileen och den stora Jisreelslätten, [9]till alla i Samarien och dess städer och området öster om Jordan, till Jerusalem och Betane, Chelous och Kadesh och Egyptens gränsflod, till Tachpanches, Ramses och hela Goshen, [10]ända förbi Tanis och Memfis, till alla Egyptens invånare, så att budet slutligen nådde Etiopiens gränser. [11]Men befolkningen i hela detta område trotsade assyrierkungen Nebukadnessars befallning och deltog inte i hans krigsföretag. De kände ingen fruktan för honom; i deras ögon var han bara en människa, och de lät hans sändebud återvända förödmjukade och med oförrättat ärende. [12]Då fylldes Nebukadnessar av raseri mot alla dessa länder och svor vid sin tron och sin kunga-

värdighet att hämnas på Kilikien, Damaskustrakten och Syrien och hugga ner hela områdets befolkning, liksom även alla Moabs invånare, ammoniterna och hela Judeen och alla i Egypten ända till de två sjöarnas land.

13I sitt sjuttonde regeringsår drog Nebukadnessar i fält med sin här mot kung Arpakshad och besegrade honom, så att hela Arpakshads här med alla hans ryttare och stridsvagnar slogs på flykten. 14Han intog hans städer och trängde fram ända till Ekbatana, där han erövrade tornen och skövlade stadens gator, så att dess prakt förbyttes i förnedring. 15Arpakshad tog han till fånga i bergen ovanför Ragau, han stack ner honom med sina spjut och gjorde slut på hans välde för alltid. 16Så vände han hem med sitt byte, och med honom hela hans armé, en väldig skara krigare från olika länder. Där tillbringade han fyra månader med hären under sorglöst festande.

Holofernes fälttåg

2 1Det artonde året, den tjugoandra dagen i den första månaden, påbjöd kung Nebukadnessar av Assyrien från sitt palats att hämnden nu skulle drabba alla länderna, så som han hade sagt. 2Han sammankallade alla sina ministrar och alla sina stormän, lade fram sin hemliga plan för dem och tillkännagav sitt beslut om allt lidande han skulle tillfoga dessa länder. 3Även de ansåg att alla som inte hade åtlytt hans bud skulle förgöras. 4När kung Nebukadnessar av Assyrien hade avslutat sitt rådslag kallade han till sig Holofernes, som var överbefälhavare för hans armé och närmast honom själv i rang, och sade till honom: 5"Så säger storkonungen, hela jordens herre: Du skall bege dig härifrån och båda upp soldater som litar på sin styrka, 120 000 man fotfolk och 12 000 hästar och ryttare. 6Du skall dra i krig mot länderna i väster, som har trotsat mitt ord. 7Kungör för dem att de skall hålla jord och vatten i beredskap, ty jag skall dra ut mot dem i vrede. Jordens hela yta skall döljas under mina krigares fötter, och jag skall utlämna dem åt min krigshär till plundring; 8de stupade skall fylla bergsklyftorna, och bäckraviner och floder skall svämma över, uppdämda av lik. 9Och krigsfångarna skall jag föra till jordens yttersta gränser. 10Dra alltså ut och besätt hela deras område. Om de

överlämnar sig åt dig skall du bevaka dem för min räkning till den dag då de ställs till ansvar. 11Men om man någonstans i ditt område vägrar foga sig skall du inte visa skonsamhet utan utlämna dem till död och plundring. 12Vid mitt liv och min kungliga makt: jag har talat, och jag skall själv genomföra detta. 13Och du får inte bryta mot ett enda av din herres bud, du skall obrottsligt verkställa allt jag har ålagt dig, och du skall göra det utan dröjsmål."

14Holofernes begav sig från sin herres palats och kallade till sig alla furstarna och den assyriska arméns befälhavare och officerare. 15Han mönstrade en styrka av elitsoldater så som hans herre hade befallt honom, 120 000 man och 12 000 beridna bågskyttar, 16och fördelade dem på det sätt som är brukligt i en krigshär. 17Vidare rekvirerade han väldiga mängder av kameler, åsnor och mulor för utrustningen, ett oräkneligt antal får, oxar och getter till proviant, 18rikliga matförråd åt allt manskapet och en oerhörd mängd guld och silver från den kungliga skattkammaren. 19Så drog han i fält med hela sin här för att röja väg för kung Nebukadnessar, för att täcka hela jordytan i väster med stridsvagnar, ryttare och elitsoldater. 20Tillsammans med hären drog det ut ett brokigt följe; de var som gräshoppor eller som markens sandkorn, alltför många för att kunna räknas.

21De gick tre dagsmarscher från Nineve i riktning mot Bektileths slätt och slog sedan läger bortom Bektileth invid berget till vänster om övre Kilikien. 22Därifrån marscherade Holofernes upp i bergen med hela sin här, fotfolk, ryttare och stridsvagnar, 23och trängde genom Put och Lud. Han plundrade Rassis och Ismaels stammar vid ökenranden söder om Cheleon. 24Han tågade längs Eufrat genom Mesopotamien och raserade alla de befästa städerna längs Abronas bäckravin ända fram till havet. 25Han erövrade Kilikien, högg ner alla som gjorde motstånd mot honom och trängde fram till Jafets område, som ligger söderut, åt Arabien till. 26Han inringade Midjans stam, brände deras tält och plundrade deras boskapsfållor. 27Vid tiden för veteskörden tågade han ner till Damaskusslätten, brände av alla åkrarna där, slaktade hjordarna av får och kor, plundrade städerna, slog ihjäl barnen och högg ner alla unga män.

28Skräck och fasa för honom fyllde dem som bodde i kustlandet, invånarna i Sidon och Tyros, dem som bodde i Sur och Okina och alla som bodde i Jamnia, och folket i Ashdod och
3 Ashkelon darrade av skräck för honom. 1De skickade sändebud till honom för att be om fred: 2"Vi, den store konung Nebukadnessars tjänare, ligger för dina fötter. Gör med oss som du finner för gott. 3Alla våra gårdar och marker, vetefält och hjordar av får och kor och alla fållor vid våra herdekojor står till ditt förfogande — gör med dem som du behagar. 4Också våra städer och deras invånare är dina slavar — behandla dem som du önskar." 5Männen infann sig hos Holofernes och framförde detta budskap till honom.

6Holofernes tågade då ner till kusten med sin här, besatte de befästa städerna och förstärkte sina trupper med utvalda män därifrån. 7Både där och på den omgivande landsbygden gick man honom till mötes med kransar på huvudet, med dans och tamburiner. 8Men han raserade alla deras helgedomar och högg ner deras heliga lundar, ty han hade fått uppdraget att utrota alla landets gudar, för att alla folk skulle dyrka Nebukadnessar ensam och människor av alla språk och stammar åkalla honom som gud. 9Sedan marscherade han förbi Jisreel i trakten av Dotan, som ligger nedanför Judeens väldiga bergsrygg, 10och slog läger mellan Gaibai och Skythopolis. Där stannade han en månads tid för att samla ihop alla förråd som hären behövde.

Judarna rustar sig till motstånd

4 1När israeliterna i Judeen fick höra om allt som Holofernes, den assyriske kungen Nebukadnessars överbefälhavare, hade gjort mot de andra folken och hur han hade plundrat och ödelagt alla deras tempel, 2greps de av oerhörd skräck för honom och fylldes av oro för Jerusalem, där Herren, deras Gud, hade sitt tempel. 3De hade nämligen nyss återvänt från fångenskapen, och bara för en kort tid sedan hade Judeens folk blivit samlat och kultföremålen, altaret och templet blivit renade efter vanhelgandet. 4De skickade folk till hela Samarien och till Kona, Bet-Horon, Belmain och Jeriko och till Choba och Hasor och till Salemdalen; 5de besatte de högsta bergstopparna, be-

fäste byarna i närheten och försatte dem i krigsberedskap genom att lägga upp livsmedelsförråd, ty skörden hade nyss bärgats på fälten. 6Jojakim, som vid den tiden var överstepräst i Jerusalem, skrev till invånarna i Baityloua och i Baitomesthaim, som ligger mitt emot Jisreel invid slätten utanför Dotan, 7att de skulle spärra uppfartsvägarna till bergen, eftersom de gav tillträde till Judeen och det var lätt att hejda fiendens framryckning där passagen var trång och gav utrymme åt högst två man i bredd.

8Israeliterna följde de anvisningar som hade getts av översteprästen Jojakim och av det israelitiska folkets råd, som hade sitt säte i Jerusalem. 9Alla män i Israel ropade till Gud med stor iver, och med stor iver späkte de sig inför honom 10tillsammans med sina hustrur och sina barn, sin boskap, sina arbetare och slavar och alla främlingar i landet, och de svepte säcktyg om höfterna. 11Alla israelitiska män i Jerusalem, och även kvinnor och barn, föll ner framför templet, strödde aska över sina huvuden och höll upp sina säcktrasor inför Herren. 12Också altaret svepte de in i säcktyg, och sida vid sida bönföll de enträget Israels Gud att inte låta deras barn rövas bort, deras hustrur bli krigsbyte, städerna som de ärvt bli ödelagda och templet vanhelgat och skändat till hedningarnas förnöjelse. 13Och Herren lyssnade till deras rop och vände blicken till deras nöd. Folket fortsatte sin fasta många dagar i hela Judeen och i Jerusalem inför Herrens, allhärskarens, tempel. 14Översteprästen Jojakim och alla prästerna som stod inför Herren och de som biträdde vid tjänsten åt Herren hade säcktyg om höfterna, när de frambar det dagliga brännoffret och folkets löftesoffer och frivilliga offer. 15De hade aska på sina huvudbonader, och de ropade av all sin kraft till Herren att han skulle komma med räddning till hela Israels folk.

Holofernes krigsråd

5 1När Holofernes, överbefälhavaren för Assurs armé, underrättades om att israeliterna hade berett sig för krig, stängt bergspassen, befäst alla höga bergstoppar och satt upp spärrar på slätterna, 2greps han av fruktansvärd vrede. Han kallade till sig alla Moabs furstar och Ammons hövdingar och alla satra-

perna i kustområdet [3]och sade till dem: "Ni som bor i Kanaan, låt mig veta vad det är för ett folk som lever här i bergstrakterna! Vad är det för städer de bor i? Hur stor armé har de? Vari består deras makt och styrka? Vem är deras kung och leder deras armé? [4]Och varför har de, ensamma bland alla folk i väster, hållit sig för goda för att komma mig till mötes?"

[5]Achior, som förde befälet över ammoniterna, svarade honom: "Lyssna till din tjänares ord, herre, så skall du få höra sanningen om detta folk som bor i bergstrakterna här intill, och ingen lögn skall gå över din tjänares läppar. [6]Detta folk härstammar från kaldeerna. [7]De slog sig först ner i Mesopotamien därför att de inte ville dyrka de gudar deras fäder tillbad i kaldeernas land. [8]De övergav sina fäders religion och började tillbe himlens gud, den gud som de nu erkände. Då fördrev kaldeerna dem från sina gudars område, och de flydde till Mesopotamien, där de slog sig ner för lång tid. [9]Men deras gud sade till dem att bryta upp från detta land och flytta till Kanaan. Där bosatte de sig och förvärvade stora rikedomar av guld och silver och en mängd boskap. [10]Sedan utvandrade de till Egypten, eftersom hungersnöd hade drabbat hela Kanaans land, och de blev kvar där tills de hade sin bärgning. Där blev de ett talrikt folk, så många att de inte gick att räkna. [11]Men kungen i Egypten vände sig mot dem; med slug beräkning tvingade man dem att slita ont som tegelslagare. Så blev de kuvade och gjordes till slavar. [12]Då ropade de till sin gud, och han slog hela Egyptens land med plågor mot vilka det inte fanns någon bot. Egypterna fördrev dem ur sitt land, [13]och deras gud torrlade Röda havet framför dem [14]och ledde dem till Sinai och Kadesh Barnea. De fördrev alla som bodde i öknen [15]och bosatte sig i amoreernas land, och alla i Heshbon krossade de med vapenmakt. Efter att ha gått över Jordan tog de hela berglandet i besittning [16]och fördrev kanaaneerna, perisseerna, jevuseerna, Shekems stam och alla girgasheerna. Under lång tid bodde de där.

[17]Så länge de inte syndade mot sin gud hade de lyckan med sig; de har nämligen en gud som avskyr orättfärdighet. [18]Men när de avvek från den väg som han hade anvisat dem led de ideliga nederlag i en lång rad krig, tills de slutligen fördes bort som fångar till ett främmande land, deras guds tempel jäm-

nades med marken och deras städer föll i fiendernas händer.
19Men nu har de vänt åter till sin gud, och därför har de fått
komma tillbaka från de platser dit de hade skingrats och återta
Jerusalem, där deras helgedom ligger, och de har kunnat bo-
sätta sig i bergstrakterna, som låg öde. 20Alltså, herre och här-
skare: om detta folk gör sig skyldigt till någon förseelse och
syndar mot sin gud, då skall vi ta fasta på att de har denna
snara om halsen, marschera upp i bergen och nedkämpa dem.
21Men om något lagbrott inte förekommer hos dem, då skall
du undvika dem, herre, så att inte deras herre och gud kom-
mer till deras undsättning och vi blir till åtlöje inför hela
världen."

22När Achior hade sagt detta hördes ett missnöjt mummel
från mängden som stod omkring tältet, och Holofernes stor-
män och alla som kom från kustlandet och från Moab ropade
att han skulle pryglas. 23"Vi låter oss inte skrämmas av några
israeliter", sade de. "Det folket saknar kraft och förmåga att
ställa upp en slagkraftig här. 24Därför skall vi absolut gå till
angrepp, din armé kommer att krossa dem helt, store Holo-
fernes."

Domen över Achior

6 1När oväsendet hade lagt sig bland männen som stod kring
mötesplatsen talade Holofernes, den assyriska arméns överbe-
fälhavare. Inför hela massan av utlänningar och vänd mot alla
moabiterna sade han till Achior: 2"Vem tror du att du är, Achi-
or — du och de där legoknektarna från Efraim — när du profe-
terar som du gjort bland oss i dag och säger att vi inte skall
anfalla Israels folk, därför att deras gud kommer till deras und-
sättning? Vem är gud utom Nebukadnessar? Han skall sätta in
sin krigsmakt och utplåna dem från jordens yta, och deras gud
kommer inte att rädda dem. 3Vi som är hans tjänare skall slå
ner dem alla som om de var en enda människa. De kan inte
hålla stånd mot kraften i vårt kavalleri 4när vi låter det välla
fram över dem, utan deras berg skall bli rusiga av deras blod
och slätterna mättas av lik. Inte ett spår av motstånd skall se-
dan möta oss — de kommer att bli fullständigt utplånade. Det-
ta är konung Nebukadnessars ord, han som är hela jordens

herre, ty han har talat, och vad han säger blir verklighet. 5Men du Achior, en legoknekt från Ammon, du har i dag gjort dig till en brottsling genom de ord du yttrat. Från denna dag skall du inte få komma inför mina ögon förrän jag har bestraffat det där folket från Egypten. 6När jag återvänder skall din kropp genomborras av min krigshärs svärd och mina tjänares spjut, och du skall kastas bland fiendens stupade. 7Mina slavar kommer nu att föra bort dig till bergen och lämna dig i en av städerna vid passen; 8du skall inte dö förrän du möter ditt öde tillsammans med folket där. 9Och om du i tysthet hoppas att de skall slippa undan behöver du ju inte hänga med huvudet. Jag har talat, och alla mina ord kommer att besannas."

10Sedan befallde Holofernes slavarna som han hade till hands i sitt tält att gripa Achior, föra honom till Baityloua och överlämna honom åt israeliterna. 11Slavarna grep honom och förde honom ur lägret ut på slätten. Från slättlandet gav de sig upp i bergen och kom fram till källorna nedanför Baityloua. 12När männen i staden såg dem nära bergskrönet tog de sina vapen och gick ut ur staden mot bergskrönet; alla stenslungarna ställde sig så att de behärskade vägen dit upp och började beskjuta dem. 13Slavarna smet då nerför berget, band Achior och lämnade honom liggande vid bergets fot medan de själva återvände till sin herre.

14När israeliterna kom ner från staden och fann Achior befriade de honom från repen och tog honom med sig till Baityloua, där de ställde honom inför stadens styresmän, 15som vid den tiden var Ussia, Mikas son av Simons stam, Havri, Otniels son, och Karmi, Malkiels son. 16Dessa sammankallade alla stadens äldste; kvinnorna och alla de unga männen skyndade sig också till folkförsamlingen. Achior fördes fram inför allt folket, och Ussia frågade honom vad som hade hänt. 17Han redogjorde då för det som hade yttrats vid Holofernes krigsråd, för allt vad han själv hade sagt inför de assyriska befälhavarna och för allt det skrävlande tal som Holofernes hade fört mot Israels folk. 18Då föll folket ner i tillbedjan inför Gud och ropade: 19"Herre, du himlens Gud, se deras övermod, visa barmhärtighet mot vårt betryckta folk och vänd dig i dag till oss som är helgade åt dig." 20De gav Achior nytt mod och överhopade honom med beröm. 21Ussia tog med honom från folkförsam-

lingen hem till sig, där han höll en fest för de äldste. Och de anropade Israels Gud om hjälp hela den natten.

Baityloua belägras

7 [1]Dagen därpå gav Holofernes order till hela sin här och alla förstärkningar den fått att bryta upp mot Baityloua, besätta vägarna upp till bergen och gå till angrepp mot israeliterna. [2]Under dagen satte sig alla krigarna i rörelse. Armén bestod av 170 000 soldater till fots och 12 000 till häst, förutom trossen och den väldiga mängd folk som drog fram i deras följe. [3]De slog läger i dalen vid Baityloua, intill källan, och spred sig över en yta som på bredden räckte förbi Dotan ända till Belbaim och på längden från Baityloua till Kyamon, en plats mitt emot Jisreel. [4]När israeliterna såg hur manstark fienden var fylldes de av skräck och sade till varandra: "Dessa människor kommer att föröda hela landet — varken kullarna eller dalarna eller de höga bergen kan bära deras tyngd." [5]Var och en hämtade sina vapen, och efter att ha tänt eldar på tornen gick de vakt utan avbrott hela den natten.

[6]Följande dag red Holofernes ut med hela sitt kavalleri, fullt synligt för israeliterna i Baityloua. [7]Sedan han hade rekognoserat vägarna upp till staden ryckte han fram till källorna, tog kontrollen över dem och förlade trupper som vaktstyrkor vid dem, varpå han återvände till sitt folk. [8]Där möttes han av alla edomeernas hövdingar och alla de ledande i Moabs folk och av furstarna från kustlandet. De sade: [9]"Lyssna till ett ord, vår härskare, så kan du bespara din armé stora förluster. [10]Detta israelitiska folk sätter inte sin lit till sina spjut utan till de höga bergen där de bor; det är nämligen inte lätt att ta sig upp till deras bergstoppar. [11]Avstå därför, herre, från att strida mot dem på det vanliga sättet i öppet fältslag, så skall inte en enda man av ditt folk behöva stupa. [12]Stanna kvar i lägret med hela din armé i säkerhet, och låt dina tjänare besätta källan som bryter fram vid bergets fot, [13]ty därifrån får hela Baitylouas befolkning sitt vatten. Då kommer de att försmäkta av törst och måste ge upp sin stad. Vi och vårt folk skall ta oss upp på bergstopparna i närheten och upprätta posteringar där för att hålla vakt, så att inte en enda man kan komma ut ur staden.

14De kommer att tyna bort av hunger tillsammans med sina hustrur och barn, och innan svärdet når dem skall de falla ihop på gatorna i sin egen stad. 15Så kan du ge dem en svidande vedergällning för att de gjorde uppror i stället för att fredligt gå dig till mötes."

16Holofernes och hela hans stab gillade förslaget, och han gav order om att det skulle följas. 17En moabitisk styrka bröt upp tillsammans med 5 000 av assyrierna; de slog läger i dalen och tog kontrollen över israeliternas vattenhål och källor. 18Samtidigt ryckte edomeerna och ammoniterna upp i bergen och slog läger mitt emot Dotan; en avdelning skickade de åt sydost bort mot Egrebel, som ligger nära Chous, en plats vid Mochmours bäckravin. Resten av den assyriska hären slog läger på slätten och täckte hela landets yta. I lägret fanns tält och utrustning i oerhörda mängder, och massan av människor var överväldigande.

19Men israeliterna ropade till Herren, sin Gud, fyllda av djup modlöshet eftersom alla deras fiender hade omringat dem, så att ingen möjlighet fanns att komma undan. 20Runt omkring dem stod Assurs samlade krigsmakt med infanteri, stridsvagnar och kavalleri i trettiofyra dagars tid, tills alla vattenförråd var slut för hela Baitylouas befolkning 21och cisternerna höll på att tömmas. De fick inte dricka sig otörstiga en enda dag, ty dricksvattnet delades ut i ransoner. 22Barnen och kvinnorna var helt uppgivna, och de unga männen blev så utmattade av törsten att de föll omkull på gatorna och i portgångarna; deras krafter var alldeles uttömda.

23Då samlades hela folket med unga män och kvinnor och barn hos Ussia och stadens styresmän, och i alla de äldstes närvaro ropade de högt: 24"Gud må döma mellan er och oss. Ni har begått ett svårt brott mot oss genom att inte be assyrierna om fred. 25Nu finns det ingen som kan hjälpa oss — Gud har sålt oss till dem, och vi kommer att segna ner inför deras ögon, tillintetgjorda av törst. 26Nu måste ni sända bud efter dem. Ge upp hela staden, låt den bli plundrad av Holofernes folk och hela hans här. 27Det är bättre för oss att bli deras krigsbyte — då blir vi slavar, men vi får ändå behålla livet och slipper se hur våra minsta dör inför våra ögon och hur våra hustrur och barn tynar bort. 28Himmel och jord är våra vittnen tillsam-

mans med vår Gud, våra fäders herre som straffar oss för våra och våra fäders synder: måtte han inte i dag låta det gå som vi sagt."

29Alla de församlade brast på en gång ut i våldsam jämmer, och de ropade högt till Herren Gud. 30Men Ussia sade till dem: "Mod, mina bröder! Låt oss hålla ut i fem dagar till. Inom den tiden skall Herren visa oss barmhärtighet på nytt, ty han kommer inte att överge oss fullständigt. 31Men om de fem dagarna går förbi utan att vi får hjälp skall jag göra som ni sagt." 32Han fick folket att skingras och inta sina platser; de gick bort till stadens murar och torn medan han skickade hem kvinnorna och barnen. Det rådde djup förstämning i staden.

Judit ingriper

8 1Samtidigt fick Judit höra om vad som hänt. Hon var dotter till Merari, som var son till Us, son till Josef, son till Ussiel, son till Hilkia, son till Hananja, son till Gideon, son till Refaja, son till Achituv, son till Elia, son till Hilkia, son till Eliav, son till Netanel, son till Shelumiel, son till Surishaddaj, son till Simon, son till Israel. 2Hennes man Manasse, som tillhörde samma stam och släkt, hade dött under kornskörden. 3Han fick solsting medan han ledde arbetet med att binda kärvar på åkern, blev liggande sjuk och dog i sin hemstad Baityloua, och man begravde honom bland hans fäder på fältet mellan Dotan och Balamon. 4Därefter hade Judit levt som änka i sitt hem i tre år och fyra månader. 5På taket till sitt hus hade hon låtit slå upp ett skjul, hon hade säcktyg om höfterna och bar alltid sina änkekläder. 6Hon fastade varje dag alltsedan hon blivit änka, utom på försabbaten och sabbaten, vid nymåne och dagen närmast före samt vid det israelitiska folkets fester och glädjehögtider. 7Hon var en mycket vacker och tilldragande kvinna. Hennes man Manasse hade efterlämnat både guld och silver, tjänare och tjänsteflickor, boskap och åkrar, som hon hade i behåll. 8Ingen hade ett ont ord att säga om henne, ty hon var mycket gudfruktig.

9Judit fick alltså höra om de bittra ord som folket i sin förtvivlan över vattenbristen hade slungat mot stadens styresman och likaså om allt som Ussia hade sagt till svar: hur han hade

gett dem sin ed på att överlämna staden till assyrierna efter fem dagar. 10Då skickade hon den betrodda slavinna som hade tillsynen över hennes egendom med bud efter Ussia, Havri och Karmi, stadens äldste. 11När de infann sig hos henne sade hon:

"Hör på mig, ni som styr över Baitylouas folk: det var inte rätt att tala som ni gjorde inför folket i dag, då ni ställde denna ed mellan Gud och er och lovade att överlämna staden till våra fiender om inte Herren ger oss hjälp inom den bestämda tiden. 12Vilka tror ni att ni är, när ni utmanar Gud som ni gjort i dag och inför alla människor sätter er i Guds ställe? 13Det är Herren, allhärskaren, ni försöker genomskåda, men ni kommer aldrig någonsin att förstå något. 14Ni kan ju inte finna det en människa gömmer i hjärtats djup eller få grepp om de tankar hon tänker — hur skall ni då kunna utforska Gud, som har skapat allt detta? Hur vill ni lära känna hans tankar och begripa hans planer? Nej, bröder, väck inte Herrens, vår Guds, vrede. 15Om han inte vill hjälpa oss inom de fem dagarna har han ändå makten att ge oss beskydd den dag han själv vill, likaväl som att låta oss gå under inför våra fiender. 16Men ni skall inte försöka binda Herren, vår Gud, i hans beslut, ty Gud viker inte för hot som en människa och kan inte föras bakom ljuset som en dödlig.

17Låt oss därför tåligt vänta på räddningen från honom medan vi ropar till honom om hjälp,— han kommer att höra vår bön, om det är hans vilja. 18Ty det har aldrig förekommit i vår tid och sker inte heller i dag att någon av våra stammar eller släkter eller bygder eller städer ber till gudar som tillverkats av människohänder. Sådant inträffade i gångna tider, 19och det var därför våra fäder blev utlämnade åt svärd och plundring och led ett förkrossande nederlag mot våra fiender. 20Men vi har aldrig känts vid någon annan gud vid sidan av honom; därför kan vi hoppas att han inte skall överge oss och inte någon av vårt folk. 21Ty om vi blir tagna faller hela Judeen; då blir vårt tempel plundrat, och Gud kommer att ställa oss till svars för att det blivit vanhelgat. 22När man har mördat våra bröder, deporterat befolkningen och skövlat vårt arv och vår egendom skall han låta detta vila tungt på oss, där vi lever som slavar bland hedningarna, och vi kommer att väcka anstöt och förakt hos dem som köpt oss. 23Ty det slaveriet kommer inte

att vändas i någon ny nåd, utan Herren, vår Gud, skall göra det till en förnedring för oss.

24Men nu, bröder, måste vi visa våra landsmän att deras liv hänger på oss och att vi är grunden för helgedomens, tempelbyggnadens och altarets bestånd. 25Och för allt detta skall vi tacka Herren, vår Gud, som prövar oss likaväl som våra fäder. 26Kom ihåg vad han gjorde med Abraham, hur han prövade Isak och vad som hände Jakob i det syriska Mesopotamien när han vaktade sin morbror Labans får. 27Ty liksom den eld de fick gå igenom tjänade till att pröva deras hjärtan, så har Herren inte heller lagt detta på oss som ett straff. När han tuktar dem som söker sig till honom vill han visa dem till rätta."

28Ussia svarade: "Allt vad du har sagt är klokt, och ingen kan invända något mot dina ord. 29Det är inte heller första gången du ger prov på din vishet. Redan i dina tidigaste år lade hela folket märke till din klokhet, ty du är född med ett klart förstånd. 30Men eftersom folket är svårt plågat av törsten tvingade de oss att handla så som vi nu har lovat och att binda oss med en ed som vi inte får bryta. 31Be nu för oss, du som är en from kvinna. Då sänder Herren regn så att våra cisterner fylls och vår vanmakt får ett slut."

32Då sade Judit till dem: "Hör på mig. Jag skall utföra något som vårt folk kommer att minnas i släktled efter släktled. 33Ni skall stå vid porten i natt, och jag skall gå ut där med min slavinna. Innan den tidpunkt är inne då ni lovat att överlämna staden till våra fiender skall Herren rädda Israel genom min hand. 34Men försök inte ta reda på vad jag tänker göra; jag kommer inte att säga er det förrän min plan är genomförd."

35Ussia och de andra ledarna sade till henne: "Gå i frid, och måtte Herren Gud gå framför dig för att ge våra fiender deras straff." 36Så lämnade de hennes skjul och återvände till sina poster.

Judits bön

9 1Judit föll ner på sitt ansikte, strödde aska på huvudet och blottade säcktyget som hon var klädd i, och i samma stund som den kvällens rökelseoffer bars fram i Guds hus i Jerusalem ropade hon högt till Herren:

2Herre, min fader Simons Gud,
du som satte svärdet i handen på honom,
så att han kunde ta hämnd på främlingarna,
de som skändligen lossade den unga kvinnans gördel
och skamligen blottade hennes kropp
och nesligen besudlade hennes sköte!
Du hade sagt: "Sådant får inte ske" —
och likväl gjorde de det.
3Därför utlämnade du deras hövdingar åt döden,
och den bädd som blygts över deras svek
lät du nu blodas ner genom svek.
Du dräpte slavar och härskare om varandra,
dräpte härskarna där de satt på sina troner.
4Du lät deras hustrur bli krigsbyte
och deras döttrar föras bort i fångenskap
och allt vad de ägde delas av dina älskade söner,
som brann av samma iver som du
och vämjdes vid dådet mot deras blodsförvant
och kallade dig till hjälp.

Gud, min Gud, hör också min bön, en änkas bön!
5Ty det var du som lät detta ske,
liksom allting före och efter,
det som är och det som skall komma har du tänkt ut,
och som du har tänkt, så blir det.
6De händelser du har bestämt
stiger fram och säger: "Här är vi!"
Dina vägar är fastlagda,
och ditt domslut kan vi motse med förtröstan.
7Här står assyrierna med sin väldiga armé:
de yvs över sina hästar och ryttare,
de stoltserar med sina kraftfulla soldater,
de litar till sköld och spjut, till båge och slunga,
men de inser inte att du är Herren,
han som avgör striden —
8Herren är ditt namn.
Slå ner deras kraft med din styrka
och krossa deras makt i din vrede,

ty de har för avsikt att skända ditt tempel,
besudla den boning som hyser ditt härliga namn
och med sina svärd hugga av ditt altares horn.
9Se deras övermod,
släpp lös din vrede över deras huvuden,
låt min hand, en änkas hand,
få utföra det stordåd jag föresatt mig.
10Dräp både slav och herre, härskare och tjänare,
med hjälp av mina läppars list,
låt deras storhet krossas av en kvinnas hand.
11Ty din makt beror inte på stora arméer,
ditt välde inte på starka kämpar.
Nej, du är de förtrycktas Gud,
du är de svagas hjälpare,
de kraftlösas försvarare,
de uppgivnas beskyddare,
en räddare för dem som är utan hopp.

12Ja, hör min bön, du min faders Gud,
du som är Israels arvlands Gud,
du som råder över himlarna och jorden,
du som har skapat alla vatten
och som härskar över hela din skapelse:
13låt mina listiga ord skada och sarga
dem som välvt onda planer mot ditt förbund,
mot ditt heliga hus, mot Sions berg,
mot huset som dina söner fått i sin ägo.
14Ge insikt åt hela ditt folk med alla dess stammar,
så att de förstår att du är all makts och styrkas Gud
och att ingen utom du är Israels beskyddare.

Judit går till assyrierna

10 1När Judit hade sagt detta och avslutat sin åkallan av Israels Gud 2reste hon sig upp, kallade på sin slavinna och gick ner i huset där hon brukade tillbringa sabbatsdagarna och högtiderna. 3Hon tog av sig änkedräkten och säcktyget som hon var klädd i, tvättade hela kroppen och smorde in sig med välluktande olja av bästa slag. Så kammade hon sitt hår, virade en tur-

ban om huvudet och klädde sig i sin festdräkt, som hon hade brukat bära när hennes man Manasse levde. 4Hon satte sandaler på fötterna och tog på sig sina fotlänkar och armband, sina ringar och örhängen och alla andra smycken hon hade; hon gjorde sig så vacker att hon kunde dra till sig blickarna från alla män som fick se henne. 5Sedan gav hon sin slavinna en flaska vin och ett krus olja, fyllde en påse med rostad säd, torkade fikon och obesudlat bröd, packade ihop sina matkärl och lät slavinnan bära dem.

6De gick ut till Baitylouas stadsport och mötte Ussia, som stod där tillsammans med Havri och Karmi, stadens äldste. 7När de tre männen fick se Judit med hennes förändrade utseende och i annan klädsel än förut överväldigades de av häpnad över hennes skönhet. De sade till henne: 8"Måtte våra fäders Gud ge oss nåd genom dig och låta ditt företag få ett sådant slut att Israels folk triumferar och Jerusalem blir förhärligat." Och hon föll ner inför Gud i tillbedjan.

9Sedan sade hon till dem: "Befall att stadsporten öppnas för mig, så skall jag gå ut, och det som ni nu har sagt skall gå i fullbordan." De sade åt de unga männen att öppna för henne som hon hade begärt, 10och de gjorde så. Hon gick ut tillsammans med sin slavinna. Männen i staden följde henne med blicken medan hon gick utför berget, tills hon hade passerat dalgången och de inte såg henne mer.

11De båda kvinnorna gick rakt fram genom dalen tills en assyrisk förtrupp stötte ihop med Judit. 12De grep henne och frågade: "Var hör du hemma? Varifrån kommer du? Vart är du på väg?" Hon svarade: "Jag är en hebreisk kvinna och är på flykt från mitt folk, eftersom de kommer att lämnas i ert våld och bli helt krossade. 13Jag söker företräde hos Holofernes, överbefälhavaren för er armé, för att ge honom tillförlitliga upplysningar: jag vill visa honom vilken väg han skall välja för att bemäktiga sig hela berglandet utan att någon av hans folk, ja, inte en enda man går förlorad."

14Medan männen lyssnade till vad hon sade såg de på henne och häpnade över hennes skönhet. Och de sade till henne: 15"Du har räddat ditt liv genom att i tid komma ner till vår herre. Fortsätt fram till hans tält; några av oss följer med och anmäler dig hos honom. 16Och får du företräde för honom

skall du inte vara rädd. Ge honom bara de upplysningar du talade om, så kommer han att behandla dig väl." 17Hundra man ur truppen avdelades att ledsaga henne och hennes slavinna, och de förde dem till Holofernes tält. 18Folk strömmade till från hela lägret, ty ryktet om hennes ankomst spred sig från tält till tält. Soldaterna flockade sig omkring henne där hon stod utanför Holofernes tält medan han fick rapport om henne. 19De beundrade hennes skönhet och måste för hennes skull också beundra israeliterna. De sade till varandra: "Vem kan tycka att detta är ett obetydligt folk när det finns sådana kvinnor bland dem? Det är inte värt att vi skonar en enda man av dem — om de fick komma undan skulle de kunna överlista hela världen."

20Fältherrens livvakter och hela hans övriga betjäning kom nu ut och tog med sig Judit in i tältet. 21Holofernes låg på sin säng innanför sängomhänget, som var purpurfärgat med invävda guldtrådar, smaragder och ädelstenar. 22Då han fick rapporten om Judit gick han ut i tältets förrum, och framför honom bars lampor av silver. 23När Judit kom inför honom och hans uppvaktning häpnade de alla över hennes skönhet. Hon föll ner på sitt ansikte för att hylla honom, men hans slavar reste henne upp.

Holofernes förs bakom ljuset

11 1Holofernes sade till henne: "Var lugn, kvinna, bli inte rädd. Jag har aldrig gjort något ont mot en människa som valt att tjäna Nebukadnessar, hela jordens konung. 2Vad ditt folk beträffar, som bor här bland bergen, skulle jag inte ha lyft min lans mot dem heller om de inte hade skymfat mig. De har själva dragit detta över sig. 3Men säg mig nu varför du har flytt från dem och kommit till oss. Det skall bli din räddning att du kom hit — var lugn, du skall få behålla livet, både i natt och i fortsättningen. 4Ty här finns ingen som skall göra dig något för när, utan man kommer att behandla dig väl, som man gör med min herre kung Nebukadnessars tjänare."

5Judit svarade: "Lyssna till din ödmjuka tjänarinna, låt mig framföra mitt ärende till dig. Jag skall inte ljuga för dig i natt, herre. 6Och om du följer din tjänarinnas råd kommer Gud att

göra ett storverk med dig, och min herres planer kommer inte att slå fel. 7Ty så sant Nebukadnessar lever och regerar över hela jorden, och så sant hans makt består, han som har sänt dig för att föra alla levande varelser till rätta: inte bara människorna kommer att tjäna honom tack vare dig — också markens djur, boskapen och himlens fåglar kommer tack vare din styrka att leva för Nebukadnessar och för hela hans hus. 8Vi har ju hört talas om din vishet och dina snillrika bedrifter. Hela jorden har nåtts av ryktet om din enastående duglighet i rikets alla angelägenheter, dina överlägsna insikter och din beundransvärda krigskonst.

9Nu är det så att vi har fått höra vad Achior sade i ditt krigsråd, ty männen i Baityloua lät honom behålla livet, och han har underrättat dem om allt vad han yttrade inför dig. 10Jag vill alltså be dig, herre och härskare, att inte lämna hans ord obeaktade utan lägga dem på hjärtat, ty han talade sanning: vårt folk kan inte drabbas av vedergällning eller betvingas med svärd, om det inte syndar mot sin Gud. 11Men för att du inte skall ge upp utan att ha nått ditt mål, herre, så skall jag säga dig att de kommer att bli dödens rov, ty de har snärjts av en synd genom vilken de skall väcka sin Guds vrede så snart de tar sitt otillåtna steg. 12Eftersom deras livsmedel har tagit slut och alla vattentillgångarna sinar har de bestämt sig för att slakta sina djur och funnit det nödvändigt att äta allt, också det som Gud i sin lag har förbjudit dem att äta. 13Dessutom har de fattat beslutet att använda det de helgat och lagt undan åt prästerna, som står inför vår Gud i Jerusalem: det första av spannmålsskörden och tiondet av vin och olja, som ingen vanlig människa har rätt att ens ta i sina händer. 14För att få rådets tillstånd har de sänt bud till Jerusalem, ty också invånarna där har handlat på samma sätt. 15Och samma dag som de får svar och sätter planen i verket kommer de att lämnas i ditt våld och gå under.

16Detta är skälet till att din tjänarinna, som fått kunskap om allt detta, har flytt från dem. Gud har sänt mig för att kunna uträtta sådana storverk med dig att alla på hela jorden skall bäva när de hör om dem. 17Ty din tjänarinna är en gudfruktig kvinna, som dag och natt tjänar himlens Gud. Nu stannar jag hos dig, herre, men varje natt skall din tjänarinna gå ut till

ravinen och be till Gud; han skall säga mig när de har begått sina syndiga gärningar. 18Då kommer jag och meddelar dig det, och om du sedan tågar ut med hela din armé kommer ingen av dem att kunna bjuda motstånd. 19Jag skall leda dig tvärs igenom Judeen tills du står utanför Jerusalem. Där skall jag resa din tron mitt i staden, och sedan kan du fösa i väg dem som en fårskock utan herde — inte ens en hund skall morra åt dig. Ty detta har avslöjats och förkunnats för mig, så att jag vet det i förväg, och jag har sänts ut för att låta dig veta det."

20Hennes ord gjorde intryck både på Holofernes och på hela hans uppvaktning. De fylldes av beundran för hennes vishet och sade: 21"Ingenstans från jordens ena ände till den andra finns en kvinna som är lika vacker och talar lika klokt." 22Och Holofernes sade till henne: "Det var en välgärning av Gud att sända ut dig som vägvisare för vår här för att ge framgång åt våra vapen och dra fördärv över dem som skymfat min herre. 23Du är ju en stilig kvinna och lägger dina ord väl; om du håller vad du har lovat skall din gud bli min gud, du skall få bo i kung Nebukadnessars palats, och ditt rykte skall nå ut över hela jorden."

12 1Han lät föra henne till det rum där hans silverservis brukade dukas fram och befallde sitt folk att göra i ordning en plats åt henne och servera henne av hans utsökta rätter och hans eget vin. 2Men Judit sade: "Jag vill inte äta av detta, ty jag vill undvika att synda. Jag kommer att få av det jag själv har tagit med mig." 3Holofernes svarade: "Men om ditt förråd tar slut, varifrån skall vi då få samma sorts mat att ge dig? Här bland oss finns ju ingen av ditt folk." 4Då sade Judit till honom: "Så sant du lever, herre, din tjänarinna kommer inte att förbruka sitt förråd innan Herren har förverkligat sin plan med hjälp av hennes hand."

5Holofernes män förde henne nu till hennes tält, och hon sov där under midnattstimmarna. Fram mot gryningen steg hon upp 6och lät hälsa Holofernes: "Herre, din tjänarinna ber dig ge order om att hon får gå ut för att be." 7Och Holofernes beordrade livvakten att inte hindra henne.

Hon stannade i lägret i tre dagar, och varje natt gick hon ut till ravinen vid Baityloua och badade i källan inom lägrets område. 8När hon steg upp ur vattnet bad hon Herren, Israels

Gud, att leda henne på den väg som skulle upprätta hans folks storhet. [9]Efter denna rening gick hon tillbaka och stannade i tältet tills hon intog sin måltid fram mot kvällen.

Holofernes håller fest för Judit

[10]Den fjärde dagen ordnade Holofernes en fest enbart för sin närmaste uppvaktning, utan att inbjuda någon av det högre befälet. [11]Och han sade till eunucken Bagoas, som var hans adjutant: "Gå och övertala den hebreiska kvinnan som du har hand om att komma hit och äta och dricka med mig. [12]Jag skulle ju bli utskämd om jag släppte en sådan kvinna ifrån mig utan att ha legat med henne; om jag inte förför henne kommer hon att skratta ut mig."

[13]Bagoas lämnade Holofernes, gick in till Judit och sade: "Sköna unga dam, var nu inte blyg, utan kom med till min herre och inta hedersplatsen inför honom och drick dig glad på vin tillsammans med oss. I dag skall du få bli som en av Assurs döttrar vid Nebukadnessars hov." [14]Judit svarade: "Hur skulle jag kunna säga emot min herre? Allt vad han önskar skall jag genast göra — detta skall vara en glädje för mig till min sista stund." [15]Hon steg upp och tog på sig sin praktfulla dräkt och hela sin kvinnliga utstyrsel. Hennes slavinna gick i förväg, och på marken mitt emot Holofernes bredde hon ut de fällar som Judit hade fått av Bagoas för sitt dagliga bruk, till att ligga på vid måltiderna. [16]Och Judit gick in och tog plats där. Då kom Holofernes blod i svallning, och det gick en våg av begär genom honom. Han brann av längtan efter henne och hade också sökt efter ett tillfälle att förföra henne ända sedan han först såg henne. [17]Han sade till henne: "Drick nu och dela vår glädje!" [18]Judit svarade: "Jag skall gärna dricka, herre, ty i dag har mitt liv nått en höjdpunkt; detta överträffar allt jag har upplevt ända sedan jag föddes." [19]Så tog hon det som hennes slavinna hade gjort i ordning och åt och drack inför honom. [20]Holofernes njöt av att se henne och drack mängder av vin, mer än han någonsin i sitt liv hade druckit på en dag.

Judit genomför sin plan

13 [1]När det blev natt skyndade sig Holofernes underlydande att bryta upp. Bagoas stängde tältet utifrån och lät uppassarna dra sig tillbaka från sin herre, och de gick till sina sovplatser, ty festen hade hållit på så länge att de allesammans var utmattade. [2]Judit lämnades ensam kvar i tältet med Holofernes, som låg framstupa på sin säng, redlöst berusad av vinet. [3]Judit hade sagt åt sin slavinna att ställa sig utanför sovgemaket och vänta på att hon skulle gå ut liksom de föregående nätterna — hon skulle gå ut för att be, hade hon sagt, och samma besked hade hon gett till Bagoas.

[4]När nu alla hade gått sin väg och ingen, vare sig hög eller låg, fanns kvar i sovgemaket ställde sig Judit vid Holofernes säng och bad tyst: "Herre, all krafts Gud, ge i denna stund ditt stöd till det mina händer skall göra, så att Jerusalem blir förhärligat. [5]Ty nu är ögonblicket inne att komma ditt eget folk till hjälp och att låta mitt ingripande bli ett förkrossande slag för fienderna, som har angripit oss." [6]Sedan gick hon fram till sängstolpen vid Holofernes huvud och tog ner hans svärd från den. [7]Hon gick tätt intill sängen, tog tag i hans hår och sade: "Herre, Israels Gud, gör mig nu stark!" [8]Så högg hon till av all kraft mot hans hals två gånger och skilde huvudet från kroppen. [9]Hon rullade ner liket från bädden och lossade sängomhänget från stolparna. Strax därefter gick hon ut och gav Holofernes huvud åt sin slavinna, [10]som stoppade det i matpåsen. De båda kvinnorna gav sig sedan i väg tillsammans som de brukade när de skulle be, men när de hade gått igenom lägret tog de en omväg runt ravinen, gick uppför berget mot Baityloua och kom fram till stadsporten.

[11]Redan på långt håll ropade Judit till dem som höll vakt vid porten: "Öppna! Öppna porten! Gud, vår Gud, är med oss. Än gör han storverk i Israel och visar fienden sin makt — han har gjort det i dag." [12]När männen i staden hörde hennes röst skyndade de ner till stadsporten och sammankallade stadens äldste. [13]Alla kom springande, hög och låg: det verkade alldeles otroligt att hon var tillbaka. De öppnade porten och släppte in de båda kvinnorna, gjorde upp eld för att få ljus och samlades omkring dem. [14]Då sade Judit med hög röst: "Lova Gud,

sjung hans lov! Lova Gud, som inte har upphört med sin barmhärtighet mot Israels folk utan i natt har låtit våra fiender krossas av min hand." 15Så tog hon fram huvudet ur påsen, visade upp det och sade: "Detta är Holofernes huvud, han som var överbefälhavare för Assurs armé, och här är omhänget till sängen där han låg i sitt rus. Herren har dräpt honom med hjälp av en kvinnas hand! 16Och så sant Herren lever, han som har skyddat mig på den väg jag har gått: det var mitt yttre som lurade mannen i fördärvet, men han begick inte någon synd med mig som kunnat fläcka och vanära mig."

17Folket greps av förundran, föll ner för att hylla Gud och bad samfällt: "Välsignad är du, vår Gud, som i dag har tillintetgjort ditt folks fiender." 18Och Ussia sade till Judit: "Välsignad är du, min dotter, av Gud den Högste mer än alla kvinnor på jorden, och välsignad är Herren Gud, himlens och jordens skapare, som ledde dig när du högg huvudet av våra fienders hövding. 19Din förtröstan kommer för all framtid att bevaras i människors hjärtan, så länge de kommer ihåg vad Gud förmår. 20Måtte Gud låta dig få evig ära av detta och skänka dig lycka för att du vågade livet när vårt folk var i nöd och värjde oss mot undergången; du har följt den rätta vägen inför vår Gud." Och allt folket sade: "Amen, amen."

Achior går över till judendomen

14 1Sedan sade Judit till dem: "Hör på mig, bröder: ta detta huvud och häng upp det på stadsmurens bröstvärn. 2Och så snart det ljusnar i morgon och solen går upp över jorden skall var och en av er ta sina vapen, och alla stridsdugliga män skall tåga ut ur staden. Ni skall göra en framstöt mot dem, som om ni tänkte rycka ner på slätten mot assyriernas förtrupp, men utan att fullfölja den. 3Då kommer männen där att gå till lägret med alla sina vapen för att väcka befälhavarna i den assyriska armén. När de kommer springande till Holofernes tält och inte finner honom, kommer de att gripas av skräck och fly för er. 4Förfölj dem då, ni och alla andra som bor inom Israels gränser — hugg ner dem, vart de än tar vägen. 5Men innan ni gör detta skall ni kalla hit ammoniten Achior åt mig, så att han får se och

känna igen den som skymfade Israels folk och som skickade honom själv till oss i tanke att det skulle bli hans död."

6De kallade dit Achior från Ussias hus. När han kom och fick se Holofernes huvud i handen på en man som stod bland det församlade folket, föll han omkull avsvimmad. 7Då man hjälpte honom upp kastade han sig för Judits fötter och hälsade henne vördnadsfullt. Och han sade: "Dig må man prisa i varje judisk hydda och bland alla folk som får höra talas om dig och fylls av bävan. 8Men låt mig få höra vad du har gjort de gångna dagarna." Med folket runt omkring sig berättade då Judit för honom om allt vad hon hade gjort från den dag hon lämnade staden till dess hon nu stod där och talade till dem. 9Så snart hon hade berättat färdigt brast folket ut i dånande jubel, och staden genljöd av glädjerop. 10Då Achior fick klart för sig allt vad Israels Gud hade gjort fylldes han av en orubblig tro på Gud. Han lät skära bort sin förhud och upptogs i Israels folk, dit han sedan har räknats intill denna dag.

Segern över assyrierna

11När dagen grydde hängde de upp Holofernes huvud på muren, och alla män tog sina vapen och marscherade ut kompanivis mot de vägar som ledde ner från berget. 12När assyrierna fick se dem rapporterade de till sina olika officerare. Dessa gick till generalerna, överstarna och det övriga högre befälet, 13som i sin tur begav sig till Holofernes tält och sade till hans adjutant: "Väck vår herre! De fräcka slavarna har vågat sig ner för att utmana oss till strid och skall bli nerhuggna till sista man."

14Bagoas gick då fram till den inre tältdörren och knackade på, eftersom han antog att Holofernes låg och sov med Judit. 15När ingen svarade öppnade han dörren och gick in i sovgemaket. Där fann han honom liggande död på sängpallen utan huvud. 16Då brast han ut i högljudd jämmer och klagan, ropade högt och rev sönder sina kläder. 17Han gick in i det tält där Judit hade bott, och då han inte fann henne rusade han ut bland folket och skrek: 18"De trolösa slavarna! En ensam hebreisk kvinna har dragit skam över Nebukadnessars kungliga

hov — här ligger Holofernes på marken, och hans huvud är borta!"

19När de assyriska fältherrarna hörde vad han sade rev de sönder sina kläder, överväldigade av skräck, och mitt i lägret genljöd deras klagorop och höga skrik.

15 1De som var i tälten hörde det och blev förfärade över det inträffade. 2Skräck och fasa överväldigade dem, ingen hade längre en tanke på att hålla samman med de andra, utan alla störtade i väg i samma ögonblick och flydde längs alla vägar över slätten och bergen, 3och även de som var förlagda i bergen kring Baityloua tog till flykten.

Då störtade sig israeliterna över dem med alla sina vapenföra män. 4Ussia sände bud om det som hade hänt till Baitomesthaim, Bebai, Choba och Kola och till hela Israels område och uppmanade alla att störta sig över fienderna och göra slut på dem. 5Så snart israeliterna fick detta meddelande gick de alla mangrant till strid mot dem och fortsatte slaktandet ända fram till Choba. Likaså anslöt sig folket från Jerusalem och hela berglandet efter att ha fått bud om hur det hade gått med fiendens här, och männen i Gilead och Galileen satte in förödande flankanfall och trängde fram förbi Damaskus och området däromkring. 6Men resten av Baitylouas invånare angrep det assyriska lägret och plundrade det och skaffade sig väldiga rikedomar. 7De israeliter som återvände från dödandet tog hand om återstoden, och berglandets och slättens byar och gårdar blev rika på byte, ty det fanns väldiga mängder.

Triumfen firas

8Översteprästen Jojakim och israeliternas råd i Jerusalem kom nu för att se de stora ting som Herren hade gjort för Israel och för att träffa Judit och lyckönska henne. 9När de kom in till henne prisade de henne alla med en mun och sade: "Du är Jerusalems ära, du är Israels prydnad, du är vårt folks stora stolthet! 10Det är din hand som har utfört allt detta, du har utfört ett storverk för Israel, ty det du gjorde behagade Gud. Välsignad vare du i evighet av Herren, allhärskaren." Och alla sade: "Amen."

11I trettio dagar höll folket på med att plundra lägret. De
gav Judit Holofernes tält och alla hans silverföremål, hans
sängar, skålar och all övrig utrustning. Hon tog emot det, las-
tade själv sin mula och lät spänna för sina vagnar och ställa
sakerna på dem. 12Alla de israelitiska kvinnorna kom spring-
ande för att få se henne; de prisade henne, och några av dem
dansade till hennes ära. Hon bröt grönskande grenar och gav
åt kvinnorna som följde med henne. 13Både hon själv och de
som följde henne satte olivkransar på huvudet, och främst
bland kvinnorna dansade hon fram, i spetsen för allt folket. Al-
la de israelitiska männen slöt sjungande upp i tåget med sina
vapen och med kransar på huvudet.

14Och Judit stämde upp en hymn inför hela Israel, och allt
folket sjöng med i lovsången med hög röst. 1Så sjöng Judit:

16

Stäm upp en sång till min Gud till tamburiner,
lovsjung Herren till cymbaler,
låt psalmen klinga till hans pris,
ära och åkalla hans namn.
2Ty Herren är den Gud som avgör striden;
in i sitt läger räddade han mig,
in till folket, undan mina förföljare.
3Assyrierna kom från bergen i norr,
deras kämpar kom i myriader;
deras skaror fyllde bäckravinerna,
och deras ryttare täckte höjderna.
4De hotade att bränna mitt land,
att hugga ner mina unga män,
att krossa mina späda barn mot marken,
att göra mina småbarn till krigsbyte
och att ta mina unga kvinnor som fångar.

5Herren, allhärskaren, förgjorde dem
med hjälp av en kvinnas hand.
6Ty deras hövding fälldes inte av unga hjältar,
det var inte titaner som dräpte honom,
inte väldiga jättar som anföll honom —
nej, Judit, Meraris dotter,
betvang honom med sin skönhet.

7Hon lade av sin änkedräkt
för att vinna ära åt det plågade Israel;
hon smorde sitt ansikte med doftande salva,
8band en turban om sitt hår
och valde ut en linnedräkt att dåra honom med.
9Hennes sandal drog till sig hans blick,
och hennes skönhet fångade hans sinne —
och svärdet gick genom hans hals.
10Perser darrade för hennes djärvhet,
och meder förfärades av hennes mod.
11Då hördes stridsrop från mitt förödmjukade folk,
och de fylldes av skräck,
rop från mitt svaga folk, och de greps av fasa;
ropen skallade, och de tog till flykten.
12Söner av unga mödrar genomborrade dem
och stack ner dem som förrymda slavar:
de förintades av Herrens, min Guds, här.

13Jag vill sjunga en ny sång till min Guds ära.
Herre, stor och härlig är du,
underbar och oövervinnelig i din kraft.
14Dig må hela din skapelse tjäna,
ty på ditt ord blev allting till,
du sände ut din ande att bygga det.
Ingen kan stå emot när du befaller;
15bergens fästen skakar, haven rörs upp
och klippor smälter som vax inför dig.
Men mot dem som fruktar dig är du barmhärtig.
16Ty ringa är alla välluktande offer,
allt fett som förbränns åt dig är föga värt,
men stor i alla tider är den som fruktar Herren.
17Ve de hedningar som reser sig mot mitt folk!
Herren, allhärskaren, skall straffa dem på domens dag.
Han skall överlämna deras kroppar åt eld och maskar,
och de skall skrika av smärta i evighet.
18När de kom till Jerusalem föll de ner inför Gud, och sedan folket hade renat sig bar de fram sina brännoffer, frivilliga offer och gåvor. 19Alla Holofernes tillhörigheter som folket hade tilldelat Judit gav hon till templet. Också sängomhänget som

hon själv hade tagit ur hans sovgemak gav hon som en tackgåva åt Gud. [20]I tre månader höll folket fest framför templet i Jerusalem, och Judit var med dem.

Judits ålderdom och död

[21]Därefter bröt de upp, och var och en begav sig hem till sitt. Också Judit återvände till Baityloua. Hon hade kvar sin egendom, och under hela sin livstid var hon högt ansedd i hela landet. [22]Många ville gifta sig med henne, men ingen man fick röra henne så länge hon levde, alltsedan den dag hennes man Manasse dog och förenades med sina fäder. [23]Hon åldrades i sin mans hus och nådde den höga åldern av 105 år. Sin slavinna gav hon fri. Hon dog i Baityloua och blev begravd i sin man Manasses gravkammare, [24]och Israels folk sörjde henne i sju dagar. Innan hon dog hade hon fördelat sin egendom bland sin man Manasses anhöriga och sina egna närmaste släktingar. [25]Och så länge Judit levde och ännu långt efter hennes död fanns det ingen som kunde skrämma Israels folk.

Ester

enligt den grekiska texten

Mordokajs dröm

A [1]Under det andra året av storkonungen Artaxerxes regering, den första dagen i månaden nisan, kom en dröm till Mordokaj, son till Jair, son till Shimi, son till Kish, av Benjamins stam, [2]en jude i staden Susa som var en betydande man och tjänstgjorde vid det kungliga hovet. [3]Han hörde till dem som kung Nebukadnessar av Babylon hade fört bort i fångenskap från Jerusalem tillsammans med kung Jekonja av Juda.

[4]Detta var hans dröm:

Skrik och larm, åska och jordbävning, kaos över hela jorden — [5]och se, två stora drakar kom fram, beredda till envig. De vrålade högt, [6]och vid deras vrål rustade sig alla folk till kamp, för att kämpa mot ett rättfärdigt folk. [7]En dag av töcken och mörker, nöd och betryck, lidande och kaos på jorden! [8]Hela det rättfärdiga folket darrade av skräck för sitt olycksöde och beredde sig att gå under. [9]Men de ropade till Gud, och vid deras rop kom, liksom från en liten källa, en stor flod, ett mäktigt vatten. [10]Det blev ljust och solen gick upp, och de ringa upphöjdes och uppslukade de höga.

[11]När Mordokaj vaknade efter denna dröm, där han sett vad Gud hade beslutat göra, behöll han den i tankarna ända till kvällen och försökte på allt sätt förstå den.

Mordokaj räddar kungen

[12]Mordokaj gick till vila i palatset tillsammans med Gabatha och Tharra, de båda hovmän som svarade för bevakningen av palatset. [13]Han kunde höra vad de talade om och hade i sinnet, och när han forskade i saken förstod han att de planerade att mörda kung Artaxerxes, och han angav dem för kungen. [14]De båda hovmännen togs i förhör, erkände och avrättades. [15]Dessa händelser lät kungen skriva ner för att de inte skulle falla i glömska, och även Mordokaj skrev ner dem. [16]Kungen förord-

nade också att Mordokaj skulle tjänstgöra i palatset och belönade honom med gåvor.

17Men bougajern Haman, Hammedatas son, som stod högt i anseende hos kungen, strävade efter att skada Mordokaj och hans folk för de båda hovmännens skull.

Kung Artaxerxes bestraffar drottning Astin

1 1Därefter tilldrog sig följande händelser på Artaxerxes tid, den Artaxerxes som härskade över 127 provinser från Indien ända till Etiopien. 2Han satt nu på tronen i Susa. 3Under sitt tredje regeringsår gav han ett gästabud för vännerna, för de förnäma perserna och mederna och de övriga folken samt för satrapiernas guvernörer. 4När han under 180 dagar hade visat dem sitt väldes rikedom och den påkostade festprakten 5och bröllopsdagarna var slut, gav kungen under sex dagar en fest för alla de folk som fanns i staden. Festen ägde rum på kungapalatsets gård, 6som var prydd med fina linne- och bomullsdraperier, upphängda på vita och purpurröda snören mellan pelare av marmor med överstycken av guld och silver. Där stod divaner av guld och silver på ett mosaikgolv av malakit, pärlemor och marmor, försedda med skimrande täcken, som var broderade i brokiga mönster och beströdda med rosor. 7Dryckeskärlen var av guld och silver, och en miniatyrbägare av rubin, värd 30 000 talenter, hade ställts fram. Det serverades rikligt med ädelt vin, sådant som kungen själv drack. 8Festen följde ingen fastslagen ordning, utan enligt kungens vilja och befallning till marskalkarna skulle de rätta sig efter hans egna och gästernas önskningar. 9Samtidigt höll drottning Astin en fest för kvinnorna inne i palatset där kung Artaxerxes residerade.

10Den sjunde dagen, då kungen var upprymd, befallde han Haman, Bazan, Tharra, Boraze, Zatholtha, Abataza och Tharaba, de sju hovmän som var hans personliga tjänare, 11att föra in drottningen till honom för att hon skulle framträda med den kungliga kronan på huvudet och visa upp sin skönhet för furstarna och de olika folken — hon var mycket vacker. 12Men drottning Astin lydde honom inte utan vägrade att följa med hovmännen. Kungen blev kränkt och vred; 13han meddelade vännerna vad Astin hade sagt och uppmanade dem att tilläm-

pa lagen och ge sitt utlåtande om saken. 14Arkesaios, Sarsathaios och Malesear steg då fram till honom; det var de furstar från Persien och Medien som var kungens närmaste män och hans främsta bisittare. 15De gav honom besked om vad som enligt lagarna borde ske med drottning Astin, då hon inte hade gjort som kungen befallde genom sina hovmän.

16Sedan tog Mouchaios till orda inför kungen och furstarna: "Det är inte bara mot kungen som drottning Astin har förbrutit sig utan också mot alla furstarna och hans främsta män; 17han har ju återgett drottningens ord för dem och låtit dem få veta hur hon trotsade honom. Liksom hon trotsade kung Artaxerxes 18kommer redan i dag de andra damerna vid hovet, de persiska och mediska furstarnas gemåler, att eggas till att förolämpa sina män på samma vis, när de får höra vilket språk hon har fört mot kungen. 19Om du finner det lämpligt, min konung, bör du därför utfärda en kunglig förordning som skall avfattas enligt medernas och persernas lagar och tillämpas utan avsteg: drottningen får aldrig mer komma in till dig. Ge sedan hennes drottningvärdighet åt en annan kvinna, som är bättre än hon. 20Om du stiftar en sådan lag, som sedan blir känd i ditt rike, kommer varje kvinna att visa respekt för sin make, fattig som rik."

21Förslaget tilltalade kungen och furstarna, och kungen gjorde som Mouchaios hade sagt. 22Han lät sända ut skrivelser till alla provinser i sitt rike, till var och en på dess eget språk, för att männen skulle bli respekterade i sina hem.

Ester blir kung Artaxerxes gemål

2 1Sedan lade sig kungens vrede, men eftersom han kom ihåg vad Astin hade sagt och vilken dom han hade fällt över henne, ville han inte ha med henne att göra mer. 2Kungens tjänare föreslog då att man skulle leta upp vackra orörda flickor åt honom. 3Kungen skulle tillsätta lokala ämbetsmän i alla sitt rikes provinser och låta dem välja ut unga vackra jungfrur till hans harem i staden Susa. Där skulle de stå under uppsikt av den eunuck som var kungens haremsvakt; de skulle förses med oljor och få annan bruklig omvårdnad. 4Den kvinna som beha-

gade kungen mest skulle bli drottning i Astins ställe. Förslaget vann kungens gillande, och han följde det.

5I staden Susa fanns en jude som hette Mordokaj, son till Jair, son till Shimi, son till Kish, av Benjamins stam. 6Han hörde till de krigsfångar som kung Nebukadnessar av Babylon hade fört bort från Jerusalem. 7Han hade ett fosterbarn som hette Ester och var dotter till hans farbror Amminadav; vid föräldrarnas död hade han tagit sig an henne för att senare göra henne till sin maka. Hon var en vacker flicka.

8Då kungens förordning hade blivit känd blev många flickor förda till Susa och togs om hand av Gaj, och även Ester blev förd till Gaj, haremsvakten. 9Flickan gjorde intryck på honom och vann hans välvilja. Han gav henne genast skönhetsmedlen, hennes bestämda underhåll och de sju flickor från palatset som hade avdelats åt henne. Både hon och hennes egna tjänsteflickor blev väl behandlade av honom i haremet. 10Ester berättade inte vilket folk eller vilken släkt hon tillhörde, eftersom Mordokaj hade sagt åt henne att tiga med det. 11Varje dag vandrade Mordokaj förbi haremsgården för att få reda på hur det skulle gå med Ester.

12Då en flicka hade varit där i tolv månader var det dags för henne att komma in till kungen. Detta är den tid som hela skönhetskuren kräver: sex månaders behandling med myrraolja och sex månader med parfymer och andra skönhetsmedel. 13När en flicka sedan skall komma in till kungen överlämnas hon åt en person som utsetts att följa henne från kungens harem till hans palats. 14Hon går in där på kvällen och får följande morgon bege sig till den andra haremsavdelningen, som också förestås av kungens eunuck Gaj. Hon får inte komma in till kungen fler gånger, om inte denne särskilt kallar henne till sig.

15Tiden närmade sig nu för Ester, dottern till Mordokajs farbror Amminadav, att komma in till kungen. Hon försummade ingenting av de förmaningar hon fått av eunucken som vaktade haremet; alla som såg henne blev betagna i henne. 16Det var i årets tolfte månad, adar, det sjunde året kung Artaxerxes regerade, som Ester fick komma in till honom. 17Kungen blev förälskad i henne, ja, hon vann hans ynnest framför alla de andra flickorna, och han krönte henne med drottningkronan.

18Sedan höll han en fest i sju dagar för alla vännerna och för
trupperna för att fira sitt bröllop med Ester, och han gav sina
undersåtar en skattelindring.
19Mordokaj tjänstgjorde nu i palatset. 20Ester berättade inte
vilken släkt hon tillhörde, ty Mordokaj hade förbjudit henne
det men förmanat henne att frukta Gud och följa hans bud lik-
som då hon bodde hos honom. Och hon ändrade inte sin livs-
föring.
21Men de båda hovmän som förde befälet över livvakten ha-
de blivit så förbittrade över Mordokajs befordran att de sökte
ett tillfälle att döda kung Artaxerxes. 22Mordokaj fick upplys-
ningar om detta och talade om det för Ester, som underrättade
kungen om sammansvärjningen. 23Kungen förhörde de båda
hovmännen, och de blev hängda på påle. Sedan förordnade
han att Mordokajs lojala handlingssätt skulle räddas undan
glömskan genom en berömmande skildring, som skulle inför-
livas med det kungliga arkivet.

Haman planerar att utrota judarna

3 1Någon tid senare hedrade kung Artaxerxes bougajern Ha-
man, Hammedatas son: han befordrade honom och gav ho-
nom högre rang än någon av vännerna. 2Alla vid hovet föll ner
för honom i vördnad, så som kungen befallt. Men Mordokaj
föll inte ner för honom. 3Hovfolket frågade Mordokaj varför
han trotsade kungens befallning. 4Dag efter dag talade de med
honom utan att han lyssnade till dem. Då underrättade de Ha-
man om att Mordokaj bröt mot kungens påbud. Han hade sagt
dem att han var jude.
5När Haman fick veta att Mordokaj inte föll ner för honom
blev han rasande 6och satte sig i sinnet att utrota alla judar
bland Artaxerxes undersåtar. 7Det tolfte året Artaxerxes rege-
rade anordnade Haman en lottdragning. Han kastade lott om
dag och månad då han i ett enda slag skulle förgöra Mordokajs
folk. Lotten föll på den fjortonde dagen i den månad som heter
adar.
8Haman gick till kung Artaxerxes och sade: "Det finns ett
folk som bor utspritt bland de andra folken överallt i ditt rike.
Deras lagar liknar inget annat folks, och kungens lagar rättar

de sig inte efter. Det är mot dina intressen att låta dem hållas.
9Om du finner det lämpligt, så utfärda ett påbud om att de
skall förintas. Jag skall då betala 10 000 talenter silver till den
kungliga skattkammaren." 10Då tog kungen av sig sin ring och
gav den åt Haman, så att han kunde sätta sigill på ediktet mot
judarna. 11Och kungen sade till Haman: "Behåll pengarna, och
gör vad du vill med folket!"

12Den trettonde dagen i årets första månad inkallades kungens sekreterare, och efter Hamans anvisningar avfattade de en skrivelse till satraperna och guvernörerna i varje särskild provins från Indien ända till Etiopien, till alla de 127 provinserna och till de olika folkens guvernörer på deras eget språk. Skrivelsen utfärdades i kung Artaxerxes namn, 13och brev sändes ut i hans rike med kurir. Hela det judiska folket skulle förintas på en och samma dag i årets tolfte månad, månaden adar, och deras egendom skulle tas som byte.

Ediktet mot judarna

B 1Här följer en avskrift av brevet:

"Från storkonungen Artaxerxes till guvernörerna i de 127 provinserna från Indien ända till Etiopien med deras underlydande ståthållare.

2Sedan jag blivit de många folkens härskare och fått väldet över hela världen, har jag — ingalunda förledd till övermod av min maktställning utan fastmer med mildhet och godhet som min ledstjärna — ständigt strävat efter att tillförsäkra mina undersåtar ett liv i ostörd ro, att skapa lugn i riket och möjlighet till samfärdsel ända till dess gränser och således på nytt trygga den av alla människor efterlängtade freden. 3Men när vi frågade våra rådgivare hur detta mål skulle kunna uppnås, blev vi av Haman, en man som har utmärkt sig för gott omdöme i vår tjänst, som oföränderligt och med orubblig trohet ådagalagt lojalitet mot oss och som har förlänats rangen av den andre i riket, 4informerade om att det bland alla jordens folk har nästlat sig in ett illasinnat släkte, som genom sina lagar står i motsättning till alla andra folk och som ständigt sätter sig över alla kungliga påbud för att göra våra berömvärda ansträngningar att hålla samman riket om intet.

5Då vi sålunda insett att detta enda folk ständigt söker strid
med alla människor, avviker genom främmande seder och
livsföring och i sin illvilja mot vår regering gör den största ska-
da, så att de till och med hotar rikets säkerhet, 6förordnar vi
härmed att samtliga de som utpekas för er i den av Haman,
vår minister och andre fader, utfärdade skrivelsen, tillsam-
mans med kvinnor och barn utan barmhärtighet eller försko-
ning skall utlämnas åt fullständig förintelse genom sina fien-
ders svärd den fjortonde dagen i adar, den tolfte månaden,
innevarande år, 7så att vi för framtiden får fullständig ro och
ordning i riket, sedan dessa nu som alltid illasinnade männi-
skor på en enda dag tvingats ner i dödsriket."

3 14Avskrifter av brevet anslogs i varje provins, och alla de
olika folken fick order att vara beredda när dagen kom. 15Sa-
ken blev snabbt känd också i Susa. Kungen och Haman satt
och drack tillsammans, och i staden steg oron.

Mordokaj ber Ester vädja till kungen

4 1När Mordokaj fick höra vad som höll på att ske rev han sön-
der sina kläder, höljde sig i säcktyg och strödde aska över sig.
Han sprang ut och rusade längs stadens huvudgata och ropa-
de högt: "De utplånar ett oskyldigt folk!" 2Han fortsatte ända
till Kungliga porten men stannade där, ty det var inte tillåtet
för honom att gå in i palatset eftersom han var klädd i säck och
aska. 3I varje provins där förordningen anslogs blev det gråt,
klagan och stor sorg bland judarna, och de gjorde sig bäddar
av säck och aska. 4Drottningens tjänsteflickor och hovmän gick
och rapporterade för henne. När hon hörde vad som skett blev
hon förfärad och sände folk till Mordokaj med kläder som han
skulle ha på sig i stället för säcktyget. Men han lydde inte. 5Då
kallade Ester till sig sin eunuck Achrathaios, som hade ställts i
hennes tjänst, och sände honom för att skaffa henne närmare
upplysningar av Mordokaj. 7Mordokaj berättade vad som ha-
de hänt och hur Haman hade lovat kungen 10 000 talenter till
skattkammaren för att få förinta judarna. 8Han gav också Ach-
rathaios en avskrift av kungörelsen som anslagits i Susa angå-
ende utrotningen, för att han skulle visa den för Ester. Han
skulle säga åt henne att gå till kungen och beveka honom att

skona folket. "Kom ihåg den tid då du levde i enkla förhållanden och blev försörjd av mig", sade han. "Haman, kungens närmaste man, har baktalat oss och döden hotar. Åkalla Herren, tala för oss hos kungen och rädda oss från döden!"

9Då Achrathaios kom och framförde allt detta till Ester
10sade hon åt honom att gå tillbaka till Mordokaj och säga:
11"Bland alla folk i riket är det känt att varje man eller kvinna som går in till kungen på inre borggården utan att vara kallad är förlorad. Endast den som kungen sträcker sin gyllene spira mot får behålla livet. Själv har jag inte på trettio dagar varit kallad till kungen."

12När Achrathaios framförde vad Ester hade sagt till Mordokaj 13bad han honom gå och svara henne: "Ester, tro inte att du ensam bland alla judar i riket skall komma undan. 14Vägrar du lyda i denna stund kommer judarna att få hjälp och beskydd från annat håll, men du och din fars familj skall gå under. Kanske var det för denna stund du blev drottning."

15Då sände Ester budbäraren tillbaka till Mordokaj med detta svar: 16"Samla genast judarna i Susa och håll fasta för min skull. Ni skall inte äta eller dricka på tre dygn, varken dag eller natt. Jag och mina tjänsteflickor skall också fasta. Sedan skall jag mot lagens bud gå till kungen, om det också kostar mig livet." 17Mordokaj gav sig i väg och gjorde precis som Ester hade sagt till honom.

Mordokajs bön

C 1Och han tänkte på alla Herrens verk och bad:

2"Herre, herre och konung, du härskar över alla, ty hela världsalltet lyder under dig, och ingen kan sätta sig emot om du vill rädda Israel. 3Du har skapat himmel och jord och allt det underbara vi ser under himlen. 4Du är allas herre, och ingen kan göra motstånd mot dig, mot Herren. 5Du känner till allt, och du vet, Herre, att det inte var av förhävelse eller övermod eller högfärd som jag handlade som jag gjorde, när jag vägrade hylla den övermodige Haman — 6jag skulle gärna ha kysst hans fotsulor för att rädda Israel. 7Nej, jag handlade så för att inte ge en människa större ära än Gud. Jag kommer inte

att tillbe någon annan än dig, min Herre, och det är inte av övermod jag handlar så.

8Nu ber jag dig, Herre Gud, du konung, du Abrahams Gud:
skona ditt folk, ty fienderna siktar till vår förintelse,
deras önskan är att utplåna det folk som är din arvslott sedan begynnelsen.
9Glöm inte bort din egendom, som du friköpte åt dig själv från Egypten.
10Hör min bön, visa dig försonlig mot din arvslott
och vänd vår sorg i glädje och fest,
så att vi får leva och lovsjunga ditt namn, Herre;
tysta inte de munnar som prisar dig."

11Och hela Israel stämde in med höga rop, ty de såg döden framför sig.

Esters bön

12Drottning Ester tog sin tillflykt till Herren i den dödliga ångest som hade gripit henne. 13Hon tog av sig sin drottningskrud och klädde sig i betryckets och sorgens dräkt. Hon smorde in sitt huvud med aska och träck i stället för med utsökt parfymerade oljor och vanskötte sin kropp och lät sitt okammade hår täcka allt det som hade varit smyckat till fest och glädje. 14Och hon bad till Herren, Israels Gud:

"Min Herre, du vår konung, du är den ende;
hjälp mig som är ensam och inte har någon hjälpare utom dig,
15ty jag skall trotsa faran.
16Alltsedan jag föddes har jag hört min familj och min stam berätta
att du, Herre, avskilde Israel från alla andra folk
och våra fäder från alla deras förfäder till att bli din eviga egendom
och att du uppfyllde alla dina löften till dem.
17Men nu har vi syndat mot dig, och du har prisgett oss åt våra fiender,
18därför att vi dyrkade deras gudar; rättfärdig är du, Herre.
19Och det är inte nog för dem att vi pinas av vårt slaveri,
utan nu har de lagt händerna på sina avgudars händer och svurit
20att sätta ditt uttalade beslut ur kraft, att förinta det folk som är din arvslott,
att tysta de munnar som lovsjunger dig, att släcka glansen i ditt hus och glöden på ditt altare,
21att förmå hedningarna att prisa tomma avgudars förtjänster och att skänka evig beundran åt en dödlig kung.
22Överlämna inte din spira, Herre, åt dem som inte finns till.
Låt inte våra fiender få skratta åt vår undergång,
utan vänd deras planer mot dem

själva och gör ett avskräckande exempel av den man som började förföljelsen mot oss. 23Tänk på oss, Herre, och visa oss i nödens stund vem du är; ge mig mod, du gudarnas konung som härskar över alla välden. 24Ge mig de rätta orden när jag står inför lejonet, och väck hans hat mot den man som bekämpar oss, så att han och alla likasinnade förgås. 25Men rädda oss med din starka hand, och hjälp mig som är ensam och inte har någon annan än dig, Herre.

Du har kunskap om allt, 26du vet hur jag avskyr att bli ärad av de laglösa och vilken vämjelse jag känner inför en oomskuren hednings bädd, vem han än må vara. 27Du ser att jag är tvingad till det, du ser hur jag vämjes vid det höghetstecken jag bär på huvudet de dagar jag skall visa mig: det är lika vämjeligt för mig som en blodig binda, och aldrig bär jag det de dagar jag får vila. 28Din tjänarinna har aldrig ätit vid Hamans bord, och jag har inte visat någon uppskattning av kungens fester eller druckit av offervinet. 29Ingen glädje har din tjänarinna känt från dagen för sin upphöjelse och intill nu utom glädjen över dig, Herre, Abrahams Gud. 30Gud, du som är starkare än alla, hör de förtvivlades rop, befria oss ur uslingarnas våld och gör mig fri från min skräck."

Ester går till Artaxerxes

D 1Den tredje dagen avslutade hon sin bön, tog av sig botdräkten och iförde sig all sin stål. 2När hon var färdigklädd åkallade hon den Gud och räddare som ser allt och tog sedan med sig de två tjänsteflickorna. 3Den ena stödde hon sig på, svag som hon var, 4den andra kom efter och bar hennes släp. 5Hon kände skam trots sin strålande skönhet, hennes uppsyn var glad och älsklig men hennes hjärta var hopsnört av skräck. 6Hon gick igenom alla dörrarna och stod så inför kungen. Han satt på den kungliga tronen, iförd all sin härskarprakt, höljd av guld och ädelstenar, och anblicken av honom var förfärande. 7När han lyfte sitt majestätiskt lysande ansikte flammade hans blick av vrede. Då bleknade drottningen, hon sjönk kraftlös ihop och hängde över huvudet på flickan som gick framför henne. 8Men Gud fick kungens sinne att vekna: full av oro störtade han upp från tronen, lyfte upp henne i sina armar tills

hon kunde stå och talade vänligt och lugnande till henne:
9"Vad är det, Ester? Jag är din vän. Var inte rädd, 10du skall inte dö. Min förordning gäller bara vanligt folk. 11Stig fram hit!"
12Han lyfte den gyllene spiran och lät den beröra hennes hals,
hälsade henne och sade: "Tala nu." 13Ester sade: "Du var som
en ängel från Gud när jag såg dig, herre, och jag drabbades av
fruktan för din härlighet. 14Du är så vördnadsbjudande, herre,
och ditt ansikte strålar av skönhet." 15Men medan hon talade
segnade hon kraftlös ner, 16kungen oroade sig för henne, och
hela hovet försökte lugna henne.

5 3"Vad vill du, Ester?" frågade kungen. "Vad önskar du? Du
skall få det, om det så är halva mitt rike." — 4"I dag firar jag en
högtidsdag", svarade Ester. "Om det behagar dig, min konung, skall både du själv och Haman komma till den festmåltid som jag skall ordna i dag." 5Kungen sade: "Hämta genast hit Haman, så att vi kan göra Ester till viljes."

Båda kom till måltiden som Ester inbjudit till, 6och medan de drack tillsammans frågade kungen: "Vad är det, drottning Ester? Du skall få allt vad du ber om." 7Ester svarade: "Vad jag önskar och ber om är detta: 8Om jag har vunnit din ynnest, min konung, skall du och Haman också i morgon komma till en festmåltid som jag ger för er; i morgon skall jag göra på samma sätt som i dag."

Hamans fall och Mordokajs upphöjelse

9Haman kom glad och upprymd ut från kungen, men då han fick se juden Mordokaj på borggården blev han ursinnig. 10Vid hemkomsten kallade han på sina vänner och sin hustru Seresh.
11För dem utbredde han sig över hur rik han var och vilken heder kungen hade visat honom då han gett honom den allra högsta rangen och lagt rikets styrelse i hans händer. 12Och Haman fortsatte: "Jag var den ende som drottningen hade bjudit att tillsammans med kungen komma till festen, och jag är bjuden i morgon också. 13Men jag finner inget nöje i detta så länge jag måste se den där juden Mordokaj på borggården."
14Då föreslog hans hustru Seresh och hans vänner: "Låt hugga till en påle, tjugofem meter hög, och be kungen i morgon bitti att Mordokaj hängs upp på den. Sedan kan du gå med kungen

till festen och njuta av den." Haman gillade förslaget, och pålen gjordes i ordning.

6 [1]Den natten hindrade Herren kungen från att sova. Då sade han till sin sekreterare att hämta krönikan över hans regeringstid och läsa för honom ur den. [2]Han fann uppteckningen om hur Mordokaj för kung Artaxerxes hade avslöjat de två hovmännen som var kungens livvakter men försökte mörda honom. [3]Då frågade kungen: "Vad för ära eller lön har vi gett åt Mordokaj?" Och hans tjänare svarade: "Du har inte gett honom någonting." [4]Medan kungen förhörde sig om Mordokajs lojala handlingssätt kom Haman in på borggården. "Vem står på borggården?" frågade kungen. Haman hade kommit dit för att be kungen låta hänga upp Mordokaj på pålen som han hade gjort i ordning. [5]"Det är Haman som står på borggården", svarade tjänarna. "Kalla in honom", sade kungen. [6]Och han frågade Haman: "Vad skall jag göra för den som jag vill ära?" Haman tänkte: "Den som kungen vill ära — kan det vara någon annan än jag?" [7]Och han svarade: "Om du vill ära någon, min konung, [8]så låt dina tjänare hämta en skrud av fint linne som du själv brukar bära och en häst som du själv brukar rida. [9]Lämna detta till en av dina förnämsta vänner och låt honom sätta skruden på den som vunnit din ynnest och hjälpa honom upp på hästen och ropa ut längs huvudgatan i staden: Se här vad som sker med dem som kungen ärar!" — [10]"Det var ett utmärkt förslag", sade kungen till Haman. "Gör på det sättet med juden Mordokaj som tjänstgör i palatset. Glöm ingenting av det du har nämnt."

[11]Haman hämtade skrud och häst, satte skruden på Mordokaj, hjälpte honom upp på hästen och gick längs huvudgatan i staden medan han ropade: "Se här vad som sker med dem som kungen vill ära!"

[12]Mordokaj återvände därefter till palatset, medan Haman gick tillbaka hem i sorg, med ansiktet dolt. [13]Han berättade för sin hustru Seresh och för sina vänner vad som hade hänt honom, och då sade vännerna och hustrun: "Om han är av judisk börd, denne Mordokaj som du nu fått falla ner för, blir det ditt fall. Du kommer aldrig att kunna försvara dig mot honom, ty den levande Guden är med honom." [14]Medan de ännu talade

kom hovmännen och bad Haman skynda sig till festmåltiden som Ester ordnat.

7 [1]Så kom kungen och Haman till måltiden hos drottningen. [2]Medan man drack tillsammans denna andra dag frågade kungen: "Vad är det, drottning Ester, vad är det du önskar och ber om? Du skall få det, om det så är halva mitt rike." [3]Ester svarade: "Om jag har vunnit din ynnest, min konung, är min önskan att du skänker mig livet och min bön att du skonar mitt folk. [4]Vi har blivit sålda till att förgöras, plundras och förslavas, jag och mitt folk. Tillsammans med våra barn skall vi göras till slavar och slavinnor. Jag har rest mig mot detta, ty vår fiende är inte värdig att tillhöra ditt hov." — [5]"Vem är det som vågat göra något sådant?" frågade kungen. [6]"En illasinnad människa", svarade Ester, "den onde Haman här." Haman greps av skräck för kungen och drottningen. [7]Kungen reste sig från bordet och gick ut i trädgården, och Haman började tigga drottningen om nåd; han insåg att han var illa ute.

[8]Då kungen kom tillbaka från trädgården hade Haman kastat sig över soffan för att bönfalla drottningen. "Jaså, du antastar min gemål i mitt eget hus!" ropade kungen. När Haman hörde detta bleknade han. [9]Och Bougathan, en av hovmännen, sade till kungen: "Haman har till och med rest en påle åt Mordokaj, som räddade dig, konung, med sina upplysningar. Den står vid Hamans hus, tjugofem meter hög." — "Häng upp honom där", befallde kungen. [10]Så spetsades Haman på den påle som han själv hade rest åt Mordokaj. Sedan lade sig kungens vrede.

8 [1]Samma dag skänkte kung Artaxerxes drottning Ester all egendom som hade tillhört den onde Haman, och Mordokaj blev kallad till kungen, ty Ester hade berättat att han var släkt med henne. [2]Kungen tog sin sigillring, som han hade tagit tillbaka från Haman, och gav den åt Mordokaj. Och Ester lät Mordokaj ta hand om all Hamans egendom.

Ediktet till judarnas förmån

[3]Ännu en gång vände sig Ester till kungen. Hon föll ner för hans fötter och bad honom att omintetgöra verkan av Hamans ondska och av vad han gjort mot judarna. [4]Kungen sträckte

den gyllene spiran mot Ester, och hon reste sig och stod framför honom. 5"Om du så finner för gott", sade hon, "och om jag har vunnit din ynnest, ber jag att du skickar bud och återkallar de brev som sändes ut av Haman och där han föreskrev att alla judar i ditt rike skall utplånas. 6Hur skulle jag kunna se på när mitt folk plågas, hur skulle jag kunna leva när alla mina landsmän går under?" 7Då sade kungen till Ester: "All Hamans egendom har jag gett dig i gåva, och honom själv har jag låtit hänga på påle för att han sökt bringa judarna om livet — varför behöver du be mig om lov? 8Skriv i mitt namn vilken förordning ni vill, ni liksom han, och bekräfta den med mitt sigill. En skrivelse som utfärdats på kunglig befallning och bekräftats med mitt sigill kan ingen sätta sig emot." 9Sekreterarna inkallades då; det var den tjugotredje dagen i den första månaden, nisan, samma år.

Man skrev också till judarna om allt som hade ålagts ämbetsmännen och guvernörerna i brev till var och en av de 127 satrapierna från Indien ända till Etiopien, till varje provins på dess eget språk. 10Skrivelsen hade utfärdats i kungens namn och bekräftats med hans sigill, och breven sändes ut med kurir. 11Det meddelades att kungen uppmanade judarna att följa sina egna lagar i alla städer och att försvara sig och göra vad de ville med sina fiender och motståndare; 12detta skulle ske på en och samma dag i hela Artaxerxes rike: den trettonde i årets tolfte månad, adar.

E 1Nedan följer en avskrift av skrivelsen.

"Storkonungen Artaxerxes hälsar provinsguvernörerna i de 127 satrapierna från Indien ända till Etiopien och alla som är oss trogna.

2Det finns sådana som oavlåtligt har hedrats med den största generositet av sina välgörare men som har fått alltför höga tankar om sig själva, 3så att de inte bara försöker skada våra undersåtar utan, oförmögna som de är att bära medgången, till och med företar sig att intrigera mot sina välgörare, 4och det är inte nog med att de drar ett streck över sin tacksamhetsskuld till människor, utan de låter sig också uppeggas av svassande bifall från sådana som inte vet vad godhet vill säga, tills de tror sig kunna undfly domen från den Gud som alltid vakar över allt och hatar det onda. 5Ofta har också betrodda ministrar och

vänner med sina råd kommit dem som förlänats den högsta
makten att bli delaktiga i oskyldiga människors död och har
dragit in dessa härskare i obotliga olyckor 6genom att vilseleda
deras fläckfria rättrådighet med sin gemena förslagenhet. 7Det-
ta är möjligt för er att konstatera inte bara med ledning av så-
dana äldre krönikor som vi har gjort tillgängliga, utan fastmer
genom att betrakta hur ovärdiga makthavares uselhet har re-
sulterat i gudlösa ogärningar i vår omedelbara närhet. 8I fram-
tiden bör detta uppmärksammas, så att vi kan erbjuda alla
människor i riket en ostörd och fredlig tillvaro, 9i det att vi fö-
retar nödvändiga förändringar och med undantagslös öppen-
het och välvilja bedömer de fall som underställs oss.

10Det sagda kan tillämpas på Haman, Hammedatas son, i
själva verket en makedonier helt utan persiskt blod och allde-
les främmande för vår godhet. När han upptogs i vår krets
11och fick åtnjuta den generositet vi visar människor av alla
folk, till den grad att han offentligen kallades vår fader och
därefter ständigt blev hyllad av alla som den främste nedanför
den kungliga tronen, 12kunde han inte bära sin upphöjelse
utan föresatte sig att beröva oss både makten och livet. 13Un-
der bedrägliga och svårgenomskådliga förevändningar begär-
de han att få förgöra såväl Mordokaj, vår räddare och ständige
välgörare, som Ester, vår oförvitliga gemål, och därtill hela de-
ras folk, 14och genom dessa intriger trodde han sig kunna iso-
lera oss för att sedan störta oss och få persernas makt överförd
till makedonierna. 15Men vi finner att judarna, som denne
ärkeskurk har utlämnat att förintas, ingalunda är några förbry-
tare utan lever efter de mest rättfärdiga lagar 16och är söner till
den levande Guden, den högste och störste, som i sin stora väl-
vilja styr riket till gagn för oss liksom för våra förfäder.

17Ni torde alltså bortse från den skrivelse som sänts ut av
Haman, Hammedatas son, 18eftersom han, upphovsmannen
till allt detta, har blivit upphängd vid Susas stadsport med hela
sin familj, snabbt och välförtjänt drabbad av den allsmäktige
Gudens dom. 19Låt i stället överallt anslå avskrifter av detta
brev, tillåt judarna att utan hinder följa sina egna seder och la-
gar 20och ge dem verksam hjälp, så att de i nödens stund den
trettonde dagen i adar, den tolfte månaden, kan försvara sig
mot dem som går till angrepp mot dem denna dag. 21Ty den

dagen har Gud, som härskar över allt, förvandlat från en undergångens dag till en glädjedag för sitt utvalda folk. 22Också ni skall därför fira denna dag med stora festligheter som en märkesdag bland era andra minneshögtider, 23så att den både nu och i framtiden blir en tacksägelsefest för vår och alla lojala persers räddning och en erinran om undergång för dem som smider planer mot oss.

24Varje stad eller provins som inte rättar sig efter detta skall utan undantag skoningslöst förhärjas med eld och svärd så att den inte bara blir obeboelig för människor utan också för all framtid skys av vilda djur och fåglar.

8 13Avskrifter av brevet skall anslås på väl synliga platser i hela riket, och alla judar skall hålla sig beredda till strid mot sina motståndare på ovannämnda dag."

14Ryttarna gav sig i väg för att snabbt utföra kungens befallning, och förordningen offentliggjordes också i Susa. 15Mordokaj gick ut, klädd i den kungliga skruden. Han bar en krans av guld och ett pannband av purpurfärgat linne, och folket i Susa gladde sig när de såg honom. 16Bland judarna blev det ljus och glädje. 17I varje stad och provins där förordningen anslogs, överallt där anslagen sattes upp, blev det glädje och fröjd bland judarna: de drack och var glada. Många hedningar lät omskära sig och övergick till judendomen på grund av fruktan för judarna.

Judarnas hämnd på sina fiender

9 1Den trettonde dagen i årets tolfte månad, månaden adar, hade kungens brev nått fram, 2och den dagen nedgjordes alla judarnas fiender, ty i sin fruktan satte sig ingen av dem till motvärn. 3Judarna bemöttes med aktning av satrapiernas guvernörer, av furstarna och av kungens skrivare. Alla var de gripna av fruktan för Mordokaj. 4Kungens befallning hade nämligen blivit känd och omtalad i hela riket. 6I staden Susa dödade judarna 500 man, 7däribland Farsannestain, Delfon, Fasga, 8Fardatha, Barea, Sarbacha, 9Marmasim, Aroufaios, Arsaios och Zabouthaios, 10de tio sönerna till bougajern Haman, Hammedatas son, judarnas fiende. Dessutom plundrade de 11den dagen, och antalet dödade i Susa inrapporterades till kungen.

12Då sade kungen till Ester: "Judarna har nedgjort 500 man
här i Susa — vad tror du att de har gjort ute i landet? Vad vill
du mera be om? Du skall få det." — 13"Ge judarna tillstånd att
fortsätta i morgon", sade Ester, "så att de kan hänga upp Ha-
mans tio söner." 14Kungen tillät att så skedde och utlämnade
Hamans söners lik åt judarna i staden till att hängas upp.
15Och judarna i Susa samlades den fjortonde adar och dödade
300 man, men de avstod från plundring.

16De övriga judarna i riket samlades också för att försvara
sig, och de fick ro för sina fiender. Den trettonde adar dödade
de 15 000 av dem, men de avstod från plundring. 17De vilade
den fjortonde dagen i månaden och firade den som en vilodag
med fest och glädje. 18Men judarna i Susa samlades även den
fjortonde och vilade inte; däremot firade de den femtonde som
en fest- och glädjedag. 19Detta är orsaken till att de judar som
bor kringspridda ute i landet firar den fjortonde adar med fes-
ter som en högtidsdag, då alla skickar matgåvor till varandra,
medan de som bor i storstäderna firar en glad högtidsdag den
femtonde adar och skickar matgåvor till sina grannar den
dagen.

Purimfesten instiftas

20Mordokaj skrev ner vad som hänt i en skrift, som han sände
till alla judar i Artaxerxes rike, nära och fjärran, 21för att de
skulle göra dessa dagar till högtidsdagar och fira den fjortonde
och femtonde adar. 22Ty dessa dagar fick judarna ro för sina
fiender. Under hela den månad, adar, då deras sorg vändes i
lycka och deras kval i högtidsglädje skulle de fira bröllopshög-
tider och glädjefester och skicka matgåvor till sina vänner och
till de fattiga.

23Judarna införlivade med sin tradition det som Mordokaj
hade skrivit till dem: 24hur makedoniern Haman, Hammeda-
tas son, började strid mot dem sedan han anordnat lottdrag-
ning och kastat lott för att förgöra dem, 25och hur han gick till
kungen för att be honom låta hänga upp Mordokaj; men den
onda plan som han hade smitt mot judarna slog tillbaka mot
honom själv, och både han och hans barn blev upphängda.
26Därför fick dessa dagar namnet purim med tanke på lotter-

na, ty lotter heter purim på deras språk, och med tanke på de händelser som återges i denna skrift, på allt vad judarna fick gå igenom för den sakens skull och allt som sedan hände med dem.

27Så förordnade Mordokaj, och judarna lät det bli tradition för sig själva och för sina efterkommande och för dem som slutit sig till dem. De kommer aldrig att överge det bruket, 28utan dessa dagar utgör en minneshögtid som firas i släktled efter släktled i varje stad, i varje familj och i varje land. Dessa purimdagar skall högtidlighållas i all framtid, och minnet av dem kommer aldrig att slockna bland kommande släkten.

29Drottning Ester, Amminadavs dotter, och juden Mordokaj skrev ner allt vad de hade gjort och sände ut det brev som stadfäste purimfesten. 30Mordokaj och drottning Ester förordnade även detta på eget initiativ och genomförde sin vilja på eget ansvar. 31Detta fastställde Ester för all framtid, och hennes ord skrevs ner för att räddas undan glömskan.

10 1Kungen lät skrivelser gå ut överallt där han härskade över land och vatten. 2Hans kraft och duglighet och hans väldes rikedom och glans har beskrivits i krönikan om Persiens och Mediens kungar. 3Mordokaj var kung Artaxerxes ställföreträdare och en av rikets stormän. Högt ansedd bland judarna och älskad av dem skildrade han sitt livsöde för hela sitt folk.

Tolkning av Mordokajs dröm

F 1Mordokaj sade: "Detta är Guds verk, 2ty jag har tänkt på vad jag drömde om dessa händelser, och varje del av drömmen har slagit in. 3Den lilla källan blev till en flod, och det kom sol och ljus och ett mäktigt vatten — floden är Ester, som kungen gifte sig med och gjorde till drottning. 4De två drakarna är jag och Haman, 5och de som samlades för att utrota judarna är hednafolken. 6Men mitt folk är Israel; det var de som ropade till Gud och blev räddade. Herren har räddat sitt folk, Herren har befriat oss från alla dessa olyckor. Gud har gjort dessa tecken och under, och ingenting liknande har skett bland hedningarna. 7För den skull skapade han två lotter, en för Guds folk och en för alla hednafolken, 8och dessa båda lotter infann sig på den bestämda stunden och tiden inför Gud till en domens dag för

alla hednafolk. [9]Och Gud tänkte på sitt folk och lät dem som är hans arvslott få sin rätt. [10]För all framtid skall man fira dessa dagar i månaden adar, den fjortonde och femtonde i månaden, och samlas med glädje och fröjd inför Gud genom alla släktled i hans folk Israel."

Slutanmärkning

[11]Under det fjärde året av Ptolemaios och Kleopatras regering kom Dositheos, som uppgav sig vara präst av Levis stam, och hans son Ptolemaios med ovanstående skrift, som enligt deras uppgift är brevet om purimfesten och har översatts av Lysimachos, Ptolemaios son, från Jerusalem.

Första Mackabeerboken

Från Alexander den store till Antiochos Epifanes

1 [1]Sedan Alexander av Makedonien, Filips son, hade dragit ut från kitteernas land och besegrat Dareios, persernas och medernas kung, övertog han dennes kungadöme; redan förut var han kung i Grekland. [2]Han började en lång rad krig, intog befästa städer och dräpte kungar runt om i världen. [3]Ända till jordens yttersta gränser trängde han fram och plundrade folk efter folk; hela jorden låg kuvad inför honom, och hans stolthet och övermod växte. [4]Han samlade en väldig här och härskade över länder och folk och furstar, som blev skattepliktiga till honom.

[5]Så drabbades han av sjukdom, och han förstod att döden inte var långt borta. [6]Då kallade han till sig de förnämsta männen i sin tjänst, som hade delat hans liv från ungdomen, och skiftade sitt rike mellan dem medan han ännu levde. [7]Vid sin död hade han regerat i tolv år.

[8]Männen som stått Alexander närmast tog nu makten, var och en i sitt land. [9]De krönte sig alla till kungar efter hans död; detsamma gjorde deras efterkommande i många generationer, och de vållade mycket ont i världen.

[10]Från deras stam utgick ett genomfördärvat skott: Antiochos Epifanes, kung Antiochos son, som hade varit gisslan i Rom. Han blev kung år 137, räknat från det grekiska väldets början.

Avfall från lagen

[11]Vid den tiden började somliga israeliter att överge lagen, och de lockade många med sig. De sade: "Låt oss närma oss hedningarna som bor omkring oss och sluta förbund med dem. Sedan vi avskilde oss från dem har många olyckor kommit över oss." [12]Detta slags tal vann folkets gillande. [13]Några av dem reste på eget initiativ till kungen, och han gav dem rätt att följa hednisk lag och sed. [14]Sedan byggde de en idrottsanläggning i

Jerusalem enligt hedningarnas bruk. 15De skaffade sig förhud och avföll från det heliga förbundet. De beblandade sig med hedningarna och sålde sig till att göra det onda.

Antiochos förgriper sig på templet

16När Antiochos hade fått ett fast grepp om sitt rike började han sträva efter makten över Egypten för att få båda rikena under sitt herravälde. 17Han bröt in i Egypten med stora truppstyrkor, med stridsvagnar och elefanter och med en väldig flotta. 18Han gick i strid med Ptolemaios, som var kung i Egypten; Ptolemaios gav vika för honom och flydde, och det blev stort manfall. 19Antiochos folk intog de befästa städerna i Egypten, och han plundrade landet.

20Efter att ha besegrat egypterna återvände Antiochos år 143 och marscherade med starka trupper upp mot Israel och Jerusalem. 21I sitt övermod trängde han in i templet och tog det gyllene altaret, lampstället och alla dess tillbehör, 22bordet för skådebröden, bägarna och skålarna för dryckesoffren, rökelsefaten av guld, förhänget, kransarna och guldutsmyckningen på tempelhusets fasad, som blev helt avskalad. 23Han tog silvret och guldet och alla begärliga föremål och allt han fann av de undangömda skatterna. 24Med allt detta drog han bort till sitt eget land; han spred död och förintelse och förde ett fräckt och övermodigt tal.

25Då kom bitter sorg över hela Israels land.
26Folkets ledare och äldste höjde jämmerrop,
flickor och ynglingar miste sin livskraft
och kvinnornas skönhet vissnade.
27Var brudgum brast ut i klagosång,
var brud satt sörjande i sin kammare.
28Jorden skalv för sina inbyggares skull,
och hela Jakobs ätt höljde sig i skam.

Jerusalem ockuperas

29Två år därefter skickade kungen en man att leda skatteuppbörden i Judas städer. Han kom till Jerusalem med starka trupper. 30Han talade bedrägligt till folket om fred och försoning. När de fattat tillit till honom överföll han plötsligt staden, till-

fogade den ett förkrossande slag och dödade en mängd israeliter. 31Han plundrade staden, stack den i brand och rev ner både husen och ringmuren. 32Kvinnor och barn fördes bort som slavar, boskapen delades som krigsbyte.

33Inkräktarna befäste Davids stad med en hög och kraftig mur och kraftiga torn och fick så en borg. 34De bemannade den med hedniska syndare och laglösa män. Genom den ökade deras makt. 35De försåg den med vapen och proviant, och bytet från Jerusalem samlade de ihop och lagrade där. De blev till ett farligt hot:

36Den borgen var ett försåt för templet
och ständigt en ondskefull fiende till Israel.
37Oskyldigt blod utgöts runt templet.
Helgedomen skändade de.
38Jerusalems invånare flydde för deras skull,
och staden blev ett tillhåll för främlingar.
Hon blev en främling för sin avkomma,
hennes egna barn övergav henne.
39Hennes tempel stod tomt som en öken,
hennes fester vändes i sorg,
hennes sabbater blev till en nesa,
hennes ära till ynkedom.
40Så stor som hennes härlighet varit,
så djup blev hennes förnedring.
Hennes höghet vändes i sorg.

Religionsförföljelsen börjar

41Kungen sände ut en skrivelse till hela sitt rike: alla skulle bli ett enda folk, 42och var och en skulle överge sina lagar och seder. Alla hednafolk böjde sig för kungens befallning. 43Också många israeliter rättade sig efter den gudsdyrkan han föreskrev, började offra åt avgudarna och vanhelgade sabbaten.

44Till Jerusalem och Judas städer sände kungen budbärare med skriftliga förordningar om att man skulle följa seder som var främmande för landet. 45Brännoffer, matoffer och dryckesoffer skulle avskaffas i templet, sabbater och högtider skulle vanhelgas, 46tempel och präster skändas. 47Man måste bygga altaren och helgedomar och tempel åt avgudarna, offra kött av

svin och andra orena djur, [48]låta sina söner vara oomskurna och smutsa sina själar med allt slags orenhet och skändlighet, [49]så att lagen skulle glömmas bort och alla dess bestämmelser förvanskas. [50]Den som inte följde kungens föreskrifter skulle straffas med döden.

[51]Alla dessa påbud utfärdade kungen i skrivelser till hela sitt rike. Han tillsatte män som skulle övervaka att hela folket följde dem, och han lät befallningen om offren gå ut till var och en av Judas städer. [52]Många bland folket slöt upp kring kungens män, alla de som övergav lagen. De lät mycket ont ske i landet [53]och drev israeliterna att gömma sig varhelst de fann en tillflykt.

Den vanhelgande skändligheten

[54]Den femtonde dagen i månaden kislev år 145 lät kungen bygga den vanhelgande skändligheten på brännofferaltaret; även runt om i Judas städer byggdes altaren, [55]och man tände rökelse vid husdörrarna och på gatorna. [56]Alla skriftrullar med lagen som påträffades blev sönderrivna och uppbrända. [57]Om man fann någon som ägde förbundets bok eller någon som höll lagen i ära, betydde kungens påbud döden för honom. [58]Månad efter månad fortsatte deras våldsdåd mot alla israeliter som de ertappade i städerna.

[59]Den tjugofemte dagen i var månad offrade de på det altare som blivit uppfört på brännofferaltaret. [60]Kvinnor som låtit omskära sina pojkar dödades, så som kungen hade förordnat, [61]och de späda barnen hängdes vid halsen på dem. Också deras familjer och de som utfört omskärelsen blev dödade.

[62]Men många israeliter fann mod och styrka inom sig till beslutet att inte äta något orent. [63]De föredrog döden framför att vanhelga sig själva genom maten och skända det heliga förbundet. Och de led döden. [64]Fruktansvärd var vreden som drabbade Israel.

Mattathias och hans söner

2 [1]Vid den tiden flyttade Mattathias, son till Johannes, son till Symeon, från Jerusalem och slog sig ner i Modein. Han var präst, av Jojarivs släkt, [2]och han hade fem söner: Johannes med

tillnamnet Gaddi, 3Simon med tillnamnet Thassi, 4Judas med tillnamnet Mackabaios, 5Elasar med tillnamnet Avaran och Jonatan med tillnamnet Apfus.

6När Mattathias såg det hädiska som pågick i Judeen och i Jerusalem 7sade han:

"Ve mig, varför skulle jag bli född
och behöva se hur mitt folk krossades,
hur den heliga staden förgjordes?
Där satt de i ro, medan hon föll i fiendehand,
medan den heliga platsen föll i främlingars händer.
8Hennes tempel har blivit som en ärelös man,
9de härliga tingen där har förts bort som krigsbyte,
hennes späda barn har dödats på gatorna,
hennes unga män har fallit för fiendens svärd.
10Finns något folk som inte fick sin del av hennes rike,
som inte tog sin lott när hon plundrades?
11Alla smycken har tagits ifrån henne,
den friborna har blivit slavinna.
12Vårt tempel har ödelagts,
det som var vår skönhet och vår ära,
hedningarna har skändat det.
13Vad har vi mera att leva för?"

14Och Mattathias och hans söner rev sönder sina kläder; de klädde sig i säcktyg och gav sig hän åt djup sorg.

Mattathias griper till vapen och flyr

15Kungens män, som skulle tvinga folket till avfall, kom till staden Modein för att invånarna där skulle offra, 16och många israeliter samlades kring dem. Mattathias och hans söner höll sig för sig själva. 17Då vände sig kungens män till Mattathias och sade: "Du är en ansedd ledare och en betydande man här i staden, och du har stöd av söner och bröder. 18Kom fram och bli den förste att lyda kungens förordning, så som alla folk har gjort, också männen i Judeen och de som är kvar i Jerusalem. Då skall du och dina söner utses till kungens vänner, och du och dina söner skall bli hedrade med silver och guld och många andra gåvor."

19Men Mattathias ropade högt till svar: "Om så vartenda
folk under kungens välde lyder honom och har avfallit från
sina fäders religion och alla har valt att följa hans påbud, 20så
skall jag och mina söner och bröder ändå hålla fast vid våra fä-
ders förbund. 21Aldrig får det ske att vi överger lagen och bu-
den! 22Kungens ord rättar vi oss inte efter, och från vår guds-
dyrkan skall vi inte vika, vare sig åt höger eller åt vänster."

23Just som han sagt detta trädde en judisk man fram i allas
åsyn för att offra på altaret i Modein enligt kungens förord-
ning. 24När Mattathias såg det greps han av en helig iver som
kom honom att darra i sitt innersta. Lågande av rättfärdig vre-
de rusade han fram och högg ner mannen invid altaret. 25På
samma gång dödade han kungens man som övervakade off-
randet, och altaret rev han ner. 26Så värnade han lagen med
helig iver, så som Pinechas hade gjort mot Simri, Salus son.

27Och Mattathias ropade högt ut över staden: "Följ med mig
härifrån, alla som ivrar för lagen och stöder förbundet!" 28Se-
dan flydde han med sina söner till bergen och lämnade kvar
allt de ägde i staden.

Massakern på sabbaten

29/30Många som längtade efter rättfärdighet och rättvisa drog
då ut i öknen med sina barn, sina hustrur och sin boskap för
att bosätta sig där, ty det onda hade drabbat dem hårt. 31Det
kom bud till kungens män och till trupperna i Jerusalem, Da-
vids stad, att folk som trotsade kungens befallning hade dragit
ut till grottorna i ödemarken. 32En stor styrka tog då upp jak-
ten på dem, spårade upp dem och gick i ställning mitt emot
dem. Det var på sabbatsdagen de började striden. 33De sade till
dem: "Låt det vara nog! Kom ut och gör som kungen har be-
fallt, så skall ni få leva."

34Israeliterna svarade: "Vi kommer inte ut; vi vill inte följa
kungens befallning och vanhelga sabbatsdagen." 35Då gick
kungens trupper omedelbart till anfall. 36Men israeliterna värj-
de sig inte; de kastade inte en sten och spärrade inte för grot-
torna. 37"Utan skuld går vi alla i döden", sade de. "Himmel
och jord är våra vittnen på att ni dödar oss mot all rätt."

38Fienden anföll dem på sabbaten, och de och deras hustrur
och barn och boskap blev dödade, upp emot tusen personer.
39När Mattathias och hans vänner fick veta detta sörjde de
djupt de döda. 40Och de sade till varandra: "Om vi alla gör
som våra bröder och avstår från att kämpa för våra liv och vå-
ra lagar mot hedningarna, då kommer de snart att utplåna oss
från jordens yta." 41Den dagen fattade de detta beslut: "Om
någon angriper oss på sabbatsdagen skall vi bjuda honom
strid, vem han än är. Vi skall inte bli dödade allesammans, så
som våra bröder dödades i grottorna."

Befrielsekampen börjar

42Till dem slöt sig en krets av hasider, Israels starka hjältar, alla
hängivna kämpar för lagen. 43Alla andra som var på flykt un-
dan förtrycket anslöt sig också till dem och förstärkte dem.
44Så fick de en härstyrka samlad och kunde vända sin vrede
mot syndarna och slå de laglösa med sitt raseri; de som slapp
undan måste fly till hedningarna för att rädda livet.
45Mattathias och hans anhängare drog fram över landet och
rev ner alla altaren, 46och alla oomskurna pojkar som de fann
inom Israels gränser omskar de under tvång. 47De förföljde si-
na övermodiga fiender och hade stor framgång i allt de gjorde.
48De värnade lagen mot hedningarnas och kungarnas angrepp
och bröt udden av syndarens makt.

Mattathias avskedsord

49När Mattathias liv närmade sig slutet sade han till sina söner:
"Nu råder övermod och våld; det är en tid av omstörtningar
och rasande vrede. 50Mina barn, kämpa nu med iver för lagen
och ge era liv för våra fäders förbund. 51Minns de storverk
som fäderna utförde i sin tid, och vinn också ni stor ära och
evig berömmelse åt er. 52Abraham visade sig ju trogen när han
sattes på prov, och därför räknades han som rättfärdig. 53Josef
lydde budordet när han var i svårigheter, och han blev herre
över Egypten. 54Vår fader Pinechas vann med sin brinnande
iver det löftet att hans prästämbete skulle bestå för alltid. 55Jo-
sua fullgjorde vad som befalldes och blev domare över Israel.
56Kalev fick genom sitt vittnesbörd inför menigheten en andel

av landet. 57David vann genom sin fromhet tronen över ett evigt välde. 58Elia brann av helig iver för lagen och togs därför upp till himlen. 59Hananja, Asarja och Mishael räddades genom sin tro ur lågorna. 60Daniel undkom tack vare sin renhet lejonens gap.

61Så kan ni se i släktled efter släktled att den som bygger sitt hopp på Honom aldrig skall sakna kraft. 62En syndig mans hotelser skall ni inte frukta; hans härlighet skall bli dynga och maskars föda. 63I dag upphöjs han, i morgon finner man honom inte, ty han har vänt åter till jorden, och det är slut med hans planer. 64Mina barn, låt lagen göra er manliga och starka, ty den skall föra er till ära. 65Jag vet att er bror Simon är en rådig man. Honom skall ni alltid lyda, han skall vara en far för er. 66Och Judas Mackabaios har varit en kraftfull kämpe sedan han var ung, han skall bli er befälhavare och föra krig mot hedningarna. 67Samla omkring er alla som följer lagen, och utkräv hämnd åt ert folk. 68Låt vedergällningen drabba hedningarna, och håll fast vid lagens bud."

69Sedan välsignade han dem, och så förenades han med sina fäder. 70Han dog år 146. Han blev lagd i sina fäders grav i Modein, och hela Israel höll stor dödsklagan över honom.

Judas Mackabaios

3 1Mattathias son Judas, med tillnamnet Mackabaios, framträdde nu i sin fars ställe. 2Han fick stöd av alla sina bröder och av alla sin fars anhängare, och med glatt mod fortsatte de Israels krig.

3Han spred sitt folks berömmelse vida.
En väldig kämpe var han när han klädde sig i rustning
och fäste sina vapen vid bältet.
När han gick fram i strid var hans svärd härens skydd.
4I sina bedrifter liknade han ett lejon,
ett ungt lejon som ryter mot sitt rov.
5Han spårade upp de laglösa och jagade dem,
han kom med eld mot dem som plågade hans folk.
6De laglösa kröp samman i fruktan för honom,
alla de brottsliga fylldes av skräck och förvirring.
Under hans ledning gick befrielsen framåt.

7Han förbittrade livet för många kungar,
men Jakob gladde han med sina dåd.
I evig tid skall hans minne välsignas.
8Han tågade fram genom Judas städer
och rensade landet från gudlösa män;
så vände han vreden från Israel.
9Hans namn blev känt till världens ände:
han samlade dem som dömts till undergång.

De första framgångarna

10Apollonios bådade upp en här av hedningar och en stor styrka från Samarien till strid mot Israel. 11När Judas fick veta det gick han till anfall mot Apollonios, och han besegrade och dödade honom. Manfallet blev stort, och de överlevande flydde. 12Vid plundringen tog Judas Apollonios svärd, som han sedan alltid använde i strid.

13Seron, befälhavaren över den syriska armén, fick höra att Judas hade samlat ett uppbåd av trogna män som höll samman med honom och var beredda för strid. 14Han tänkte då att han skulle vinna ära och berömmelse i hela riket genom att börja krig mot Judas och hans följeslagare som trotsade kungens befallning. 15Han marscherade dit i sin tur och med honom en stark här av gudlösa män, som skulle hjälpa honom att bestraffa israeliterna.

16När han närmade sig stigningen upp mot Bet-Horon gick Judas emot honom med en obetydlig styrka. 17Men då Judas män såg hären rycka fram mot sig sade de till honom: "Hur skall vi med vår lilla styrka kunna uträtta något mot en så stor och stark armé? Ingenting har vi ätit i dag, och vi är alldeles utmattade." 18Judas svarade: "Det händer lätt att många blir övermannade av några få, och för himlen är det lika lätt att ge räddning genom få som genom många. 19Det är inte antalet soldater som ger seger i strid, utan kraften kommer från himlen. 20De kommer emot oss med övermod och laglöshet utan gräns för att hugga ner oss själva och våra hustrur och barn och sedan ta vår egendom. 21Men vi kämpar för våra liv och för våra seder och lagar. 22Han själv skall krossa dem under vårt angrepp — var inte rädda för dem."

23Med dessa ord kastade han sig överraskande mot fienderna, och Seron och hans här krossades under angreppet. 24De förföljde honom nerför sluttningen vid Bet-Horon ända ner till slätten; bortåt 800 fiender stupade, och resten flydde till filisternas land.

25Fruktan för Judas och hans bröder bredde nu ut sig, och skräcken grep hedningarna runt omkring dem. 26Ryktet om honom nådde ända till kungen, och överallt bland folken berättade man om Judas strider.

Motståndarna samlar sina krafter

27När Antiochos fick höra vad som hade hänt greps han av raseri. Han sände ut budbärare och drog samman alla stridskrafter i sitt rike till en ofantlig här. 28Han öppnade sin skattkammare och betalade ut truppernas sold för ett år framåt, och han gav dem order att hålla sig beredda för alla tänkbara uppgifter. 29Men han fann att det hade blivit tomt på pengar i skattkammaren. Skatteinkomsterna från riket hade också sinat till följd av den oenighet och skada han hade ställt till med i landet, när han försökte upplösa lagar och seder som hade bestått sedan urminnes tid. 30Då började han oroa sig för att det skulle gå som mer än en gång förr: att han skulle sakna medel till utgifter och gåvor. Sådana hade han tidigare brukat strö ut med frikostig hand, så att han överträffat alla sina företrädare på tronen. 31Han var alldeles rådvill, men så bestämde han sig för att resa till Persien för att driva in skatterna i provinserna där och på så vis få ihop en stor mängd pengar.

32Han lämnade kvar Lysias, en ansedd medlem av kungahuset, för att sköta styrelsen i området mellan Eufrat och Egypten, 33och för att ta hand om sonen Antiochos uppfostran till dess han själv kom tillbaka. 34Han lät Lysias förfoga över elefanterna och hälften av truppstyrkorna och gav honom förhållningsorder om allt som han ville få uträttat, särskilt beträffande invånarna i Judeen och Jerusalem. 35Mot dem skulle Lysias skicka en här för att krossa Israels makt, förinta dem som ännu fanns kvar i Jerusalem och utplåna minnet av dem från platsen. 36Han skulle låta främlingar bosätta sig i hela deras land och låta stycka upp deras jord. 37Själv tog kungen med sig den

återstående hälften av trupperna. Han lämnade sin huvudstad Antiochia — detta var år 147 — gick över Eufrat och marscherade genom de övre provinserna.

Nikanor och Gorgias invaderar Judeen

38Lysias valde ut Ptolemaios, Dorymenes son, samt Nikanor och Gorgias, tre dugliga män som räknades till kungens vänner. 39Han skickade med dem 40 000 man fotfolk och 7 000 ryttare, som skulle falla in i Judeen och förhärja landet enligt kungens order. 40De bröt upp med alla sina trupper och kom till trakten av Emmaus på slätten, där de slog läger. 41När köpmännen i området hörde talas om dem kom de till lägret med väldiga mängder av guld och silver och med fångkedjor för att köpa israeliterna som slavar. Armén förstärktes också med trupper från Syrien och Filisteen.

42Judas och hans bröder märkte att förtrycket hade tilltagit och att trupperna hade slagit läger i deras land, och de fick kännedom om kungens befallningar som innebar att folket skulle utplånas och förintas. 43Då sade de till varandra: "Vi måste rädda vårt folk ur fördärvet och kämpa för vårt folk och för templet." 44Och alla samlades för att vara stridsberedda under åkallan och bön om nåd och barmhärtighet.

45Jerusalem var som en obebodd öken.
Av dem hon fött fanns ingen kvar i hennes hus.
Den heliga platsen var besudlad,
och borgen hölls av främlingar;
där var ett tillhåll för hedningar.
All glädje var försvunnen från Jakob,
lyra och flöjt hade tystnat.

Israeliternas möte i Mispa

46De samlades och gick till Mispa i närheten av Jerusalem, ty i Mispa hade Israel förr i tiden haft en böneplats. 47Den dagen fastade de, och de svepte sig i säcktyg, strödde aska på huvudet och rev sönder sina kläder. 48De öppnade skriftrullen med lagen för att få den vägledning som hedningarna sökte hos sina avgudabilder. 49De lade fram prästernas ämbetsdräkter, gåvorna av den första skörden och tiondegåvorna och lät de nasi-

rer som hade fullgjort sina löftesdagar ställa sig bredvid. 50Och de ropade högt till himlen: "Vad skall vi göra med dessa män, och vart skall vi föra dem? 51Din heliga plats är ju besudlad och skändad, och dina präster lever i sorg och förnedring. 52Och nu har hedningarna förenat sig mot oss för att göra slut på oss; du vet vad de tänker göra med oss. 53Hur skall vi kunna stå emot deras angrepp om inte du hjälper oss?" 54Och de blåste i trumpeterna, och ropen skallade.

55Därefter utsåg Judas officerare åt folket, som skulle föra befäl över tusen, hundra, femtio och tio man. 56Till dem som var upptagna med husbyggen, giftermål eller vinplantering, liksom till de räddhågade, sade han att de skulle gå hem var och en till sitt, som lagen föreskriver.

57Sedan bröt hären upp och gick i ställning söder om Emmaus. 58Där sade Judas: "Fäst upp era kläder, ta mod till er och gör er redo för i morgon. Då skall vi strida mot dessa hedningar som har förenat sig mot oss för att förinta oss och vårt tempel. 59Ty det är bättre för oss att dö i striden än att se på när olyckan drabbar vårt folk och templet. 60Som himlen vill, så låter han det ske."

Slaget vid Emmaus

4 1Gorgias tog med sig 5 000 man och en elittrupp om 1 000 ryttare och lämnade lägret på natten 2för att överrumpla och besegra judarna i deras läger. Folk från borgen visade vägen. 3Judas fick höra om detta och bröt upp med sina kämpar för att slå den kungliga hären vid Emmaus 4medan en del av dess styrkor ännu var borta från lägret. 5När Gorgias kom till Judas läger på natten fann han ingen där. Han började leta efter dem uppe i bergen, eftersom han tänkte att de hade flytt för honom.

6När dagen bröt in visade sig Judas på slätten. Han hade 3 000 man, men sköldar och svärd hade de inte så många som de skulle ha önskat. 7Och de såg att hedningarnas här var stark, väl försedd med rustningar och omgiven av kavalleri, och det var stridsvana krigare. 8Då sade Judas till sina män: "Var inte rädda för att de är så många, tappa inte modet inför deras anlopp! 9Kom ihåg hur våra fäder blev räddade i Röda havet när farao förföljde dem med sin här. 10Nu skall vi ropa

till himlen i hopp om att han är oss nådig och kommer ihåg förbundet med våra fäder. Då krossar han hären där borta under vårt anfall i dag, 11och alla hedningar får lära sig att det finns en som befriar och räddar Israel."

12När fienderna såg dem och märkte att de ryckte fram 13marscherade de ut till strid från lägret. Judas män blåste i trumpeterna. 14Härarna drabbade samman, och hedningarna blev slagna och flydde till slätten, 15men hela eftertruppen blev nerhuggen. De förföljde dem ända till Geser och ut på Idumeens, Ashdods och Jamnias slätter, och omkring 3 000 fiender stupade.

16När Judas och hans här vände tillbaka från förföljandet 17sade han till folket: "Låt er inte lockas av bytet, för vi har ännu en strid framför oss. 18Gorgias är inte långt från oss i bergen med sin här. Nu måste ni hålla stånd mot våra fiender och kämpa mot dem. Sedan kan ni tryggt ta för er av bytet."

19Judas hade knappt talat färdigt förrän man såg en truppavdelning marschera fram vid bergets fot. 20Men fienderna märkte att de var slagna och att man höll på att bränna lägret, ty röken syntes tydligt och visade vad som hade hänt. 21När de uppfattade detta tappade de modet fullständigt, och då de dessutom fick se Judas här stå stridsberedd på slätten 22flydde de allesammans till Filisteen. 23Judas återvände då för att plundra lägret, och där tog de mängder av guld och silver, blå och röda purpurtyger och andra dyrbarheter. 24På återvägen sjöng de och lovprisade himlen, som tillbörligt är, ty evigt varar hans nåd. 25En stor räddningens dag var detta för Israel.

Segern över Lysias

26De överlevande bland fienderna kom till Lysias och rapporterade allt som hade inträffat. 27När han fick höra det blev han bekymrad och nedslagen över att det inte hade gått som han velat med Israel och över att kungens befallning till honom inte hade blivit utförd.

28Följande år mönstrade han 60 000 elitsoldater och 5 000 ryttare för att slutföra kriget mot Israel. 29De föll in i Idumeen och slog läger vid Bet-Sur, och Judas kom emot dem med 10 000 man. 30När han såg hur stark fiendehären var bad han

denna bön: "Välsignad är du, Israels räddare, du som med din tjänare Davids hand gjorde jättens anfall om intet och som utlämnade filisteernas här åt Jonatan, Sauls son, och åt hans väpnare. 31Låt nu ditt folk Israel övervinna denna här, så att den drar skam över sig trots all sin styrka och sina ryttare! 32Gör dem fega, förlama deras mod och kraft, låt dem drabbas av ett förödande nederlag! 33Slå ner dem med hjälp av dem som älskar dig och deras svärd, och låt alla dem som känner ditt namn få prisa och lovsjunga dig!" 34Sedan drabbade de samman, och bortåt 5 000 man i Lysias här stupade och föll under Israels anfall.

35När Lysias såg hur hans egen här hade drivits tillbaka och märkte vilket mod som fanns på Judas sida och hur fast beslutna israeliterna var att leva eller dö med ära, tågade han tillbaka till Antiochia. Sedan värvade han legotrupper för att kunna återvända till Judeen med en ännu större härsmakt.

Templet renas och återinvigs

36Men Judas och hans bröder sade: "Nu, när våra fiender är krossade, skall vi gå upp till templet för att rena och återinviga det."

37Hela hären samlades, och de gick upp till Sionberget. 38Där fann de templet övergivet, altaret skändat och portarna nerbrända; på gårdarna växte riset som i en snårskog eller på en bergskulle, och prästernas sidokammare var nedrivna. 39Då rev de sönder sina kläder och brast ut i höga klagorop; de strödde aska över sig 40och föll ner med ansiktet mot marken. Och de blåste i signaltrumpeterna och ropade upp mot himlen.

41Sedan befallde Judas en del av sina män att ta upp strid mot borgens besättning medan han renade templet. 42Han valde ut oförvitliga präster med kärlek till lagen, 43och de renade templet och förde bort de vanhelgande stenarna till en oren plats. 44De rådgjorde om vad de skulle göra med brännofferaltaret som hade blivit skändat 45och kom till det kloka beslutet att riva ner det, för att det inte skulle vittna om skymfen att hedningarna hade vanhelgat det.

De rev alltså ner altaret 46och lade undan stenarna på en lämplig plats på tempelberget, där de skulle ligga tills det kom

en profet som kunde ge anvisningar om dem. 47Sedan tog de ohuggna stenar, som lagen föreskriver, och byggde ett nytt altare, likadant som det gamla. 48Och de satte templet i stånd, även tempelhusets inre, och renade gårdarna. 49De gjorde en ny uppsättning av heliga föremål och bar in lampstället, rökelsealtaret och bordet i tempelhuset. 50Sedan brände de rökelse på altaret och tände lamporna på lampstället, så att de spred sitt sken i templet. 51De lade fram bröd på bordet och hängde upp förhängena.

När allt som de skulle göra var färdigt 52steg de upp tidigt på morgonen — det var den tjugofemte dagen i den nionde månaden, dvs. månaden kislev, år 148 — 53och frambar offer enligt lagens föreskrifter på det nybyggda brännofferaltaret. 54Vid den tid på året och på den dag då hedningarna hade skändat det blev det återinvigt, under sång och spel på harpor, lyror och cymbaler. 55Och allt folket föll ner och tillbad och prisade himlen som hade gett dem framgång.

56De firade altarets återinvigning i åtta dagar, bar fram brännoffer under stor glädje och offrade räddnings- och lovsångsoffret. 57De prydde tempelhusets fasad med kransar av guld och med sköldar, och de återställde portarna och sidokamrarna och försåg dem med dörrar. 58Bland folket rådde jublande glädje över att den skymf som hedningarna hade tillfogat dem var utplånad.

59Det bestämdes av Judas och hans bröder och hela Israels församling att dagarna för altarets återinvigning skulle firas med fester och glädje år efter år vid samma tid på året, åtta dagar från den tjugofemte dagen i månaden kislev. 60Vid samma tid byggde de höga murar med kraftiga torn kring Sionberget, för att inte hedningarna skulle kunna komma igen och besudla området som de hade gjort förra gången. 61Judas avdelade en styrka till försvar av platsen, och som skydd för den befäste han också Bet-Sur, för att folket skulle ha en gränsfästning mot Idumeen.

Krig med grannfolken i söder och öster

5 1När grannfolken fick höra att altaret hade blivit uppbyggt och templet återställt i sitt förra skick greps de av våldsam vrede.

2De beslöt att utplåna alla av Jakobs ätt som levde bland dem,
och de började sprida död och förintelse bland folket.
3Men Judas drog i krig mot edomeerna vid Akrabattene i
Idumeen, eftersom de hade gått i ställning vid gränsen mot Is-
rael. Han tillfogade dem ett stort nederlag, kuvade dem och
plundrade dem. 4Han tog också itu med baianiternas förbryte-
ser. De låg i bakhåll på vägarna och hade blivit ett hot och en
fara för folket. 5Han tvingade in dem i deras försvarstorn, där
han sedan belägrade dem; så vigde han dem åt förintelse och
brände ner tornen med alla som fanns i dem. 6Sedan vände
han sig mot ammoniterna på andra sidan, där han mötte en
stark och talrik här med Timotheos som anförare. 7Efter en
lång rad strider bröts deras motstånd, och han besegrade dem.
8Han erövrade Jaser med underlydande byar och återvände
sedan till Judeen.

Förföljda israeliter ber om hjälp

9Men hedningarna i Gilead samlades för att förinta de israel-
iter som bodde på deras område. Då flydde dessa till fästning-
en Dathema, 10och de skickade följande brev till Judas och
hans bröder: "Hedningarna här omkring har samlats för att
förinta oss. 11De står i begrepp att komma hit och erövra fäst-
ningen som vi har flytt till. Timotheos för befälet över deras
här. 12Kom och rädda oss från dem! Vi har lidit stora förluster.
13Alla våra bröder i Tobias-området är döda; deras hustrur och
barn har gjorts till slavar, och deras egendom är bortförd. En
avdelning på tusen man har dödats där."
14Medan man ännu höll på med att läsa brevet kom det
andra budbärare från Galileen. De hade rivit sönder sina klä-
der, och de kom med ett bud av detta innehåll: 15"Från Ptole-
mais och Tyros och Sidon och hela det hedniska Galileen har
folk samlats för att göra slut på oss."
16När Judas och folket hörde detta samlades de till ett stort
möte för att besluta om vad de skulle göra för sina bröder, som
var så hårt trängda av fiendernas angrepp. 17Och Judas sade
till sin bror Simon: "Välj ut en del av männen och marschera i
väg med dem för att rädda dina bröder i Galileen. Jag och min
bror Jonatan går mot Gilead." 18I Judeen lämnade han kvar Jo-

sef, Sakarjas son, och Asarja för att leda folket och för att skydda landet med resten av hären. 19"För befälet över folket här", befallde han dem, "men inlåt er inte i strid med hedningarna förrän vi är tillbaka." 20Simon tilldelades 3 000 man för att gå mot Galileen, och Judas fick 8 000 man mot Gilead.

Fälttågen i Galileen och Gilead

21Simon marscherade mot Galileen och utkämpade många strider med hedningarna. Han slog dem i grund 22och förföljde dem ända till stadsporten i Ptolemais. Omkring 3 000 man föll på fiendernas sida, och han tog deras egendom som krigsbyte. 23Sedan tog han med sig sina landsmän i Galileen och Arbatta och förde dem under stor glädje till Judeen med deras hustrur och barn och allt vad de ägde.

24Men Judas Mackabaios och hans bror Jonatan gick över Jordan. Efter tre dagsmarscher genom ödemarken 25stötte de på nabateerna, som uppträdde fredligt mot dem och lät dem få veta allt som hade hänt deras bröder i Gilead, 26och att många av dem nu var instängda i Bosra och Bosor, i Alema, Kasfo, Maked och Karnajim, som alla var stora och starkt befästa städer. 27"Också i de andra städerna i Gilead sitter de instängda", fortsatte de, "och fienderna håller på att ordna sina trupper för att anfalla och inta fästningarna i morgon och för att döda alla dessa människor på en enda dag."

28Då ändrade Judas genast marschriktning med sin här och slog in på ökenvägen till Bosra. Han erövrade staden, högg ner alla manliga invånare och tog all deras egendom som byte. Sedan brände han ner staden.

29På natten bröt han upp därifrån, och de marscherade fram till fästningen. 30I gryningen fick de syn på en oräknelig mängd folk, som förde fram stegar och belägringsmaskiner för att erövra fästningen; angreppet var redan i full gång. 31När Judas fann att striden hade börjat — larmet från staden steg mot himlen, och man hörde trumpetstötar och höga rop — 32sade han till männen i sin här: "Kämpa i dag för våra bröder!" 33Han ryckte fram i ryggen på fienden med tre kolonner, medan de blåste i trumpeterna och höjde bönerop. 34När det stod klart för Timotheos här att det var Mackabaios som kom

flydde de för honom, och han tillfogade dem ett stort nederlag. Omkring 8 000 man stupade på fiendens sida den dagen.

35Sedan vek Judas av mot Maafa, som han anföll och intog. Han dödade alla manliga invånare i staden, plundrade den och brände ner den. 36Därifrån marscherade han vidare mot Kasfo, Maked, Bosor och de andra städerna i Gilead, som han också tog med överrumpling.

37Därefter samlade Timotheos en ny här och slog läger mitt emot Rafon på andra sidan om bäckravinen. 38Judas skickade ut spanare att rekognosera lägret, och de rapporterade till honom att alla hedningar runt Israel hade samlats under Timotheos. "Det är en mycket stor här", sade de, 39"och han har förstärkt den med arabiska legosoldater. De har gått i ställning på andra sidan bäckravinen och är färdiga att gå till anfall mot dig."

Judas tågade genast mot dem. 40Men när han och hans här närmade sig ravinen, som var vattenförande, sade Timotheos till officerarna i sin armé: "Om han går över till vår sida först kan vi inte stå emot honom, utan han kommer att vara ohjälpligt överlägsen. 41Men om han inte vågar utan slår läger på andra sidan strömmen skall vi gå över till hans sida, och då får vi övertaget."

42När Judas nu närmade sig den forsande bäcken placerade han ut härens skrivare vid ravinen och gav dem order att inte låta någon enda man göra halt där: alla måste gå med i anfallet. 43Han gick själv som förste man över till andra sidan, och allt folket följde efter. Hedningarna dukade under för hans angrepp, kastade sina vapen och flydde till helgedomen i Karnajim. 44Men israeliterna erövrade staden och brände ner helgedomen med alla som fanns där. Så besegrades Karnajim; de kunde inte hålla stånd mot Judas.

Israeliterna i Gilead förs till Judeen

45Sedan samlade Judas alla israeliter i Gilead, hög och låg, med deras hustrur och barn och egendom, för att leda hela denna stora skara till Judeen. 46De kom till Efron, en stor och välbefäst stad som låg i deras väg, så att det inte var möjligt att gå

runt den på någondera sidan, utan man måste tåga rakt igenom den.

47Invånarna vägrade dem tillträde och blockerade portarna
med stenar. 48Då skickade Judas ett fredligt budskap till dem:
"Vi skall marschera igenom ert område för att komma till vårt
eget land. Ingen skall göra er något ont, vi skall bara ta oss igenom till fots." Men de ville inte öppna för honom. 49Då lät Judas ge order till hären att var och en skulle gå till anfall där
han befann sig. 50Männen i hans armé gick till attack, och han
anföll staden hela den dagen och hela natten tills den föll i
hans händer. 51Han högg ner alla manliga invånare, jämnade
staden med marken, plundrade den och marscherade genom
den över de fallnas lik.

52Därefter gick de över Jordan till den stora slätten vid Bet-
Shean. 53Under hela marschen hjälpte Judas efterslänträrna
framåt och uppmuntrade folket, ända tills de var framme i Judeen. 54Då gick de upp till Sionberget med jublande glädje och
bar fram brännoffer till tack för att de hade fått återvända välbehållna utan att någon enda av dem hade stupat.

Strider i väster och söder

55Medan Judas var i Gilead tillsammans med Jonatan och hans
bror Simon var i Galileen utanför Ptolemais, 56kom det bud till
befälhavarna i Judeen, Josef, Sakarjas son, och Asarja, om de
hjältedåd som de andra hade utfört i kriget. 57De tänkte då att
de också skulle vinna ryktbarhet genom att dra ut i krig mot
hedningarna i grannskapet. 58De lät order gå ut till den här
som stod under deras befäl och marscherade sedan mot Jamnia. 59Men Gorgias och hans män ryckte ut ur staden för att
anfalla dem, 60och Josef och Asarja slogs på flykten. De blev
förföljda ända till Judeens gräns, och den dagen stupade ungefär 2 000 man av Israels folk. 61Så vållades folket ett stort nederlag därför att dessa två inte hade velat lyda Judas och hans
bröder utan trott sig kallade till hjältedåd. 62De tillhörde inte
samma släkt som de män i vilkas händer Israels räddning hade
lagts.

63Men den store Judas och hans bröder vann lysande ära i
hela Israel och bland alla hednafolk dit ryktet om dem nådde
fram, 64och man samlades för att hylla dem.

65Judas tågade också ut med sina bröder och angrep edomeerna i landet söderut. Han besegrade Hebron med underlydande byar, rev ner stadens befästningar och satte eld på tornen som omgav den. 66Sedan bröt han upp för att marschera mot Filisteen, och han tågade genom Marisa. 67Den dagen stupade några präster i strid; de ville visa sitt hjältemod och gick obetänksamt ut i striden. 68Men Judas vek av mot Ashdod i Filisteen. Han rev ner altarna där och brände upp folkets gudabilder. Och sedan han plundrat städerna återvände han till Judeen.

Antiochos Epifanes dör

6 1Under sitt fälttåg i de övre provinserna fick kung Antiochos
höra att det fanns en stad i Persien som hette Elymais och som
var berömd för sin rikedom på silver och guld. 2Den hade ett
mycket rikt tempel där det fanns sköldar av guld och rust-
ningar och vapen, som lämnats kvar av kung Alexander av
Makedonien, Filips son, som hade varit den förste grekiske
härskaren. 3Antiochos marscherade dit och försökte erövra staden för att plundra den, men han misslyckades därför att invånarna hade fått reda på hans planer 4och mötte honom med
väpnat motstånd. Han måste fly, och med stor grämelse drog
han därifrån för att återvända till Babylon.

5En budbärare nådde honom i Persien med nyheten att de härar som tågat mot Judeen var besegrade: 6Lysias hade ryckt in där i spetsen för en stark armé men tvingats vika för motståndarna. Dessa hade vunnit i styrka genom vapen, förråd och mycket annat som de tagit i byte från de slagna härarna. 7Sedan hade de rivit ner skändligheten som han hade byggt på altaret i Jerusalem; kring templet hade de på nytt uppfört höga murar, och likaså kring hans stad Bet-Sur.

8När kungen fick höra detta blev han djupt skakad. Han måste lägga sig till sängs, sjuk av sorg över att hans planer hade slagit fel. 9Där låg han under lång tid, ty han överväldigades gång på gång av sin djupa sorg, och han förstod att han

skulle dö. 10Då kallade han till sig alla sina vänner och sade till dem: "Sömnen flyr mig, och mitt hjärta är krossat av bekymmer. 11Jag har frågat mig själv vad det är för en plåga som drabbat mig och vilken olycka jag råkat ut för. Jag var ju en god kung och älskad som regent. 12Men nu minns jag det onda jag gjorde i Jerusalem, när jag tog alla kärl av guld och silver som fanns där och utan någon anledning sände ut mitt folk för att utplåna alla invånare i Judeen. 13Jag förstår att det är därför jag har drabbats av detta onda, och nu måste jag dö av sorg och förtvivlan i ett främmande land."

14Sedan kallade han fram Filippos, som var en av hans vänner, och gav honom makten över hela sitt rike. 15Han överlämnade kronan till honom, likaså sin mantel och sin ring. Filippos skulle nu bli rådgivare åt kungens son Antiochos och uppfostra honom till regent.

16Kung Antiochos dog där år 149. 17Vid underrättelsen om dödsfallet gjorde Lysias kungens son Antiochos, som han själv hade uppfostrat under tidigare år, till kung efter fadern, och han gav honom namnet Eupator.

Judas belägrar borgen i Jerusalem

18Men borgens besättning försökte spärra vägen till templet för israeliterna. De strävade ständigt efter att göra dem skada och understödde hedningarna. 19Judas bestämde sig för att utplåna dem, och han sammankallade hela folket för att få en belägring till stånd. 20Det var år 150. Folket samlades och började belägra borgen med hjälp av skytteplattformar och belägringsmaskiner, som Judas lät bygga. 21Men en del av fienderna slapp ur inringningen, och några av de gudlösa israeliterna anslöt sig till dem. 22De begav sig till kungen och sade: "Hur länge skall du dröja med att skipa rättvisa och hämnas våra kamrater? 23Vi tjänade villigt din far, rättade oss efter hans befallningar och följde hans påbud. 24För den sakens skull fick vi våra landsmän till fiender. Ja, de dödade alla av oss som de kunde få tag i och rövade bort vår egendom. 25Men de har inte bara förgripit sig på oss utan på hela landet. 26I detta nu står de utanför borgen i Jerusalem för att inta den, och templet har de befäst, liksom Bet-Sur. 27Om du inte genast hejdar dem

kommer de att göra värre ting än så, och det blir omöjligt för dig att hålla dem tillbaka."

Antiochos V besegrar Judas

28Kungen greps av vrede när han hörde detta. Han samlade alla de vänner som var befälhavare över fotfolk och ryttare. 29Från andra länder och från öarna i havet kom legotrupper och anslöt sig till honom. 30Hans stridskrafter omfattade 100 000 man fotfolk, 20 000 ryttare och 32 elefanter som dresserats för strid. 31De tågade genom Idumeen mot Bet-Sur, som de omringade och belägrade under lång tid. De tillverkade belägringsmaskiner, men de inneslutna stack dem i brand under ett utfall och försvarade sig tappert.

32Judas lämnade då borgen och förde sin här till Bet-Sakarja, där han slog upp sitt läger mitt emot kungens. 33Men kungen lät sin här bryta upp tidigt på morgonen och göra en snabb framryckning längs vägen mot Bet-Sakarja; styrkorna bildade slaglinje, och man blåste i trumpeterna. 34Den röda saften av druvor och mullbär ställdes fram för elefanternas ögon för att de skulle hetsas till strid. 35Man fördelade djuren på de olika avdelningarna och lät varje elefant åtföljas av 1 000 man med ringbrynjor och bronshjälmar. Dessutom avdelades 500 elitryttare för varje djur. 36Före striden höll de sig där djuret fanns, och när det ryckte fram följde de med och avlägsnade sig aldrig från det. 37Varje elefant bar ett kraftigt, täckt trätorn, fastspänt med sadelgjordar, och på var och en av dem satt två stridande soldater, förutom den indiske föraren. 38Resten av ryttarna placerades ytterst på ömse sidor om hären, där de kunde hota fienden men också finna skydd mellan avdelningarna.

39När solen sken på de förgyllda och kopparbelagda sköldarna kastades ljuset mot bergen, så att de lyste som brinnande facklor. 40En del av kungens här bildade linje på bergshöjderna och en annan på slätten. De ryckte stadigt närmare i god ordning. 41Var och en måste bäva vid ljudet av krigarhopens rop, de många fötternas tramp och de rasslande vapnen, ty det var en oerhörd härsmakt.

42Men Judas ryckte fram med sin här och tog upp striden,
och 600 man stupade i kungens här. 43Elasar Avaran såg att en
av elefanterna bar kungligt skyddspansar; den höjde sig över
alla de andra djuren, och han trodde att kungen red på den.
44Då offrade han livet för att rädda sitt folk och själv vinna
evig ryktbarhet. 45Han rusade djärvt fram mot elefanten, mitt
in bland fiendens linjer, och dräpte till höger och vänster, så att
fienden drevs undan på båda sidor. 46Sedan dök han in under
elefanten och gav den en dödande stöt underifrån. Den föll
ihop över honom, och han dog på stället.
47Men när israeliterna erfor kungarikets styrka och kraften i
truppernas anlopp måste de vika för fienden.

Templet belägras av fienderna

48Kungens krigare tågade nu mot Jerusalem för att fortsätta
kampen, och kungen slog upp sitt läger så att han hotade Ju-
deen och Sionberget. 49Med folket i Bet-Sur slöt han fred. De
måste lämna staden, eftersom där inte fanns tillräckligt med
proviant för en belägring. Det var nämligen sabbatsår, och jor-
den vilade. 50Kungen intog alltså Bet-Sur och förlade en trupp-
styrka där till stadens försvar.
51Därefter belägrade han templet under lång tid. Han ställ-
de upp skytteplattformar och belägringsmaskiner, eldkastare
och katapulter, mekaniska pilbågar och stenslungor. 52Försva-
rarna tillverkade också maskiner för att bekämpa angriparnas,
och striden varade länge. 53Men det fanns inga livsmedel i la-
gerrummen, eftersom det var det sjunde året, och de som hade
räddats undan hedningarna och förts till Judeen hade gjort slut
på det sista av förråden. 54Bara ett fåtal män blev kvar i temp-
let, ty hungern överväldigade de flesta, så att de skingrades
och återvände var och en till sitt.

Vapenstillestånd i Jerusalem

55Lysias fick emellertid underrättelse om att Filippos, som före
kung Antiochos död hade fått uppdraget att fostra hans son
Antiochos till kung, 56hade vänt tillbaka från Persien och Me-
dien tillsammans med de styrkor som kungen fört dit, och att
han nu försökte ta makten. 57Lysias tillrådde då genast att man

skulle avtåga, och han sade till kungen, till officerarna och till manskapet: "Vi blir mer utmattade för var dag, vi har ont om proviant, och platsen som vi belägrar är starkt befäst. Dessutom har vi kontrollen över riket att tänka på. 58Borde vi nu inte räcka handen åt dessa människor och sluta fred med dem och med hela deras folk? 59Låt oss ge dem tillåtelse att följa sina lagar och seder som förut. Det var ju därför att vi avskaffade deras lagar som de blev uppretade och gjorde allt detta."

60Hans förslag vann anklang hos kungen och befälhavarna, och han skickade ett fredsanbud till de belägrade, som antog det. 61Kungen och befälhavarna gav dem sin ed. Enligt de överenskomna villkoren kom de ut ur fästningen, 62och kungen fick tillträde till Sionberget. Men när han såg hur väl befäst platsen var bröt han eden som han hade svurit och lät riva ner hela ringmuren. 63Sedan bröt han upp utan tidsspillan och återvände till Antiochia. Där fann han att Filippos var herre över staden, men han gick till angrepp mot honom och tog staden med ett stormanfall.

Demetrios I blir kung

7 1År 151 lämnade Demetrios, Seleukos son, Rom och seglade med några få män till en stad vid kusten. Där lät han utropa sig till kung. 2Medan han var på väg in i sina fäders kungapalats grep hans trupper Antiochos och Lysias och ville föra dem till honom. 3Men när saken anmäldes för honom svarade han att han inte ville se dem mer. 4Soldaterna dödade dem då, och Demetrios uppsteg på tronen i sitt rike.

5Alla avfälliga och gudlösa israeliter kom nu till honom under ledning av Alkimos, som ville bli överstepräst. 6De anklagade sitt folk inför kungen: "Judas och hans bröder har dräpt alla dina vänner", sade de, "och oss har han tvingat att fly åt alla håll från vårt land. 7Skicka nu en man som du litar på, så att han själv kan fara och se all skada som Judas har vållat oss och kungens land, och låt honom straffa dem och alla deras medhjälpare." 8Kungen valde då ut Bakchides, som tillhörde kungens vänner och var ståthållare väster om Eufrat, och som var en av rikets stormän och kungens trogne tjänare. 9Han skickade ut denne man tillsammans med den gudlöse Alki-

mos, som han gav översteprästämbetet, med order att bestraffa israeliterna.

Bakchides och Alkimos härjar i Judeen

10De gav sig i väg och kom med en stor här till Judeen, och Bakchides sände bud till Judas och hans bröder med bedrägligt tal om fred och försoning. 11Men eftersom dessa såg att han hade kommit dit med en stor här fäste de inget avseende vid hans ord.

12En grupp skriftlärda samlades emellertid och gick till Alkimos och Bakchides för att försöka få en rättvis uppgörelse till stånd. 13Hasiderna var de första bland israeliterna som bad motståndarna om fred. 14De sade sig att när det var en präst av Arons ätt som hade kommit med trupperna skulle han inte göra dem något ont. 15Han talade också med dem om fred och försoning och försäkrade med ed: "Vi kommer inte att försöka skada vare sig er eller era vänner."

16De litade på honom, men han grep 60 män ur deras krets och dödade dem på en och samma dag, och det blev som skriften säger: 17*Dina heligas kött och blod spred de ut runt om Jerusalem, och det fanns ingen som begravde dem.* 18Hela folket greps av skräck och förfäran. "Det finns ingen respekt för sanning och rätt hos dessa människor", sade man, "de har ju brutit fördraget och eden de svor."

19Därefter lämnade Bakchides Jerusalem och slog läger i Bet-Sajit. Han lät sina män gripa många av överlöparna som kommit till honom och dessutom några som tillhörde folket, dödade dem alla och kastade dem i den stora brunnen. 20Han överlämnade landet åt Alkimos och lämnade kvar trupper som skulle stödja honom. Därpå återvände Bakchides till kungen.

21Men Alkimos måste kämpa för sin ställning som överstepräst. 22Alla de som vållade olyckor för sitt folk samlades kring honom; de fick Judeen i sitt våld och for fram som plågoandar över Israel.

23Judas såg hur Alkimos och hans anhängare med allt detta gjorde israeliterna mer ont än hedningarna hade gjort. 24Då gav han sig ut och drog omkring i alla delar av Judeen; han tog hämnd på överlöparna och gjorde det omöjligt för dem att visa

sig på landsbygden. 25Men när Alkimos märkte hur starka Judas och hans anhängare hade blivit och insåg att han inte kunde hålla stånd mot dem, återvände han till kungen och beskyllde dem för en rad ogärningar.

Nikanor kommer till Jerusalem

26Kungen sände då Nikanor, en av sina mest ansedda härförare och en hätsk fiende till Israel, med order att utplåna folket.

27Nikanor kom till Jerusalem med en stor här och sände bud till Judas och hans bröder med bedrägligt tal om fred och försoning: 28"Mellan mig och er skall det inte vara någon strid! Jag skall komma med några få följeslagare för att sammanträffa med er under fredliga former." 29Han kom också till Judas, och de utbytte fredliga hälsningar, men fienderna höll sig beredda att snappa bort Judas. 30När det kom till Judas kännedom att Nikanor hade uppsökt honom med svekfulla avsikter blev han skrämd och ville inte råka honom mer. 31Nikanor förstod att hans plan hade avslöjats, och han drog ut för att möta Judas i strid vid Kafarsalama. 32Ungefär 500 man stupade på Nikanors sida, och resten flydde till Davids stad.

33Därefter gick Nikanor upp på Sionberget, och en del av prästerna kom ut från tempelområdet tillsammans med några av folkets äldste för att möta honom med fredshälsning och visa honom det brännoffer som man förrättade för kungens välgång. 34Men han skymfade dem, gjorde narr av dem och behandlade dem så att de blev orena. Han förde övermodigt tal, 35och i sin förbittring svor han denna ed: "Om inte Judas och hans här omedelbart utlämnas åt mig kommer jag att sätta eld på detta hus så snart jag kommer välbehållen tillbaka." Sedan gick han därifrån i fullt raseri.

36Då gick prästerna in och ställde sig framför altaret och tempelhuset. De brast i gråt och sade: 37"Det var du själv som utvalde detta hus till att bära ditt namn och vara ett hus för ditt folks bön och åkallan. 38Straffa denne man och hans här, och låt dem falla för svärdet! Kom ihåg deras hädelser, och låt dem inte behålla livet!"

Nikanor besegras

39Nikanor lämnade Jerusalem och slog läger i Bet-Horon, där
en här från Syrien förenade sig med honom. 40Judas slog läger
i Hadasha med 3 000 man. Och Judas bad denna bön: 41"En
gång när de kungliga sändebuden hädade gick din ängel ut
och dräpte 185 000 man i deras här. 42Låt också denna här bli
krossad under vårt anfall i dag, låt de överlevande bli varse att
det var onda ord som deras ledare yttrade mot ditt tempel, och
döm honom som hans ondska förtjänar!"

43Härarna möttes i strid den trettonde dagen i månaden
adar, och Nikanors här blev krossad. Han själv var den förste
som föll i striden, 44och när folket i hans här märkte att han
hade stupat kastade de sina vapen och flydde. 45Judas män
förföljde dem under en dagsmarsch, från Hadasha tills de kom
till Geser, och de blåste i signaltrumpeterna under förföljandet.
46Då kom det ut folk från alla judiska byar i trakten och in-
ringade den flyende hären, så att den tvingades tillbaka mot
förföljarna. Alla höggs ner med svärd, och inte en enda man
blev kvar i livet.

47Israeliterna tog deras vapen och förråd. De högg av Nika-
nors huvud och hans högra hand, som han hade höjt i över-
mod. De tog med sig både huvudet och handen och höjde upp
dem till beskådande utanför Jerusalem. 48Folket jublade högt
och firade den dagen som en stor glädjedag. 49Och de bestäm-
de att denna dag skulle firas varje år den trettonde adar.

50Sedan rådde fred i Judeen en kort tid.

Judas får höra om romarna

8 1Romarnas rykte nådde Judas: det sades att de var väldiga kri-
gare och att de visade välvilja mot alla som anslöt sig till dem;
alla som vände sig till dem slöt de vänskapsförbund med. 2De
var väldiga krigare, sade man och berättade för honom om de-
ras krig, om deras tappra bedrifter bland gallerna, som de
hade underkuvat och gjort skattskyldiga, 3och om allt de hade
uträttat i Spanien, där de hade bemäktigat sig guld- och silver-
gruvorna. 4Med sin klokhet och uthållighet hade de lagt under
sig hela landet, fastän det låg mycket långt bort från deras
eget, och kuvat de kungar som gått till angrepp mot dem från

jordens mest avlägsna trakter, så att de slutligen krossat dem och besegrat dem i grund. Sedan dess fick de överlevande betala årlig skatt till dem. 5Både Filip och Perseus, kitteernas kung, och alla andra som gått till angrepp mot dem hade de krossat i strid och underkuvat.

6När kungen i Asien, Antiochos den store, började krig mot dem med 120 elefanter, med rytteri och vagnar och med en oerhört stor här, blev också han besegrad av dem. 7De tog honom levande och bestämde att både han och hans efterträdare på tronen skulle betala dryga skatter till dem, lämna gisslan och dessutom avträda 8Indien, Medien och Lydien och andra av sina rikaste provinser; sedan de fått dessa områden av honom gav de dem till kung Eumenes.

9Man berättade också hur folket i Grekland planerat ett angrepp för att förinta dem. 10De hade fått reda på detta och skickat ut en enda härförare att möta anfallet. I kriget blev det stort manfall bland grekerna, och de tog deras hustrur och barn som krigsbyte, plundrade ut dem och bemäktigade sig deras land. De rev ner deras befästningar och gjorde invånarna till sina slavar, vilket de är än i dag.

11Alla andra riken och öar där man gjort motstånd mot dem hade de också förhärjat och förslavat. 12Men mot sina vänner och mot sådana som sökte stöd hos dem hade de visat trogen vänskap. De hade underkuvat kungar i när och fjärran; alla blev skrämda redan av att höra talas om dem. 13Ville de hjälpa någon och göra honom till kung, så blev han kung, men de kunde också avsätta vem de ville — de hade sannerligen blivit mäktiga.

14Trots allt detta hade aldrig någon av dem låtit kröna sig eller klätt sig i purpurmanteln för att stoltsera med den. 15De hade inrättat en rådsförsamling, och varje dag sammanträdde 320 män som ständigt rådslog om folkets angelägenheter för att styra det på bästa sätt. 16Varje år anförtrodde de makten över sig själva och styrelsen av hela sitt land åt en enda man — "och alla lyder denne ende", sade man, "det finns ingen avund eller missunnsamhet hos dem".

Förbundet med Rom

17Judas valde ut Eupolemos, son till Johannes, son till Acko,
samt Jason, son till Elasar, och skickade dem till Rom för att
sluta fördrag om vänskap och bistånd med folket där 18och för
att befria Israel från slavoket. De såg ju att den grekiska kunga-
makten höll på att förslava folket fullständigt.

19De reste till Rom — det är en oerhört lång resa — och fick
företräde hos rådsförsamlingen. Där sade de: 20"Judas med
tillnamnet Mackabaios, hans bröder och hela det judiska folket
har skickat oss till er för att sluta fördrag om bistånd och fred
och för att få oss inskrivna bland era bundsförvanter och vän-
ner." 21Anbudet antogs av dem, 22och här följer en avskrift av
brevet som de graverade på koppartavlor och skickade till Je-
rusalem att förvaras där hos israeliterna som bevis på fördra-
get om fred och bistånd:

23"Må allt gå väl för romarna och för det judiska folket till
lands och till sjöss i all framtid; må krig och fiender vara fjär-
ran från dem! 24Men om krig bryter ut och först drabbar Rom
eller någon av dess bundsförvanter i någon del av dess välde,
25skall det judiska folket utan förbehåll delta i kampen så som
omständigheterna kräver. 26Spannmål, vapen, pengar eller far-
tyg skall inte skänkas eller tillhandahållas de judiska trupper-
na — härom beslutas i Rom — utan förpliktelserna skall upp-
fyllas utan vederlag. 27Likaså om krig först drabbar det judiska
folket: då skall romarna energiskt bistå det i kampen så som
omständigheterna kräver. 28Spannmål, vapen, pengar eller far-
tyg skall inte ställas till hjälptruppernas förfogande — härom
beslutas i Rom — utan dessa förpliktelser skall uppfyllas utan
svek. 29På nu sagda villkor har romarna slutit fördrag med det
judiska folket. 30Om båda parter efter detta fördrags ingående
beslutar tillägga eller upphäva något i fördraget, får de göra så
i enlighet med sin önskan, och beslutet skall vara giltigt, vad
de än tillägger eller upphäver.

31Beträffande den orätt som kung Demetrios begår mot ju-
darna har vi sänt honom följande brev: Varför har du lagt ditt
ok så tungt på våra judiska vänner och bundsförvanter? 32Om
de kommer med nya klagomål mot dig skall vi se till att de får
sin rätt; vi kommer att bekämpa dig till lands och till sjöss."

Judas sista strid

9 [1]När Demetrios fick höra att Nikanor och hans trupper hade dukat under i striden skickade han för andra gången Bakchides och Alkimos till Judeen och lät också arméns högra flygel följa med. [2]De ryckte fram längs vägen till Gilgal och började belägra Mesalot i Arbela. De intog staden och dödade många människor. [3]I första månaden år 152 slog de läger vid Jerusalem. [4]Därifrån marscherade de till Beret med 20 000 man fotfolk och 2 000 ryttare. [5]Judas hade sitt läger i Elasa, och han hade 3 000 stridsvana män med sig. [6]Men när de såg hur stora de fientliga styrkorna var greps de av förfäran, och många smög sig bort från lägret, så att inte mer än 800 man blev kvar.

[7]Då Judas såg att hären hade smält ihop och att striden var hotande nära sjönk hans mod, ty han hade inte tid att samla männen. [8]I sin förtvivlan sade han till dem som fanns kvar: "Kom med, så går vi mot våra fiender och ser om vi kan klara en strid med dem! " [9]De försökte få honom att avstå: "Det är alldeles omöjligt", sade de. "Nu gäller det att rädda livet; sedan kan vi komma tillbaka med våra bröder och ta upp kampen mot fienden. Själva är vi för få." [10]Men Judas svarade: "Aldrig att jag flyr för dem. Om vår stund är kommen, så låt oss dö med tapperhet för våra bröder utan att lämna någon fläck på vår ära."

[11]Fiendehären marscherade nu ut ur lägret, och de ställde upp för att möta den. Ryttarna var fördelade på två avdelningar, och framför hären ryckte stenslungare och bågskyttar fram. I första linjen gick alla de starkaste männen. [12]Bakchides höll sig på högra flygeln. Fiendehären ryckte an från två håll under trumpetstötar, och Judas män blåste också de i sina trumpeter, [13]och marken skalv av larmet från de båda härarna. Striden inleddes på morgonen och varade ända till kvällen. [14]Judas märkte att Bakchides och härens huvudstyrka fanns på högra flygeln. Alla som hade mod i bröstet förenade sig då med honom, [15]och de krossade högerflygeln och förföljde de flyende ända till berget Asotos. [16]Men när de som kämpade på den vänstra flygeln såg att den högra hade krossats vände de om, följde Judas och hans män tätt i hälarna och anföll dem bak-

ifrån. 17Striden hårdnade, och manfallet blev stort på båda sidor. 18Också Judas stupade, och då flydde de övriga.

19Jonatan och Simon förde bort sin bror Judas; de begravde honom i hans fäders grav i Modein 20och begrät honom. Hela Israel höll stor dödsklagan över honom och sörjde honom i många dagar, och de ropade:

21"Se, den starke har fallit,
Israels räddare!"

22Det som återstår att berätta om Judas, om hans krig, hans tappra bedrifter och hans storhet har inte blivit nedskrivet, ty det var överväldigande mycket.

Jonatan väljs till ledare

23Efter Judas död vågade de laglösa åter visa sig överallt på Israels område, och alla orättens hantlangare gjorde sig breda. 24När det samtidigt kom en mycket svår hungersnöd gick folket i landet över till deras sida. 25Bakchides gynnade de gudlösa männen och gjorde dem till herrar över landet. 26De letade efter Judas vänner, spårade upp dem och förde dem till Bakchides, som straffade dem och förödmjukade dem. 27Det blev ett lidande i Israel vars like inte hade funnits sedan den tid då den siste profeten uppenbarades för dem.

28Då samlades alla Judas vänner och sade till Jonatan: 29"Sedan din bror Judas dog finns ingen som kan föra krig som han gjorde mot fienderna och Bakchides, och mot alla dem i vårt eget folk som är fientligt sinnade. 30Därför har vi denna dag valt dig att bli vår anförare i hans ställe och ledare i vår kamp." 31Den dagen övertog alltså Jonatan ledarskapet och trädde fram som sin bror Judas efterträdare.

32Men Bakchides fick kännedom om saken och sökte efter en möjlighet att döda honom. 33Detta blev känt för Jonatan och hans bror Simon och alla hans följeslagare. De flydde då till Tekoas öken och slog läger vid vattendammen i Asfar.

34Bakchides fick kännedom om saken på sabbatsdagen och gick med hela sin här över till andra sidan Jordan.

Johannes dödas och blir hämnad

35Jonatan skickade sin bror Johannes som ledare för de icke
stridande till sina vänner nabateerna för att be dem att ta hand
om deras stora förråd. 36Men jambriterna kom ut från Medeva
och fick fatt i Johannes; de tog honom och allt vad han hade
och försvann med sitt byte.

37En tid senare kom det bud till Jonatan och hans bror Si-
mon att jambriterna skulle hålla ett stort bröllop och föra bru-
den, som var dotter till en av de främsta stormännen i Kanaan,
från Nadavat med ett stort följe. 38De hade inte glömt att deras
bror Johannes hade mördats, och de gav sig i väg och gömde
sig i skydd av berget. 39När de spejade därifrån fick de se ett
bullrande följe med mängder av packning. Det var brudgum-
men och hans vänner och bröder som närmade sig med tam-
buriner och musikanter och allsköns utrustning. 40Då störtade
de sig över dem från bakhållet och började hugga ner dem, och
manfallet blev stort. De överlevande flydde upp i bergen, och
israeliterna tog allt vad de hade som byte. 41Så vändes bröl-
lopsfesten i sorg och musiken i klagosång. 42Jonatan och Si-
mon hade fått sin hämnd för mordet på brodern, och de åter-
vände till Jordans träskmarker.

Bakchides segrar vid Jordan

43Bakchides fick höra om saken och kom på sabbatsdagen till
strandbrinkarna vid Jordan med en stor här. 44Då sade Jonatan
till sina män: "Nu måste vi kämpa för våra liv. I dag är det all-
varligare än någon gång förut: 45vi kan vänta anfall både fram-
ifrån och i ryggen, vi har Jordans vatten på ena sidan, och på
den andra träskmark och snårskog. Det finns ingen möjlighet
att komma undan. 46Ropa till himlen om hjälp att slippa ur
våra fienders händer!" 47Striden började, och Jonatan gjorde
sig beredd att rikta ett dråpslag mot Bakchides, men han vek
undan och drog sig tillbaka. 48Då kastade sig Jonatan och hans
män i Jordan och simmade över till andra sidan. Fienderna för-
följde dem inte över floden. 49Bakchides hade förlorat ungefär
1 000 man den dagen.

50Sedan Bakchides hade återvänt till Jerusalem satte han i
stånd en rad befästa städer i Judeen: fästningen vid Jeriko, Em-

maus, Bet-Horon, Betel, Timnat Piraton och Tappuach. Alla dessa platser försåg han med höga murar, portar och bommar,
51och han förlade besättningar dit för att plåga Israel. 52Han förstärkte också staden Bet-Sur, Geser och borgen och placerade trupper och livsmedelsförråd på dessa platser. 53Han tog sönerna till landets förnämsta män som gisslan och satte dem i fängelse på borgen i Jerusalem.

Alkimos dör

54År 153, i andra månaden, gav Alkimos order om att muren utanför templets inre gård skulle rivas. Det var profeternas verk han ville riva ner, men när rivningsarbetet hade påbörjats
55drabbades Alkimos av ett slaganfall, som hindrade honom från att fortsätta. Han blev förlamad och miste talförmågan, så att han inte kunde säga något mer eller förordna om sin egendom. 56Och innan lång tid hade gått dog Alkimos under svåra plågor.

57När Bakchides såg att Alkimos var död återvände han till kungen. Sedan hade Judeen fred i två år.

58Alla de laglösa smidde nu planer; de sade: "Nu lever Jonatan och hans anhängare i lugn och ro och känner sig trygga. Nu skall vi hämta Bakchides och låta honom gripa allesammans under en enda natt." 59De gav sig av och överlade med honom, 60och han satte sig i rörelse med en stor här. Han skrev också i hemlighet till alla sina bundsförvanter i Judeen att de skulle gripa Jonatan och hans följeslagare. Men det lyckades inte eftersom deras plan blev känd, 61och de andra grep ett femtiotal av de män inom landet som lett det onda anslaget och dödade dem. 62Sedan drog sig Jonatan undan till Bet-Basi i öknen tillsammans med Simon och sina följeslagare. Han byggde upp det som var nedrivet där och befäste staden.

63När Bakchides fick kännedom om detta samlade han hela sin styrka och sände bud till sina anhängare i Judeen. 64Han kom till Bet-Basi och började belägra staden, förde striden mot den under lång tid och lät också tillverka belägringsmaskiner.

65Men Jonatan lämnade kvar sin bror Simon i staden och tog sig själv ut på landsbygden med några få män. 66Han slog Odomera och hans bröder och fasironiterna i deras tältläger.

När han sedan skulle slå till och kom marscherande med sina styrkor 67gjorde Simon och hans män ett utfall från staden och satte eld på belägringsmaskinerna. 68De kämpade mot Bakchides tills han var fullständigt besegrad; det grämde honom djupt att de tillintetgjorde hela hans fälttågsplan. 69Han greps av raseri mot de laglösa männen som hade rått honom att komma till landet. Hans folk dödade många av dem, och han bestämde sig för att återvända till sitt eget land.

70När Jonatan fick kännedom om detta skickade han sändebud till Bakchides för att sluta fred med honom och för att få krigsfångarna frisläppta. 71Bakchides antog förslaget och gjorde som Jonatan önskade. Han gav honom sin ed på att aldrig försöka skada honom så länge han levde, 72och han lät honom få tillbaka de krigsfångar som han förut hade tagit i Judeen. Sedan återvände han till sitt land och visade sig aldrig mer på deras område.

73Och svärdet slutade härja i Israel. Jonatan slog sig ner i Mikmas. Där började han härska som domare över folket, och han rensade ut de gudlösa från Israel.

Demetrios I gör eftergifter åt Jonatan

10 1År 160 kom Alexander Epifanes, Antiochos son, och intog Ptolemais. Man välkomnade honom, och han lät utropa sig till kung där. 2När kung Demetrios fick höra detta drog han samman väldiga truppstyrkor och tågade ut för att möta honom i strid.

3Och Demetrios skrev till Jonatan i vänliga ordalag för att han skulle känna sig hedrad. 4Han tänkte: "Vi måste skynda oss att sluta fred med dem innan han går samman med Alexander mot oss, 5ty han kommer inte att glömma allt det onda som vi har gjort honom och hans bröder och hela folket." 6Han gav honom rätt att samla trupper, att tillverka vapen och att vara hans bundsförvant, och gisslan som fanns i borgen lovade han att lämna ut åt honom.

7Jonatan begav sig då till Jerusalem och läste upp brevet för hela folket och för borgens besättning. 8De greps av förfäran när de fick höra att kungen hade gett honom rätt att samla

trupper. 9Männen i borgen lämnade ut fångarna åt Jonatan, och han överlämnade dem åt deras föräldrar.

10Jonatan slog sig ner i Jerusalem, och han började bygga upp staden och sätta den i stånd. 11Han gav order till dem som utförde arbetena att stadsmurarna och anläggningarna kring Sionberget skulle byggas av huggen sten för att bli starkare. Och de gjorde som han hade sagt. 12Men främlingarna i de fästningar som Bakchides hade satt i stånd tog till flykten. 13Var och en lämnade sin vistelseort och gav sig i väg till sitt eget land. 14Bara i Bet-Sur blev några kvar av dem som hade övergett lagen och buden; den platsen var deras tillflyktsort.

Alexander Epifanes gör Jonatan till överstepräst

15Kung Alexander fick höra om de löften Jonatan hade fått i Demetrios brev, och när han hörde berättas om de krig som han och hans bröder hade fört, om deras tappra bedrifter och om alla strapatser som de hade utstått, 16tänkte han: "Kan vi någonsin finna den mannens like? Vi måste genast göra honom till vår vän och bundsförvant." 17Och han skrev ett brev och skickade det till honom. Det lydde så:

18"Kung Alexander hälsar sin broder Jonatan. 19Vi har hört om dig att du är en väldig krigare som förtjänar att vara vår vän. 20Vi förordnar härmed denna dag att du skall vara överstepräst för ditt folk och kallas kungens vän" — han skickade honom samtidigt en purpurmantel och en guldkrona — "och du skall tänka på våra intressen och bevara vänskapen med oss."

21I den sjunde månaden år 160, vid lövhyddefesten, klädde sig Jonatan i den heliga dräkten. Han samlade trupper och lät tillverka vapen i stor mängd.

Demetrios I försöker överbjuda Alexander

22När Demetrios fick höra om dessa händelser blev han missmodig och frågade sig 23hur han kunnat låta Alexander hinna före med att vinna judarnas vänskap och stöd. 24Han föresatte sig att i sin tur skriva och vädja till dem med löften om privilegier och gåvor för att kunna få hjälp av dem som bundsförvanter. 25Och han skickade dem följande brev:

"Kung Demetrios hälsar det judiska folket. 26Ni har hållit
era fördrag med oss i helgd och visat er som trogna vänner
utan något samröre med våra fiender, vilket vi med glädje har
hört. 27Fortsätt därför också nu med att visa oss trohet! Då
skall vi belöna er väl för det ni gör för oss. 28Vi skall lösa er
från många pålagor och dessutom ge er gåvor.

29Härmed löser och befriar jag er och alla judar från per-
sonliga skatter, från saltavgiften och från kransskatten. 30Den
tredjedel av spannmålen och den hälft av fruktskörden som jag
har rätt att uppbära efterskänker jag: från och med i dag och
allt framgent avstår jag från denna uppbörd i Judeen och i de
tre distrikt som härmed överförs till dess område från Sama-
rien och Galileen från denna dag och för all framtid.

31Jerusalem förklarar jag för en helig stad, som med hela sitt
område skall vara befriad från skatt, också på tiondet och tem-
pelavgifterna. 32Jag avstår också från min myndighet över bor-
gen i Jerusalem och överlåter den åt översteprästen, som har
att dit förlägga de män han själv utväljer att svara för dess be-
vakning.

33Varje person av judisk härstamning som blivit krigsfånge
och förts bort från Judeen till någon del av mitt rike friger jag
härmed utan ersättning. Ingen får ta upp några avgifter från
dem, inte heller avgifter för deras boskap.

34Under alla högtider, sabbater, nymånadsfester och andra
märkesdagar, och under tre dagar före och efter varje högtid
skall alla judar i mitt rike vara fria från indrivning och betal-
ning av skulder. 35Ingen skall då ha rätt att kräva pengar av
dem eller ställa någon fordran på dem i något som helst ären-
de.

36Judar skall inmönstras i kungens krigsmakt till ett antal av
30 000 man, och de skall få samma sold som tillkommer alla
kungens trupper. 37De skall tas ut till besättningstrupper i de
stora kungliga fästningarna och användas till förtroendeupp-
drag i riket. Deras officerare och befälhavare skall komma ur
deras egna led och följa deras lagar, så som kungen också har
förordnat i Judeen.

38Vad beträffar de tre distrikt som överförts till Judeen från
Samariens område skall de överföras till Judeen på så sätt att
de anses höra under en och samma förvaltning och aldrig ly-

der någon annan myndighet än översteprästens. 39Ptolemais med tillhörande område ger jag som gåva till templet i Jerusalem för att bestrida templets nödvändiga utgifter. 40För egen del avsätter jag för varje år en gåva på 15 000 siklar silver i de kungliga räkenskaperna, att betalas från lämpliga platser. 41Allt det utestående, det som ämbetsmännen har underlåtit att betala ut i motsats till vad som skedde under tidigare härskarfolk, skall de från och med nu betala till arbetena på templet. 42Till detta kommer 5 000 siklar silver som man årligen brukat ta från de medel templet redovisar; även denna summa efterskänks, eftersom det tjänstgörande prästerskapet har rätt till den.

43Om någon flyr till templet i Jerusalem, hela dess område inräknat, därför att han står i skuld till kungen eller till någon affärsförbindelse, skall han vara fredad liksom allt han äger inom mitt rike.

44När det gäller byggnads- och reparationsarbeten vid templet skall utgifterna belasta de kungliga räkenskaperna. 45Vid byggnadsarbeten på murarna och fästningsverken kring Jerusalem skall utgifterna också belasta de kungliga räkenskaperna, likaså när murarna byggs upp på andra platser i Judeen."

46Men när Jonatan och folket fick höra dessa anbud litade de inte på dem och godtog dem inte, ty de kom ihåg hur mycket ont kungen hade gjort i Israel och hur svåra lidanden han hade vållat dem. 47De höll sig hellre till Alexander, därför att han först hade gett dem fred med sitt anbud, och de förblev hela tiden hans bundsförvanter.

Alexander besegrar Demetrios och hedrar Jonatan

48Kung Alexander samlade nu en stor här och drog i fält med den mot Demetrios. 49De båda kungarna drabbade samman, och Alexanders här slogs på flykten. Demetrios förföljde honom och fick övertaget över hans män. 50Men kampen fortsatte att rasa ända till solnedgången, och Demetrios stupade den dagen.

51Därefter skickade Alexander sändebud till kung Ptolemaios i Egypten med följande budskap: 52"Jag har återvänt till

mitt rike, stigit upp på mina fäders tron och fått makten i mina händer; jag har krossat Demetrios och tagit makten i vårt land. 53Jag drabbade samman med honom i strid, och han och hans här krossades av oss, så att jag kunde överta hans kungatron. 54Låt oss nu sluta vänskapsfördrag med varandra. Ge mig din dotter till hustru, så blir jag din måg och skall ge dig och henne gåvor som är dig värdiga."

55Kung Ptolemaios svarade: "Lycklig var den dag då du återvände till dina fäders land och steg upp på deras kungatron! 56Jag skall uppfylla din önskan i brevet. Men möt mig i Ptolemais, så att vi får träffa varandra. Sedan skall jag låta dig bli min måg, som du föreslagit."

57Ptolemaios reste alltså från Egypten med sin dotter Kleopatra och kom till Ptolemais år 162. 58Där möttes han av kung Alexander, och han gav honom sin dotter Kleopatra och höll bröllop för henne i Ptolemais med lysande prakt, på kungars vis.

59Därefter skrev kung Alexander och inbjöd Jonatan att komma dit och möta honom. 60Och Jonatan reste med prakt och stål till Ptolemais, där han mötte de båda kungarna. Han gav silver och guld till dem och deras vänner förutom många andra gåvor, och han vann deras välvilja.

61Några israeliter, uslingar som övergett lagen, hade gaddat sig samman mot Jonatan. De framförde klagomål mot honom, men kungen ägnade dem ingen uppmärksamhet. 62Han befallde i stället att man skulle klä av Jonatan den dräkt han bar och klä honom i purpurmantel, och så skedde. 63Kungen lät honom ta plats vid sin sida, och sedan sade han till sina ämbetsmän: "Gå ut med honom till stadens centrum och kungör att ingen får komma med klagomål mot honom i något ärende — ingen får vålla honom svårigheter av någon som helst orsak." 64När nu hans anklagare märkte vilken ära som visades honom genom den offentliga kungörelsen och såg att han var klädd i purpur, flydde de allesammans.

65Kungen lät honom också få äran att skrivas in bland vännerna av högsta klassen och utnämnde honom till general och ståthållare. 66Sedan återvände Jonatan till Jerusalem, glad till mods och utan att möta några svårigheter.

Demetrios II ingriper men slås tillbaka av Jonatan

67År 165 kom Demetrios son Demetrios från Kreta till sina fäders land. 68När kung Alexander fick höra detta blev han djupt missmodig och återvände till Antiochia. 69Men Demetrios gav befälet åt Apollonios, ståthållaren över Koilesyrien. Denne samlade en stor här och slog läger vid Jamnia. Därifrån skrev han följande brev till översteprästen Jonatan:

70"Du är den ende som försöker trotsa oss, och jag har utsatts för åtlöje och klander för din skull. Vad är det för friheter du tar dig mot oss där uppe bland bergen? 71Litar du på dina truppers styrka, så kom nu ner till oss på slätten, där vi kan mäta oss med varandra — städernas krigsmakt står ju på min sida. 72Hör dig för, så får du veta vem jag är och vilka andra bundsförvanter vi har! Man kommer att säga att ni omöjligt kan hålla stånd mot oss. Dina fäder har slagits på flykten två gånger i sitt eget land, 73och du kan inte stå emot vårt kavalleri och en sådan armé som vi nu har på slätten, där det varken finns klippblock eller stenar eller någon plats att fly till."

74När Jonatan fick höra vad Apollonios skrev blev han mycket upprörd. Han mönstrade 10 000 man och ryckte ut med dem från Jerusalem, och hans bror Simon mötte honom med förstärkningar. 75Han slog läger utanför Joppe, men invånarna vägrade honom tillträde, ty Apollonios hade en besättning i staden. Men när det kom till strid 76blev invånarna rädda och öppnade portarna, och Jonatan blev herre över Joppe.

77När Apollonios fick höra detta ställde han upp 3 000 ryttare och en stor infanteristyrka. Han marscherade i riktning mot Ashdod, som om han ville tåga igenom där, men samtidigt drog han sig ut på slätten, eftersom han kunde lita till sitt talrika kavalleri. 78Jonatan följde efter honom mot Ashdod, och härarna drabbade samman i strid. 79Men Apollonios hade lämnat 1 000 ryttare gömda i ryggen på judarna, 80och Jonatan märkte att han hade blivit överrumplad bakifrån: fienderna omringade hans här och öste pilar över folket från tidigt på morgonen till sena kvällen. 81Men folket höll stånd på Jonatans order, och fiendens hästar blev trötta. 82Då drog Simon fram sin styrka och anföll fotfolkets slaglinje, eftersom kavalleriet nu var utmattat, och han krossade dem och slog dem på flykten.

83Medan kavalleriet skingrades på slätten kom de flyende till Ashdod och sökte sig till sitt avgudatempel Bet-Dagon för att få skydd. 84Men Jonatan brände Ashdod och städerna däromkring och plundrade dem. Han brände också ner Dagons tempel med alla som sökt sin tillflykt där. 85Och det sammanlagda antalet av dem som stupat för svärd och dem som bränts inne uppgick till 8 000 man.

86Sedan bröt Jonatan upp därifrån och slog läger utanför Ashkelon, och invånarna där kom ut och gav honom ett glansfullt mottagande. 87Och Jonatan och hans män återvände till Jerusalem med rikt byte.

88När kung Alexander fick höra om dessa händelser gav han Jonatan ännu fler hedersbetygelser. 89Han skickade honom ett spänne av guld, den sedvanliga gåvan åt dem som räknas till kungens släkt. Dessutom gav han honom Ekron med hela dess område som besittning.

Alexander besegras av Ptolemaios och dödas

11 1Men kungen av Egypten drog samman trupper lika talrika som sandkornen på havsstranden, och dessutom en stor flotta, ty han hade satt sig i sinnet att med list ta makten över Alexanders rike och foga det till sitt eget. 2Han tågade in i Syrien under fredliga proklamationer, och städernas invånare öppnade portarna för honom och välkomnade honom. Enligt gällande order från kung Alexander skulle han nämligen bli vänligt mottagen eftersom han var kungens svärfar. 3Men Ptolemaios förlade besättningstrupper från sin egen armé i varje stad där han kom in.

4När han närmade sig Ashdod visade man honom hur Dagons tempel var nerbränt och Ashdod förhärjat liksom byarna däromkring. Man visade liken som låg kringströdda och de förkolnade resterna av dem som Jonatan bränt inne under striderna och som man nu hade staplat upp i högar längs kungens väg. 5Och för att svärta ner Jonatan berättade man för kungen vad han hade gjort. Men kungen teg.

6I Joppe kom Jonatan kungen till mötes med prakt och ståt; de utbytte hälsningar och övernattade sedan där. 7Och Jonatan

följde kungen på hans färd fram till den flod som heter Eleutheros. Sedan återvände han till Jerusalem.

8Men kung Ptolemaios gjorde sig till herre över städerna längs kusten ända till Seleukia vid havet, och hela tiden smidde han onda planer mot Alexander. 9Han skickade sändebud till kung Demetrios med följande budskap: "Låt oss sluta förbund med varandra! Jag skall ge dig min dotter, som nu är Alexanders hustru, och du skall bli kung över din fars rike. 10Jag ångrar att jag gav min dotter åt den mannen, ty han har försökt mörda mig." 11Så svärtade han ner Alexander därför att han ville ha makten över hans rike. 12Han tog också sin dotter ifrån honom och gav henne åt Demetrios. Så slutade hans vänskap med Alexander, och fiendskapen mellan dem blev uppenbar. 13Sedan höll Ptolemaios intåg i Antiochia, och han lät kröna sig med Asiens kungakrona. Han var nu krönt med två kronor, Egyptens och Asiens.

14När detta hände var kung Alexander i Kilikien, därför att folket i den delen av riket höll på att göra uppror. 15När han fick budet vände han sig mot Ptolemaios, men denne marscherade ut och mötte honom med en stark här. Alexander blev besegrad 16och flydde till Arabien för att söka skydd där, och kung Ptolemaios triumferade. 17Araben Zabdiel högg av Alexanders huvud och skickade det till kungen. 18Men två dagar senare dog kung Ptolemaios själv, och besättningarna i de befästa städerna blev dödade av städernas invånare. 19Så blev Demetrios kung, år 167.

Demetrios II sluter fördrag med Jonatan

20Vid den tiden samlade Jonatan folket i Judeen för att anfalla och inta borgen i Jerusalem, och de byggde en mängd belägringsmaskiner kring den. 21Men några män som hade avfallit från lagen och hatade sitt eget folk gav sig i väg till kungen och berättade för honom att Jonatan belägrade borgen. 22När kungen fick höra detta blev han uppbragt. Så snart han fått budet marscherade han till Ptolemais och skrev sedan till Jonatan att denne skulle häva belägringen och snarast komma till Ptolemais för att sammanträffa med honom.

23När Jonatan fick detta bud gav han order om att belägringen skulle fortsätta. Han valde ut ett resfölje bland de äldste i Israel och bland prästerna och gav sig sedan faran i våld. 24Med silver, guld, kläder och många andra gåvor kom han till kungen i Ptolemais, och han vann hans välvilja. 25Några laglösa män från hans eget folk kom med klagomål mot honom, 26men kungen behandlade honom på samma sätt som hans företrädare hade gjort och ärade honom i alla sina vänners närvaro. 27Han bekräftade hans innehav av översteprästämbetet och alla hans andra tidigare utmärkelser och bestämde att han skulle räknas till de främsta vännerna.

28Jonatan bad kungen om skattefrihet för Judeen och de tre distrikten och Samarien och erbjöd i gengäld 300 talenter. 29Kungen gick med på detta och gav Jonatan skriftlig bekräftelse på hela överenskommelsen. Den löd som följer:

30"Kung Demetrios hälsar sin broder Jonatan och det judiska folket. 31En kopia av det brev som vi har skrivit till vår frände Lasthenes beträffande er tillställs er härmed för kännedom:

32Kung Demetrios hälsar sin fader Lasthenes. 33Det judiska folket är våra vänner och fullgör troget sina förpliktelser mot oss, och vi har beslutat att belöna dem för deras välvilliga inställning. 34Vi tillerkänner dem härmed Judeens område och de tre distrikten Afairema, Lydda och Ramatajim, som har överförts från Samarien med allt som hör till dem. Åt alla dem som offrar i Jerusalem efterskänks den kungliga skatt på spannmål och frukt som kungen tidigare årligen uppburit av dem, 35vidare allt det övriga som vi har rätt till för framtiden av tiondet och av andra avgifter som tillkommer oss, dessutom saltbassängerna och den kransskatt som vi har rätt till. Allt detta skall vi efterskänka dem. 36Alla dessa bestämmelser är oåterkalleliga och skall gälla från denna dag och för all framtid. 37Ni har nu att ombesörja en avskrift av detta brev, som skall överlämnas åt Jonatan och sättas upp på ett väl synligt ställe på det heliga berget."

Jonatan hjälper Demetrios

38När kung Demetrios såg att det rådde lugn i landet under hans spira och att ingen gjorde motstånd mot honom, avskeda-

de han alla sina trupper och lät soldaterna återvända var och en till sitt, med undantag för de utländska trupper som han hade värvat från de främmande folkens öar. Därigenom stötte han sig med alla de soldater som han hade övertagit från sina företrädare.

39Bland dem som förut hade tjänat Alexander fanns en man som hette Tryfon. Han märkte att soldaterna gick och klagade på Demetrios. Då gav han sig i väg till araben Imalkue, som var fosterfar åt Alexanders lille son Antiochos, 40och uppvaktade honom för att få hand om pojken och göra honom till kung efter hans far. Han berättade för Imalkue om Demetrios alla förordningar och om den utbredda fiendskapen mot honom bland hans trupper. Och han stannade där lång tid.

41Jonatan sände bud till kung Demetrios och bad honom avlägsna besättningarna på borgen i Jerusalem och de andra fästningarna, eftersom de hela tiden bekämpade Israel. 42Demetrios skickade Jonatan följande svar: "Inte bara detta skall jag göra för dig och ditt folk, utan jag skall ge både dig och ditt folk de största hedersbetygelser, om jag bara får tillfälle. 43Men nu är jag tacksam om du vill skicka hit män som kan hjälpa mig i strid, ty alla mina trupper har övergett mig."

44Då skickade Jonatan 3 000 tappra soldater till honom i Antiochia, och de kom till kungen, som gladde sig åt att se dem marschera upp. 45Men en folkmassa på ungefär 120 000 av stadens invånare samlades i centrum och ville döda kungen. 46Han sökte skydd i palatset, men stadsbefolkningen fick kontroll över huvudgatorna och började gå till angrepp. 47Då kallade kungen judarna till sin hjälp, och de inställde sig mangrant hos honom. Sedan spred de sig ut i staden, där de dödade ungefär 100 000 personer under dagens lopp. 48De satte också eld på staden och tog mycket byte den dagen, och kungen räddade de. 49När invånarna såg att judarna behärskade staden och gjorde som de ville tappade de modet och bestormade kungen med böner: 50"Räck oss handen, och låt judarna sluta kämpa mot oss och mot staden!" 51De kastade från sig vapnen, och man slöt fred.

Judarna steg högt i anseende hos kungen och hos alla rikets invånare, och ryktet om dem spred sig i riket. De återvände till Jerusalem med rikt byte; 52kung Demetrios steg upp på rikets

tron, och det blev lugn i landet under hans spira. 53Men han svek alla löften som han hade gett och bröt med Jonatan. Han visade ingen erkänsla för den trohet som Jonatan hade visat honom utan behandlade honom hänsynslöst.

Jonatan övergår till Antiochos VI:s sida

54En tid senare kom Tryfon tillbaka och hade med sig Antiochos, som ännu var helt liten. Pojken gjordes till kung och blev krönt. 55Kring honom samlades alla de trupper som Demetrios föraktfullt hade avskedat; nu angrep de Demetrios, som blev besegrad och måste fly. 56Tryfon tog elefanterna och erövrade Antiochia.

57Den unge Antiochos skrev till Jonatan och bekräftade hans ställning som överstepräst, gav honom makten över de fyra distrikten och upptog honom bland kungens vänner. 58Han skickade honom en guldservis och gav honom rätten att dricka ur guldbägare, att uppträda i purpurmantel och att bära spänne av guld. 59Jonatans bror Simon gav han befälet över trupperna i hela området mellan Tyriska trappan och Egypten.

60Jonatan marscherade ut och tågade genom landet väster om Eufrat och städerna där, och alla trupper i Syrien anslöt sig till honom för att hjälpa honom i kriget. Han marscherade till Ashkelon, där han fick ett glansfullt mottagande av stadens invånare. 61Därifrån fortsatte han till Gaza, men Gazas invånare vägrade honom tillträde. Han började belägra staden, satte eld på byarna däromkring och plundrade dem. 62Då bad stadsborna Jonatan om fred, och han gick med på det. Han tog sönerna till deras ledande män som gisslan och skickade dem till Jerusalem. Så tågade han genom landet ända till Damaskus.

63Men Jonatan fick höra att Demetrios generaler hade kommit till Kedesh i Galileen med en stor här för att få honom att avstå från sitt företag. 64Han marscherade mot dem, men sin bror Simon lämnade han bakom sig i Judeen. 65Simon gick i ställning vid Bet-Sur och angrep staden; efter en lång tids kamp kunde han inringa den helt. 66Då bad invånarna om fred, och han gick med på det. Han lät dem utrymma staden, tog själv över den och förlade en besättning där.

67Jonatan och hans här slog läger vid Gennesaretsjön och
bröt sedan upp tidigt en morgon för att tåga mot slätten vid
Hasor. 68Utlänningarnas här kom nu emot Jonatan på slätten.
Men de hade ordnat ett bakhåll för honom i bergen, medan hu-
vudstyrkan kom rakt emot honom. 69När soldaterna i bergen
kom fram ur bakhållet och grep in i striden 70flydde alla Jona-
tans män. Inte en enda av dem blev kvar utom truppstyrkor-
nas befälhavare Mattathias, Absaloms son, och Judas, Chalfis
son. 71Då rev Jonatan sönder sina kläder, strödde jord över sitt
huvud och bad. 72Sedan tog han upp striden på nytt, besegra-
de fienderna och slog dem på flykten.

73När de flyende på hans egen sida uppfattade detta vände
de tillbaka till honom och deltog i förföljandet fram till det
fientliga lägret i Kedesh. Där slog de själva läger. 74Ungefär
3 000 man hade stupat på utlänningarnas sida den dagen. Och
Jonatan återvände till Jerusalem.

Förhandlingar med Rom och Sparta

12 1Jonatan märkte att läget var gynnsamt för honom, och han
valde ut några män som han sände till Rom för att bekräfta och
förnya vänskapen med folket där. 2Också till Sparta och till
andra platser skickade han brev med likartat innehåll. 3Sände-
buden reste till Rom och fick företräde hos rådsförsamlingen.
Där sade de: "Översteprästen Jonatan och det judiska folket
har sänt oss för att förnya ert fördrag om vänskap och bistånd
med dem på samma villkor som tidigare." 4Romarna gav dem
brev, där myndigheterna på olika platser anmodades att tryg-
ga deras hemfärd till Judeen.

5Här följer en avskrift av det brev som Jonatan skrev till
spartanerna:

6"Översteprästen Jonatan, folkets äldste, prästerna och hela
det judiska folket hälsar sina bröder spartanerna. 7För länge
sedan skickades ett brev till översteprästen Onias från er då-
varande kung Areios med besked om att ni är våra bröder,
som framgår av nedanstående avskrift. 8Onias gav sändebudet
ett glansfullt mottagande och tog emot brevet, som talade om
förbund och vänskap. 9Vi behöver visserligen ingenting så-
dant, eftersom vi finner hjälp i de heliga böcker som vi äger.

10Men genom denna beskickning vill vi ändå söka förnya broderskaps- och vänskapsförhållandet med er, så att vi inte skall bli främlingar för er, ty det har gått lång tid sedan er beskickning till oss. 11Vi försummar aldrig att tänka på er utan nämner er vid varje offer vi bär fram och i våra böner, både vid våra högtider och vid andra passande märkesdagar, så som plikt och anständighet kräver att man skall minnas sina bröder. 12Vi gläder oss över er berömmelse. 13Själva har vi blivit indragna i många svårigheter och många strider, och kungarna i våra grannländer har fört krig mot oss. 14Vi ville emellertid inte besvära er och våra andra bundsförvanter och vänner under dessa strider, 15ty vårt stöd är den hjälp som kommer från himlen. Vi har också blivit räddade från våra fiender, och våra fiender har tvingats på knä.

16Nu har vi valt ut Noumenios, Antiochos son, och Antipatros, Jasons son, och skickat dem till romarna för att förnya vårt tidigare fördrag om vänskap och bistånd. 17Vi har befallt dem att bege sig också till er för att framföra vår hälsning och överlämna detta brev om förnyandet av vårt brödraförhållande. 18Vi emotser nu tacksamt svar från er om detta.

19Här följer en avskrift av det brev som skickades till Onias:
20Spartanernas kung Areios hälsar översteprästen Onias. 21I en skrift har man funnit att spartaner och judar är bröder och att båda folken härstammar från Abraham. 22Då vi nu har fått veta detta, är vi tacksamma om ni vill skriva till oss om era förhållanden. 23Vi skriver också svar till er. Er boskap och egendom är vår, det vi äger tillhör er. Vår befallning är att närmare besked om detta skall framföras till er."

Jonatans sista bedrifter

24Jonatan fick höra att Demetrios generaler hade kommit tillbaka med en ännu större här än förra gången för att gå till angrepp mot honom. 25Då bröt han upp från Jerusalem, och eftersom han inte ville ge dem någon möjlighet att tränga in i hans eget land gick han emot dem i trakten av Hamat. 26Han skickade spanare till deras läger, och de återvände med rapport om att fienden beredde sig att överfalla dem på natten. 27När solen gick ner gav Jonatan sitt folk order att hålla sig

vakna och ha vapnen till hands för att vara stridsberedda hela natten. Han satte också ut förposter kring lägret.

28Men motståndarna fick höra att Jonatan och hans folk var stridsberedda. Då greps de av skräck och förfäran, och de drog sig tillbaka efter att först ha tänt eldar i sitt läger. 29Jonatan och hans folk märkte ingenting förrän på morgonen, eftersom de såg ljuset från eldarna. 30Han satte efter dem men lyckades inte hinna upp dem, ty de hade kommit över Eleutherosfloden. 31Jonatan vände sig då mot de araber som kallas sabadeer, slog dem och plundrade dem. 32Sedan marscherade han därifrån till Damaskus och tågade vidare genom hela landet.

33Simon drog också ut och tågade genom landet bort till Ashkelon och de befästa städerna däromkring. Dessutom vek han av till Joppe och försäkrade sig om staden. 34Han hade nämligen hört att man tänkte överlämna fästningen åt Demetrios folk; nu förlade han en besättning där, som skulle bevaka den.

35När Jonatan hade kommit tillbaka sammankallade han folkets äldste och beslöt i samråd med dem att börja bygga befästningar i Judeen. 36Jerusalems murar skulle också höjas, och en hög mur skulle uppföras mellan borgen och staden, så att de blev åtskilda och borgen låg isolerad, utan möjlighet för besättningen att sälja eller köpa något. 37Folket samlades till byggnadsarbetena i staden, där muren mot bäckravinen i öster delvis hade rasat. Jonatan reparerade också det så kallade Kafenata, 38och Simon byggde upp Hadid i Låglandet, befäste staden och försåg den med portar och bommar.

Tryfon tillfångatar Jonatan

39Tryfon försökte nu ta makten över Asien och bli krönt, och han strävade efter att komma kung Antiochos till livs. 40Han ville emellertid undvika att bli hejdad eller angripen av Jonatan och sökte efter en möjlighet att gripa honom för att röja honom ur vägen. Han begav sig därför till Bet-Shean. 41Jonatan marscherade ut för att möta honom med 40 000 man, utvalda för reguljär strid, och han kom också till Bet-Shean.

42När Tryfon såg att Jonatan hade en så stor här med sig vågade han inte bruka våld mot honom. 43I stället gav han ho-

nom ett glansfullt mottagande, föreställde honom för alla sina vänner och överlämnade gåvor till honom. Och han gav order om att både hans vänner och trupperna skulle visa samma lydnad mot Jonatan som mot honom själv.

44Sedan sade han till Jonatan: "Varför har du utsatt allt detta folk för sådana strapatser när vi inte är i krig? 45Låt dem nu bege sig hem till sitt, och välj ut ett fåtal män till dina personliga följeslagare! Kom sedan med mig till Ptolemais, så skall jag överlämna staden åt dig, och dessutom de andra befästa städerna och resten av armén och alla ämbetsmännen. När det är gjort skall jag vända hemåt och tåga härifrån, ty det var för den sakens skull jag kom hit."

46Jonatan litade på honom och gjorde som han sade: han skickade bort sina trupper, och de tågade hem till Judeen. 47Han behöll emellertid 3 000 man hos sig; 2 000 av dem lämnade han kvar i Galileen medan 1 000 följde honom vidare.

48Men när Jonatan hade kommit in i Ptolemais stängde invånarna stadens portar, grep honom och högg ner alla dem som hade följt honom in. 49Sedan skickade Tryfon en truppstyrka med kavalleri till Galileen och den stora slätten för att göra slut på alla Jonatans män.

50När dessa fick klart för sig att Jonatan hade tagits till fånga och var förlorad med sina följeslagare ingav de varandra mod och marscherade stridsberedda i väg i tät formering. 51Förföljarna märkte då att de var beredda till kamp för livet och drog sig tillbaka. 52Alla kom alltså välbehållna tillbaka till Judeen, men de sörjde Jonatan och hans följeslagare. En stor rädsla fick makt med dem, och hela Israel sörjde djupt.

53Men alla grannfolken föresatte sig nu att utrota dem, ty de sade sig: "De har inte längre någon ledare och hjälpare. Nu skall vi gå till angrepp mot dem och utplåna minnet av dem bland människorna."

Simon efterträder Jonatan

13 1Simon fick höra att Tryfon hade samlat en stor här för att komma och ödelägga Judeen. 2Och då han märkte hur förskrämt och ängsligt folket var for han till Jerusalem och samlade sina landsmän 3för att inge dem mod. Han sade till dem:

"Ni känner själva till allt det som jag och mina bröder och hela min fars familj har gjort för lagen och templet; ni vet vilka strider och svårigheter vi har utstått. 4Så har också alla mina bröder dött för Israel, och jag är den ende som finns kvar. 5Men aldrig någonsin skall det ske att jag sparar mitt liv i nödens stund — jag är ju inte förmer än mina bröder. 6Nej, jag skall sannerligen kämpa för mitt folks rätt och för templet och för era hustrur och barn, ty alla hednafolken hatar oss och har gaddat sig samman för att utrota oss."

7Så snart folket hörde dessa ord tändes deras mod på nytt, 8och de ropade högt till svar: "Du är vår anförare, så som Judas och din bror Jonatan var. 9Fortsätt vår kamp, så skall vi göra allt vad du säger till oss!" 10Då samlade Simon alla de vapenföra männen, och han lät snabbt fullborda Jerusalems murar, så att staden fick starkt skydd på alla sidor. 11Han skickade också Jonatan, Absaloms son, i spetsen för en betydande här till Joppe. Jonatan lät utrymma staden och stannade kvar där.

Jonatans död och begravning

12Tryfon bröt upp från Ptolemais med en stor här för att invadera Judeen, och han förde Jonatan med sig som fånge. 13Simon slog läger vid Hadid med slätten framför sig. 14När Tryfon fick klart för sig att Simon hade efterträtt sin bror Jonatan och höll på att gå till anfall mot honom själv, skickade han budbärare till honom med följande meddelande: 15"Det är för en skuld till statskassan vi håller din bror Jonatan fången, pengar som han är skyldig kungen för de ämbeten han har innehaft. 16Skicka därför 100 talenter silver och lämna två av hans söner som gisslan, så att han inte gör uppror mot oss så snart han har sluppit loss. Då skall vi släppa honom."

17Simon insåg att detta inte var ärligt menat, men han lät ändå hämta pengarna och pojkarna för att inte väcka fiendskap mot sig bland folket, 18som skulle kunna säga att Jonatan dött därför att han inte hade skickat pengarna och pojkarna. 19Han skickade alltså Jonatans söner och de 100 talenterna, men Tryfon svek sitt ord och släppte inte Jonatan.

20Efter detta närmade sig Tryfon för att tränga in i landet
och ödelägga det. Han tog omvägen över Adora med sina
trupper, men Simon ledde sin här emot honom överallt där
han försökte komma fram. 21Borgens besättning skickade bud-
bärare till Tryfon och försökte få honom att skyndsamt mar-
schera till dem genom öknen och förse dem med livsmedel.
22Tryfon satte då hela sitt kavalleri i marschberedskap, men
den natten snöade det så våldsamt att han inte kunde komma
fram för snöns skull. I stället satte han sig i rörelse mot Gilead.
23När han närmade sig Baskama lät han döda Jonatan, som
också blev begravd där. 24Därefter gav sig Tryfon på hemväg
och tågade bort mot sitt eget land.

25Simon lät hämta sin bror Jonatans stoft och begravde ho-
nom i hans fädernestad Modein. 26Hela Israel höll stor döds-
klagan över honom och sörjde honom under lång tid. 27Över
sin fars och sina bröders grav byggde Simon ett monument så
högt att det syntes vida omkring, klätt med polerad sten på bå-
de framsidan och baksidan. 28Han lät resa sju pyramider intill
varandra till sin fars, sin mors och sina fyra bröders ära, 29och
han gav dem en konstfull inramning genom att omge dem
med höga kolonner. På kolonnerna lät han avbilda troféer till
ett odödligt äreminne, och bredvid troféerna utfördes reliefer
av fartyg, som alla sjöfarande skulle kunna beundra. 30Detta
gravmonument lät han bygga i Modein, och det finns kvar än-
nu i dag.

Demetrios sluter fred med Simon

31Tryfon handlade svekfullt mot den unge kung Antiochos:
han dödade honom, 32övertog hans kungavälde och satte Asi-
ens krona på sitt huvud. Och han vållade landet svår plåga.

33Men Simon satte Judeens befästa städer i stånd och omgav
dem med höga torn, starka murar och bomförsedda portar.
Han lade också upp livsmedelslager i fästningarna. 34Sedan
valde Simon ut några män som han skickade till kung Deme-
trios för att utverka lättnader för landet, ty vad Tryfon höll på
med var rent röveri. 35Kung Demetrios skrev ett svar till Si-
mon med följande innehåll och sände detta brev till honom:

36"Kung Demetrios hälsar översteprästen och kungavännen
Simon samt judarnas äldste och det judiska folket. 37Vi har ta-
git emot guldkransen och palmbladet som ni skickade, och vi
är beredda att ingå en slutgiltig fred med er och att ge skriftli-
ga anvisningar till våra ämbetsmän om skattebefrielser för er.
38Allt det vi förut förordnat rörande er står fast, och fästning-
arna som ni har uppfört skall stanna i er ägo. 39Vidare efter-
skänker vi alla påföljder för försummelser och felsteg fram till
denna dag, liksom den kransskatt ni hittills varit skyldiga oss.
All uppbörd av andra avgifter som kan ha indrivits i Jerusalem
skall också upphöra. 40Om några bland er är lämpade att ingå i
vår livvakt skall de få inträda i sådan tjänst. Må fred råda mel-
lan oss."

41År 170 befriades Israel från hedningarnas ok, 42och i sina
kontrakt och affärshandlingar började folket skriva: "Under
Simons första år som överstepräst, fältherre och judarnas
ledare."

Simon intar Geser och borgen i Jerusalem

43Vid den tiden gick Simon till angrepp mot Geser och om-
ringade det med sina trupper. Han lät tillverka ett rörligt be-
lägringstorn; man förde fram det mot staden, slog en bräsch i
ett av tornen och intog det. 44Manskapet i belägringstornet ru-
sade in i staden, där det blev stor förvirring. 45Invånarna och
deras hustrur och barn rev sönder sina kläder och sprang upp
på muren, där de med höga rop bad Simon om fred. 46"Be-
handla oss inte som vår ondska förtjänar", ropade de, "utan
som din barmhärtighet bjuder!" 47Simon gick då med på en
uppgörelse och inställde fientligheterna mot dem. Men han lät
dem utrymma staden och renade de hus där avgudabilderna
fanns. Sedan höll han sitt intåg under psalmer och lovsånger.
48Han röjde ut allt orent ur staden och gav den en befolkning
av män som följde lagen. Han förstärkte också befästningarna
och byggde ett residens åt sig själv där.

49Männen på borgen i Jerusalem var nu avskurna från all
samfärdsel med landet och från alla möjligheter att köpa och
sälja. De började svälta, och åtskilliga av dem dog av hunger.
50De bönföll Simon om fred, och han gick med på det. Han lät

dem utrymma borgen och renade den från allt som besudlade den. 51Simons folk tågade in i den på den tjugotredje dagen i andra månaden år 171 under jublande tacksägelse, med palmkvistar, med lyror, cymbaler och harpor, under psalmer och lovsånger. En svår fiende hade krossats och fördrivits från Israel. 52Simon förordnade att den dagen skulle bli en årlig glädjedag. Han förstärkte sedan befästningarna kring tempelberget intill borgen, och han residerade där med sin familj.

53Simon såg nu att hans son Johannes hade blivit en man. Han gjorde honom till befälhavare över hela armén. Johannes residerade i Geser.

Demetrios blir krigsfånge

14 1År 172 samlade kung Demetrios sina trupper och tågade till Medien för att skaffa förstärkningar inför kriget mot Tryfon. 2Men när Arsakes, kungen av Persien och Medien, fick höra att Demetrios hade trängt in på hans område skickade han ut en av sina generaler med order att ta honom levande till fånga. 3Generalen drog i fält, slog Demetrios här, grep honom och förde honom till Arsakes, som satte honom i fängelse.

Lovprisning av Simon

4Sedan hade landet fred så länge Simon levde.
Han verkade för folkets välfärd,
hans makt och ära var dem till glädje
under hela hans levnads tid.
5Hans ära ökades då han vann Joppe;
därmed fick han en hamn
och öppnade en port för öarna i havet.
6Han utbredde sitt folks välde
och befäste sin makt över landet.
7Han förde hem många ur fångenskapen.
Han blev herre över Geser och Bet-Sur
och över Jerusalems borg;
han röjde bort allt orent ur den.
Ingen bjöd honom längre motstånd.

8Folket kunde ostört bruka sin jord,
jorden gav sin gröda,
och träden på fälten bar frukt.
9Gamla män satt på gatorna,
man samrådde om allas bästa,
och de unga klädde sig i ärofull krigarskrud.
10Städerna försåg han med livsmedel,
och han rustade dem med starka befästningsverk,
tills ryktet om hans storhet nådde världens ände.
11Han skapade fred i landet,
och glädjen var stor i Israel.
12Var och en satt under sin vinstock och sitt fikonträd,
och det fanns ingen som kunde skrämma dem.
13Ingen anföll dem längre i landet;
kungarnas makt knäcktes vid den tiden.
14Han gav styrka åt alla de ringa i sitt folk;
han höll sig noga till lagen
och utrotade alla laglösa och onda.
15Han förhöjde templets härlighet,
han ökade mängden av heliga föremål.

Fördragen med Rom och Sparta förnyas

16Nyheten om Jonatans död blev känd i Rom liksom i Sparta och väckte stor sorg. 17Men när romarna fick höra att hans bror Simon hade efterträtt honom som överstepräst och hade ett fast grepp om landet och städerna där, 18skrev de till honom på koppartavlor för att förnya det fördrag om vänskap och bistånd som de hade slutit med hans bröder Judas och Jonatan. 19Och deras budskap lästes upp inför folkförsamlingen i Jerusalem.

20Här följer en avskrift av det brev som spartanerna skickade:

"De styrande och medborgarna i Sparta hälsar översteprästen Simon, de äldste och prästerna samt hela det judiska folket, som är våra bröder. 21De sändebud som ni skickat till vårt folk har berättat för oss om er ära och berömmelse, och deras besök har berett oss glädje. 22Deras ärende har protokollförts på följande sätt bland folkets beslut:

Noumenios, Antiochos son, och Antipatros, Jasons son, har kommit till oss som sändebud från judarna för att förnya deras vänskap med oss. 23Folket beslöt att ge dessa män ett glansfullt mottagande och att arkivera en avskrift av deras budskap bland de offentliga handlingarna för att bevara minnet av händelserna åt det spartanska folket.

En avskrift av detta beslut tillställs härmed översteprästen Simon."

24Därefter skickade Simon Noumenios till Rom med en stor guldsköld som vägde 1 000 minor för att bekräfta förbundet med romarna.

Simon belönas av folket

25När folket fick höra allt detta sade de: "Hur skall vi visa vår tacksamhet mot Simon och hans söner? 26Med sina bröder och hela sin fars familj har han ju stått fast och kämpat mot Israels fiender tills de fördrivits, och de har tryggat folkets frihet." De gjorde en inskrift på koppartavlor och satte upp dem på stenar som de reste på Sionberget. 27Här följer en avskrift av texten:

"Den artonde dagen i månaden elul år 172, det tredje året av den store översteprästen Simons tid som saramel, 28hölls ett stort möte med prästerna, folket, nationens ledare och de äldste i landet, varvid följande kungjordes för oss:

29Landet har ofta utsatts för krig, men Simon, Mattathias son av Jojarivs släkt, och hans bröder har utan tanke på egen säkerhet tagit upp kampen mot sitt folks motståndare för att återupprätta templet och lagen, och de har vunnit ära och berömmelse åt sitt folk. 30Jonatan samlade sina landsmän och blev deras överstepräst. Men sedan han förenats med sina fäder 31strävade fienderna efter att tränga in i landet för att ödelägga det och förgripa sig på templet. 32Då trädde Simon fram som sitt folks förkämpe. Han gav ut stora summor av egna medel för att förse sitt folks krigare med vapen; han sörjde också för deras uppehälle. 33Han befäste städerna i Judeen och särskilt Bet-Sur vid Judeens gräns, där fiendens vapen förut hade härskat. Dit förlade han en judisk besättning. 34Han befäste också Joppe vid havet och Geser vid Ashdods gräns, där fienderna förut hade hållit till. Han lät judar bosätta sig i Geser,

och allt som behövdes för deras välfärd skaffade han dit. 35När Simons landsmän såg hans trofasthet och hans beslutsamma strävan att vinna ära åt sitt folk, gjorde de honom till sin ledare och överstepräst som tack för allt han hade gjort och för den rättrådighet och trofasthet som han ständigt hade visat gentemot sitt folk: på allt sätt hade han strävat efter att höja dem till storhet.

36Vid den tiden lyckades det att under hans ledning driva ut hedningarna ur landet, också dem som höll till i Davids stad i Jerusalem, där de hade anlagt en borg åt sig. Från den gav de sig ideligen ut och besudlade området kring templet, så att dess renhet blev fläckad. 37Men Simon lät judiska män flytta in i borgen och befäste den, så att den blev ett skydd för landet och staden, och Jerusalems murar gjorde han högre. 38Kung Demetrios erkände honom till följd av detta som överstepräst, 39upptog honom bland kungens vänner och gav honom storslagna hedersbetygelser. 40Han hade nämligen hört att romarna förklarat judarna för sina vänner, bundsförvanter och bröder och att de hade gett Simons sändebud ett ståtligt mottagande.

41Av sagda skäl har judarna och deras präster beslutat att Simon skall vara deras ledare och överstepräst för all framtid till dess en äkta profet framträder, 42och att han skall föra det militära befälet över dem, med befogenhet att själv tillsätta folk för uppsikt över gemensamma arbeten, över landet, över vapnen och fästningarna. 43Han skall också ha ansvar för templet. Alla skall lyda honom; alla kontrakt som skrivs i landet skall dateras från hans upphöjelse, och han skall bära purpurmantel och guldsmycke. 44Ingen bland folket eller prästerna har rätt att upphäva någon av dessa bestämmelser, inte heller att klandra något av Simons beslut, att sammankalla något möte någonstans i landet utan hans tillåtelse eller att klä sig i purpurmantel och bära guldspänne. 45Den som överträder eller upphäver någon av dessa bestämmelser kommer att straffas. 46Hela folket har fattat beslutet att ge Simon de rättigheter som nu uppräknats. 47Simon har accepterat beslutet och åtagit sig att tjänstgöra som överstepräst, att vara överbefälhavare och regent över judarna och deras präster och att ansvara för alla deras angelägenheter.

48Vidare har bestämts att denna text skall graveras på koppartavlor, att dessa skall sättas upp på en väl synlig plats inom tempelområdet 49och att avskrifter skall placeras i skattkammaren för Simons och hans söners räkning."

Antiochos VII ingriper mot Tryfon

15 1Kung Demetrios son Antiochos skickade ett brev från öarna i havet till Simon, judarnas överstepräst och regent, och till hela folket. 2Det hade följande innehåll:

"Kung Antiochos hälsar översteprästen och regenten Simon samt det judiska folket. 3Några förrädare har bemäktigat sig våra fäders rike, men då jag avser att återta riket för att återställa det tidigare tillståndet där, har jag värvat en stor mängd trupper och låtit bygga krigsfartyg. 4Jag står i begrepp att landstiga och ämnar sedan spåra upp och straffa dem som har förhärjat vårt land och ödelagt många städer i mitt rike.

5Därför ger jag dig nu bekräftelse på alla de skattelindringar som mina företrädare på tronen har beviljat dig och på alla andra förmåner som de har låtit dig få. 6Jag ger dig tillstånd att prägla eget mynt till betalningsmedel i ditt land 7och förklarar Jerusalem och templet för oberoende. Alla vapen som du har låtit tillverka och de fästningar som du har uppfört och nu innehar skall stanna i din ägo. 8Alla dina skulder till kungen och alla framtida kungliga fordringar på dig efterskänks från denna stund för all framtid. 9Och när vi har återupprättat vårt kungavälde skall vi höja dig, ditt folk och templet till en sådan storhet att er berömmelse når ut över hela jorden."

10År 174 landsteg Antiochos på sina fäders jord, och alla trupperna gick över till honom, så att bara ett fåtal stannade på Tryfons sida. 11Tryfon förföljdes nu av Antiochos och tog sin tillflykt till Dor vid havet, 12ty han insåg att hans läge var hopplöst då hans trupper hade övergett honom. 13Antiochos kom och slog läger vid Dor med 120 000 soldater och 8 000 ryttare. 14Han inneslöt staden i en omringning som fullbordades av fartygen från havssidan, och han ansatte staden så hårt från både land och hav att ingen gavs möjlighet att komma vare sig ut eller in.

Romarna ger skyddsbrev åt judarna

15Noumenios och hans följeslagare återvände från Rom med brev av följande lydelse till de olika kungarna och länderna:

16"Den romerske konsuln Lucius hälsar kung Ptolemaios. 17Vi har haft besök av judarnas sändebud, våra vänner och bundsförvanter, som kom för att förnya det gamla fördraget om vänskap och bistånd på uppdrag av översteprästen Simon och det judiska folket. 18De medförde en guldsköld värd 1 000 minor. 19Vi beslöt därför att skriva till de olika kungarna och länderna och uppmana dem att inte försöka skada judarna eller angripa dem, deras städer och deras land eller ge väpnad hjälp åt sådana som för krig mot dem. 20Vidare har vi beslutat att ta emot skölden av dem. 21Om nu några förbrytare har sökt sig till er som flyktingar från deras land, uppmanar vi er att utlämna dem åt översteprästen Simon, så att han kan straffa dem efter landets lag."

22På samma sätt skrev Lucius till kung Demetrios, till Attalos, Ariarathes och Arsakes, 23och till alla de olika länderna: till Sampsame och till spartanerna, till Delos, Myndos, Sikyon, Karien, Samos, Pamfylien, Lykien, Halikarnassos, Rhodos, Faselis, Kos, Side, Arados, Gortyn, Knidos, Cypern och Kyrene. 24Avskrifter sändes till översteprästen Simon.

Antiochos VII bryter med Simon

25Kung Antiochos, som börjat ansätta Dor från förstaden, rycke hela tiden fram med sina styrkor. Han tillverkade belägringsmaskiner och avskar Tryfon från alla förbindelser med omvärlden. 26Simon skickade honom 2 000 elitsoldater till hjälp i striden och dessutom silver och guld och åtskillig utrustning. 27Men Antiochos ville inte ta emot detta. I stället bröt han alla överenskommelser han förut gjort med Simon och blev hans fiende. 28Han skickade Athenobios, en av sina vänner, till honom som förhandlare med följande budskap:

"Ni håller Joppe, Geser och borgen i Jerusalem besatta, städer som tillhör mitt rike. 29Ni har förhärjat deras områden och varit en stor plåga för landet, och ni har lagt under er många distrikt som tillhör mitt rike. 30Återlämna nu de städer som ni har intagit, och betala skatterna för de distrikt som ni har lagt

under er utanför Judeens gränser! 31Vill ni inte detta, så betala i stället 500 talenter silver, och dessutom 500 talenter för de skador ni har vållat och för skatten från städerna. I annat fall kommer vi att rycka in i ert land och börja krig mot er."

32Kungens vän Athenobios kom alltså till Jerusalem, och när han såg Simons lysande hov, bägarna av guld och silver vid hans taffel och hans stora uppvaktning, häpnade han. Då han framförde kungens budskap 33svarade Simon: "Vi har varken tagit främmande land eller tillägnat oss andras egendom. Det är fråga om vårt eget fädernearv, som våra fiender orättmätigt tillägnade sig allt eftersom tillfälle gavs. 34Nu är tillfället gynnsamt för oss, och vi tänker värna vårt fädernearv. 35Vad beträffar Joppe och Geser, som du gör anspråk på, har deras invånare varit ett plågoris för vårt folk och vårt land. För de städerna kan vi ge 100 talenter."

Athenobios gav honom inte ett ord till svar 36utan återvände i vredesmod till kungen och berättade för honom vad Simon hade sagt. Han rapporterade också om Simons lysande hov och om allt det han hade sett där. Och kungen råkade i våldsamt raseri.

Kendebaios angriper Judeen och besegras

37Men Tryfon lyckades fly med ett fartyg till Orthosia. 38Kungen gav då Kendebaios överbefälet i kustlandet och ställde trupper till hans förfogande, både infanteri och kavalleri. 39Han befallde honom att gå i ställning vid Judeens gräns. Han gav honom också order att befästa Kedron och förstärka dess portar samt att föra krig mot folket. Kungen själv förföljde Tryfon.

40Då Kendebaios kom till Jamnia började han trakassera folket genom att göra infall i Judeen, där han tog fångar och anställde massakrer. 41Han befäste också Kedron och drog dit ryttare och andra trupper för att kunna göra räder med dem längs Judeens vägar, så som kungen hade befallt honom.

16 1Johannes reste upp från Geser till sin far Simon och berättade för honom om Kendebaios ogärningar. 2Simon kallade då till sig sina två äldsta söner, Judas och Johannes, och sade till dem: "Jag och mina bröder och hela min fars familj har fört krig mot Israels fiender sedan vi var unga ända till denna dag,

och vi har åtskilliga gånger haft lyckan med oss och kunnat rädda Israel. 3Men nu är jag gammal, och ni har fått nåden att komma till vuxen ålder. Ta min och min brors plats, gå ut och kämpa för vårt folk, och må hjälpen från himlen vara med er!"

4Sedan valde han ut 20 000 soldater bland landets folk, och därtill ryttare. De marscherade ut mot Kendebaios och övernattade i Modein. 5Tidigt på morgonen bröt de upp och fortsatte ut på slätten.

Där kom en stor här emot dem, både infanteri och kavalleri, men en bäckravin låg mellan de båda härarna. 6Han gick i ställning mitt emot fienden med sitt folk, och då han såg folket tveka inför övergången av ravinen gick han själv först över den. När männen såg honom göra det följde de efter honom. 7Han grupperade sina män med ryttarna inne bland fotfolket — fiendens kavalleri var oerhört talrikt. 8De blåste i trumpeterna; Kendebaios och hans här slogs på flykten, och det blev stort manfall på deras sida. De överlevande flydde till fästningen.

9Johannes bror Judas blev nu sårad, men Johannes fortsatte förföljandet fram till Kedron, som Kendebaios hade befäst. 10Några flydde till försvarstornen på Ashdods område; staden brände Johannes ner. Omkring 2 000 man stupade på fiendens sida. Själv återvände han välbehållen till Judeen.

Simon dödas och efterträds av Johannes

11Ptolemaios, Aboubos son, hade utnämnts till befälhavare över slätten vid Jeriko. Han byggde upp en stor förmögenhet, 12ty han var översteprästens svärson. 13Detta steg honom åt huvudet, så att han ville ta makten över hela landet, och han gjorde upp planer på att röja Simon och hans söner ur vägen genom svek.

14Simon höll på att resa runt till städerna i landet för att se vad som behövde göras för dem. Han kom ner till Jeriko med sina söner Mattathias och Judas år 177 i elfte månaden, dvs. månaden shevat. 15Aboubos son tog emot dem med låtsad hjärtlighet i det befästa hus som han hade byggt — Dok hette det. Han ordnade en stor fest för dem men gömde först ett antal män i huset. 16När Simon och hans söner hade druckit sig

rusiga gick Ptolemaios och hans folk ut efter sina vapen. De störtade sig över Simon i festsalen och dödade honom och hans båda söner och dessutom några av hans tjänare. 17En så avskyvärd trolöshet visade Ptolemaios: han lönade gott med ont.

18Sedan skickade han en redogörelse för saken till kungen och bad denne skicka trupper till hans hjälp och överlämna städerna och landet åt honom. 19En del av sina män skickade han till Geser för att röja Johannes ur vägen, och till de högre officerarna skrev han att de skulle infinna sig hos honom för att få silver och guld och andra gåvor. 20Andra skickade han för att besätta Jerusalem och tempelberget.

21Men en man skyndade i förväg till Geser och berättade för Johannes att hans far och hans bröder var döda och att Ptolemaios hade skickat folk för att mörda även honom. 22Johannes blev djupt skakad av vad han hörde, och när männen kom för att ta livet av honom lät han gripa och döda dem, eftersom han visste att de stod honom efter livet.

23Johannes historia i övrigt, hans krig, de bedrifter han utförde, de murbyggen han verkställde och allt annat han gjorde, 24har nedtecknats i krönikan om hans tid som överstepräst alltifrån det han övertog ämbetet efter sin far.

Andra Mackabeerboken

FÖLJESKRIVELSER TILL BOKEN (1:1–2:18)

Ett brev om tempelinvigningsfesten

1 [1]Judarna i Jerusalem och i Judeen hälsar sina judiska bröder i Egypten och önskar er fred och välgång. [2]Må Gud vara god mot er och minnas det förbund han slöt med sina trogna tjänare Abraham, Isak och Jakob. [3]Må han ge er alla ett gudfruktigt sinnelag, så att ni gör hans vilja helhjärtat och villigt, [4]må han öppna era hjärtan för sin lag och sina bud. Må han skapa fred [5]och höra era böner, må han stilla sin vrede mot er och inte överge er i nödens tid.

[6]Vi är nu samlade här till förbön för er. [7]Under kung Demetrios regering, år 169, skrev vi judar till er i den överväldigande nöd som vi var drabbade av under de åren, sedan Jason och hans anhängare svikit det heliga landet och riket. [8]De brände ner porten och utgöt oskyldigt blod, men vi bad till Herren och blev bönhörda. Vi bar fram slaktoffer och matoffer, tände lamporna och lade fram bröden. [9]Nu uppmanar vi er att fira den lövhyddefest som hålls i månaden kislev.

[10]Skrivet år 188.

Ett brev om tempelinvigningsfestens bakgrund

Invånarna i Jerusalem och Judeen, de äldstes råd och Judas hälsar Aristoboulos, kung Ptolemaios lärare, av de smorda prästernas ätt, samt judarna i Egypten och önskar er välgång.

[11]Eftersom vi räddats ur stora faror av Gud kommer vi till honom med stora tacksägelser, redo till strid mot kungen om så skulle krävas. [12]Ty Gud själv jagade bort dem som hade samlats till strid mot den heliga staden.

[13]När härskaren kom till Persien, följd av en här som tycktes oövervinnelig, blev de nerhuggna i Nanaias tempel, sedan de överlistats av gudinnans prästerskap. [14]Antiochos kom till platsen med sitt följe av vänner under förevändning att fira

bröllop med gudinnan, detta för att kunna lägga beslag på de stora rikedomarna som en hemgift. 15Prästerna lade fram skatterna, och Antiochos gick med några få följeslagare in på helgedomens område. Men så snart han hade gått in i templet stängde prästerna det, 16öppnade lönnluckan i kassettaket och vräkte ner stenar, som drabbade härskaren med åskans kraft. Kropparna höggs i stycken, och de avhuggna huvudena kastades ut till folket utanför. 17Lovad i allt vare vår Gud, som prisgav helgerånarna!

18När vi nu skall fira templets rening den tjugofemte kislev har vi ansett det lämpligt att underrätta er, för att också ni skall kunna fira dessa dagar som en lövhyddefest och som en fest för den eld man fann då Nehemja bar fram offer, sedan han hade byggt upp templet och altaret.

19När våra fäder skulle föras bort till Persien tog nämligen den tidens fromma präster i hemlighet eld från altaret och placerade den i ett hålrum nere i en uttorkad brunn, där de gömde den på ett sådant sätt att ingen skulle kunna finna stället. 20Men sedan många år hade gått blev enligt Guds vilja Nehemja utsänd av den persiske kungen. Han uppdrog åt ättlingarna till de präster som hade gömt elden att hämta den. 21De kom tillbaka och bedyrade att de inte kunde finna någon eld utan bara en tjock vätska. Då befallde han dem att ösa upp och komma dit med en del av den. När allt som behövdes för offret hade staplats upp befallde Nehemja prästerna att stänka vätskan över veden och det som låg på den. 22De gjorde så, och en stund förflöt. Då lyste solen fram genom molntäcket, som dittills hade skymt den, och till allas häpnad flammade det upp en stor eld. 23Medan offret förbrändes bad prästerna en bön, som alla de närvarande deltog i. Jonatan ledde bönen; de andra stämde in, och med dem Nehemja. 24Bönen löd så:

"Herre, Herre Gud, alltings skapare, du fruktansvärde, starke, rättfärdige, barmhärtige, du som ensam är konung, du som ensam är god, 25som ensam sörjer för alla, som ensam är rättfärdig, allhärskare och evig, du som räddar Israel ur allt ont och som har utvalt våra fäder och helgat dem! 26Ta emot detta offer för hela ditt folk Israel, bevara din egendom och helga den! 27Samla dem av oss som är skingrade, befria dem som lever i slaveri bland hedningarna! Vänd din blick till dem som är

föraktade och utstötta, och låt hedningarna känna att du är vår Gud! 28Straffa dem som i övermod förtrycker och misshandlar oss! 29Plantera ditt folk på din heliga plats, så som Mose sade!"

30Sedan sjöng prästerna lovsångerna. 31Men när offergåvorna hade förbränts befallde Nehemja att det som fanns kvar av vätskan skulle hällas över några stora stenar. 32När detta skedde slog det upp en låga, men den slocknade när skenet från altaret träffade den.

33Då saken blev allmänt känd berättade man också för kungen i Persien att vätskan hade kommit i dagen på den plats där de bortförda prästerna gömt elden, och att Nehemja och hans män sedan hade använt den för att rena offergåvorna. 34När kungen hade undersökt saken lät han inhägna platsen och förklarade den helig. 35Han delade också ut stora summor åt dem han ville visa sin välvilja.

36Nehemja och hans män kallade ämnet nefthar, vilket betyder rening, men de flesta kallar det nafta.

2 1Dokumenten visar att det var profeten Jeremia som befallde de förvisade att gömma undan en del av elden, så som ovan har berättats. 2De beskriver också hur profeten överlämnade lagen åt dem som skulle föras bort. Han inskärpte att de inte fick glömma Herrens bud och inte låta sig vilseföras när de fick se gudabilder av guld och silver med praktfull utsmyckning. 3Också med andra liknande ord förmanade han dem att alltid bevara lagen i sitt hjärta.

4Det stod också antecknat hur profeten efter en uppenbarelse befallde att tältet och arken skulle bäras efter honom, och hur han gick ut till det berg som Mose besteg för att få se Guds eget land. 5När Jeremia kom dit fann han ett utrymme i en grotta; han lät bära in tältet, arken och rökelsealtaret och spärrade sedan ingången. 6Några av dem som hade varit med honom gick för att märka ut vägen, men de kunde inte finna den. 7Då Jeremia fick veta detta tillrättavisade han dem. "Platsen skall vara okänd", sade han, "till dess Gud åter samlar folket och låter barmhärtigheten komma. 8Då skall Herren låta dessa ting komma i dagen, och Herrens härlighet skall visa sig i molnet, liksom den uppenbarades på Moses tid och när Salomo bad att templet skulle helgas på ett överväldigande sätt." 9Där berättades också hur den vise Salomo bar fram invigningsoff-

ret vid templets fullbordan. [10]Liksom Mose bad till Herren och eld kom ner från himlen och förbrände offergåvorna, så bad också Salomo, och elden kom ner och förtärde brännoffren. ([11]Mose sade att syndoffret förbrändes därför att man inte hade ätit det.) [12]På samma sätt firade också Salomo de åtta högtidsdagarna.

[13]I skrifterna och anteckningarna om Nehemja gavs också redogörelser för allt detta, och även för hur han upprättade ett arkiv där han samlade böckerna om kungarna och profeterna, Davids psalmer och kungliga brev angående gåvor till templet. [14]På samma sätt samlade också Judas för vår räkning de skrifter som skingrats till följd av det senaste kriget, och de finns nu hos oss. [15]Om ni behöver dem, så skicka hit folk att hämta dem till er.

[16]Vi skriver sålunda till er inför firandet av templets rening och uppmanar er att fira dessa festdagar. [17]Gud har räddat hela sitt folk och gett arvlandet åt oss alla, liksom kungaväldet, prästämbetet och heligheten, [18]så som han hade lovat i lagen. Och till honom står vårt hopp: han skall snart visa oss barmhärtighet och samla oss från jordens alla länder till den heliga platsen, ty han har räddat oss ur stora olyckor och låtit platsen renas.

FÖRETAL OM BOKENS TILLKOMST (2:19–32)

[19]Om Judas Mackabaios och hans bröder, om det höga templets rening och altarets invigning, [20]om krigen mot Antiochos Epifanes och hans son Eupator, [21]och om de himmelska uppenbarelser som visade sig för de tappra kämparna i striden för judendomen, så att de kunde erövra hela landet, fast de var få, och driva ut de utländska horderna, [22]återta det över hela världen berömda templet, befria staden och rädda lagarna undan en hotande upplösning, tack vare den nåd som Herren i sin stora godhet bevisade dem — [23]om allt detta har Jason från Kyrene skrivit fem böcker, som jag här skall försöka sammanfatta i en enda. [24]Jag har nämligen insett hur oöverskådlig hans långa skrift är och vilka svårigheter stoffets rikedom vållar dem som vill göra sig förtrogna med vad som berättas i

verket, 25och jag har därför föresatt mig att underhålla dem som tycker om att läsa, underlätta för dem som gärna vill återuppliva det lästa i minnet och vara till nytta för alla som får boken i sin hand.

26För mig som har åtagit mig mödan med detta sammandrag blir uppgiften inte lätt utan innebär både svett och nattvak, 27på samma sätt som det kräver ansträngning när man ordnar en fest och försöker göra det behagligt för andra. Ändå skall jag gärna stå ut med denna möda, därför att många kommer att tacka mig. 28Den detaljerade framställningen av enskilda händelser betraktar jag som den ursprunglige författarens sak, och själv bemödar jag mig om de stora linjerna i mitt sammandrag. 29Den som bygger ett nytt hus måste ju tänka på hela konstruktionen, men den som åtar sig arbetet med målningar och inbrända dekorationer behöver bara se till vad utsmyckningen kräver. Så finner jag också att det är i mitt fall. 30Att fördjupa sig i ämnet, göra långa utläggningar och syssla utförligt med enskildheter är den egentlige historieskrivarens sak, 31medan den som utför en bearbetning kan tillåtas att göra framställningen kortfattad och att avstå från en uttömmande behandling av ämnet.

32Jag skall nu gripa mig an med berättelsen utan att lägga något mer till det som redan har sagts. Det vore ju befängt att dra ut på bokens inledning när man förkortar själva boken.

Simon förråder tempelskatten

3 1På den tiden då den heliga stadens invånare levde i djupaste fred och den mest berömvärda laglydnad rådde tack vare översteprästen Onias fromhet och rättrådighet, 2brukade även kungarna hedra den heliga platsen och sända dyrbara gåvor till templets förskönande. 3Kung Seleukos av Asien betalade rentav alla kostnader för offertjänsten med egna medel.

4Men en man av släkten Bilga vid namn Simon, som hade blivit utnämnd till tempelföreståndare, blev oense med översteprästen om hur handeln i staden skulle regleras. 5Då han inte kunde göra sig gällande mot Onias vände han sig till Apollonios, Thraseas son, som då var ståthållare över Koilesyrien och Fenikien. 6För honom uppgav han att skattkammaren i Jeru-

salem gömde en obeskrivlig mängd rikedomar; där fanns så mycket pengar att de inte kunde räknas, och de var inte reserverade för offertjänsten utan skulle mycket väl kunna komma under kungens kontroll.

7När Apollonios sedan sammanträffade med kungen rapporterade han om rikedomarna som beskrivits för honom. Kungen utsåg då sin minister Heliodoros och sände i väg honom med uppdraget att få de omtalade pengarna utlämnade.

8Heliodoros gav sig genast ut på resan, med det påstådda syftet att besöka städerna i Koilesyrien och Fenikien, men i verkligheten för att genomföra kungens planer. 9Sedan han kommit fram till Jerusalem, där han blev vänligt mottagen av översteprästen och hela staden, redogjorde han för de informationer som Simon lämnat och avslöjade orsaken till att han själv hade kommit. Sedan frågade han om förhållandena verkligen var sådana som det sagts.

10Översteprästen klargjorde då att det rörde sig om depositioner som tillhörde änkor och faderlösa barn, 11till en del också Hyrkanos, Tobias son, en mycket inflytelserik man. Det förhöll sig alltså inte så som den gudlöse Simon lögnaktigt påstått. Hela beloppet uppgick till 400 talenter silver och 200 talenter guld, 12och det var fullständigt otänkbart att begå en oförrätt mot dem som satt sin lit till platsens helgd och till det över hela världen berömda templets okränkbara höghet. 13Men Heliodoros hänvisade till kungens instruktioner och vidhöll att tillgångarna under alla omständigheter måste beslagtas för kungens räkning. 14Han bestämde en dag och beredde sig att gå in i templet för att företa en undersökning.

Gud räddar sitt tempel

I hela staden rådde stark oro. 15Prästerna kastade sig ner framför altaret i sina ämbetskläder, ropade till himlen och bad honom som stiftat lagen om anförtrott gods att låta dessa depositioner få förbli orörda för ägarnas räkning. 16Det var hjärtslitande att se översteprästen: hans ansiktsuttryck och blekhet förrådde vilken ångest han kände. 17Mannen skalv i hela kroppen av fasa, så att alla kunde se hur han led i sitt hjärta. 18Från husen rusade männen ut i stora skaror, och allt folket samlades

till bön på grund av den vanära som hotade den heliga platsen. 19Kvinnorna skockades på alla gator, klädda i säcktygsskynken som knutits ihop under brösten, medan de unga flickorna, som inte fick lämna husen, sprang till portarna och murarna eller lutade sig ut genom fönstren, 20och alla stämde in i böneropen med händerna sträckta mot himlen. 21Det var ömkansvärt att se alla människorna som låg framstupa om varandra och översteprästen som stod där i ångestfull väntan.

22Medan nu folket bönföll Herren och allhärskaren att låta den deponerade egendomen få förbli orörd och säkert tryggad för ägarnas räkning, 23gick Heliodoros att fullfölja sitt beslut. 24Men i samma ögonblick som han nådde skattkammaren med sitt väpnade följe sände härskaren över alla andar och makter en överväldigande uppenbarelse, så att alla de som haft djärvheten att följa med blev skrämda av Guds kraft och stod där vanmäktiga och hjälplösa. 25En häst med en skräckinjagande ryttare visade sig för dem; hästen, som var prydd med det skönaste remtyg, störtade fram mot Heliodoros och attackerade honom med framhovarna. Och mannen som red hästen bar en rustning av guld.

26Dessutom visade sig för honom två unga män av oerhörd styrka och strålande skönhet, iförda praktfulla kläder. De ställde sig på var sin sida och började piska honom med en oavbruten ström av slag. 27När han plötsligt föll till marken och sjönk ner i det djupaste mörker kunde de kringstående släpa undan honom och lägga honom på en bår. 28Han som nyss hade gått in i denna skattkammare med stort följe och omgiven av sin livvakt bars nu bort, utan att ha haft någon hjälp av sina vapen när han så tydligt fick känna av Guds makt. 29Där låg Heliodoros, fälld till marken av den gudomliga kraften, oförmögen att tala och utan allt hopp om räddning, 30medan folket prisade Herren för att han på ett så märkligt sätt hade förhärligat sitt tempel. Och helgedomen, som för en kort stund sedan hade varit full av skräck och förvirring, genljöd nu av glädje och jubel, sedan Herren hade uppenbarat sig i sin allmakt.

Helgeråna ren erkänner Guds makt

31Men några av Heliodoros förtrogna skyndade sig att be Onias åkalla den Högste för att rädda livet på den olycklige som höll på att dra sitt sista andetag. 32Eftersom översteprästen oroade sig för att kungen kunde få uppfattningen att Heliodoros fallit offer för något övergrepp från judarnas sida, bar han fram ett offer för mannens räddning. 33Medan han förrättade försoningsoffret visade sig samma unga män på nytt för Heliodoros, klädda i samma dräkter som förut. De ställde sig framför honom och sade: "Du är skyldig översteprästen Onias stor tacksamhet, ty det är för hans skull som Herren har benådat dig till livet. 34Du har tuktats med piskslag från himlen, låt nu alla få höra om Guds väldiga kraft!" Därefter försvann de.

35Heliodoros offrade och avlade storslagna löften till Herren, som hade låtit honom behålla livet. Sedan tog han vördnadsfullt avsked av Onias och tågade tillbaka till kungen med sina trupper. 36Inför alla vittnade han om de storverk som han med egna ögon sett den högste Guden utföra.

37När kungen frågade Heliodoros vem som kunde vara lämplig att skickas ut på en andra resa till Jerusalem svarade han: 38"Om du har någon fiende eller någon som stämplar mot din regim skall du skicka honom dit. Då får du honom tillbaka genompryglad, om han alls kommer undan med livet, ty den platsen omges sannerligen av en gudomlig kraft. 39Han som har sin boning i himlen övervakar och skyddar själv den platsen, och den som kommer dit i ont uppsåt piskar han till döds."

40Så gick det till när skattkammaren räddades undan Heliodoros.

Simon förtalar Onias

4 1Den förut nämnde Simon, som hade förrått tempelskatten och sitt fosterland, började nu förtala Onias och påstod att det var han som hade förgripit sig på Heliodoros och arrangerat misshandeln. 2Denne stadens välgörare, som var sina landsmäns beskyddare och lagens ivrige förkämpe, understod han sig att beskylla för stämplingar mot kungamakten. 3Fiendskapen gick så långt att en man som hade Simons förtroende till och med

begick mord. 4När Onias förstod hur farlig tvisten var och att Simons ondska underblåstes av Apollonios, Menestheus son, som var ståthållare över Koilesyrien och Fenikien, 5reste han till kungen, inte för att anklaga sina landsmän, utan för att främja folkets bästa ur både allmän och enskild synvinkel. 6Han insåg nämligen att det utan kungens ingripande omöjligt kunde bli fredliga förhållanden igen och att Simons vanvett inte skulle upphöra.

Översteprästen Jason inför grekiska seder

7När Antiochos, som fått tillnamnet Epifanes, hade tillträtt regeringen efter Seleukos bortgång lyckades Onias bror Jason skaffa sig översteprästämbetet genom mutor; 8i en böneskrift lovade han kungen 360 talenter silver och dessutom 80 talenter ur en annan inkomstkälla. 9Därtill utfäste han sig att betala ytterligare 150 talenter om kungen ville ge honom tillstånd att utan någons inblandning bygga en idrottsanläggning och skapa en ungdomsorganisation och att registrera invånarna i Jerusalem som medborgare i Antiochia.

10Sedan Jason hade fått kungens samtycke och därmed kunnat ta makten införde han genast förändringar efter grekiskt mönster i sina stamfränders levnadssätt. 11Han satte inget värde på de förmåner som kungen nådigt hade tillförsäkrat judarna efter hänvändelse från Johannes, fadern till den Eupolemos som sändes till Rom för att sluta fördrag om vänskap och bistånd. I stället avskaffade han den lagliga samhällsordningen och införde nya, lagstridiga sedvänjor. 12Han fann nöje i att placera idrottsanläggningen nedanför själva borgklippan och göra sig till ledare för eliten av den manliga ungdomen, som nu fick bära hermeshatten.

13När nu den gudlöse Jason, den falske översteprästen, överskred alla anständighetens gränser, ledde det till en sådan entusiasm för allt grekiskt och en sådan spridning av de utländska sedvänjorna 14att prästerna inte längre brydde sig om sin tjänstgöring vid altaret. I förakt för templet och utan tanke på offren intresserade de sig bara för att få del av de lagstridiga gratisförmånerna på arenan, så snart gonggongen kallade. 15Det som för fäderna varit ärofullt betraktade de som värde-

löst, men de grekiska utmärkelserna fann de åtråvärda. 16Därför kom också ett hårt öde att drabba dem, och just dessa människor, för vilkas levnadssätt de visade ett så lidelsefullt intresse och som de ville likna i allt, blev deras fiender och plågoandar. 17Ty att trotsa de gudomliga lagarna är ingen liten sak — det kommer att framgå klart av fortsättningen.

18När man i kungens närvaro skulle hålla idrottstävlingarna i Tyros, som återkommer vart fjärde år, 19skickade uslingen Jason dit några representanter för de antiochenska medborgarna i Jerusalem och anförtrodde dem 300 silverdrachmer, avsedda för offret till Herakles. Men ombuden bad att få slippa använda pengarna till offer, eftersom det skulle vara anstötligt, och i stället utnyttja dem för något annat ändamål. 20Så långt det berodde på avsändaren gavs alltså summan till offret åt Herakles, men tack vare ombuden lämnades den som bidrag till galärbyggena.

21När Apollonios, Menestheus son, skickades till Egypten med anledning av kung Filometors tronbestigningsfest fick Antiochos klart för sig att Filometor inte längre var vänligt sinnad mot hans regim. Han började därför vidta säkerhetsåtgärder på sin sida. När han för det ändamålet kom till Joppe besökte han också Jerusalem. 22Han fick ett storslaget mottagande av Jason och folket i staden, dit han fördes in i fackeltåg och under hyllningsrop. Sedan förlade han sina trupper till Fenikien.

Menelaos tränger undan Jason

23Efter tre års tid skickade Jason Menelaos, den tidigare omtalade Simons bror, för att överlämna avgifterna till kungen och för att få till stånd beslut i vissa betydelsefulla ärenden. 24Men när Menelaos blev föreställd för kungen smickrade han honom under det att han uppträdde som en betydande person, och genom att överbjuda Jason med 300 talenter silver lyckades han få överstepräståmbetet överfört på sig själv. 25Han kom till Jerusalem med den kungliga fullmakten men i avsaknad av allt som kunnat göra honom värdig att vara överstepräst och uppfylld av en grym härskares lidelser och ett vilddjurs raseri.

26Jason, som hade intrigerat bort sin egen bror och därpå själv fallit offer för en annans intriger, drevs nu i landsflykt till Ammon. 27Menelaos behöll däremot sitt grepp om ämbetet, men av pengarna som han hade lovat kungen betalade han inte ut någonting, 28trots att krav framfördes av Sostratos, kommendanten i borgen — det var nämligen han som bar ansvaret för skatteindrivningen. Båda blev därför kallade till kungen. 29Menelaos lämnade kvar sin bror Lysimachos som ställföreträdande överstepräst, medan Sostratos överlät sin tjänst på Krates, som förde befälet över de cypriotiska trupperna.

Mordet på Onias

30I detta läge utbröt uppror i Tarsos och Mallos, därför att dessa städer hade skänkts bort som gåva åt kungens konkubin Antiochis. 31Kungen kom omedelbart till platsen för att återställa ordningen efter att ha lämnat kvar Andronikos, en av rikets förnämsta män, som sin ställföreträdare.

32Menelaos tyckte sig nu ha fått ett lämpligt tillfälle. Han lade beslag på några guldföremål som tillhörde templet och skänkte dem till Andronikos; några andra hade han redan sålt till Tyros och städerna däromkring. 33När Onias hade fått säker kunskap om vad som hänt uttalade han sitt fördömande från den fridlysta plats i Dafne nära Antiochia dit han tagit sin tillflykt. 34Detta föranledde Menelaos att ta Andronikos i enrum och uppmana honom att ta hand om Onias.

När Andronikos kom till Onias tog han bedrägeri till hjälp. Sedan han blivit mottagen erbjöd han under edliga försäkringar sin vänskap, och fastän han möttes med misstänksamhet lyckades han övertala Onias att lämna den fridlysta platsen. Då mördade han honom på stället, utan hänsyn till lag och rätt. 35Inte bara judar utan också många medlemmar av andra folk blev upprörda över detta och tog illa vid sig av att mannen så orättfärdigt bragts om livet.

36När kungen återvände från Kilikien kom judarna i staden med klagomål över att Onias hade dödats mot all rätt, och även grekerna delade deras förbittring över dådet. 37Antiochos greps djupt av sorg och medkänsla och begrät den avlidnes

redlighet och moraliska resning. 38Så flammade han upp i vrede, berövade omedelbart Andronikos hans purpurmantel och lät slita sönder hans skjorta och föra omkring honom i hela staden. Precis på platsen för det gudlösa dådet mot Onias lät han avrätta den besudlade mannen, som sålunda fick sitt rättvisa straff av Herren.

Upplopp i Jerusalem

39I Jerusalem förgrep sig Lysimachos flera gånger på templet, med Menelaos samtycke. När ryktet om detta trängde ut samlades folket i protest mot Lysimachos, som redan hade förskingrat en mängd guldföremål. 40Då massorna hetsade upp sig och fylldes av raseri delade Lysimachos ut vapen åt omkring 3 000 man och inledde själv våldsamheterna. Befälet fördes av en man som hette Auranos; han hade uppnått hög ålder men också nått en hög grad av dårskap.

41När folket såg att Lysimachos till råga på allt gick till anfall mot dem grep de stenar och grova vedträn eller tog händerna fulla av askan som låg på marken och slungade alltsammans om vartannat mot Lysimachos folk. 42På så sätt sårade de många, och några blev till och med dödade. Hela styrkan drevs på flykten, och helgerånaren själv slog de ihjäl vid skattkammaren.

43Med anledning av dessa händelser öppnades en process mot Menelaos. 44De tre män som rådet hade sänt ut förde sin talan inför kungen, sedan han kommit till Tyros. 45Menelaos sak var redan förlorad när han lovade Ptolemaios, Dorymenes son, en stor summa pengar för att han skulle påverka kungen. 46Ptolemaios tog då med sig kungen till en pelargång, liksom för att låta honom svalka sig, och fick honom att ändra mening. 47Kungen frikände Menelaos, upphovet till allt det onda som skett, men hans olyckliga anklagare, som skulle ha friats från all skuld till och med inför en domstol av skyter, dem dömde han till döden. 48Utan uppskov fick de lida sitt orättfärdiga straff, dessa stadens, folkets och de heliga föremålens försvarare. 49Denna ogärning väckte en sådan förbittring även i Tyros att några av invånarna på ett storslaget sätt bekostade allt som behövdes för begravningen.

50Men Menelaos kunde till följd av de mäktigas snikenhet
bli kvar i ämbetet och framhärda i sin ondska som en bakslug
fiende till sina landsmän.

Jasons undergång

5 1Vid denna tid gav sig Antiochos ut på sitt andra fälttåg mot
Egypten. 2Då visade sig syner över hela staden i nästan fyrtio
dagars tid: man såg ryttare i guldstickade mantlar spränga
fram genom luften och stridsberedda trupper i kolonn vid ko-
lonn; 3svärd drogs, skvadroner formerade sig, framryckningar
och anfall gjordes från ömse sidor, sköldar skakades. Man såg
skogar av spjut, flygande pilar, framblixtrande guldprydnader
och rustningar av alla slag. 4Alla bad att denna uppenbarelse
skulle vara ett lyckligt varsel.

5Men det kom ut ett falskt rykte om att Antiochos hade avli-
dit. I det läget samlade Jason inte mindre än 1 000 man och
gjorde ett överraskande anfall på staden. När trupperna på
muren hade trängts undan och staden slutligen var så gott som
erövrad flydde Menelaos till borgen, 6och Jason satte i gång ett
skoningslöst blodbad på sina egna landsmän. Han tänkte inte
på att vapenlycka mot stamfränder är den största olycka, utan
inbillade sig att det var fiender han triumferade över och inte
sitt eget folk. 7Men regeringsmakten lyckades han inte gripa,
utan han skördade bara vanheder av hela företaget och måste
återvända till Ammon som flykting.

8Till sist tog hans liv en bedrövlig vändning. Han blev angi-
ven för Aretas, arabernas härskare, och måste fly från stad till
stad, förföljd och hatad av alla för sin trolöshet mot lagarna
och avskydd som sitt lands och sitt folks bödel. På sin vind-
drivna färd fördes han till Egypten, 9och därifrån tog han sjö-
vägen till Sparta, där han tänkte åberopa sin släktskap för att
finna skydd. Denne man som hade drivit så många i landsflykt
dog nu själv långt från sitt eget land; 10han som hade låtit kas-
ta ut så många döda utan begravning, han lämnades själv obe-
gråten och fick ingen form av sorgehögtid och ingen plats i
sina fäders grav.

Antiochos härjar Jerusalem

11När budskapet om det som hade inträffat nådde kungen fick
han intrycket att det var uppror i Judeen. Han bröt upp från
Egypten i vilt raseri och lät sina trupper besätta staden. 12Sol-
daterna fick order att bruka vapnen skoningslöst mot alla som
kom i deras väg och att hugga ner dem som försökte fly upp i
husen. 13Och de dödade unga och gamla, de mördade kvinnor
och barn, de slaktade flickor och spädbarn. 14På den korta ti-
den av tre dagar skördades 80 000 offer; 40 000 dödades i mas-
sakern och lika många såldes som slavar.

15Men kungen nöjde sig inte med detta utan understod sig
också att gå in i det tempel som är heligast på hela jorden. Han
fördes dit in av Menelaos, som redan förut hade förrått lagen
och fosterlandet. 16Med sina orena händer grep han de heliga
föremålen, och gåvorna som andra kungar hade låtit ställa upp
för att öka platsens glans och ryktbarhet rafsade han ihop med
sina smutsiga fingrar.

17Antiochos fick nu mycket höga tankar om sig själv. Han
fattade inte att det var för deras synder som Härskaren för en
kort tid vredgades på stadens invånare, och att det var därför
den heliga platsen prisgivits. 18Om de inte redan förut hade
varit tyngda av så många synder skulle det ha gått likadant för
Antiochos som för Heliodoros, då kung Seleukos hade skickat
honom för att undersöka skattkammaren. Han skulle omedel-
bart ha hejdats med piskslag i sitt fräcka företag, så snart han
trängde in. 19Men Herren hade inte utvalt folket för den heliga
platsens skull, utan platsen för folkets skull. 20Därför fick även
själva platsen vara med om de olyckor som drabbade folket,
för att sedan också få del av Guds välgärningar; den övergavs
av allhärskaren när han var vred men blev återupprättad i
strålande glans så snart den store konungen hade blivit för-
sonad.

Apollonios i Jerusalem

21Sedan Antiochos sålunda hade fört bort 1 800 talenter ur
templet drog han sig snabbt tillbaka till Antiochia. I sitt över-
mod trodde han sig nu om att kunna gå på havet och segla på
land — så gränslös var hans självöverskattning. 22Han lämna-

de också kvar kommendanter som skulle plåga folket: i Jerusalem Filippos, som var frygier till börden och till karaktären en värre barbar än den som gav honom ämbetet, 23och på Gerisimberget Andronikos. Därtill kom Menelaos, som förtryckte sina landsmän värre än någon av de andra.

I sin fientlighet mot judarna 24skickade så kungen Apollonios, de mysiska truppernas befälhavare, i spetsen för en krigshär om 22 000 man med order att mörda alla män i vapenför ålder och sälja kvinnorna och de minderåriga. 25Vid sin ankomst till Jerusalem spelade mannen fredligt sinnad och väntade tills den heliga sabbatsdagen kom. Eftersom han då fann judarna overksamma kommenderade han sitt folk till mönstring, 26och när invånarna kom ut för att se på lät han massakrera allesammans. Sedan stormade han in i staden med de beväpnade trupperna och dödade en mängd människor där.

27Men Judas, som kallades Mackabaios, tog med sig ett tiotal andra och drog sig undan till ödemarken. Han och hans följeslagare levde sedan i bergen som vilda djur, och de livnärde sig hela tiden på växter för att inte bli delaktiga i den rådande orenheten.

Religionsförföljelsen börjar

6 1En kort tid senare skickade kungen ut athenaren Geron för att tvinga judarna till avfall från fädernas lag, så att de inte längre skulle låta Guds lag styra sina liv. 2Han skulle också vanhelga templet i Jerusalem och viga det åt den olympiske Zeus, likaså templet på Gerisimberget åt Zeus, främlingsbeskyddaren — det var ju främlingar som bodde på platsen.

3Ondskans anstormning var svår och påfrestande på alla sätt. 4Hedningarna fyllde templet med vilda fester, förlustade sig med hetärer, låg med kvinnor inne på det heliga området och förde dit ting som inte får finnas där. 5Altaret var fullt av otillåtna offer som lagarna strängt förbjuder. 6Man kunde inte hålla sabbat eller fira fädernas högtider eller ens bekänna sig som jude. 7Folket fördes varje månad på kungens födelsedag med brutalt våld till fester där de måste äta offerdjurens inälvor, och när Dionysosfesten inföll tvingades de att gå i processionen till Dionysos ära med murgrönskrans på huvudet.

8Ett beslut fattades också, på Ptolemaios initiativ, att de grekiska städerna i grannskapet skulle vidta samma åtgärder mot judarna och tvinga dem till likadana offerfester; 9alla som inte godvilligt gick över till de grekiska sederna skulle dödas.

Man kunde inte undgå att se det elände som rådde. 10Två kvinnor fängslades därför att de hade låtit omskära sina pojkar; man hängde de späda barnen vid deras bröst, förde kvinnorna runt staden till allmänt beskådande och störtade slutligen ner dem från muren. 11Några andra judar, som hade samlats i de närbelägna grottorna för att i hemlighet fira den sjunde dagen, blev angivna för Filippos. Allesammans brändes till döds, eftersom de fann det orätt att försvara sig på grund av dagens höghet och helgd.

Guds avsikt med olyckorna

12Jag vill uppmana alla som får denna bok i sin hand att inte bli modfällda av olyckorna utan i stället tänka på att bestraffningen syftar till vårt folks fostran, inte till dess undergång. 13Det är ju också tecken på en stor nåd att de som syndar inte får hållas en lång tid utan genast möter sina straff. 14När det gäller andra folk väntar Härskaren tåligt, för att till sist straffa dem då de rågat sina synders mått. Men med oss har han bestämt att det skall vara annorlunda, 15för att våra synder inte skall nå den yttersta gränsen innan han utmäter straffet. 16Därför tar han aldrig ifrån oss sin barmhärtighet, och även om han tuktar sitt folk med någon olycka överger han det inte. 17Detta vill jag ha sagt som en påminnelse; efter denna korta utvikning återvänder jag nu till berättelsen.

Elasars martyrdöd

18En av de mest framstående skriftlärda var Elasar, en man i hög ålder med ädla anletsdrag. Honom tvingade man att öppna munnen för att äta svinkött. 19/20Men eftersom han föredrog en ärofull död framför ett liv i skam spottade han ut köttet och gick självmant fram till tortyrpålen. Den vägen måste alla gå som hade mod nog att värja sig mot sådant som man inte får smaka ens för att rädda livet.

21De som var förordnade att tjänstgöra vid den lagvidriga offermåltiden kände emellertid Elasar sedan gammalt. Därför tog de honom avsides och uppmanade honom att skaffa sådant kött som han fick äta och som han själv hade låtit laga till och låtsas som om det var offerköttet han åt av, så som kungen hade förordnat. 22Gjorde han detta skulle han undgå att avrättas; med tanke på deras långa vänskap ville de visa skonsamhet.

23Men Elasar visade en klarsyn värdig hans år, hans ålders auktoritet, hans grå hår som vittnade om ärofulla mödor, hans levnadssätt som varit föredömligt ända från barndomen, och mer än så: värdig den heliga lag som är skapad av Gud. I den andan gav han sitt svar genom att be dem sända honom till dödsriket utan vidare dröjsmål. 24"Det anstår inte min ålder", sade han, "att delta i ett bedrägeri som skulle få många ungdomar att tro att den nittioårige Elasar gått över till hedendomen. 25De skulle lockas på villovägar av mitt hyckleri och mitt begär att få leva en försvinnande liten tid till, och själv skulle jag få min ålderdom fläckad och besudlad. 26Ty även om jag för ögonblicket slipper undan det straff som människor kan utdela kommer jag aldrig att kunna fly undan allhärskarens hand, vare sig jag lever eller dör. 27Därför vill jag nu modigt skiljas från livet, så att jag visar mig värdig min höga ålder 28och ger de unga ett ädelt exempel på hur man villigt och med ädelt sinne dör en skön död för den höga och heliga lagen."

Med de orden gick han direkt fram till tortyrpålen, 29och den välvilja som bödlarna nyss hade visat slog om till grymhet, ty det som han nu hade sagt var ren dårskap för dem. 30Redan döende under slagen stönade han fram: "Herren, som äger den heliga kunskapen, vet att jag kunnat slippa undan döden i stället för att nu bli piskad och känna dessa förfärliga plågor i min kropp, men han vet också att min själ i gudsfruktan utstår detta med glädje." 31På detta sätt lämnade han livet och gav med sin död inte bara de unga utan hela folkets flertal ett ädelt exempel att följa och ett hjältedåd att minnas.

Sju bröder lider martyrdöden med sin mor

7 [1]Det inträffade också att sju bröder blev gripna tillsammans med sin mor. Kungen försökte tvinga dem att äta av det förbjudna svinköttet genom att låta misshandla dem med spö och piska. [2]En av dem talade för dem alla och sade: "Vad skall du förhöra oss om? Vad vill du ha reda på? Vi är ju beredda att dö hellre än bryta mot våra fäders lagar."

[3]Kungen blev rasande och befallde sina män att sätta halster och kittlar över elden. [4]De blev strax glödheta. Han befallde då att man skulle skära ut tungan på den som hade fört ordet, skalpera honom och stympa honom, medan bröderna och modern såg på. [5]När han var fullständigt lemlästad men ännu vid liv gav kungen order om att han skulle läggas på elden och stekas. Medan stanken från halstret spred sig runt omkring uppmanade bröderna och modern varandra att tappert gå i döden. [6]"Herren Gud ser detta", sade de, "och vi kan vara förvissade om att han förbarmar sig över oss, så som Mose har sagt i sin sång med den oförfärade anklagelsen, där det heter: *Och han skall förbarma sig över sina tjänare.*"

[7]Sedan den förste hade lämnat livet på detta sätt tog de fram den andre till samma förnedrande behandling. De slet av honom håret och huvudsvålen och frågade: "Tänker du äta innan din kropp stympas lem för lem?" [8]Han svarade på fädernas språk: "Aldrig." Så fick också han gå igenom resten av tortyren liksom den förste. [9]I dödsögonblicket sade han: "Du, din usling, skiljer oss från detta livet, men världens konung skall låta oss uppstå igen till evigt liv, ty vi dör för hans lag."

[10]Därefter blev den tredje utsatt för deras behandling. När de ville skära av honom tungan räckte han genast ut den, sträckte oförfärat fram händerna [11]och yttrade dessa tappra ord: "Detta har jag fått som gåva av himlen; för hans lagars skull avstår jag det gärna, och av honom hoppas jag få det tillbaka igen." [12]Både kungen själv och hans män måste häpna över den unge mannens själsstyrka och likgiltighet för plågorna.

[13]Sedan han hade lämnat livet torterade och misshandlade de den fjärde på samma vis. [14]Då slutet närmade sig sade han: "När man skiljs från livet bland människorna är det gott att

kunna sätta sitt hopp till Guds löften om att han skall låta oss uppstå igen. Men för dig blir det ingen uppståndelse till liv."

15Turen kom nu till den femte. När de förde fram honom och började misshandla honom 16såg han på kungen och sade: "Du har makt bland människor, fastän du är dödlig, och därför kan du göra vad du vill. Men tro inte att vårt folk är övergivet av Gud. 17Om du framhärdar skall du få uppleva hur han i sin väldiga kraft plågar dig och dina efterkommande."

18Efter honom tog de den sjätte, och när han höll på att dö sade han: "Låt dig inte bedras av skenet! Det är vårt eget fel att vi måste lida på detta sätt, ty vi har syndat mot vår Gud. Det som har skett är förundransvärt. 19Men tro inte att du kan slippa undan straff när du har gett dig i strid med Gud."

20En särskild beundran och ett gott eftermäle förtjänar modern, som såg sju söner dödas under loppet av en enda dag och modigt uthärdade det, därför att hon hoppades på Herren. 21Fylld av tapperhet uppmuntrade hon var och en av dem på fädernas språk, och hon styrkte sitt kvinnliga hjärta med manligt mod. 22"Jag vet inte hur ni blev till i min kropp", sade hon till dem, "och det var inte jag som skänkte er liv och ande. Det var inte jag som fogade samman de ämnen som var och en av er är uppbyggd av. 23Det är världens skapare som formar människan när hon blir till och som planerar alltings tillblivelse. Alltså skall han i sin barmhärtighet ge er anden och livet tillbaka, därför att ni nu offrar er själva för hans lag."

24Antiochos trodde att kvinnan brast i respekt för honom och tyckte att det hon sade lät som hån. Då nu den yngste ännu var kvar nöjde han sig inte med förmanande ord utan förband sig också med ed att göra honom rik och lycklig, uppta honom bland vännerna och anförtro honom höga ämbeten om han bara ville överge sina fäders seder. 25Men när han inte visade något som helst intresse kallade kungen fram modern och uppmanade henne att ge den unge mannen ett råd som kunde rädda honom.

26Efter lång övertalning åtog hon sig att försöka påverka sin son 27och lutade sig mot honom, men det hon sade på fädernas språk var ett hån mot den grymme tyrannen: "Min son, var barmhärtig mot mig! Jag har burit dig i min kropp i nio månader, ammat dig under tre år, fött upp dig och sörjt för dina be-

hov tills du nått den ålder du har nu. [28]Jag ber dig, mitt barn:
lyft blicken och se ut över himmel och jord och allt vad de
rymmer, och tänk på att Gud skapade detta ur intet och att he-
la människosläktet kommer till på samma vis. [29]Var inte rädd
för denne bödel, utan visa dig värdig dina bröder och gå villigt
i döden, så skall jag genom Guds nåd få dig tillbaka tillsam-
mans med dina bröder!"

[30]I samma ögonblick som hon slutade tala sade pojken:
"Vad väntar ni på? Jag lyder inte konungens påbud — lagens
bud lyder jag, den lag som våra fäder fick genom Mose. [31]Men
du som har funnit på så många sätt att plåga hebreerna, du
kommer inte att slippa undan Guds hand. [32]Vi lider ju för våra
synders skull, [33]och om nu vår levande Herre för en kort tid
har vänt sig mot oss i vrede för att tukta och fostra oss kommer
han att låta sig försonas igen med sina tjänare. [34]Men du, ditt
gudlösa kräk, den uslaste av människor, du skall inte blåsa
upp dig med tomma inbillningar och berusa dig med lösa för-
hoppningar. Ty det är himlens söner du bär hand på, [35]och än-
nu har du inte flytt undan den dom som fälls av Gud, allhärs-
karen som ser allting. [36]Våra bröder som fick utstå en kort pina
har nu upplevt förverkligandet av Guds löfte om evigt liv,
men du skall få lida det rättvisa straffet för ditt övermod vid
Guds dom. [37]Jag offrar nu liksom mina bröder kropp och själ
för fädernas lagar, och jag ber till Gud att han snart skall bli
nådig mot folket men att du under prövningar och gisselslag
skall tvingas erkänna honom som den ende Guden. [38]Jag ber
att allhärskarens vrede, som med rätta har kommit över hela
vår stam, skall hejda sig efter det som skett med mig och mina
bröder."

[39]Kungen blev rasande och lät i sin vrede över det bitande
hånet behandla pojken värre än de andra. [40]Så lämnade även
han livet obefläckad och i fast tro på Herren. [41]Efter sönerna
dog till sist också modern.

[42]Därmed är det nog sagt om offermåltiderna och de omänsk-
liga övergreppen.

Judas Mackabaios och hans första framgångar

8 [1]Judas, som kallades Mackabaios, och hans män smög sig obemärkt in i byarna och värvade anhängare bland sina stamfränder. De tog med alla som hade förblivit judendomen trogna och samlade på så vis ungefär 6 000 man. [2]De bönföll Herren att vända sin blick till folket som led under allas förtryck, att ta sig an templet som hade besudlats av de gudlösa, [3]att förbarma sig över staden som höll på att förödas och jämnas med marken och höra när de mördades blod ropade till honom, [4]att minnas hur brottslingar hade dräpt oskyldiga spädbarn och hur hans eget namn hade hädats och att visa sin avsky för ondskan.

[5]När nu Mackabaios hade en styrka samlad var det omöjligt för hedningarna att stå emot honom, ty Herrens vrede hade förbytts i barmhärtighet. [6]När man minst väntade det kom han till städer och byar och stack dem i brand. Han besatte strategiska punkter genom att driva bort manstarka fiendestyrkor från dem, [7]och för sådana anfall tog han oftast nätterna till hjälp. Ryktet om hans skicklighet spred sig åt alla håll.

Nikanors anfall och nederlag

[8]När Filippos märkte att mannens ställning gradvis förbättrades och att han allt oftare nådde framgångar genom lyckosamma företag, skrev han till Ptolemaios, ståthållaren över Koilesyrien och Fenikien, och bad honom komma kungens sak till hjälp. [9]Ptolemaios utsåg Nikanor, Patroklos son, som räknades till de främsta bland kungens vänner, gav honom befälet över inte mindre än 20 000 man av alla möjliga hedniska folkslag och sände honom att utrota hela befolkningen i Judeen. Vid dennes sida ställde han Gorgias, en officer med lång erfarenhet av krigföring.

[10]Nikanor avtalade med kungen att betala krigsskulden till romarna, som uppgick till 2 000 talenter, genom att sälja judiska krigsfångar. [11]Han skickade genast ut en inbjudan till invånarna i kuststäderna att komma och köpa judiska slavar, som han lovade att sälja till ett pris av en talent för 90 stycken, utan att ana att allhärskarens rättvisa skulle följa honom i hälarna.

12När Judas nåddes av budskapet om Nikanors framryckning och meddelade sina män att hären var i antågande, 13avvek de räddhågade, som inte litade på Guds rättvisa, och flydde åt alla håll. 14De andra sålde allt som fanns kvar, och de vände sig till Herren i gemensam bön om att bli räddade från den gudlöse Nikanor, som hade sålt dem redan före drabbningen — 15om inte för sin egen skull, så för de förbund som Herren hade slutit med deras fäder, och därför att folket hade fått bära hans höga och heliga namn.

16Sedan samlade Mackabaios sitt folk, som uppgick till 6 000 man, och manade dem att inte tappa fattningen inför fienderna och inte skrämmas av att det var sådana massor av hedningar som marscherade mot dem med brottsliga avsikter, utan kämpa tappert 17och se för sig fiendernas rättsvidriga övergrepp mot den heliga platsen, den grymma och förnedrande behandlingen av staden och upplösningen av de fäderneärvda sedvänjorna. 18"De förlitar sig på vapen och djärva bedrifter", sade han, "men vi förlitar oss på Gud, allhärskaren, som med en enda åtbörd kan tillintetgöra våra angripare, ja, hela världen."

19Han påminde dem också om hur deras fäder i sin tid hade blivit hjälpta: hur 185 000 fiender hade förintats på Sanheribs tid, 20och hur striden i Babylonien med galaterna hade förlöpt, då de måste gå till verket med en styrka om bara 8 000 man tillsammans med 4 000 makedonier. Makedonierna stod handfallna, men de 8 000 förintade de 120 000 fienderna, tack vare den hjälp de fick från himlen, och tog rikt byte.

21Sedan han med sina ord hade ingett dem mod, så att de stod beredda att dö för lagen och fosterlandet, formerade han hären i fyra avdelningar. 22Han gav sina bröder befälet över var sin avdelning: Simon, Josef och Jonatan fick 1 500 man var under sig, 23likaså Elasar. Efter att ha läst högt ur den heliga boken gav han dem fältropet "Med Guds hjälp", tog själv befälet i främsta linjen och gick till anfall mot Nikanor.

24Eftersom allhärskaren kämpade på deras sida kunde de hugga ner över 9 000 fiender, såra och lemlästa större delen av Nikanors här och slå hela styrkan på flykten. 25De lade beslag på pengarna som köpmännen hade fört dit för att köpa dem själva med, och de förföljde fienderna ett gott stycke men vände tillbaka när tiden blev för knapp. 26Det var nämligen dagen

före sabbaten, och därför kunde de inte fortsätta förföljandet länge. 27Men sedan de hade samlat upp vapnen från fienderna och dragit av dem rustningarna firade de sabbat under jublande tacksägelser och lovsånger till Herren, som hade räddat dem och bestämt att de den dagen skulle få ett första prov på hans barmhärtighet.

28Efter sabbaten delade de ut en del av bytet till tortyrens offer, till änkorna och till de faderlösa barnen. Återstoden fördelade de mellan sig själva och sina barn. 29Sedan detta var gjort bad de alla tillsammans om skydd och bönföll den barmhärtige Herren att låta sig försonas fullständigt med sina tjänare.

Strider mot Timotheos och Bakchides

30Sedan drabbade de samman med Timotheos och Bakchides folk, dödade över 20 000 av dem och erövrade ett antal befästa städer med mycket höga murar. När de fördelade sitt stora byte gav de lika stora andelar åt tortyroffren, de faderlösa, änkorna och de gamla som de gav åt sig själva. 31De samlade upp fiendernas vapen och lagrade omsorgsfullt alltsammans på lämpliga platser, men det övriga bytet förde de till Jerusalem. 32Befälhavaren för Timotheos rytteri dödade de; det var en genomfördärvad människa som hade gjort judarna mycket ont.

33När de höll segerfest i huvudstaden brände de inne dem som hade satt eld på de heliga portarna, bland dem Kallisthenes, sedan de alla hade stuckit sig undan i ett litet hus. Så fick de den rätta lönen för sitt trots mot Herren.

Nikanors flykt

34Men ärkeskurken Nikanor, som hade lockat dit de tusen köpmännen för att sälja judarna till dem, 35var nu med Herrens hjälp förödmjukad av dem som han själv ansåg obetydligast av alla. Han måste lägga av sin praktfulla dräkt och ensam, på förrymda slavars vis, ta sig fram genom inlandet. Med tanke på härens undergång kunde han skatta sig mer än lycklig att han alls kom fram till Antiochia. 36Och han, som hade åtagit sig att täcka hela krigsskulden till romarna genom att sälja fångarna från Jerusalem, måste nu rapportera att judarna

hade en försvarare och att de därmed var osårbara, därför att de följde de lagar som han hade stiftat.

Antiochos Epifanes undergång

9 [1]Vid denna tid hade Antiochos anträtt ett oordnat återtåg från Persien. [2]Han hade nämligen trängt in i staden Persepolis i avsikt att plundra templet och sedan behålla kontrollen över staden. Detta ledde till oroligheter, och folkmassorna grep till vapen för att försvara sig. Invånarna lyckades jaga Antiochos på flykten, så att han snöpligen måste marschera hem igen.

[3]När han var i närheten av Ekbatana nåddes han av budet om hur det hade gått med Nikanor och med Timotheos styrkor. [4]Detta gjorde honom rasande, och han fann för gott att låta judarna betala också för den skada han tillfogats av dem som drev honom på flykten. Han gav alltså sin kusk order att köra utan uppehåll ända fram till resans mål.

Himlens dom var sannerligen med på den färden. Kungen sade nämligen i sitt övermod: "Jag skall göra Jerusalem till en massgrav för judarna så snart jag kommer dit." [5]Men Israels Gud, den Herre som övervakar allt, tillfogade honom en osynlig och oläklig skada. I samma ögonblick som kungen uttalade dessa ord drabbades han av en obotlig smärta i buken och häftiga invärtes plågor, [6]ett fullständigt rättvist straff för den som hade pinat andra invärtes på så många raffinerade sätt. [7]Ändå dämpade han inte alls sitt fräcka trots. Tvärtom var han ännu mer uppfylld av övermod, han lågade av raseri mot judarna och befallde att farten skulle ökas ytterligare. Medan nu vagnen susade fram föll han plötsligt av, och i det våldsamma fallet blev varenda lem i kroppen rådbråkad.

[8]Han som nyss, i en inbilskhet som gick över alla mänskliga mått, hade tyckt sig kunna befalla över havets vågor och tänkt att han skulle väga de höga bergen på våg, han var nu slagen till marken och bars på bår som ett för alla synligt bevis på Guds makt. [9]Ur den gudlöses ögon krälade maskar fram, och hans kött föll sönder under smärtor och kval medan han ännu levde, så att stanken gjorde hans bortruttnande till en plåga för hela hären. [10]Kort förut hade han tyckt sig nå upp till stjär-

norna på himlen; nu förmådde ingen bära honom för den outhärdliga stankens skull.

Antiochos böjer sig för Guds makt

11När han låg där fullständigt krossad började han pruta av betydligt på sitt övermod och komma till insikt, medan han utan ett ögonblicks lindring pinades av smärtan från Guds gisselslag. 12Ur stånd att ens stå ut med sin egen stank sade han: "Det är rätt och riktigt att böja sig för Gud och inte tro sig vara hans jämlike, när man är dödlig." 13Och den uslingen vände sig med böner och löften till den Härskare från vilken han inte mer skulle möta något förbarmande. Han lovade 14att proklamera frihet för den heliga staden, som hade varit målet för hans ilfärd och som han tänkt jämna med marken och förvandla till en massgrav. 15Judarna, som han hade föresatt sig att inte ens unna någon begravning utan velat kasta ut tillsammans med deras späda barn att ätas av fåglar och vilda djur, skulle nu allesammans göras till athenarnas jämlikar. 16Det heliga templet, som han förut hade plundrat, lovade han att pryda med de skönaste gåvor, alla de heliga föremålen skulle han ersätta flera gånger om, och utgifterna för offren skulle han betala med egna medel. 17Dessutom ville han själv bli jude och resa till varenda plats där människor bodde för att förkunna Guds makt.

18Men då plågorna på intet sätt lindrades — ty Guds dom hade drabbat honom rättvist — gav han upp allt hopp för egen del och skickade judarna det brev som återges nedan. Det hade formen av en böneskrift och lydde så:

19"Konungen och fältherren Antiochos hälsar varmt sina medborgare, de hedervärda judarna, och önskar dem lycka och välgång. 20Om ni och era barn är friska och det går som ni önskar med era angelägenheter, tackar jag Gud av fullaste hjärta, med mitt hopp ställt till himlen. 21Själv ligger jag däremot sjuk och erinrar mig med rörelse den respekt och välvilja som jag fått möta från er sida.

Då jag efter mitt uppbrott från Persien har ådragit mig en besvärlig sjukdom, har jag funnit det nödvändigt att tänka på allas gemensamma säkerhet. 22Jag betraktar ingalunda mitt

läge som förtvivlat utan hyser tvärtom de bästa förhoppningar om att tillfriskna från sjukdomen. 23Emellertid fäster jag avseende vid att min far vid de tillfällen då han drog i fält och gick mot de övre provinserna utpekade en efterträdare, 24för att folket i landet skulle veta åt vem regeringen hade anförtrotts, och inga oroligheter skulle uppstå om något oförutsett inträffade eller en dålig nyhet anlände. 25Vidare beaktar jag att de styrande i grannländerna och vid rikets gränser följer händelseutvecklingen med spänd förväntan inför utgången.

Jag proklamerar alltså att kungavärdigheten skall tillhöra min son Antiochos, som jag åtskilliga gånger har föreställt för de flesta av er och anförtrott åt er åtanke i samband med att jag avmarscherat till de övre satrapierna. Jag har tillställt honom bifogade skrivelse. 26Jag uppmanar och ber er nu att i trogen hågkomst av det goda jag gjort er både allmänt och enskilt bevara samma välvilliga hållning mot min son som ni nu intar gentemot mig. 27Jag är övertygad om att han kommer att fullfölja min milda och humana politik och därmed komma i det bästa förhållande till er."

28Så slutade denne mördare och hädare sitt liv: han måste utstå lika förfärliga plågor som han hade utsatt andra för och fick den ömkligaste död bland bergen i främmande land. 29Filippos, som hade delat hans liv från ungdomen, förde hem hans kropp men lämnade därefter landet av rädsla för Antiochos son och begav sig till Ptolemaios Filometor i Egypten.

Templet renas och återinvigs

10 1Med Herrens bistånd lyckades Mackabaios och hans män få kontroll över templet och staden. 2De altaren som hade uppförts på torget av främlingarna förstörde de, likaså deras helgedomar, 3och efter att ha renat templet byggde de ett nytt altare där. De slog eld med stenar och använde denna eld när de nu efter två års uppehåll frambar offer. De tände också rökelse och lampor och lade fram skådebröden.

4När detta var färdigt kastade de sig framstupa och bönföll Herren att aldrig mer låta dem råka i sådana olyckor utan tukta dem med mildhet, om de någon gång skulle komma att syn-

da, och inte utlämna dem åt gudsförsmädande och barbariska hedningar.

5Den dag då utlänningarna hade skändat templet blev också dagen för templets rening: den tjugofemte i samma månad, dvs. månaden kislev. 6De höll en glad högtid i åtta dagar liksom vid lövhyddefesten, och de mindes hur de nyss hade tillbringat den högtiden i bergen och grottorna som vilda djur. 7De tog alltså lövprydda stavar, grönskande grenar och palmkvistar i händerna och frambar lovsånger till honom som hade fört tempelreningen till dess lyckliga fullbordan. 8Och efter ett gemensamt beslut genom omröstning förordnade de att hela det judiska folket varje år skulle fira dessa dagar.

Antiochos V Eupator börjar regera

9Antiochos med tillnamnet Epifanes hade alltså slutat sitt liv på det sätt som omtalats. 10Jag skall nu redogöra för det som rör Antiochos Eupator, den gudlöse mannens son, varvid jag gör ett sammandrag av de olyckor som följde med hans krig.

11När han hade tillträtt regeringen utnämnde han en man vid namn Lysias till minister och Protarchos till ståthållare i Koilesyrien och Fenikien. 12Ptolemaios Makron, som varit ett föredöme i sin strävan att behandla judarna rättvist efter den orätt de förut fått lida och som försökt bevara ett fredligt förhållande till dem, 13hade nämligen av denna orsak blivit anklagad inför Eupator av kungens vänner. Ständigt fick han höra att han var en förrädare, därför att han hade lämnat sin post på Cypern, som Filometor hade anförtrott honom, gått över till Antiochos Epifanes och inte kunnat förvalta sitt höga ämbete med heder. Därför begick han självmord genom att ta gift.

Judas Mackabaios besegrar idumeerna

14Gorgias, som fick det lokala befälet, höll en här av värvade trupper och förde ett ständigt krig mot judarna. 15Samtidigt trakasserades judarna av idumeerna, som behärskade några välbelägna fästningar. De enrollerade dem som hade flytt från Jerusalem och gav sig in i det långdragna kriget.

16Mackabaios män anropade Gud och bad honom att stå på deras sida i striden. Sedan marscherade de ut mot idumeernas

befästa städer, [17]som de bemäktigade sig efter våldsamma anfall. De drev undan alla som kämpade på murarna och högg ner dem som kom i deras väg. Inte mindre än 20 000 man blev dödade. [18]Minst 9 000 flydde emellertid till två mycket kraftiga torn, där det fanns all tänkbar utrustning för en belägring. [19]Då Mackabaios närvaro var trängande nödvändig på andra platser lämnade han kvar Simon och Josef, och därtill Sackaios med hans folk, i allt en tillräcklig styrka för tornens belägring, och gav sig själv i väg.

[20]Men Simons män föll offer för sin snikenhet och tog emot mutor av några bland de instängda; för 70 000 drachmer lät de ett antal personer slippa ut. [21]När Mackabaios fick rapport om det inträffade samlade han folkets ledare och anklagade Simons män för att ha sålt sina bröder för pengar och skadat dem genom att släppa deras fiender fria. [22]De hade alltså begått förräderi, och han lät avrätta dem. Sedan erövrade han genast de båda tornen. [23]Hans vapen hade överallt lyckan med sig, och han dödade mer än 20 000 man i de båda fästningarna.

Timotheos besegras och dödas

[24]Timotheos, som en gång förut hade blivit besegrad av judarna, bådade upp en väldig legohär och samlade dessutom ihop en stor kavalleristyrka från Asien. Han kom nu marscherande för att låta sina trupper besätta Judeen. [25]När han närmade sig vände sig Mackabaios och hans män till Gud med bön om skydd: de strödde jord över sina huvuden, fäste säcktyg om höfterna, [26]föll ner på fundamentet framför altaret och bad Gud att vara dem nådig och bli *deras fienders fiende och deras motståndares motståndare*, som det heter i lagen. [27]Efter att ha slutat sin bön tog de vapnen och ryckte fram ett gott stycke från staden. När de kom i fiendernas närhet gjorde de halt.

[28]Just när dagen grydde gick båda härarna samtidigt till anfall. Den ena hade sin förtröstan på Herren som garanti för framgång och ärorik seger, medan den andra bara lät sig ledas av sitt raseri i striden. [29]Under den hårda kamp som följde visade sig en syn från himlen för motståndarna. Fem ståtliga män på hästar med guldbroderat remtyg ställde sig i spetsen för judarna. [30]Två av dem tog Mackabaios mellan sig och

skyddade honom med sina vapen, så att han bevarades oskadd, men motståndarna överöste de med pilar och blixtar, som bländade och förvirrade dem, så att de skingrades i full panik. 31120 500 man blev dödade, och dessutom 600 ryttare.

32Timotheos själv flydde till en befäst stad som hette Geser. Den hade en stark garnison under befäl av Chaireas. 33Mackabaios män omringade villigt fästningen och belägrade den i fyra dagar. 34De inneslutna, som litade på att platsen var ointaglig, hädade grovt och utslungade gudlösa skymfer. 35Men när den femte dagen grydde var tjugo unga män på Mackabaios sida så upphetsade av vrede över hädelserna att de gick till anfall mot muren med manligt mod och vilddjurs raseri, och de högg ner var och en som de stötte på. 36Andra utnyttjade den avledande manövern till att klättra upp på samma vis och angripa de inneslutna. De satte eld på tornen, tände bål och brände hädarna levande. Ytterligare en grupp högg sönder portarna och släppte in resten av hären, så att de snabbt kunde besätta staden. 37Timotheos, som hade gömt sig i en brunn, dödade de, likaså hans bror Chaireas och Apollofanes.

38Efter att ha uträttat detta prisade de Herren med hymner och tacksägelser för hans stora välgärningar mot Israel och för segern han skänkt dem.

Segern över Lysias

11 1Lysias, ministern som också var kungens förmyndare och frände, hade blivit mycket uppbragt över det som inträffat. På helt kort tid 2hade han bådat upp omkring 80 000 man, därtill allt sitt kavalleri, och ryckte fram mot judarna. Han avsåg att befolka Jerusalem med greker, 3göra templet skattskyldigt, liksom andra folks kultplatser, och bjuda ut översteprästämbetet för ett år i sänder. 4Åt Guds kraft ägnade han inte en tanke eftersom han förletts till övermod av sitt infanteri, som kunde räknas i tiotusental, sina tusentals ryttare och sina åttio elefanter. 5När han trängt in i Judeen marscherade han mot Bet-Sur, en välbefäst plats som ligger ungefär tre mil från Jerusalem, och utsatte denna stad för häftiga angrepp.

6När Mackabaios och hans män underrättades om att Lysias belägrade deras fästningar vände de sig tillsammans med hela

folket under klagan och gråt till Herren och bad honom sända en god ängel till Israels räddning. 7Mackabaios själv beväpnade sig först av alla, och han uppmanade de andra att med honom trotsa faran för att komma sina bröder till hjälp. Och de bröt villigt upp, alla som en man.

8Medan de ännu var i närheten av Jerusalem uppenbarade sig en ryttare i spetsen för deras tåg; han bar vit dräkt och svingade gyllene vapen. 9Då prisade de alla på en gång den barmhärtige Guden, och de blev så styrkta i sina själar att de var beredda att gå lös på vad som helst, inte bara människor utan de värsta vilddjur och murar av järn. 10Så ryckte de fram i full stridsberedskap med sin himmelske vapenbroder, som Herren i sin barmhärtighet hade sänt dem. 11De störtade sig över fienderna som lejon och fällde 11 000 av dem, därtill 1 600 ryttare, och tvingade alla de övriga att fly. 12De flesta av dessa undkom sårade och utan vapen, och även Lysias själv kunde rädda sig bara genom en neslig flykt.

Vapenstillestånd och förhandlingar

13Men Lysias saknade inte förstånd, och när han för sig själv tänkte igenom det nederlag som han hade råkat ut för insåg han att hebreerna var oövervinneliga, eftersom den väldige Guden kämpade på deras sida. Därför sände han bud till dem 14och lyckades övertala dem till en uppgörelse på rättvisa villkor. Han övertygade dem också om att han kunde tvinga kungen att bli deras vän. 15Mackabaios gick med på allt som Lysias föreslog, med folkets bästa för ögonen, ty alla önskemål om judarna som han själv skriftligen framfört till Lysias hade beviljats av kungen.

16Judarna hade nämligen fått ett brev med följande lydelse från Lysias:

"Lysias hälsar det judiska folket. 17Era representanter Johannes och Absalom har överlämnat nedan återgivna skrivelse och framfört era önskemål i de angelägenheter som där anges. 18Allt som behövde hänskjutas till kungen har jag framlagt för honom. Det som faller inom min kompetens har jag beviljat. 19Om ni står fast vid er lojala hållning gentemot kungamakten skall jag även i fortsättningen söka utverka fördelar för er.

20Beträffande detaljerna har jag beordrat såväl de ovannämnda personerna som mina egna representanter att överlägga med er. 21Med önskan om allt gott.

Skrivet den tjugofjärde dagen i den korinthiske Zeus månad år 148."

22Kungens brev lydde så:

"Kung Antiochos hälsar sin broder Lysias. 23Sedan vår fader upptagits till gudarna har det varit vår önskan att rikets undersåtar skall kunna ostört ägna sig åt sina egna angelägenheter. 24Vi har nu hört att judarna inte är införstådda med vår faders försök att införa grekiska seder utan föredrar sitt eget levnadssätt och begär tillstånd att följa sina seder och lagar. 25Då vi önskar att även detta folk skall få leva under ostörda förhållanden, förordnar vi härmed att templet skall återställas till dem och att de skall få forma sin livsföring enligt sina förfäders skick och bruk. 26Vi förväntar oss alltså att du skickar dem försäkringar om fred och vänskap, för att de med kännedom om vår inställning skall kunna vara väl till mods och med glädje ägna sig åt sina egna angelägenheter."

27Till folket skrev kungen detta brev:

"Kung Antiochos hälsar de äldstes råd och alla övriga judar. 28Om det går er väl motsvarar det vår önskan; själva befinner vi oss också väl. 29Menelaos har underrättat oss om att ni önskar återvända hem och ägna er åt era egna angelägenheter. 30De som sålunda återvänder före den trettionde xanthikos tillförsäkras härmed följande rättighet: 31judarna får fritt följa sina egna dietföreskrifter och lagar, liksom de förut gjort. Ingen av dem skall heller på något sätt få svårigheter på grund av tidigare förseelser. 32Jag har också skickat Menelaos med uppgift att ge er lugnande besked. 33Med önskan om allt gott.

Skrivet den femtonde xanthikos år 148."

34Också romarna skrev till dem; deras brev lydde på följande sätt:

"Quintus Memmius och Titus Manius, romarnas sändebud, hälsar det judiska folket. 35De förmåner som kungens frände Lysias har beviljat er är också vi införstådda med. 36De frågor som han beslutat underställa kungen bör ni diskutera och sedan omedelbart skicka bud till oss, så att vi kan framlägga saken på ett sätt som är till fördel för er. Vi är nämligen på väg

till Antiochia. 37Skicka alltså med det snaraste några personer som kan underrätta oss om vilken hållning ni intar. 38Med välgångsönskan.

Skrivet den femtonde xanthikos år 148."

Massmordet i Joppe och Judas vedergällningsaktion

12 1Sedan dessa överenskommelser hade ingåtts for Lysias tillbaka till kungen, och folket återgick till sitt jordbruk. 2Men några av de lokala befälhavarna lät dem inte njuta av lugnet och ägna sig åt fredliga värv; det var Timotheos och Apollonios, Gennaios son, Hieronymos och Demofon samt Nikanor, chefen för de cypriotiska trupperna.

3I Joppe begick invånarna ett gudlöst illdåd. De inbjöd judarna i staden att med hustrur och barn komma ombord på fartyg som de ställde till förfogande. Detta gjordes utan antydan till fiendskap 4och efter ett samfällt beslut av stadens medborgare. Judarna antog inbjudan utan att ana oråd och i tron att de andra var inställda på att hålla fred. Men efter att ha fört ut dem på öppna havet kastade man dem överbord, inte mindre än 200 personer.

5När Judas fick meddelande om det omänskliga dåd som hade förövats mot hans landsmän kallade han samman sina män, 6åkallade Gud, den rättfärdige domaren, och angrep sina bröders mördare. Han satte eld på hamnen om natten, brände fartygen och högg ner dem som hade sökt tillflykt där. 7Men då själva staden var tillbommad drog han sig sedan tillbaka i avsikt att komma igen och göra slut på hela befolkningen i Joppe.

8Därefter fick han underrättelse om att folket i Jamnia tänkte handla på samma sätt mot de judar som slagit sig ner där. 9Då gjorde han ett nattligt angrepp även på Jamnias invånare och satte eld på hamnen och skeppen, så att eldskenet syntes ända till Jerusalem, fyra och en halv mil därifrån.

Fälttåget i Gilead

10När de hade hunnit knappt två kilometer därifrån under sin marsch mot Timotheos blev Judas anfallen av araber, inte mindre än 5 000 man till fots och 500 ryttare. 11Efter en häftig

strid, som med Guds hjälp blev framgångsrik för Judas män, var nomaderna besegrade och bad Judas om fred. De lovade både att komma med boskap och att hjälpa judarna på andra sätt. 12Judas, som räknade med att de kunde bli till verklig nytta i många sammanhang, gick med på att hålla fred med dem, och efter att ha tagit emot hans försäkran om detta drog de sig tillbaka till sina tält.

13Judas anföll också en stad som var befäst med jordvallar och skyddad av murar runt om och som hade invånare av alla möjliga folkslag. Den hette Kaspin. 14De inneslutna, som litade på sina starka murar och sina livsmedelsförråd, uppträdde mycket utmanande mot Judas män, hånade dem och förde ett hädiskt och gudlöst tal. 15Men Judas män åkallade världens store härskare, som på Josuas tid vräkte omkull Jerikos murar utan hjälp av vare sig murbräckor eller kastmaskiner, och rusade så i vilt raseri till angrepp mot muren. 16De erövrade staden, ty så var Guds vilja, och anställde ett otroligt blodbad, så att den närbelägna sjön, som var 400 meter tvärs över, tycktes fylld med blod som runnit ut i den.

Timotheos besegras

17Därifrån kom de efter en marsch på fjorton mil till de så kallade tobianska judarna i Charax. 18Timotheos stötte de inte på där i trakten, eftersom han hade gett sig i väg med oförrättat ärende, men på en plats hade han lämnat kvar en välskyddad garnison. 19Två av Mackabaios officerare, Dositheos och Sosipatros, gjorde då en räd mot fästningen och dödade dem som Timotheos hade lämnat där, över 10 000 man.

20Mackabaios formerade därefter sin här i kompanier, avdelade officerare att föra befälet över dem och marscherade mot Timotheos, som hade 120 000 man infanteri och 2 500 ryttare till sitt förfogande. 21När Timotheos fick underrättelse om att Judas närmade sig skickade han i förväg bort kvinnor och barn och den övriga trossen till staden Karnion — det är en svårbelägrad och otillgänglig plats eftersom alla tillfartsvägarna är trånga.

22Fienderna greps av skräck så snart Judas kompani visade sig i spetsen för hären, och de skrämdes av att se den allseende

Guden uppenbara sig. De tog till flykten och rusade om varandra, så att många blev skadade av sina egna kamrater och fick djupa sticksår av svärden. 23Judas förföljde dem energiskt och högg ner missdådarna; ungefär 30 000 man blev dödade. 24Timotheos själv föll i händerna på Dositheos och Sosipatros folk, men med listig övertalningskonst bad han dem att släppa honom oskadd, därför att föräldrar eller bröder till många av dem var i hans våld, och det kunde hända att de råkade illa ut. 25Sedan han efter lång övertalning hade fått dem att tro på hans försäkran att dessa personer skulle skickas välbehållna tillbaka, gav de honom fri för att deras bröder skulle bli räddade.

26Judas marscherade sedan mot Karnion och atargatistemplet och dödade där 25 000 människor. 27Efter att ha besegrat och tillintetgjort dem ryckte han också fram mot Efron, en väl befäst stad med en stor befolkning av olika nationaliteter. Starka unga män hade ställts upp framför murarna och försvarade sig hårdnackat; dessutom fanns där stora förråd av krigsmaskiner och kastvapen. 28Men judarna åkallade den härskare som våldsamt bryter fiendens kraft och kunde så bemäktiga sig staden, där de nedgjorde ungefär 25 000 av invånarna.

29Efter uppbrottet därifrån gick de mot Skythopolis, som ligger elva mil från Jerusalem. 30De judar som bodde där intygade emellertid att stadens invånare hade visat dem välvilja och uppträtt vänligt mot dem under olyckans dagar. 31Judas och hans män tackade dem för detta och uppmanade dem att också i framtiden leva i vänskap med det judiska folket. Sedan återvände de till Jerusalem, eftersom veckohögtiden var nära förestående.

Striden mot Gorgias i Idumeen

32Efter pingsten, som högtiden kallas, marscherade de mot Gorgias, befälhavaren i Idumeen. 33Han drog i fält med 3 000 man infanteri och 400 ryttare. 34Vid sammandrabbningen stupade några få av judarna. 35En ryttare vid namn Dositheos, en stark karl som hörde till Bakenors folk, grep tag i Gorgias kappa, höll honom fast och drog honom med sig av alla krafter i avsikt att ta den skurken levande till fånga. Men en av de thra-

kiska ryttarna angrep honom och högg av honom armen, och Gorgias lyckades fly till Marisa.

36Då Esdris män nu var utmattade av den långdragna kampen vände sig Judas till Herren och bad honom uppenbara sig som deras bundsförvant och ledare i striden. 37Han tog upp stridsropet och psalmerna på fädernas språk, högg överraskande in på Gorgias män och drev dem på flykten.

Offret för de dödas synder

38Judas ledde sedan hären till staden Adullam, och eftersom den sjunde dagen gick in renade de sig på sedvanligt sätt och firade sabbaten där. 39Men följande dag, då det hade blivit hög tid att ta hand om de fallnas kroppar, gick Judas män ut för att göra detta och föra dem till vila hos deras släktingar i fädernas gravar.

40Då fann de att varenda en av de döda under sina kläder hade kultföremål som tillhörde avgudarna i Jamnia, sådant som lagen förbjuder judarna att befatta sig med. Alla förstod att detta var anledningen till att de hade stupat, 41och de prisade Herren, den rättfärdige domaren som drar fram det dolda i ljuset, 42och uppsände ödmjuka böner om att den begångna synden skulle utplånas fullständigt. Och den hjältemodige Judas manade folket att hålla sig fria från synd, när de nu med egna ögon hade sett vad de stupades synd hade lett till.

43Genom att ordna en insamling som var och en fick bidra till kunde han skicka ungefär 2 000 silverdrachmer till Jerusalem för att låta frambära ett syndoffer. Han handlade riktigt och klokt, ty han hade uppståndelsen i tankarna; 44om han inte hade väntat sig att de stupade skulle uppstå hade det varit överflödigt och meningslöst att be för döda människor. 45Dessutom tänkte han på att en härlig belöning väntar dem som avlider i tron på Gud. Helig och from var hans omtanke! Därför ordnade han försoningsoffret för de döda, så att de skulle befrias från sin synd.

Menelaos död

13 1År 149 fick Judas män bud om att Antiochos Eupator ryckte fram mot Judeen med starka trupper. 2Han hade med sig sin

förmyndare och minister Lysias, och de åtföljdes av var sin grekisk här om 110 000 man infanteri, 5 300 ryttare, 22 elefanter och 300 lievagnar.

3Menelaos anslöt sig också till dem, och grovt hycklande uppmuntrade han Antiochos, inte för att rädda fosterlandet utan därför att han trodde sig kunna få det högsta ämbetet. 4Men konungarnas konung väckte Antiochos vrede mot missdådaren, och när Lysias klargjorde att det var denne som bar skulden för alla olyckorna befallde kungen att man, som seden är i landet, skulle föra honom till Beroia för att avrättas.

5Där finns nämligen ett 25 meter högt torn, fyllt med aska och försett med en cirkelrund konstruktion, som från alla håll sluttar brant ner mot askan. 6Dit upp för man den som har gjort sig skyldig till helgerån eller förövat någon annan särskilt svår ogärning, och så störtar man ner honom till att omkomma. 7På det sättet fann nu lagöverträdaren Menelaos sin död och fick inte ens komma i jorden. 8Det var fullständigt rättvist, ty han hade syndat så många gånger när det gällde altaret, vars eld och aska var heliga, och därför fick han också dö i aska.

Striden vid Modein

9Men kungen, vars tänkesätt hade blivit fullständigt barbariskt, kom nu för att låta judarna genomgå det allra värsta av vad som hade hänt dem under hans fars tid. 10När Judas fick meddelande om detta uppmanade han folket att dag och natt bönfalla Herren att komma dem till hjälp nu om någonsin, 11då man höll på att ta ifrån dem lagen, fosterlandet och det heliga templet, och att inte låta folket, som så nyss hade fått en kort tids lindring, falla i de hädande hedningarnas våld. 12Alla gjorde gemensamt så: under tre dagar åkallade de utan uppehåll den barmhärtige Herren, gråtande, fastande och utsträckta på marken. Därefter talade Judas uppmuntrande till dem och befallde dem att göra sig marschberedda.

13Vid en enskild överläggning med de äldste kom han till beslutet att de skulle marschera ut och med Guds hjälp nå ett avgörande innan kungens här hann falla in i Judeen och bemäktiga sig staden. 14Han överlät åt världens skapare att fälla

utslaget och manade sitt folk att tappert kämpa till sista andetaget för lagen, templet, staden, fosterlandet och samhällsordningen. Sedan lät han sin här slå läger i närheten av Modein.

15Efter att ha gett sitt folk fältropet "Seger från Gud!" anföll han på natten kungens högkvarter med en utvald styrka av de tappraste unga männen. Han dödade ungefär 2 000 man i lägret och dessutom den förnämsta elefanten med dess förare. 16Till slut fyllde de hela lägret med skräck och förvirring och drog sig tillbaka efter framgångsrik strid 17först när dagen började gry. Detta kunde ske därför att Herren hjälpte och beskyddade honom.

Vapenstillestånd i Jerusalem

18När kungen hade fått detta prov på judarnas oförvägenhet försökte han komma åt de befästa platserna med hjälp av krigslister. 19Han ryckte fram mot Bet-Sur, som var en fast stödjepunkt för judarna, men drevs undan, besegrades och led nederlag. 20Judas skickade in förnödenheter till de inneslutna. 21Rodokos, som hörde till den judiska hären, förrådde hemligheterna för fienden; han blev uppspårad, gripen och inspärrad. 22Kungen förhandlade på nytt med folket i Bet-Sur, gav och fick försäkringar om fred, avtågade, 23anföll Judas män och blev besegrad. Han fick meddelande om att Filippos, som lämnats kvar att sköta regeringsärendena i Antiochia, hade blivit alldeles galen. Han blev förskräckt, kallade till sig judarna, gav efter för dem och bekräftade med ed ett fördrag på helt rättvisa villkor. Efter uppgörelsen frambar han ett offer, hedrade templet och visade frikostighet mot den heliga platsen.

24Han tog vänligt avsked av Mackabaios, lämnade kvar Hegemonides som befälhavare i distriktet mellan Ptolemais och Gerra 25och begav sig till Ptolemais. Invånarna där visade missnöje med fördraget — de var nämligen oerhört upprörda och ville få bestämmelserna upphävda. 26Lysias gick upp på tribunen och försvarade saken så gott han kunde, övertalade dem, blidkade dem och stämde dem till välvilja. Sedan återvände han till Antiochia.

Så gick det till med kungens framryckning och återtåg.

Demetrios I och Alkimos

14 [1]Tre år senare fick Judas män bud om att Demetrios, Seleukos son, hade seglat in i Tripolis hamn med en flotta och en stark här [2]och gjort sig till herre över landet efter att ha undanröjt Antiochos och hans förmyndare Lysias.

[3]En man vid namn Alkimos, som förut hade varit överstepräst men av eget val hade besudlat sig under oenighetens tid, insåg nu att han saknade varje möjlighet att rädda sin ställning eller vidare få tillträde till det heliga altaret. [4]Han infann sig år 151 hos kung Demetrios medförande en guldkrans och ett palmblad som gåva till honom, och dessutom några av de sedvanliga olivkvistarna från templet. Den dagen förhöll han sig overksam. [5]Men han fick ett tillfälle som gynnade hans vanvettiga syften när Demetrios kallade honom till ett rådssammanträde och frågade honom hur stämningen var bland judarna och vad de hade för planer. Då svarade han:

[6]"De judar som kallas hasiderna och som leds av Judas Mackabaios för ett ständigt krig. De ställer till med oroligheter och tillåter inte att det blir stabila förhållanden i riket. [7]Därför har jag nu kommit hit, och fast jag har berövats den värdighet som jag har ärftlig rätt till — jag syftar på översteprästämbetet — [8]drivs jag först och främst av uppriktig omtanke om kungens intressen, men i andra hand också av hänsyn till mina landsmän, ty hela vårt folk får lida avsevärt för dessa människors dårskap. [9]Jag ber nu dig, min konung, att skaffa dig kännedom om alla detaljer i denna sak och sedan vidta åtgärder för vårt land och vårt hårt ansatta folk med den nådiga välvilja som du hyser för alla människor. [10]Ty så länge Judas är i livet kan det omöjligt bli fredliga förhållanden."

[11]När Alkimos hade uttalat sig på det sättet var det så mycket lättare för de övriga av kungens vänner, som var fientligt inställda till Judas, att hetsa upp Demetrios. [12]Denne valde genast ut Nikanor, som hade varit chef för elefantkåren men nu utnämndes till befälhavare i Judeen, och skickade i väg honom [13]med skriftliga order att röja Judas själv ur vägen och skingra hans folk samt att ge Alkimos ämbetet som överstepräst vid det höga templet.

14De hedningar i Judeen som befann sig på flykt för Judas
anslöt sig till Nikanor i stora skaror, eftersom de trodde att ju-
darnas motgångar och olyckor skulle innebära framgångar för
dem själva.

Förhandlingar med Nikanor

15När Judas folk fick höra att Nikanor ryckte fram och att hed-
ningarna gick till anfall strödde de jord över sig och åkallade
honom som har samlat sitt folk för att det skall bestå i evighet
och som alltid uppenbarar sig för att värna sin egendom. 16På
sin anförares order marscherade de genast därifrån, och de
nådde kontakt med fienden vid byn Dessau.

17Men Judas bror Simon hade redan varit i strid med Nika-
nor, och eftersom motståndarna uppenbarat sig oväntat hade
han lidit en tillfällig motgång. 18Trots detta drog sig Nikanor
för att låta det gå till en blodig uppgörelse, ty han hörde talas
om vilket hjältemod som fanns hos Judas män och hur tappert
de kämpade för sitt fosterland. 19Därför skickade han Poseido-
nios, Theodotos och Mattathias för att träffa en fredsöveren-
skommelse.

20Frågan övervägdes noga; anföraren dryftade den med
trupperna, och då det visade sig råda allmän enighet god-
kände de fördraget. 21Man kom överens om en dag då ledarna
skulle mötas för enskild överläggning. En vagn körde fram
från vardera sidan, stolar ställdes ut 22och Judas posterade be-
väpnade män på lämpliga platser, där de skulle stå beredda
om fienderna plötsligt försökte begå något illdåd. Och över-
läggningen genomfördes i vederbörlig ordning.

23Sedan vistades Nikanor i Jerusalem utan att företa sig nå-
got olämpligt; tvärtom skickade han bort de skaror av folk som
hade samlats hos honom. 24Han hade hela tiden Judas i sin
närhet och höll mycket av honom. 25Han uppmanade honom
att gifta sig och skaffa sig barn. Judas gifte sig, slog sig till ro
och njöt av livet.

Nikanor bryter med Judas

26Men Alkimos, som lade märke till vänskapen mellan de båda
männen, tog med sig handlingarna rörande det ingångna för-

draget till Demetrios och gjorde gällande att Nikanor varit illojal mot kungamakten: han hade nämligen utsett Judas, som stämplade mot riket, till att få en plats bland kungens vänner.

27Kungen blev rasande och lät sig hetsas av den ondskefulle mannens förtal, så att han skrev ett brev till Nikanor där han uttryckte sitt missnöje med fördraget och befallde honom att snarast skicka Mackabaios som fånge till Antiochia. 28Nikanor blev bestört när han nåddes av detta budskap och illa till mods över att behöva svika avtalet utan att den andre hade gjort något orätt. 29Men eftersom det var omöjligt att handla mot kungens vilja avvaktade han ett lämpligt tillfälle att utföra befallningen med list.

30Mackabaios märkte emellertid att Nikanor bemötte honom kyligare och var ohövligare mot honom än han vant sig vid, och han förstod att det kyliga bemötandet ingalunda bådade gott. Han samlade därför ett betydande antal av sina män och höll sig undan för Nikanor.

31När denne fick klart för sig att han hade blivit ordentligt överlistad av Judas gick han till det höga och heliga templet, där prästerna höll på att frambära de offer som hör till gudstjänsten, och befallde dem att utlämna mannen. 32Men de svor på att de inte visste var den efterspanade fanns. 33Då sträckte Nikanor ut sin högra hand mot templet, svor en ed och sade: "Om ni inte utlämnar Judas åt mig som fånge skall jag jämna denna Guds helgedom med marken, riva ner altaret och uppföra ett praktfullt tempel åt Dionysos på platsen." 34Med de orden gick han sin väg. Men prästerna sträckte sina händer mot himlen och åkallade honom som alltid strider för vårt folk. De sade: 35"Herre, fastän du inte behöver någonting har du själv bestämt att ett tempel för din närvaro skall finnas bland oss. 36Du helige herre över allt heligt, bevara nu detta hus, som så nyss har blivit renat, så att det förblir obesudlat för evigt!"

Rasis död

37En man vid namn Rasis, som tillhörde de äldste i Jerusalem, blev angiven för Nikanor. Han var sina landsmäns vän och hade mycket gott rykte; hans godhet hade gett honom ärenamnet "judarnas far". 38Tidigare, under oenighetens tid, hade han

fällt utslag i frågor om judendomen och oavlåtligt satsat kropp och själ för dess sak. 39Då nu Nikanor ville ge ett otvetydigt prov på sin fiendskap mot judarna skickade han mer än 500 soldater för att gripa honom, 40ty han trodde att han skulle skada dem genom att gripa denne man.

41Snart var trupperna nära att erövra tornet: de försökte spränga gårdsporten och ropade på eld för att antända dörrarna. Då Rasis nu var helt omringad riktade han svärdet mot sig själv, 42ty han ville hellre dö en tapper död än falla i missdådarnas händer och bli förödmjukad på ett sätt som inte anstod hans tapperhet. 43Men i stridens brådska träffade stöten inte rätt, och då soldaterna redan trängde in genom dörrarna sprang han utan fruktan upp på muren och kastade sig hjältemodigt ner mitt bland soldaterna. 44De vek hastigt undan, så att det bildades ett tomrum, och han föll mitt på den tomma platsen. 45Men han reste sig i våldsam upphetsning, ännu vid liv fast blodet rann i strömmar och han var svårt sårad, rusade genom soldathopen och ställde sig på en brant klippa. 46Redan fullständigt förblödd drog han ut sina inälvor, grep dem med båda händerna och slungade dem mot soldaterna. Han åkallade den Härskare som råder över liv och ande och bad att en gång få tillbaka det han nu miste, och på det sättet skildes han från livet.

Nikanors övermod

15 1Nikanor fick rapport om att Judas män höll till i Samarien, och han bestämde sig för att anfalla dem på vilodagen, då det kunde ske helt riskfritt. 2Men de judar som hade tvingats att följa med honom sade: "Döda dem för all del inte på detta råa och barbariska sätt, utan visa vördnad för den dag som har ärats och helgats mer än de andra av den allseende Guden!" 3Ärkeskurken frågade då: "Finns han i himlen, härskaren som har förordnat att man skall fira sabbatsdagen?" — 4"Ja", förklarade de, "den levande Herren själv som härskar i himlen har befallt att den sjunde dagen skall hållas helig." 5Då sade han: "Men jag är härskare på jorden, och jag ger order om att vapnen skall brukas och kungens uppdrag utföras."

Att genomföra sin ondskefulla föresats var han emellertid inte i stånd till.

Judas uppmuntrar till strid

6I sitt skrävlande övermod var Nikanor fast besluten att resa
ett monument åt sig själv som segrare över hela Judas här.
7Men Mackabaios vacklade inte ett ögonblick i sin tillförsikt
utan var full av hopp om att Herren skulle ta sig an hans sak.
8Han uppmanade sitt folk att inte tappa modet inför hedning-
arnas framryckning utan tänka på hur de hade fått hjälp från
himlen förr och se fram mot den seger som allhärskaren också
nu skulle skänka dem. 9Han uppmuntrade dem med ord ur la-
gen och profeterna, påminde dem om de strider som de redan
hade utkämpat och ökade på så sätt deras stridslust.

10Sedan han hade väckt deras mod gav han sina order och
skildrade samtidigt för dem hedningarnas trolöshet och deras
brott mot givna eder. 11Han rustade var och en av dem, inte
bara med skyddande sköldar och lansar, utan framför allt ge-
nom att uppmuntra dem med välvalda ord. Slutligen lät han
dem höra en dröm som förtjänade tilltro, och därmed gjorde
han dem alla överdådigt glada till mods.

12Detta var innehållet i Judas drömsyn: den förre överste-
prästen Onias, en god och fin man, försynt i sitt uppträdande
och vänlig i sitt sätt, som kunde lägga sina ord väl och som
ända från barndomen hade vinnlagt sig om ett i alla avseenden
rättskaffens liv — han stod med utsträckta händer och bad för
hela det judiska samhället. 13Därpå visade sig en märklig man
med vitt hår och ädelt utseende, präglad av en underlig, över-
väldigande auktoritet. 14Och Onias sade: "Denne man, som är
sina bröders vän och flitigt ber för folket och den heliga staden,
är Jeremia, Guds profet." 15Då räckte Jeremia fram högra han-
den för att ge Judas ett svärd av guld och överlämnade det
med följande ord: 16"Ta emot detta heliga svärd! Det är en
Guds gåva, och med det skall du krossa dina motståndare."

Nikanor besegras

17Uppmuntrade av Judas välfunna ord, som hade förmågan att
sporra till tapperhet och göra ynglingar till män, beslöt de att

inte slå läger utan gå till anfall med friskt mod och nå ett avgörande genom att djärvt hugga in på fienden. De tänkte på att staden, religionen och templet svävade i fara, 18ty ängslan för hustrur och barn, för bröder och släktingar kom i andra hand för dem, och deras oro gällde först och främst det helgade templet.

19Också de som hade lämnats kvar i staden kände stor ångest och var fulla av oro för anfallet ute på öppna fältet.

20Alla väntade nu på det förestående avgörandet; fienden hade redan koncentrerat sina styrkor och ställt upp hären i slagordning, elefanterna hade förts till en lämplig position och kavalleriet ordnats på flyglarna. 21När Mackabaios såg truppmassorna som marscherat upp, såg deras uppbåd av alla slags vapen och elefanternas raseri, lyfte han sina händer mot himlen och åkallade Herren, som kan göra under. Han visste ju att det inte beror på vapen, utan att Herren förlänar segern åt den som enligt hans domslut förtjänar den. 22Och han bad med följande ord: "Du vår härskare, när Hiskia var kung i Juda rike sände du ut din ängel, och han dödade nära 185 000 man i Sanheribs läger. 23Du som råder i himlen, sänd också nu en god ängel att gå före oss och sprida skräck och fasa! 24Låt din starka arm slå ner dem som under hädelser närmar sig ditt heliga folk!" Så löd bönen.

25Nikanors folk ryckte fram under trumpetstötar och stridsrop, 26men Judas män tog upp striden med fienderna under åkallan och böner. 27De kämpade med sina händer men åkallade Gud i sina hjärtan och fällde inte mindre än 35 000 man, jublande glada över att Gud hade uppenbarat sig för dem.

Triumfen firas

28När de i hög stämning lämnade slagfältet efter slutfört värv fick de se Nikanor ligga stupad i sin rustning. 29Då blev det rop och uppståndelse, och de prisade Härskaren på fädernas språk. 30Den man som på allt sätt, med kropp och själ, hade kämpat i främsta ledet för sina landsmän, och som hade bevarat ungdomstidens tillgivenhet för stamfränderna, gav order om att Nikanors huvud skulle huggas av, liksom hans hand och arm, och föras till Jerusalem.

31När Judas kom dit kallade han samman sina stamfränder
och lät prästerna ställa sig framför altaret. Sedan skickade han
efter folket på borgen 32och visade upp den eländige Nikanors
huvud, och likaså hädarens hand, som han hade sträckt ut mot
allhärskarens heliga boning när han uttalade sina skrävlande
ord. 33Han lät skära ut den gudlöse Nikanors tunga och förkla-
rade att han skulle ge den bit för bit åt fåglarna, medan tecknet
på att hans vanvett hade fått sitt straff skulle hängas upp mitt
emot templet. 34Och alla prisade Herren som hade uppenbarat
sig; de ropade mot himlen: "Välsignad är han som har bevarat
sin heliga plats obefläckad!" 35Därefter lät Judas fästa upp Ni-
kanors huvud på borgen, ett tydligt bevis på Herrens hjälp,
som alla kunde se.

36Efter en allmän omröstning förordnade de samfällt att
denna dag aldrig skulle få gå obemärkt förbi: den trettonde da-
gen i den tolfte månaden, som heter adar på arameiska, dagen
före Mordokajs dag, skulle firas som märkesdag.

Författarens avslutning

37Så gick det med Nikanor. Då staden alltsedan den tiden har
varit i hebreernas hand avslutar jag min framställning här.
38Är den välskriven och skickligt disponerad, är detta vad jag
önskade; är den däremot slätstruken och medelmåttig, var det
allt jag kunde åstadkomma. 39Oblandat vin är skadligt att
dricka, och likaså vatten; men liksom vin blandat med vatten
rentav blir en välsmakande dryck, så beror det också på fram-
ställningskonsten om de som får skriften i sin hand skall läsa
den med välbehag. Och därmed slutar jag.

Salomos vishet

Rättfärdigheten ger liv

1 [1]Älska rättfärdigheten, ni som härskar över jorden.
Tänk på Herren med svekfritt sinne,
och sök honom med uppriktigt hjärta.
[2]Ty de som inte utmanar honom finner honom,
han visar sig för dem som inte misstror honom.
[3]Svekfull beräkning leder bort från Gud,
och hans makt avslöjar de dårar som sätter den på prov.
[4]Till en ränksmidares själ kommer inte visheten,
den vill inte bo i en kropp som har sålt sig åt synden.
[5]Nej, fostrans heliga ande skyr svek
och flyr de oförnuftigas beräkning,
den visar vad den är när orätt kommer nära.
[6]Ty visheten är en ande som älskar människan,
den överser inte med vad hädaren säger.
Gud är vittne till vad som rör sig inom honom,
bevakar omutligt hans tankar
och hör alla hans ord.
[7]Ja, Herrens ande uppfyller världen,
den håller samman allt och uppfattar varje ljud.
[8]Därför kan ingen som talar orättfärdigt gömma sig,
han undkommer inte den rannsakande rättvisan.
[9]Den gudlöses planer kommer att granskas,
och hans ord skall nå fram till Herren,
så att hans brott blir avslöjade.
[10]Ty med helig lidelse lyssnar Herren till allt,
inget mumlande knot undgår hans öra.

[11]Akta er alltså för detta farliga knot,
och sluta med lömska smädelser.
Det som sägs i lönndom går inte spårlöst förbi,
när munnen ljuger dör själen.

12Locka inte fram döden med ert förvillade liv,
och dra inte fördärv över er med era handlingar.
13Det är inte Gud som har gjort döden,
han gläder sig inte åt att liv släcks.
14Nej, till att leva skapade han allt,
och i allt som blir till i världen bor hälsa.
Där finns inget gift som dräper,
och döden har inte sin kungaborg på jorden.
15Rättfärdigheten är odödlig.

16Men de gudlösa kallar till sig döden
med ord och gärningar.
De trånar efter honom som om han vore deras vän.
De sluter förbund med honom,
ty de har förtjänat att bli hans egendom.

De gudlösas tal

2 1Med sitt förvända sätt att tänka säger de:
"Kort och bedrövligt är vårt liv;
när slutet kommer finns ingen bot,
vi vet ingen som har återvänt från dödsriket.
2Vi har kommit till av en slump,
och efteråt är det som om vi aldrig funnits.
Vår andedräkt är flyktig som rök,
och vår tankeförmåga en gnista, tänd vid hjärtats slag.
3När den släcks blir kroppen aska,
och anden förflyktigas som den tunnaste luft.
4Vårt namn glöms bort med tiden,
och ingen minns vad vi uträttat.
Vårt liv försvinner spårlöst som ett moln;
det löses upp som dimman
när den drivs bort av solens strålar
och förföljs av dess hetta.
5Vår livstid drar förbi som en skugga,
och vårt slut är oåterkalleligt:
sigillet sätts på plats och ingen återvänder.
6Kom, låt oss njuta av det goda som bjuds
och utnyttja världen med ungdomlig iver.

7Dyra viner och parfymer skall vi ha i överflöd.
Vårens blomning får inte gå oss förbi,
8bind kransar av rosenknopparna innan de vissnar.
9Ingen äng skall förbli orörd av vårt överdåd,
överallt skall vi lämna spår av festglädjen.
Detta är vad vi har, vår rättmätiga lott.
10Den fattige rättfärdige skall vi trampa på.
Inte tar vi hänsyn till änkan,
inte bryr vi oss om den gamles grånade hår.
11För oss skall styrkan vara lag och rätt —
svagheten visar själv att den är värdelös.
12Vi skall lägga försåt för den rättfärdige,
ty han står i vägen för oss:
han motarbetar våra planer,
han skymfar oss som lagbrytare
och smädar oss för brott mot skick och sed.
13Han ger sig ut för att ha kunskap om Gud,
Herrens tjänare kallar han sig.
14Han står där som en anklagelse mot vårt tänkesätt —
redan att se honom är obehagligt.
15Hans liv är inte som andras,
hans vägar leder åt annat håll.
16Oss betraktar han som falska mynt,
och det liv vi lever skyr han som orenhet.
De rättfärdigas slut kallar han salighet,
och han skryter med att Gud är hans far.
17Nu vill vi undersöka om hans ord är sanna
och se hur det blir vid hans död.
18Är den rättfärdige Guds son
skall ju Gud ta sig an honom
och rädda honom från hans fiender.
19Vi skall pröva honom med misshandel och plågor,
så att vi får veta hur fridsam han är
och får se hur det är med hans tålamod.
20Vi skall döma honom till en neslig död;
han skall ju få beskydd, efter vad han säger."
21Så tänker de, men de bedrar sig,
ty deras ondska förblindar dem.

22De förstår inte Guds hemligheter,
de hoppas inte på lön för fromheten
och tror inte på belöning åt fläckfria själar.
23Gud skapade människan till odödlighet
och gjorde henne till en bild av sitt eget väsen,
24men genom djävulens avund kom döden in i världen,
och de som är hans egendom får erfara den.

De rättfärdigas hopp

3 1Men de rättfärdigas själar är i Guds hand,
och ingen plåga skall nå dem.
2I dåraktiga människors ögon är de döda;
deras bortgång kallas olycka
3och deras hädanfärd förintelse,
men de är i frid.
4Även om de har straffats, så som människor ser det,
har de rikt hopp om odödlighet.
5Efter att ha tuktats något litet skall de få möta
stor godhet,
ty Gud satte dem på prov
och fann att de var honom värdiga.
6Som guld i smältugnen prövade han dem,
han tog emot dem som en brännoffergåva.
7I den stund han kommer till dem skall de flamma upp
och flyga fram som gnistor i halm.
8De skall döma folken och härska över hedningarna,
och Herren skall vara deras konung i evighet.
9De som förlitar sig på honom skall förstå sanningen,
och de trogna skall förbli hos honom i kärlek.
Ty hans heliga får nåd och barmhärtighet,
och han skall komma till sina utvalda.

De gudlösas straff

10Men de gudlösa skall straffas för sina villfarelser,
dessa som föraktade den rättfärdige och avföll
från Herren.

11Olyckliga de som ringaktar vishet och fostran:
deras hopp är fåfängt, deras möda gagnlös,
vad de gör är till ingen nytta.
12De får hustrur utan vett och ondskefulla barn.
Förbannelse vilar över deras avkomma.

13Salig den ofruktsamma som är obefläckad
och aldrig har haft syndigt umgänge:
när Gud kommer till själarna får hon sin lön.
14Salig den snöpte som inte har brutit mot lagen
eller burit på onda tankar mot Herren:
hans trohet skall lönas med en dyrbar gåva,
i Herrens tempel skall han få en bättre lott.
15Ja, dygdens mödor bär ärorik frukt,
och vishetens planta är fast rotad.
16Men äktenskapsbrytares barn skall inte nå mognad,
de som föds ur förbjudet umgänge skall utplånas.
17Och även om de lever länge räknas de för intet,
och till sist får de en ärelös ålderdom.
18Dör de i förtid har de inget hopp
och ingen tröst på avgörandets dag;
19ont blir slutet för ett orättfärdigt släkte.

4 1Det är bättre att vara barnlös och rättrådig;
minnet av den rättrådige är odödligt,
både Gud och människor känner honom.
2När han lever här är han allas föredöme,
och när han går bort sörjs han av alla.
I evigheten bär han stolt sin segerkrans:
han har vunnit en tävling om ädla priser.
3Men de gudlösa får ingen nytta av sina många barn.
Plantor av oäkta skott rotar sig inte djupt
och skaffar sig inget säkert fäste.
4Om de också skjuter i höjden en tid och får grenar,
står de ostadigt; de skakas av stormen
och rycks upp med roten av vindarnas kraft.
5Alla de späda kvistarna bryts av,
och frukten blir värdelös, omöjlig att äta
och oduglig till allt.

6Barn som blivit till i en syndig förening
vittnar vid rannsakningen om föräldrarnas ondska.

Den rättfärdiges död

7Men den rättfärdige skall få vila,
om han också dör i förtid.
8Vördnadsvärd ålder beror inte av livets längd,
det är inte årens antal som räknas.
9Det är klokheten som är en människas vita hår
och ett oförvitligt liv som är hög ålder.
10Den rättfärdige behagade Gud,
därför älskade Gud honom
och hämtade honom, där han levde bland syndarna.
11Han rycktes bort
för att inte ondskan skulle förvilla hans förstånd
eller falskheten snärja hans själ,
12ty uselheten söker illvilligt fläcka ner det sköna,
och begärets konster fördärvar ett oskuldsfullt sinne.
13När han dog hade han på kort tid levat länge.
14Hans själ behagade Herren,
därför fick den undkomma ondskan så snart.
Men människorna som såg det utan att förstå
och inte besinnade detta
15att hans utvalda får nåd och barmhärtighet
och att han kommer till sina heliga —
16dessa gudlösa som lever
skall få sin dom av den rättfärdige som dött,
den tidigt bortgångne skall döma
den som grånat i orättfärdighet.

17De skall se den vises död
utan att förstå vad Herren beslutat om honom
eller varför han tog honom i sitt beskydd.
18De skall se det med förakt,
men Herren skall skratta åt dem.
19Efteråt skall de bli eländiga kadaver,
till spott och spe bland de döda i evighet.

Ty han skall slå dem till marken och förstumma dem,
han skall rycka undan fotfästet för dem
och tillintetgöra dem helt.
I kval skall de leva,
och minnet av dem skall utplånas.
20Darrande skall de komma
när deras synder räknas samman,
och deras lagbrott skall anklaga och överbevisa dem.

De gudlösas ånger

5 1Då skall den rättfärdige stå där oförskräckt
inför dem som plågade honom
och föraktade hans mödor.
2När de ser honom
skall de gripas av fruktansvärd skräck
och häpna över hans ofattbara räddning.
3Ångerfulla skall de säga till sig själva,
suckande i sin själs betryck:
4"Den mannen var det som vi brukade håna,
smäda och göra narr av, vi dårar!
Vi tyckte att hans liv var en galenskap
och hans slut en nesa.
5Hur kommer det sig att han räknas till Guds söner
och har fått sin plats bland de heliga?
6Vi gick alltså vilse från sanningens väg,
rättfärdighetens ljus har inte lyst för oss,
solen gick aldrig upp för oss.
7Vi snärjde in oss i laglöshetens och fördärvets tistlar,
vi strövade genom stiglösa ödemarker,
men Herrens väg lärde vi inte känna.
8Vad har vi haft för nytta av vårt övermod?
Vilken hjälp har vi fått av rikedom och prål?
9Alltsammans har försvunnit som en skugga,
som när en budbärare skyndar förbi,
10som när ett skepp plöjer det svallande havet:
dess färd lämnar inget spår,
dess köl ingen väg genom vågorna.

11Eller som när en fågel flyger genom luften:
man finner ingenting som vittnar om dess flykt.
Genom den lätta luften röjs en väg
när den piskas av vingslagen
och klyvs av de susande vingarnas kraft,
men efteråt finns inget spår att se av färden.
12Eller som när en pil skjuts mot målet:
luften delas men flyter genast samman,
så att ingen vet vilken bana den följde.
13På samma sätt har vi blivit till och försvunnit.
Vi kan inte visa något tecken på att vi dög något till,
utan vi förtärdes i vår ondska."

14Ja, den gudlöses hopp liknar fjun som flyger bort
i blåsten,
eller lätta agnar som stormen driver framför sig.
Det skingras som rök för vinden,
försvinner som minnet av gästen som stannade
bara en dag.
15Men de rättfärdiga lever för evigt.
Hos Herren har de sin lön
och den Högste sörjer för dem.
16Därför skall de ur Herrens hand ta emot
den strålande kungakronan och det sköna diademet.
Sin högra hand skall han hålla över dem,
och med sin arm skall han ge dem skydd.
17Han skall rusta sig med helig iver
och väpna skapelsen till värn mot fienderna.
18Han skall klä sig i rättfärdighetens harnesk
och sätta den opartiska domens hjälm på sitt huvud.
19Oövervinnelig helighet skall han bära som sköld,
20skoningslös vrede skall han slipa till svärd,
och hela världen skall följa honom
i strid mot de vanvettiga.
21Blixtar skall fara ut som välriktade pilar
och slungas mot sitt mål från skyarna
som från en hårdspänd båge.
22Vredens hagel skall vina från stenslungan.

Havets vatten skall stiga i raseri mot de onda
och floderna obarmhärtigt dränka dem.
23Kraftens ande skall strida mot dem
och sopa bort dem som en stormvind.
Så skall laglösheten lägga jorden öde,
och illgärningarna skall störta härskarnas troner.

De mäktigas ansvar

6 1Lyssna därför, konungar, och kom till insikt!
Lär av mig, ni som härskar över jordens alla länder!
2Hör noga på, ni som regerar över människorna,
ni som yvs över era många undersåtar.
3Det är Herren som har gett er väldet,
er makt kommer från den Högste;
han skall pröva era gärningar och granska era beslut.
4Ni är tjänare i hans rike men har inte regerat rättrådigt,
inte följt lagen och inte levt efter Guds vilja.
5Plötsligt skall han stå där och fylla er med fasa;
domen blir hård över höga herrar.
6För den ringe finns förlåtelse och nåd,
men de mäktiga möter makt när de rannsakas.
7Han som är allas härskare tar inte hänsyn till person
och viker inte för världslig storhet.
Hög och låg har han själv skapat,
och han sörjer för alla på samma sätt,
8men en sträng granskning väntar denna världens stora.
9Till er talar jag alltså, envåldshärskare,
för att ni skall lära er vishet och undgå felsteg.
10De som hållit den heliga lagen i helgd
skall räknas som heliga.
De som lärt sig den blir försvarade vid domen.
11Längta därför efter mina ord
och ta begärligt emot dem; de ger er god fostran.

Att söka visheten

12Strålande och oförgänglig är visheten.
Hon är lätt att se för dem som älskar henne,
man finner henne om man bara vill söka.

13Längtar man efter henne ger hon sig först till känna.
14Den som söker henne om morgonen får kort väg,
ty han finner henne sittande vid husets port.
15Att ha henne i tankarna är den högsta klokhet,
och den som ligger vaken för hennes skull
är snart utan bekymmer.
16Hon går själv omkring och söker upp
dem som är henne värdiga.
Vänligt visar hon sig för dem var de än går,
hon möter dem närhelst de tänker på henne.
17Visheten börjar när man uppriktigt längtar efter fostran.
18Att söka fostran är att älska henne,
att älska henne är att följa hennes lagar,
att hålla lagen är att försäkra sig om odödlighet,
19och odödligheten ställer människan nära Gud.
20Så leder längtan efter vishet till kunglig rang.
21Om ni gläder er åt troner och spiror, ni folkens härskare,
så håll visheten i ära; då får ni vara kungar i evighet.

22Vad visheten är och hur hon blev till
skall jag låta er veta.
Jag skall inte dölja några hemligheter för er
utan följa hennes spår från allra första början.
Jag skall öppet lägga fram kunskapen om henne
och aldrig vika av från sanningens väg.
23Med den tärande missunnsamheten
skall jag inte slå följe —
den har ingenting gemensamt med visheten.
24Nej, att många blir visa är världens räddning,
och en klok konung är folkets väl.
25Låt därför mina ord fostra er; det blir er till nytta.

Salomo finner visheten

7 1Också jag är dödlig, en människa som alla andra,
en ättling till den förste, han som formades av jord.
Min kropp tog form i en moders liv
2under tio månaders tid; jag bildades i hennes blod
genom en mans säd under nattlig kärleksnjutning.

3Och när jag föddes drog jag in samma luft som andra
och lades på samma jord som bär oss alla,
under samma gråt som är varje människas första ljud.
4Jag måste lindas och skötas med omsorg,
5ty inte ens en konung börjar sin tillvaro på annat sätt:
6för alla finns en enda väg in i livet, och en enda väg ut.
7Därför bad jag till Gud, och han gav mig klokhet.
Jag åkallade honom, och vishetens ande kom till mig.
8Jag valde visheten framför spiror och troner
och höll rikedom för intet i jämförelse med henne.
9Inte ens den dyrbaraste ädelsten satte jag lika högt,
ty bredvid henne blir allt guld till värdelös sand
och silver räknas som smuts på marken.
10Jag älskade henne mer än hälsa och skönhet
och ville hellre äga henne än dagens ljus,
ty skenet från henne slocknar aldrig.
11Men med henne kom också allt annat gott till mig;
det låg omätlig rikedom i hennes händer.
12Jag gladdes åt alla dessa ting,
ty visheten härskar över dem,
men jag visste ännu inte att hon också är deras moder.
13Det jag lärde mig utan baktankar
lär jag ut utan missunnsamhet.
Jag behåller inte hennes rikedom för mig själv,
14ty den är en outtömlig skattkammare för människorna.
De som utnyttjar den vinner Guds vänskap,
fostrans gåvor öppnar vägen till honom.

Vishetens gåvor och egenskaper

15Må nu Gud hjälpa mig att klä min insikt i ord
och göra mina tankar värdiga hans gåvor.
Ty han är vägvisaren till visheten,
och det är han som leder de visa rätt.
16Av honom beror både vi själva och våra ord,
all tankeförmåga och all yrkesskicklighet.

17Det är han som har gett mig osviklig kunskap
om tingen:
jag känner världens byggnad och elementens
verkningar,
18tidsåldrarnas början och slut och förlopp,
solhöjdens växlingar och årstidernas skiften,
19årens kretslopp och himlakropparnas ställningar,
20djurens levnadssätt och vilddjurens lynnen,
andarnas våldsamma krafter och människornas tankar,
växternas arter och rötternas hemliga krafter —
21allt lärde jag känna, det dolda och det synliga,
22ty jag fick undervisning av visheten,
hon som med sin konst har format allt.

I visheten bor en ande som är förnuftig och helig,
ensam i sitt slag, mångfaldig till formen,
tunn, lättrörlig, klarsynt, ogrumlad,
tydlig, okränkbar, vän till det goda, skarpsinnig,
23oemotståndlig, välgörande, människovänlig,
fast, orubblig, bekymmersfri,
allsmäktig och med uppsikt över allt;
den genomströmmar alla andar
som är förnuftiga, rena och av den tunnaste materia.
24Ingenting är så rörligt som vishetens rörelse.
I sin renhet tränger hon in i allt, i alla dess delar.
25Hon är ett utflöde från Guds makt,
hon strömmar kristallklar fram
ur allhärskarens härlighet.
Därför kan ingenting orent komma henne nära.
26Hon är ett återsken av det eviga ljuset,
en klar spegling av Guds verksamhet
och en avbild av hans godhet.
27Hon är en men förmår allt,
hon förblir vad hon är men gör allting nytt.
I släkte efter släkte finner hon rum i heliga själar
och frambringar profeter och vänner till Gud,
28ty Gud älskar bara den som lever med visheten.
29Hon är härligare än solen
och förmer än alla stjärnbilder.

Hennes strålkraft visar sig överträffa ljusets,
30ty ljuset avlöses av natten,
men visheten kan inget ont få makt över.
8 1Hon sträcker sig med kraft från öster till väster,
och hon styr skickligt allt.

Salomos kärlek till visheten

2Hon blev mig kär; jag valde henne i min ungdom
och strävade efter att göra henne till min brud.
Jag greps av åtrå efter hennes skönhet.
3Hon lyser med sitt höga ursprung, ty hon lever hos Gud,
och världsalltets härskare älskar henne.
4Hon är ju invigd i Guds kunskap
och tar del i hans verk.
5Om rikedom är något att sträva efter i livet,
vad är då värdefullare än visheten som frambringar allt?
6Om klokhet kan uträtta något,
vem i världen är då en större konstnär än hon?
7Och om någon älskar rättfärdigheten,
så är det genom hennes mödor som dygderna kommer:
hon lär ut måttfullhet och klokhet,
rättrådighet och mod —
det bästa en människa kan äga i livet.
8Och skulle någon därtill längta efter lärdom,
så känner hon det förflutna och kan förutse framtiden.
Hon förstår sig på tänkespråk och kan lösa gåtor,
tecken och under känner hon till på förhand,
och hon vet hur tider och skeden skall sluta.

9Henne föresatte jag mig alltså att föra hem och leva med,
ty detta visste jag:
Med sina råd skall hon ge mig framgång,
hon skall uppmuntra mig i bekymmer och sorg.
10Tack vare henne får jag ära bland människorna,
redan som ung blir jag hedrad i de gamlas krets.
11Jag kommer att visa skarpsinne som domare
och bli beundrad av de mäktiga.

12De skall vänta när jag är tyst
och lyssna när jag yttrar mig,
och om jag talar länge skall de tiga vördnadsfullt.
13Tack vare henne får jag odödlighet,
jag lämnar ett outplånligt minne åt kommande släkten.
14Jag skall styra hedningarna,
folken skall läggas under mig
15och fruktansvärda tyranner darra när de hör om mig.
Jag skall visa mig god för folket och tapper i krig.
16När jag kommer hem skall jag vila ut hos henne,
ty i umgänget med henne finns ingen bitterhet.
Att leva med henne vållar ingen smärta
utan ger bara lust och glädje.

17När nu mina tankar rörde sig kring detta
och jag begrundade för mig själv
att odödlighet kommer av släktskap med visheten
18och goda njutningar av vänskap med henne
och outtömlig rikedom av hennes trägna mödor
och klokhet av övning i hennes sällskap
och berömmelse av att man lyssnar till hennes ord —
då gav jag mig på vandring för att försöka vinna henne.
19Jag var en frisk och stark ung man
som hade fått en god själ,
20eller snarare: jag var god
och hade därför fått komma till en ofördärvad kropp.
21Men jag visste att bara Gud kunde ge mig
det jag ville ha;
och redan det är klokhet, att veta vems gåva detta är.

Salomos bön

Därför vände jag mig till Herren och bad till honom,
av hela mitt hjärta sade jag:

9 1Mina fäders Gud, barmhärtighetens herre,
du som har skapat allt med ditt ord,

2och som genom din vishet gjorde människan
för att hon skulle härska över allt du skapat
3och styra världen heligt och rättfärdigt
och fälla rättsinniga domar.
4Ge mig visheten som delar tronen med dig,
uteslut mig inte från dem som får tjäna dig.
5Jag är ju din tjänare, din tjänarinnas son,
en svag människa, vars tid snart är förbi.
Lag och rätt förstår jag bristfälligt,
6ty även om man räknas som fullkomlig
bland människor,
är man ingenting värd
utan den vishet som kommer från dig.
7Det var du som utvalde mig till konung över ditt folk
och till härskare över dina söner och döttrar.
8Du befallde mig att bygga ett tempel på ditt heliga berg
och ett altare i den stad där du ville bo,
en avbild av det heliga tält du reste vid begynnelsen.
9Hos dig finns visheten som känner dina verk,
som var med när du skapade världen
och som vet vad dina ögon finner glädje i
och vad som är rätt enligt dina bud.
10Sänd ut henne från din heliga himmel,
låt henne komma från din härlighets tron
och arbeta vid min sida,
så att jag kan lära mig vad som gläder dig.
11Ty hon vet och förstår allt,
och hon skall vägleda mig med klokhet i vad jag gör
och beskydda mig med sin härlighet.
12Då skall mina verk behaga dig,
och jag skall styra ditt folk med rättrådighet
och visa mig värdig min faders tron.

13Vilken människa har kunskap om Guds vilja?
Vem kan tänka ut vad Herren vill?
14De dödligas tankar är otillräckliga,
våra beräkningar är inte att lita på.

15Den förgängliga kroppen är en börda för själen,
det jordiska höljet tynger sinnet med alla dess tankar.
16Vi kan knappt göra oss en bild av det som finns
på jorden,
bara med svårighet finner vi det vi har inom räckhåll.
Men vem har utforskat det som finns i himlen?
17Vem har förstått din vilja utan att du skänkt honom
vishet
och sänt din heliga ande från höjden?
18Det var så jordens invånare leddes på rätta vägar,
så lärde sig människorna vad som gläder dig:
genom visheten blev de räddade.

Visheten som de rättfärdigas räddare

10 1Det var hon som beskyddade den första människan, allas far, alltifrån det han skapades. Hon räddade honom efter det felsteg han begick 2och gav honom kraft att härska över allt. 3Men den orättfärdige som vände henne ryggen i vrede gick själv under genom sitt vanvettiga brodermord. 4När jorden sedan översvämmades för hans skull blev visheten den rättfärdiges lots och räddade världen med hjälp av ett simpelt träskrov. 5Och när folken som enats i ondska blev slagna av förvirring var det hon som fann den rättfärdige, bevarade honom fläckfri inför Gud och lät honom förbli stark, trots hans kärlek till barnet.

6Det var hon som räddade den rättfärdige när de gudlösa gick under, så att han undkom elden som föll över de fem städerna. 7Om deras ondska vittnar än i dag en rykande ödemark, växter med ofullgångna frukter och en saltstod — gravvården över en själ utan tro. 8Ty när de vände sig bort från visheten drabbades de av okunnighet om det goda, men de måste dessutom efterlämna ett minnesmärke över sin dårskap, så att deras felsteg aldrig någonsin blir glömda. 9Men visheten räddade sina tjänare ur all nöd.

10Det var hon som ledde den rättfärdige och förde honom på rätta vägar när han flydde för sin brors vrede. Hon lät honom se Guds rike och gav honom kunskap om heliga ting. Hon sörjde för honom när han slet ont och gav honom riklig

lön för hans mödor. 11Hon bistod honom mot förtryckarnas girighet och gjorde honom till en rik man. 12Hon skyddade honom för fiender och bevarade honom för försåt. Hon gav honom segern i en hård kraftmätning för att lära honom att gudsfruktan är starkare än allt.

13Det var hon som troget stannade hos den rättfärdige när han såldes och räddade honom från synd. 14Hon följde honom ner i hålan och övergav honom inte i fängelset. Till slut gav hon honom kungaspira och makt över dem som hade förtryckt honom. Hans anklagare avslöjade hon som lögnare, men åt honom gav hon evig ära.

15Det var hon som räddade det heliga folket, ett fläckfritt släkte, undan ett folk av förtryckare. 16Hon kom till Herrens tjänare, och i hans själ höll hon stånd med tecken och under mot fruktansvärda kungar. 17Hon gav de heliga lön för deras ansträngningar. Hon ledde dem på en sällsam vandring; hon blev till en skärm över dem om dagen och till flammande stjärnljus om natten. 18Hon lät dem gå genom Röda havet och förde dem genom vattenmassorna, 19men deras fiender dränkte hon för att sedan vräka upp dem ur det bottenlösa djupet. 20Så kunde de rättfärdiga plundra de gudlösa, och de lovsjöng, Herre, ditt heliga namn och prisade med en mun din hand som stridit för dem. 21Ja, visheten gav röst åt de stumma och lät barnen tala rent.

Egypterna törstar, israeliterna får vatten

11 1Hon gav lycka åt deras företag genom den helige profeten. 2Genom obebodd öken gick deras vandring, de slog upp sina tält i stiglös vildmark. 3De avvärjde anfall och försvarade sig mot fiender. 4När de drabbades av törst åkallade de dig, och de fick vatten ur den branta klippan; ur den hårda stenen kom bot mot törsten. 5Ty samma ting som deras fiender hade pinats med blev dem själva till hjälp när de var i nöd. 6Den outsinliga flodens källa blev grumlad av vämjeligt blod 7som vedergällning för påbudet att barnen skulle dö. De rättfärdiga gav du i stället vatten i överflöd där de minst kunde hoppas det. 8Men med törsten hade du först gett dem en föreställning om hur du hade straffat deras motståndare. 9Ty då de sattes på prov — om

också din tuktan var lindrig — kunde de fatta hur de gudlösa plågades av vredesdomen. 10Själva blev de prövade och förmanade av dig som av en far, men de andra förhörde du och dömde som en sträng kung; 11för dem var plågan lika stor när folket dragit bort som när det var hos dem. 12Det var en dubbel vånda som drabbade dem: de måste jämra sig på nytt vid minnet av det som varit. 13Ty när de fick höra att det som pinat dem själva hade blivit de andra till hjälp, kände de Herrens närvaro. 14Den man som en gång satts ut att dö, och som de hånfullt hade avvisat, måste de beundra när utgången stod klar: deras törst var av annat slag än de rättfärdigas.

Straffet motsvarar synden

15I sin orättfärdighet hade de tänkt dåraktiga tankar och förts vilse av dem; de hade dyrkat förnuftslösa reptiler och andra simpla djur. Därför sände du en mängd förnuftslösa varelser att straffa dem, 16för att de skulle lära sig att det som brukas till synd, det skall också brukas till straff. 17Det hade inte varit svårt för dig, som förmår allt och som har skapat världen ur formlös materia, att skicka horder av björnar mot dem, eller rasande lejon, 18eller att skapa nya, vildsinta djur som aldrig setts förut, djur med andedräkt av sprutande eld eller av dånande, framvällande rök, eller med ögon ur vilka fasansfulla blixtar ljungade, 19djur som inte behövt gå till anfall för att förgöra dem utan kunnat skrämma ihjäl dem med sin blotta åsyn. 20Också utan allt sådant hade du kunnat låta dem falla för en enda vindfläkt, förföljda av din rättvisa och skingrade av din krafts ande. Men dina beslut tar alltid hänsyn till mått och antal och vikt. 21Att använda din väldiga kraft står dig alltid fritt — vem kan hålla stånd mot din starka arm? 22Som vågens minsta vikt är hela världen för dig, som en droppe av morgonens dagg, där den faller ner på jorden. 23Men du är barmhärtig mot alla, därför att du förmår allt, och du överser med människornas synder, för att de skall omvända sig. 24Du älskar allt som finns till och avskyr ingenting av det du skapat, ty du skulle aldrig ha gett gestalt åt något du hatade. 25Hur skulle något ha kunnat bestå mot din vilja? Hur hade det kunnat bevaras om det inte hade kallats till liv av dig? 26Du skonar allt

12 därför att det är ditt, du härskare som älskar allt levande, [1]ty
din oförgängliga ande finns i allt.

Tillfälle till omvändelse

[2]Därför låter du straffet komma steg för steg över dem som fe-
lar; du varnar dem genom påminnelser om hur de syndar, för
att de skall befria sig från ondskan och tro på dig, Herre. [3/4]Du
hatade dem som förr bodde i ditt heliga land för deras avsky-
värda gärningar: de bedrev trolldom och skändliga riter, [5]de
dräpte utan förbarmande sina barn och höll offermåltider på
människors kött och blod och inälvor. Dessa deltagare i hemli-
ga fester, [6]dessa föräldrar som tagit sina hjälplösa barns liv,
ville du utplåna med hjälp av våra förfäder, [7]för att det land
som var dig dyrbarast av alla skulle befolkas av värdiga invå-
nare, av Guds tjänare. [8]Men till och med mot dessa gudlösa
var du skonsam, eftersom de var människor. Som förelöpare
till din krigshär sände du getingar som bara stegvis skulle ut-
rota dem.

[9]Det hade inte varit svårt för dig att prisge dem åt de rättfär-
digas vapen eller att förgöra dem på ett ögonblick genom fruk-
tansvärda vilddjur eller med ett enda skoningslöst ord. [10]Men
genom att låta domen komma steg för steg gav du dem tillfälle
att omvända sig, fast du inte var okunnig om att de var fördär-
vade från födelsen, att ondskan var medfödd hos dem och att
de aldrig någonsin skulle byta sinnelag — [11]från första början
vilade ju en förbannelse över detta släkte.

Det var inte heller av rädsla för någon som du höll inne
straffet för deras synder. [12]Ty vem kan säga till dig: "Vad har
du gjort?" Vem kan motsätta sig ditt domslut? Vem kan kland-
ra dig för att du utrotar folkslag som du själv skapat, och vem
kan ställa dig till svars och kräva rätt åt orättfärdiga männi-
skor? [13]Vid sidan av dig, du som sörjer för alla, finns ingen
gud som kan kräva bevis för att du har dömt rätt. [14]Ingen
kung eller envåldshärskare kan stå öga mot öga med dig och
fråga ut dig om dem du har straffat.

[15]Rättfärdig är du, och du styr allt med rättfärdighet; att låta
domen drabba den som inte förtjänat sitt straff anser du oför-
enligt med din makt. [16]Ty din rättfärdighet kommer ur din

styrka: att du härskar över alla gör dig skonsam mot alla. 17Du visar din styrka mot dem som tvivlar på att din makt är fullkomlig, och bland dem som känner den bestraffar du allt övermod. 18Du förfogar över styrka, men du dömer med mildhet; med stor skonsamhet styr du våra öden, ty det står dig fritt att bruka makt närhelst du vill.

19Genom att handla så har du lärt ditt folk att den rättfärdige skall visa människokärlek, och du har fyllt dina söner med hopp, ty du ger dem tillfälle att vända om när de syndar. 20Dina tjänares fiender, som hade förtjänat döden, straffade du med en sådan mildhet och återhållsamhet, och du gav dem uppskov och tillfälle att befria sig från ondskan. 21Med vilken omsorg måste du då inte döma dina söner, åt vilkas fäder du gett löften om allt gott, bekräftade med eder och förbund.

22Oss fostrar du alltså, och våra fiender tuktar du måttfullt, för att vi skall minnas din godhet när vi själva dömer, och vänta oss barmhärtighet när vi blir dömda. 23Dem som i dårskap levde ett ogudaktigt liv plågade du med deras egna skändligheter. 24De hade irrat så långt ut på förvillelsens vägar att de dyrkade vidriga varelser som till och med djuren föraktar — de lät lura sig som dumma småbarn. 25Därför gav du dem som enfaldiga barnungar ett straff som gjorde dem till åtlöje. 26Men de som inte låter sig varnas av en spefull tillrättavisning får känna på en dom som svarar mot Guds makt. 27När de själva led och vämjdes vid de djur som de hållit för gudar och märkte att de straffades just genom dem, då lärde de känna den sanne Guden, som de förut hade förnekat att de visste något om. Därför drabbades de också av den slutgiltiga domen.

Dyrkan av naturkrafter

13 1Ohjälpliga dårar var alla de människor som inte visste något om Gud, inte förmådde hämta kunskap ur det sköna de såg om Honom som är, och inte lärde känna konstnären genom att ge akt på hans verk, 2utan trodde att elden eller vinden eller den flyktiga luften eller stjärnornas krets eller det svallande havet eller himlens ljusbärare var gudar och världens styresmän. 3Om de har hållit dessa ting för gudar därför att de tjusats av deras skönhet, då bör de inse hur mycket förmer än

tingen deras härskare är. All skönhets upphov har ju skapat dem. 4Och om de drivits av förundran över tingens makt och kraft bör de lära sig av dem hur mycket mäktigare deras skapare är. 5Ty ur storheten och skönheten hos det skapade träder bilden av dess upphovsman fram för tanken. 6Ändå förtjänar dessa människor inte att klandras så strängt; det är kanske så att de söker Gud och gärna vill finna honom, fastän de går vilse under sina ansträngningar. 7De lever bland hans verk och utforskar dem, och de förleds av den yttre anblicken, eftersom det de ser är så vackert. 8Men urskuldas helt kan de inte — 9om de förmådde skaffa sig så stora kunskaper att de kunde ana sig till evigheten, varför har de då inte redan funnit tingens härskare?

Dyrkan av gudabilder

10Ömkliga är de som kallar människohänders verk för gudar — de sätter sitt hopp till döda ting: guld och silver som bearbetats av konstnärer, bilder av djur eller någon värdelös sten som huggits till för länge sedan. 11En snickare sågar ner ett lämpligt träd, med van hand skalar han av all barken, och efter alla konstens regler tillverkar han ett nyttigt föremål till vardagslivets tjänst. 12Spillbitarna från arbetet använder han till att koka mat över, och så äter han sig mätt. 13Men den spillbit som inte duger till någonting, en krokig trästump som är full av kvistar, den tar han och täljer vårdslöst till under någon ledig stund, och han formar den med lekfull skicklighet. Han ger den en människas gestalt 14eller gör den lik ett simpelt djur. Han målar den med rödockra och smink så att huden blir rosig, och när han har målat över alla fläckarna på den 15och gjort ett fodral som passar för den att bo i, sätter han upp den på väggen och fäster den med spik. 16Han har alltså sörjt för att den inte skall falla ner, eftersom han vet att den är ur stånd att hjälpa sig själv — den är ju bara en bild och behöver hjälp. 17Men när han skall be om pengar, ett gott gifte eller barn, skäms han inte för att tala till detta livlösa ting. Han anropar det kraftlösa om hälsa, 18han ber det döda om liv, han tigger hjälp av det som saknar varje förnimmelse, lycka på resan av något som inte ens kan ta ett steg. 19Till affärer och arbete och lycka med

hantverket begär han duglighet av händer som är fullständigt odugliga.

14 [1]En annan planerar en sjöresa, och då han skall ge sig ut på de vilda vågorna åkallar han ett stycke trä, bräckligare än skeppet som skall bära honom. [2]Begäret efter vinst väckte tanken på skeppet, men den konstnär som byggde det var visheten, [3]och det är din försyn, Fader, som styr dess färd. Du har öppnat en väg också över havet, en trygg led genom vågorna. [4]Så visar du att du kan rädda ur alla faror, för att också den som inte kan segla skall våga gå ombord. [5]Du vill inte att din vishets verk skall ligga outnyttjade. Därför kan människor anförtro sina liv åt det tunnaste träskal, och båten för dem välbehållna genom det svallande vattnet. [6]När de övermodiga jättarna förgicks i urtiden var det också i en båt som världens hopp kom undan, och lotsad av din hand kunde den mannen efterlämna fröet till ett nytt människosläkte i världen. [7]Välsignat är det trä som tjänar rättfärdigheten, [8]men förbannat är människoverket, liksom dess tillverkare: han gjorde bilden, och det förgängliga tinget tog Guds namn. [9]Den gudlöse och hans gudlösa verk är lika förhatliga för Gud, [10]ty verket skall straffas tillsammans med upphovsmannen. [11]Domen skall drabba också hedningarnas gudabilder, eftersom de tillhörde Guds skapelse men förvandlades till skändligheter, fick människors själar på fall och blev till snaror för de dåraktigas fötter.

Bilddyrkans uppkomst

[12]Avfallet började med tanken på att göra gudabilder; när de uppfanns kom fördärvet in i människornas liv. [13]De fanns inte till från begynnelsen, och de skall inte bli kvar i evighet. [14]Det var mänskliga vanföreställningar som förde dem in i världen, och därför är det bestämt att de skall få ett hastigt slut.

[15]En far bröts ner av sorgen över sitt barn, som plötsligt ryckts bort i förtid. Han gjorde en bild av barnet, och det som varit en död människa blev nu för honom en gud, som han tillbad. Sedan lärde han sina underlydande hemliga ceremonier och riter. [16]Med tiden vann det gudlösa bruket stadga och iakttogs som lag.

Likaså ledde envåldshärskares påbud till dyrkan av statyer:
17eftersom människor i avlägsna landsdelar inte personligen
kunde visa sin vördnad för härskaren gjorde de en bild av
hans fjärran gestalt, en staty av den vördade konungen som
alla kunde se, så att de i undersåtlig iver kunde krypa för den
frånvarande, som om han befunnit sig där. 18Men dessutom
lockade konstnärens ärelystnad ovetande människor att ivrigt
delta i kulten, 19ty han utnyttjade sin konst till att försköna
porträttet, kanske därför att han ville vara regenten till lags.
20Och folket, som tjusades av konstverkets skönhet, såg nu nå-
got heligt där de förut sett en vördad människa.
21Men detta att människorna, kuvade av olyckor eller tyran-
ner, gav stenar och trästycken det namn som bara en enda kan
bära, det blev en dödlig fälla för dem.

Bilddyrkans följder

22Men inte nog med att människorna gick vilse när det gällde
kunskapen om Gud. Deras liv i okunnigheten är också ett bit-
tert krig, och likväl kallar de allt detta onda för fred. 23De äg-
nar sig åt barnamord i sin kult eller åt hemlighetsfulla riter och
vilda fester med sällsamma bruk 24och bevarar inte längre nå-
gon renhet i seder och äktenskap: den ene dräper lömskt den
andre eller pinar honom genom att förföra hans hustru.
25Överallt råder ett kaos av blod och mord, stöld och svek, se-
defördärv, trolöshet, oroligheter, mened, 26hets mot de goda,
otacksamhet, förförelse av oskyldiga själar, onaturligt um-
gänge, otillåtna giften, äktenskapsbrott och orgier. 27Ja, dyrkan
av de namnlösa avgudarna är all ondskas början och orsak och
höjdpunkt, 28vare sig man driver festandet till vanvett, profe-
terar falskt, lever i orättrådighet eller lättvindigt begår mened.
29Eftersom det är livlösa avgudar de tror på väntar de sig inte
att drabbas av något ont för att de har svurit falskt. 30Men rätt-
visan skall straffa dem för båda brotten: för att de höll sig till
avgudar och dåligt kände Gud och för att de svekfullt svor
falska eder i förakt för all redbarhet. 31Ty det är inte kraften
hos det de svär vid utan rättvisans dom över syndare som gör
att de orättfärdigas överträdelser alltid blir hämnade.

Bilddyrkans meningslöshet

15 [1]Men du, vår Gud, är god och sann, du är tålmodig och styr allt med barmhärtighet. [2]Även om vi syndar tillhör vi dig, eftersom vi vet vad du förmår, men vi kommer inte att synda, eftersom vi vet att vi räknas som din egendom. [3]Att känna dig är fullkomlig rättfärdighet, och att veta vad du förmår är odödlighetens rot. [4]Oss lurar inte människors illistiga påfund och inte målarnas meningslösa mödor, deras skenbilder av brokiga färgfläckar, [5]som väcker den dåraktiges begär när han ser dem, så att han åtrår den döda bildens livlösa gestalt. [6]Det de älskar är ont, och på sådant förtjänar de att bygga sitt hopp, både de som gör dessa ting, de som åtrår dem och de som tillber dem.

[7]Krukmakaren, som strävsamt knådar leran mjuk, kan tillverka allt som är till nytta för oss. Men av samma jord drejar han både kärl för rena ändamål och kärl av motsatt slag — alla på samma sätt. Vilken användning vart och ett av dessa föremål får bestämmer den som formar leran, [8]och om hans strävan är ond formar han av samma jord en falsk gud, han som själv nyss blev till av jord och strax skall vända åter dit varifrån han hämtades, när själen återkrävs som han har haft till låns. [9]Ändå är hans bekymmer inte att han skall dö eller att hans liv så snart skall ta slut. Nej, han tävlar med guldsmeder och silvergjutare, han tar efter bronsskulptörer, och att förfalska deras produkter anser han ärofullt. [10]Aska är hans hjärta, simplare än jord är hans hopp och värdelösare än lera är hans liv. [11]Ty han känner inte den som formade honom själv, som andades in en själ med kraft att verka och blåste in en ande med liv i honom. [12]I stället menar han att vår tillvaro är en lek, att livet är en marknadsfest där det finns pengar att tjäna. "Inkomster måste man skaffa sig bäst man kan", säger han, "även om medlen blir onda." [13]Han vet ju bättre än någon annan att han syndar när han tillverkar bräckliga kärl och gudabilder av samma jordiska material.

[14]Men dåraktigast av alla, klenare än spädbarn till förståndet, var ditt folks fiender och förtryckare. [15]De höll alla hedningarnas bilder för gudar, dessa som varken har ögon att se med eller näsor som kan dra in luft eller öron som kan höra

eller fingrar att känna med och vars fötter inte duger att gå
med. 16Det var en människa som gjorde dem, en som har an-
den till låns gav dem form, och ingen människa kan göra en
gud av det som liknar henne själv. 17Hon är dödlig, och tinget
som hon tillverkar med sina syndiga händer är livlöst. De före-
mål hon dyrkar är sämre än hon själv: hon har fått liv, men
aldrig de.

18Men dessutom dyrkar de djur av vidrigaste slag, djur som
har mindre förnuft än några andra, 19som inte ens har sådan
skönhet som man kan lockas av hos djur, och som till och med
står utanför när Gud prisar och välsignar sitt verk.

Egypterna plågas av djur, israeliterna räddas

16 1Därför var det rättvist att dessa människor straffades med lik-
nande ting: med djur i mängder som plågade dem. 2Och det
straffet lät du motsvaras av en välgärning mot ditt eget folk, ty
när hunger ansatte dem bjöd du dem vaktlar att äta, något som
de aldrig förr hade smakat. 3När fienderna längtade efter mat
skulle de till och med mista den livsnödvändiga lusten att äta
— så vidriga var de djur som sändes ut mot dem — medan ditt
folk skulle få mat, till och med sådan som de aldrig smakat, ef-
ter bara en kort tid av brist. 4Förtryckarna skulle obönhörligt
känna bristen, men de dina skulle bara få en föreställning om
hur deras fiender led.

5Inte ens när de själva överfölls av vilda och rasande djur
och höll på att tillintetgöras av de ringlande ormarnas bett,
höll din vrede i sig till det yttersta. 6Att de hölls i skräck för en
tid var bara en varning; de hade ett tecken som lovade rädd-
ning och påminde om ditt lagbud. 7Ty den hjälpsökande räd-
dades inte av tecknet han såg utan av dig, allas räddare. 8Ock-
så på det sättet bevisade du för våra fiender att du är den som
befriar från allt ont. 9De dödades av gräshoppors och flugors
bett och fann inget botemedel att rädda livet med, ty de förtjä-
nade att straffas av sådana djur.

10Men dina söner kunde inte ens giftiga reptilers tänder rå
på, ty din barmhärtighet kom dem till hjälp och botade dem.
11För att påminnas om dina ord blev de stungna och sedan
snabbt hjälpta; de skulle inte få försjunka i glömskans dvala

och bli likgiltiga för din godhet. 12Ty det var varken örter eller
salvor som gjorde dem friska utan ditt ord, Herre, det som bo-
tar allt. 13Du har makten över liv och död, du leder oss ner till
dödsrikets portar och för oss upp därifrån. 14En människa där-
emot kan visserligen döda i sin ondska, men hon kan inte föra
anden tillbaka sedan den lämnat kroppen och inte befria en
själ som döden tagit till fånga.

Hagel över egypterna, manna åt israeliterna

15Att undkomma din hand är omöjligt. 16De gudlösa, som för-
nekade att de kände dig, blev tuktade av din starka arm: de
förföljdes av oerhörda skyfall, av hagel och skoningslösa ovä-
der, och de förtärdes av eld. 17Och allra förunderligast var det-
ta: i vattnet, som släcker allt, rasade elden starkare, ty naturen
strider på de rättfärdigas sida. 18Än dämpades lågan för att in-
te förbränna de djur som hade sänts ut mot de gudlösa — des-
sa skulle med egna ögon få se att det var Guds rättvisa som
förföljde dem. 19Än flammade den med större kraft än eldens
egen, och det fastän den omgavs av vatten, för att förstöra allt
som växte i det orättfärdiga landet.

20Men åt ditt folk delade du i stället ut änglars mat; från
himlen bjöd du dem ett bröd som var färdigt att ätas utan be-
svär för dem, som förmådde ge all tänkbar njutning och som
kunde anpassa sig till vars och ens smak. 21Det ämne som kom
från dig gav en föreställning om hur ljuv du är mot dina barn.
Det fogade sig efter den ätandes önskan och förvandlades till
vad var och en ville ha. 22När det utsattes för eld förblev det
snö och is och smälte inte. Så skulle de få se att medan elden
förstörde fiendernas gröda när den brann i haglet och flamma-
de i regnskurarna, 23glömde den nu till och med bort sin egen
kraft för att de rättfärdiga skulle bli mättade.

24Ty för att tjäna dig, sin upphovsman, spänner skapelsen
sina krafter mot de orättfärdiga och straffar dem men ger efter
för att hjälpa dem som litar på dig. 25Därför gjorde sig skapel-
sen även den gången till tjänare åt din gåva, som kom med nä-
ring åt alla. Den antog alla tänkbara former alltefter vad de bad
om och önskade, 26för att dina älskade söner, Herre, skulle för-
stå att det inte är markens gröda som livnär människan med

sina olika arter, utan att det är ditt ord som uppehåller dem
som tror på dig. 27Och detta som elden inte kunde förstöra
smälte för blotta värmen av en flyktig solstråle, 28för att visa
att man måste tacka dig innan solen går upp och be till dig in-
nan dagen gryr. 29Ty den otacksammes hopp skall smälta som
17 vinterns rimfrost och flyta bort som utspillt vatten. 1Ja, dina
domar är överväldigande och svåra att beskriva.

Mörker i Egypten, ljus över israeliterna

Därför förvillades de själar som var utan fostran. 2När de lag-
lösa trodde sig kunna förslava det heliga folket blev de själva
mörkrets fångar och låg fjättrade en lång natt, inspärrade i sina
hus som flyktingar undan den eviga försynen. 3De som synda-
de i det fördolda och trodde sig trygga för upptäckt i skydd av
glömskans mörka slöja skingrades nu i ohygglig fasa, skräck-
slagna av inbillade syner. 4Inte ens den vrå som gömde dem
gav skydd mot rädslan. Runt omkring dem genljöd dånande
skrällar, och gestalter med bistra ansikten skymtade dunkelt.
5Ingen eld hade kraft att sprida ljus, och inte heller stjärnornas
klara lågor kunde lysa upp denna hemska natt. 6Ingenting an-
nat syntes inför deras ögon än ett fasansfullt bål som tänts av
sig självt, och i deras besinningslösa skräck för denna aldrig
förut skådade syn blev det de såg ännu fruktansvärdare. 7Ma-
gins taskspelarkonster förmådde ingenting, och domen över
dem som skrutit med sitt förstånd blev förödmjukande. 8Ty de
som hade utfäst sig att befria sjuka själar från ångest och
skräck låg nu själva sjuka av löjlig, vidskeplig rädsla. 9/10Det
som skrämde dem var ingenting att vara rädd för — ändå var
de nära att förgås av fasa, där de hölls i skräck av kringstryk-
ande djur och väsande reptiler. Själva luften, som de inte kun-
de undkomma, vägrade de att se på. 11Ty ondskan är feg och
får sin dom på eget vittnesbörd; ansatt av samvetet väntar den
sig alltid det värsta. 12Fruktan består just i att förnuftets
bistånd sviker, 13och ju svagare den ängslige är invärtes, desto
mer föredrar han att vara okunnig om det som vållar hans
plåga.

14Och under denna natt, som i verkligheten saknade makt
att skada och som hade kommit från det maktlösa dödsrikets

skrymslen, fick nu alla sova på samma vis: 15de jagades av inbillade spöksyner men förlamades av att förnuftet svek dem, ty plötsligt och utan förvarning överrumplade skräcken dem. 16Vem det än gällde, sjönk han ner på stället, stängdes in och hölls fången bakom galler som inte var av järn. 17Antingen det var en bonde eller en herde eller en arbetare som trälade i ensamhet, överraskades han och måste finna sig i sitt oundvikliga öde, 18ty alla fjättrades med samma mörkrets boja. Vare sig de hörde vindens sus och fåglarnas ljuvliga sång bland lummiga grenar eller upprörda vågors rytmiska dån 19och det fruktansvärda braket från nedrasande klippblock eller trampet av djur som rusade omkring utan att synas och rytandet från de fruktansvärdaste vilddjur eller ekot som slungades tillbaka från bergsklyftorna, blev de förlamade av skräck.

20Hela världen lystes upp av strålande dagsljus, och alla skötte obehindrat sina sysslor. 21Bara dessa människor höljdes av en tryckande natt, lik det mörker där de till sist skulle hamna. Men för sig själva var de en börda mer tryckande än mörkret.

18 1För dina heliga lyste däremot det klaraste ljus. Fienderna såg dem inte men kunde höra deras röster och prisade deras lycka att inte ha behövt lida som de själva. 2De tackade dem för att de inte tog hämnd för lidna oförrätter, och de bad om förlåtelse för sin fientlighet. 3Men israeliterna gav du en lågande eldpelare som vägvisare på färden i det okända, en sol som inte brände dem under den ärorika vandringen. 4De andra hade förtjänat att mista ljuset och hållas fångna i mörkret. De hade ju spärrat in och fängslat dina söner, som skulle förmedla lagens oförgängliga ljus till världen.

Förgöraren slår egypterna, israeliterna skonas

5De hade planerat att döda de heligas späda barn. Men sedan ett enda av dem hade blivit utsatt och räddat tog du till straff ifrån dem en mängd av deras egna barn, och dem själva dränkte du alla på en gång i våldsamma vågor. 6Våra fäder visste i förväg om den natten, för att de i trygg förvissning skulle kunna glädja sig åt den ed de litade på. 7Vad ditt folk väntade var de rättfärdigas räddning och fiendernas undergång. 8Ty sam-

ma medel som du straffade våra motståndare med använde du också för att kalla oss till dig och ge oss ära. 9Rättfärdiga fäders fromma söner förrättade offer i hemlighet; de förband sig enhälligt att följa den gudomliga lag som förpliktar de heliga att dela både faror och framgång lika, och redan nu stämde de upp fädernas lovsånger.

10Men skärande falskt ekade fiendernas rop till svar, hjärtslitande genljöd klagolåten över barnens död. 11Slav och herre drabbades av samma straff, undersåten fick lida detsamma som kungen. 12Alla hemsöktes på en gång av döden i samma gestalt, och liken kunde inte räknas. De levande räckte inte ens till för att begrava dem, ty på ett ögonblick hade deras värdefullaste avkomma förintats. 13Allt hade de mött med otro på grund av sin trollkunnighet, men när de förstfödda dräptes måste de bekänna: detta folk är Guds son.

14När djup tystnad behärskade allt och natten hade nått halvvägs i sitt snabba lopp 15svingade sig ditt allsmäktiga ord från kungatronen i himlen ner till det land som skulle förödas, en hotfull krigare 16med din obönhörliga befallnings skarpa svärd. Där han stannade spred han död överallt, han stod på jorden och nådde ända till himlen. 17Genast förfärades de av fasansfulla drömbilder, och en oanad ångest grep dem. 18När de låg där halvdöda överallt vittnade de om varför de måste dö. 19Drömmarna som skrämde dem hade förutsagt det: de skulle inte förintas utan att veta varför de drabbades.

20Inte heller de rättfärdiga undgick dödens beröring. Många blev utplånade i öknen, men vreden dröjde inte kvar länge. 21En oförvitlig man skyndade fram till försvar med vapen från sin heliga tjänst: bönen och rökelsens soningsmedel. Han gick till strids mot vredens raseri och satte en gräns för olyckan; så visade han att han var din tjänare. 22Men det var inte med kroppsstyrka som han besegrade raseriet och inte heller med vapenmakt, utan med ord betvang han hämnaren, med en påminnelse om det edsvurna förbundet med fäderna. 23När de döda redan låg fallna över varandra i högar ställde han sig emellan och hejdade anloppet och spärrade vägen till dem som ännu levde. 24Ty på hans fotsida dräkt fanns hela världen att se, fädernas ärorika namn var graverade på fyra rader av ädelstenar, och ditt majestät fanns på diademet kring hans huvud.

25För detta måste Förgöraren vika, det var detta som skrämde
honom. Att de hade fått känna av vreden var redan nog.

Egypterna drunknar, israeliterna går genom havet

19 1Men de gudlösa ansattes ända till det yttersta av Guds obarm-
härtiga vrede, eftersom han i förväg visste vad de skulle göra:
2fastän de själva hade tillåtit israeliterna att dra bort och ivrigt
skyndat på dem skulle de ångra sig och förfölja dem. 3Medan
de ännu höll på med sorgeriterna och klagade vid de dödas
gravar kom de på nya, dåraktiga tankar, och snart förföljde de
som rymlingar samma människor som de nyss hade tiggt och
bett att ge sig av. 4Till denna ytterlighet drevs de av en rättvis
tvångsmakt, som kom dem att glömma vad som hade hänt för
att de skulle drabbas av nya lidanden, tills sista återstoden av
deras straff gått i fullbordan. 5Ditt folk skulle få uppleva en
underbar vandring, medan de andra mötte döden på ett säll-
samt sätt.

6Hela skapelsens väsen omformades än en gång från grun-
den i lydnad för dina befallningar, för att dina tjänare skulle
bevaras oskadda. 7Man fick se hur ett moln täckte lägret och
hur torr mark steg upp där det nyss var vatten; en framkomlig
väg höjde sig ur Röda havet, en grönskande slätt ur det vilda
vågsvallet. 8Där gick de fram, hela det folk som beskyddades
av din hand och som hade fått se så märkliga tecken. 9De var
som hästar på bete, de skuttade som lamm, och de lovsjöng
dig, Herre, sin räddare. 10Ty de mindes ännu det som hänt un-
der deras tid i det främmande landet: hur myggor hade kom-
mit fram ur jorden i stället för att bli till på djurens naturliga
sätt, och hur mängder av paddor hade spytts upp av floden i
stället för att födas som vattendjur. 11När de sedan längtade ef-
ter något läckert att äta och bad om det, fick de också se fåglar
bli till på ett nytt sätt: 12vaktlar steg upp ur havet för att stilla
deras hunger.

13Så drabbades syndarna av vedergällningen, sedan de först
hade varnats genom våldsamma blixtar. Rättvist led de för sin
egen ondska — de hade ju gett prov på det mest hätska främ-
lingshat. 14Andra hade avvisat obekanta vandrare, men dessa
människor lade slavok på utlänningar som hade gjort dem väl.

15Och inte nog med det: de andra skall visserligen stå till svars
för att de visade fientlighet mot främmande, 16men dessa ord-
nade först välkomstfester och lade sedan fruktansvärda bördor
på dem som redan hade fått del av deras egna rättigheter. 17Så
slogs de också med blindhet, alldeles som de andra vid den
rättfärdiges port, när de sveptes in i ett oändligt mörker och
var och en måste leta efter sin egen port för att komma in.

18Elementen kan själva bilda nya kombinationer, liksom
musiken från ett stränginstrument kan ändra taktarten fast to-
nerna hela tiden är desamma. Det inser man klart om man ger
akt på vad som hände: 19landvarelser förvandlades till vatten-
djur, och simmande djur kom upp på land, 20elden stegrade
sin kraft i vatten, och vattnet glömde sin förmåga att släcka.
21Ändå förtärde lågorna inte de ömtåliga djur som gick om-
kring mitt i elden och smälte inte den flyktiga, rimfrostliknan-
de födan från himlen. 22Ja, på allt sätt, Herre, gav du ditt folk
storhet och ära. Du har inte svikit, utan bistått det alltid och
överallt.

Jesus Syraks vishet

DEN GREKISKE ÖVERSÄTTARENS FÖRETAL

Många värdefulla gåvor har kommit oss till del genom lagen och profeterna och deras efterföljare, och Israel är därför värt att berömmas för sin bildning och vishet. Det är emellertid angeläget inte bara att de som läser dessa skrifter själva ökar sin kunskap utan också att de genom sin lärdomssträvan kan bli till nytta för sin omgivning både i tal och i skrift. Min farfar Jesus, som länge hade ägnat sig åt studiet av lagen, profeterna och de andra fäderneärvda skrifterna och blivit utomordentligt förtrogen med dem, kände sig därför manad att lämna ett eget bidrag till bildnings- och vishetslitteraturen, för att de som strävar efter lärdom skulle göra ännu större framsteg i lagens efterföljd genom att ta del av även detta arbete.

Jag vill nu be läsaren att vara välvillig och uppmärksam och att visa överseende om en eller annan formulering kan förefalla misslyckad, trots den möda som är nedlagd på översättningen. Ty denna bok, som ursprungligen avfattades på hebreiska, kan inte ge samma intryck när den översätts till ett annat språk. Inte bara den utan också själva lagen, profetiorna och de andra skrifterna ter sig åtskilligt annorlunda i sin ursprungliga form.

När jag kom till Egypten under kung Euergetes trettioåttonde regeringsår och slog mig ner där för en tid, mötte jag en icke obetydlig grad av bildning och fann det då ytterst angeläget att själv visa iver och flit genom att översätta denna bok. Under den tid som sedan gått har jag brukat mycken omsorg och skicklighet på att göra boken färdig, för att kunna ge ut den till nytta också för dem i främmande land som strävar efter lärdom och som redan har inrättat sina liv i enlighet med lagen.

Vishetens ursprung

1 [1]All vishet kommer från Herren
och finns hos honom för evigt.
[2]Vem kan räkna havets sandkorn,
regnets droppar och evighetens dagar?
[3]Vem kan utforska himlens höjd,
jordens vidd och havets djup?
[4]Före allt annat skapades visheten;
tanke och insikt finns till av evighet.

[6]För vem har vishetens rot blivit röjd?
Vem känner dess sinnrika planer?
[8]En enda är vis. Väldig och fruktansvärd
sitter han på sin tron: Herren.
[9]Han själv skapade visheten och såg på den,
mätte den och utgöt den över alla sina verk.
[10]Allt som lever har fått del av hans gåva,
i rikt mått har den skänkts åt dem som älskar honom.

Vishet och gudsfruktan

[11]Gudsfruktan är en ära och en berömmelse,
en lycka och en festglädjens krans.
[12]Gudsfruktan fyller hjärtat med fröjd,
ger lust och glädje och ett långt liv.
[13]Den som fruktar Herren får ett gott slut,
och på sin dödsdag blir han välsignad.

[14]Vishetens början är att frukta Herren,
och hon skapades hos de trogna redan i moderlivet.
[15]Hos människor har hon byggt sitt bo, en evig grundval,
och åt deras avkomma skall hon ges i förvar.
[16]Vishetens fullhet är att frukta Herren,
hon mättar de trogna med sina frukter.
[17]Hon fyller deras hus med begärliga ting
och förråden med vad hon har frambragt.
[18]Vishetens segerkrans är fruktan för Herren,
fred och hälsa växer upp ur den.

19Kunskap och insikt låter hon falla som regn;
de som vinner henne får lysande ära.
20Vishetens rot är att frukta Herren,
och hennes grenar är ett långt liv.

22Orättmätig vrede kan inte försvaras,
vredens övertag blir mannens fall.
23Den tålmodige håller ut tills tiden är inne,
sedan bryter glädjen fram hos honom.
24Han sparar sina ord tills tiden är inne;
då kommer många att prisa hans klokhet.
25I vishetens skattkammare finns kloka ord,
men hos syndaren väcker gudsfruktan avsky.

26Håll buden, du som längtar efter vishet,
så skall Herren skänka dig den i rikt mått.
27Ty att frukta Herren ger vishet och vett.
Väljer man det blir man trofast och ödmjuk.
28Värj dig inte mot gudsfruktan,
och närma dig den inte med svek i hjärtat.
29Hyckla inte inför din omgivning,
tänk på hur du lägger dina ord!
30Upphöj inte dig själv —
du kan falla och dra vanära över dig.
Då avslöjar Herren dina innersta tankar
och slår ner dig i allas åsyn,
därför att du närmade dig gudsfruktan
med hjärtat fullt av falskhet.

Uthållighet i prövningar

2 1Mitt barn, om du närmar dig Herren
för att tjäna honom,
bered dig då för prövningar.
2Var ståndaktig och håll ut,
gör inget förhastat när olyckan kommer.
3Håll fast vid Herren och lämna honom inte,
så skall det gå dig väl till slut.

4Ta emot vad som än läggs på dig,
och ha tålamod i alla slags lidanden.
5Ty liksom guld prövas i eld,
så prövas Guds utvalda i lidandets ugn.
6Lita på honom, så skall han ta sig an dig.
Håll dig på rätta vägar och hoppas på honom.
7Ni som fruktar Herren, vänta på hans barmhärtighet,
och vik inte av från vägen så att ni faller.
8Ni som fruktar Herren, lita på honom,
så skall er lön inte utebli.
9Ni som fruktar Herren, hoppas på allt gott,
på evig glädje och barmhärtighet.
10Se på dem som levt i gångna tider:
Har någon som litat på Herren blivit sviken?
Har någon som stått fast i gudsfruktan blivit övergiven?
Har någon åkallat Herren utan att bli hörd?
11Nej, barmhärtig och nådig är Herren,
han förlåter synder och hjälper i nödens stund.

12Ve alla fega hjärtan och kraftlösa händer,
ve den syndare som vandrar två vägar.
13Ve det hjärta som är kraftlöst, ty det har ingen tro,
och därför skall det inte få något beskydd.
14Ve er som inte längre håller ut —
vad skall ni göra när Herren kommer?
15De som fruktar Herren bryter inte mot hans bud,
de som älskar honom håller sig till hans vägar.
16De som fruktar Herren strävar att göra hans vilja,
de som älskar honom mättar sig med lagen.
17De som fruktar Herren gör sig beredda
och böjer sig ödmjukt inför honom:
18"*Låt oss falla i Herrens händer*
och inte i människors,
ty lika gränslös som hans storhet
är hans barmhärtighet."

Plikter mot föräldrar

3 [1]Lyssna till er fars förmaningar, mina barn,
och gör som han säger, så går det er väl.
[2]Ty Herren har gett fadern myndighet över barnen
och fastställt moderns rätt gentemot sönerna.
[3]Synder sonas när man vördar sin far,
[4]och att ära sin mor är som att samla skatter.
[5]Den som vördar sin far skall få glädje av egna barn,
och när han ber skall hans bön bli hörd.
[6]Den som ärar sin far får ett långt liv,
och den som lyder Herren är sin mor till tröst.
[7]Den som fruktar Herren vördar sin far
och tjänar sina föräldrar som slaven sina herrar.
[8]Visa aktning för din far i ord och handling,
så skall du få hans välsignelse,
[9]ty en fars välsignelse ger stadga åt barnens hus,
men en mors förbannelse river upp dess grund.

[10]Sök inte ära genom att väcka förakt för din far —
att din far föraktas länder inte dig till ära.
[11]En människas ära bestäms av faderns anseende,
och att modern föraktas länder barnen till skam.
[12]Mitt barn, ta hand om din far när han blir gammal,
och vålla honom ingen sorg så länge han lever.
[13]Ha överseende om hans förstånd försvagas,
och förakta honom inte, du som är i din fulla kraft.
[14]Godhet mot en far kommer inte att glömmas;
den bygger upp vad dina synder rivit ner.
[15]När du råkar i nöd skall du bli ihågkommen,
som frost för solen skall dina synder smälta bort.
[16]En hädares like är den som överger sin far,
och förbannad av Herren är den som gör sin mor vred.

Varning för övermod

[17]Mitt barn, sköt dina sysslor i ödmjukhet,
så blir du mer älskad än den som är frikostig med gåvor.
[18]Var ödmjukare ju högre du stiger,
så finner du nåd hos Herren.

20Ty stor är Herrens makt,
och av de ödmjuka blir den förhärligad.

21Fråga inte efter det som övergår ditt förstånd,
forska inte i det som överstiger dina krafter.
22Tänk på de befallningar du fått;
det som är fördolt angår dig inte.
23Ödsla inte kraft på det som går utöver din uppgift;
det du fått se är redan mer än människor kan fatta.
24Många har ju förts vilse av sina spekulationer,
och skadliga fantasier har förvirrat deras omdöme.

26För den styvsinte går det illa till sist,
och den som älskar faran dukar under för den.
27Den styvsinte tyngs av plågor,
och syndaren staplar synd på synd.
28För den övermodiges olycka finns ingen bot,
ty ondskans planta har slagit rot i honom.
29Den kloke begrundar visdomsordet,
att kunna lyssna är den vises glädje.

Plikter mot de fattiga

30Vatten släcker flammande eld,
och allmosor utplånar synder.
31Den som lönar gott med gott blir ihågkommen efteråt,
och då han vacklar finner han stöd.

4 1Mitt barn, beröva inte den fattige hans uppehälle,
låt honom inte vänta med bedjande blick.
2Såra inte den som svälter,
väck inte förbittring hos en man som lider brist.
3Upprör inte mer ett redan bittert hjärta,
låt inte den som tigger vänta på din gåva.
4Avvisa inte den som ber om hjälp i sin nöd,
vänd dig inte bort från den fattige.
5Vänd inte bort blicken från den som tigger,
ge honom inte skäl att förbanna dig,

6ty om han förbannar dig i sin själs bitterhet
skall hans skapare höra hans bön.

7Gör dig omtyckt i folkförsamlingen,
och böj ditt huvud för den mäktige.
8Lyssna på den fattige
och svara honom vänligt och anspråkslöst.
9Rädda den förtryckte från förtryckaren;
var oförfärad när du fäller din dom.
10Var som en far för de faderlösa
och i makens ställe för deras mor.
Då skall du bli som en son till den Högste,
mer än din mor skall han älska dig.

Hur visheten fostrar en människa

11Visheten ger sina söner framgång
och tar sig an dem som söker henne.
12Att älska henne är att älska livet,
rik på lycka blir den som vaknar tidigt för hennes skull.
13Den som äger henne vinner ära,
och där hon går in följer Herrens välsignelse med.
14De som tjänar henne gör tjänst inför den Helige,
och de som älskar henne blir älskade av Herren.
15Den som lyder henne skall döma folken,
och den som följer henne kan vila tryggt.
16Om han litar på henne blir hon hans egendom
och förblir i hans efterkommandes ägo.

17Ty först leder hon honom på slingrande vägar,
hon låter honom känna ängslan och skräck
och ger honom ingen ro med sin hårdhänta fostran
förrän han litar fullkomligt på henne.
Hon prövar honom med sina krav,
18men sedan går hon raka vägen tillbaka till honom,
ger honom glädje och röjer sina hemligheter för honom.
19Men lockas han vilse, överger hon honom
och lämnar honom åt undergången.

Den rätta tiden för blygsel och för frimodighet

20Ta tillfället i akt, men sky det onda.
Blygs inte över dig själv.
21Ty det finns en blygsel som för med sig synd,
och det finns en blygsel som ger ära och beröm.
22Ta inte hänsyn till person — då skadar du dig själv.
Var inte undfallande — det blir din olycka.
23Håll inte tillbaka ett ord i rättan tid,
24ty orden röjer visheten
och talet en människas fostran.
25Säg inte emot sanningen;
om du brister i vett skall du känna skam.
26Blygs inte för att erkänna dina synder,
sök inte hejda en flod i dess lopp.
27Låt inte en dåraktig människa trampa på dig,
och ta inte parti för en härskare.
28Kämpa intill döden för sanningen,
så skall Herren Gud strida för dig.

29Var inte djärv i ord
men trög och slapp i handling.
30Var inte ett rytande lejon i ditt hem,
jaga inte inbillade fel hos ditt husfolk.
31Låt inte din hand sträckas ut för att få
men dras tillbaka när det gäller att ge.

5 1Lita inte på din rikedom,
säg inte: "Jag har allt jag behöver."
2Låt inte din lust och din kraft förleda dig
att leva efter dina egna begär.
3Säg inte: "Över mig befaller ingen",
ty Herren skall sannerligen ställa dig till svars.
4Säg inte: "Jag har syndat, och ingenting hände",
ty Herren visar tålamod.
5Var inte så säker på förlåtelse
att du staplar synd på synd.
6Och säg inte: "Hans barmhärtighet är stor,
han kommer att förlåta alla mina synder."

Ty hos honom finns barmhärtighet, men också vrede,
och hans harm viker inte från syndaren.
7Dröj inte med att vända om till Herren,
skjut inte upp det dag efter dag.
Ty Herrens vrede slår utan förvarning
och i straffets stund är det ute med dig.
8Lita inte till vad du förvärvat med orätt;
av det får du ingen hjälp på olyckans dag.

Pålitlighet i ord och gärning

9Rensa inte säden vid vilken vind som helst,
och slå inte in på varje stig du ser —
så gör syndaren med sitt lösa prat.
10Var fast i din övertygelse
och pålitlig i ditt tal.
11Var genast beredd att lyssna,
men tänk dig för innan du svarar.
12Har du begrepp om saken, så svara din nästa;
om inte, så håll tand för tunga.
13Ära liksom vanära följer av ord,
en människas tunga kan bli hennes fall.

14Se till att du inte får heta bakdantare:
lägg aldrig försåt med dina ord.
Ty en tjuv drar skam över sig,
och en hård dom får den som går med skvaller.
15Fela varken i stort eller smått,
6 1och bli inte fiende i stället för vän.
Dåligt rykte ger skam och nesa;
så går det syndaren med hans lösa prat.

2Låt dig inte hetsas upp av ditt egensinne,
det sliter sönder din styrka som en tjur.
3Du förtär dina blad och fördärvar dina frukter,
och själv står du kvar som ett förtorkat träd.
4En människas ondska förstör henne själv
och gör henne till åtlöje bland fienderna.

Om vänskap

5Vackra ord ger många vänner,
den som talar väl blir väl bemött.
6Stå på god fot med många,
men var förtrolig med en bland tusen.
7Vill du ha en vän, så pröva honom först,
och ge honom inte ditt förtroende genast.
8Ty somliga är vänner bara när det passar dem
och stannar inte hos dig i nödens stund.
9Somliga vänner förvandlas till fiender
och skämmer ut dig genom att röja er osämja.
10Somliga vänner är gärna gäster vid ditt bord
men stannar inte hos dig i nödens stund.
11När du har framgång vill de vara som du
och tar sig ton mot ditt husfolk.
12Men går det utför med dig blir de motståndare
och gör sig osynliga för dig.
13Håll dig undan för dina fiender
och se upp med dina vänner!

14En trogen vän är ett starkt värn.
Att finna en sådan är att finna en skatt.
15En trogen vän är ett omätligt värde,
en tillgång som inte kan vägas på våg.
16En trogen vän är en livgivande dryck,
och den gudfruktige finner en sådan.
17Den gudfruktige väljer sina vänner rätt,
ty de som står honom nära liknar honom själv.

Vägen till visheten

18Mitt barn, låt dig fostras alltifrån ungdomen,
då finner du visheten ännu på ålderns höst.
19Närma dig visheten likt en som plöjer och sår:
vänta på hennes goda skörd.
Ty med det arbetet strävar du en kort tid
och får strax smaka den frukt hon ger.
20Hur svår är inte visheten för den som saknar fostran!
Den tanklöse orkar inte med henne.

21Hon blir en alltför tung lyftesten för honom,
och han släpper henne snart.
22Ty visheten förtjänar sitt rykte:
hon är inte tillgänglig för alla.

23Lyssna, mitt barn, hör på min maning
och förkasta inte mitt råd.
24Stick dina fötter i vishetens fjättrar
och huvudet i hennes halsträ.
25Lyft upp henne på ryggen och bär henne,
förarga dig inte över hennes bojor.
26Sök dig till henne av hela ditt hjärta,
och följ hennes vägar av all din kraft.
27Spana och leta, så skall hon visa sig för dig,
och har du väl fått tag i henne, så släpp henne inte.
28Till slut skall du finna den vila hon ger,
och hon förvandlas och ger dig glädje.
29Då blir hennes fjättrar din starka rustning
och hennes halsträ din lysande festdräkt.
30Ty hennes ok är ett smycke av guld,
och hennes bojor är purpurband.
31Du får klä dig i henne som i en lysande dräkt
och sätta festkransen på ditt huvud.

32Om du vill, mitt barn, skall du få fostran,
och strävar du ivrigt blir du skarpsinnig.
33Om du lyssnar med glädje lär du dig,
och håller du öronen öppna blir du vis.
34Ställ dig mitt bland de gamla
och ta till dig deras kloka ord.
35Lyssna villigt till allt tal om upphöjda ting,
låt inga visdomsord undgå dig.
36Finner du en förståndig man, så stig tidigt upp,
och låt dina fötter nöta hans tröskel.
37Tänk på Herrens befallningar,
och begrunda alltid hans bud;
han skall skänka ditt sinne stadga
och ge dig den vishet du begär.

Varning för olika slags självsäkerhet

7 [1]Gör inget ont, så skall inget ont drabba dig;
[2]håll dig undan det orättа, så viker det undan för dig.
[3]Så inte i orättfärdighetens plogfåror, min son,
då slipper du skörda det sju gånger om.
[4]Be inte Herren om härskarmakt,
och begär inte ett högt ämbete av en kung.
[5]Gör dig inte rättfärdig inför Herren,
och försök inte vara vis inför en kung.
[6]Sträva inte efter att bli domare;
kanske skulle du inte rå på all orättfärdighet
utan vara försagd inför den mäktige
och sätta din heder på spel.
[7]Gör ingen orätt mot folket i staden,
låt inte hopen få se ditt fall.
[8]Begå inte en synd två gånger,
ty du undgår inte straff ens första gången.
[9]Säg inte:
"Han kommer att ta hänsyn till alla mina gåvor;
Gud den Högste tar emot vad jag bär fram
inför honom."

[10]Tröttna inte på att be,
och försumma inte att ge allmosor.
[11]Håna inte en människa som lider,
ty det finns en som både förnedrar och upphöjer.
[12]Sprid inte lögner om din broder
och inte heller om din vän.

[13]Tillåt dig aldrig den minsta lögn,
av vanan att ljuga kommer ingenting gott.
[14]Var inte pratsam bland gamla män,
och var inte mångordig när du ber.
[15]Sky inte mödosamt arbete,
inte åkerbruket som skapats av den Högste.
[16]Sälla dig inte till syndarna —
minns att vreden kommer utan dröjsmål.

17Böj dig djupt i ödmjukhet,
ty den gudlöses straff blir eld och maskar.

En familjefars plikter

18Byt inte bort en vän mot pengar
eller en sann broder mot guld från Ofir.
19Överge inte en klok och god hustru,
ty hennes älsklighet är mer värd än guld.
20Var inte hård mot en slav som arbetar ärligt
eller mot en daglönare som gör sitt yttersta.
21Älska uppriktigt en förståndig slav
och vägra inte att ge honom friheten.

22Har du kreatur, så sköt dem väl,
och behåll dem om du har nytta av dem.
23Har du barn, så fostra dem,
och lär dem att lyda alltifrån ungdomen.
24Har du döttrar, så vaka över deras oskuld,
och ge dem inga vänliga blickar.
25Gift bort din dotter, så har du fullgjort en stor uppgift;
men ge henne åt en förnuftig man.
26Har du en hustru efter ditt sinne, så förskjut henne inte.
Och anförtro dig inte åt den du försmått.

27Ära din far av hela ditt hjärta
och glöm aldrig din mors födslovåndor.
28Kom ihåg att du blev till genom dessa båda.
Vad kan du ge dem i gengäld?
29Vörda Herren av hela din själ
och visa aktning för hans präster.
30Älska din skapare av hela din kraft,
och lämna inte hans tjänare utan stöd.
31Frukta Herren, ära prästen
och ge honom hans andel enligt de bud du fått:
det första av skörden, skuldoffret, bringan och låret,
helgelseoffret och det första av heliga ting.

32Var också frikostig mot den fattige,
så skall din välsignelse bli fullkomlig.
33Gläd alla med gåvor medan de lever
och var givmild även när de är döda.
34Vänd inte ryggen åt dem som gråter,
utan sörj med de sörjande.
35Tveka inte att besöka den sjuke,
ty för sådant blir du älskad.
36Tänk på livets slut i allt vad du gör,
då kommer du aldrig någonsin att synda.

Klokhet och försiktighet

8 1Sök inte strid med en härskare;
du dukar snart under för hans övermakt.
2Tvista inte med en rik man;
du väger lätt mot hans pengar.
Guldet har ju fördärvat många,
kungars sinnen har det förvillat.
3Sök inte strid med den grälsjuke,
lägg inte ved på hans brasa.
4Gör inte narr av en obildad man;
föraktet kan drabba dina fäder.
5Håna inte en som ångrar sin synd,
kom ihåg att vi alla förtjänar straff.
6Förakta inte en människa då hon åldras;
en del av oss skall också bli gamla.
7Jubla inte över någons död,
kom ihåg att slutet väntar oss alla.

8Försumma inte att lyssna på de visa,
fördjupa dig i deras tänkespråk.
Genom dem kan du få bildning
och lära dig att tjäna stormän.
9Underlåt inte att lyssna på de gamla;
de har ju själva lärt av sina fäder.
Genom dem kan du få insikt
och lära dig att ge svar när det behövs.

10Blås inte liv i syndarens glöd;
du kan bli förtärd av hans flammande eld.
11Släpp inte den samvetslöse ur sikte,
ty då vänder han bakslugt dina ord emot dig.
12Ge inget lån åt en som är mäktigare än du.
Gör du det, så betrakta det som förlorat.
13Gå inte i borgen för mer än du har,
och går du i borgen, så räkna med att få betala.
14Processa inte med en domare;
man följer hans åsikt och dömer till hans fördel.

15Med den dumdristige skall du inte göra en resa,
han kan vålla dig svåra olyckor.
Han reser efter sitt eget huvud,
och genom hans dårskap dras också du i fördärvet.
16Med den hetlevrade skall du inte tvista,
färdas aldrig med honom genom öde trakter.
Han drar sig inte för att spilla blod,
och då ingen hjälp finns slår han ner dig.
17Med den enfaldige skall du inte rådgöra,
ty han kan inte hålla tyst med något.
18Syssla inte med hemligheter i en främlings närvaro,
ty du vet inte vad han kan ställa till med.
19Blotta inte ditt innersta för vem som helst;
för det får du bara otack.

Om kvinnor

9 1Var inte svartsjuk på kvinnan som delar din bädd,
lär henne inte sådant som skadar dig själv.
2Hänge dig inte så åt en kvinna
att hon tar makten över dig.
3Besök inte en lösaktig kvinna,
du kan fastna i hennes snaror.
4Umgås inte med en harpspelerska,
du kan fångas av hennes konster.
5Titta inte för länge på en ung flicka,
hon kan kosta dig dryga böter.

6Hänge dig inte åt gatflickor,
då mister du snart allt du äger.
7Gå inte och spana på stadens gator,
driv inte omkring i folktomma kvarter.
8Vänd bort blicken från en välskapt kvinna,
se inte närgånget på en annans vackra hustru.
Av kvinnlig skönhet har många förförts,
den kommer lidelsen att flamma upp som eld.
9Var aldrig tillsammans med en gift kvinna
och drick inte vin i sällskap med en sådan,
ty du kan komma att dras till henne
och möta en våldsam död.

Val av vänner

10Överge inte en gammal vän,
en ny är inte detsamma.
En ny vän är som nytt vin:
först när det mognat dricker du det med välbehag.

11Avundas inte en syndare hans framgång —
du vet inte vilket slut han får.
12Gläd dig inte då det går de gudlösa väl —
minns att straffet når dem före döden.

13Håll dig på avstånd från den som har makt att döda,
då slipper du frukta för ditt liv.
Och närmar du dig honom, så gör inga misstag,
ty då tar han livet av dig.
Du skall veta att du trampar bland fällor
och att du rör dig på stadsmurens krön.

14Lär känna dina medmänniskor så noga du kan,
och rådgör sedan med dem som är visa.
15Med kloka män skall du föra dina samtal,
och allt vad du säger skall röra den Högstes lag.
16Ha rättfärdiga män som gäster vid ditt bord,
och låt gudsfruktan vara din stolthet.

Den vise härskaren

17Konstnärens händer gör verket värt att prisas;
folkets styresman röjer sin vishet i ord.
18Den grälsjuke är en skräck för sin stad,
den som inte styr sin tunga gör sig avskydd.

10 1En vis härskare fostrar sitt folk,
ordning råder där en klok man styr.
2Som folkets härskare är, så blir också hans tjänare,
och som stadens styresman är, så blir alla dess invånare.
3En kung utan fostran är folkets fördärv,
men under kloka regenter blomstrar staden.
4I Herrens hand ligger makten över jorden,
och i rätt tid sänder han den härskare som behövs.
5I Herrens hand ligger människans framgång,
och han sprider sin glans över de styrande.

Den övermodiges ondska och straff

6Förargas aldrig på din nästa för en oförrätt,
och gör inte någonting i vredesmod.
7Övermod är avskyvärt för både Gud och människor,
att kränka andras rätt är brott mot bådas lag.
8Rättskränkningar, våld och vinstbegär
gör att makten övergår från folk till folk.
9Vad har stoft och aska att yvas över?
Redan i livet börjar ju kroppens upplösning.
10Långvarig sjukdom gäckar läkaren.
I dag kung, i morgon död.
11Och när människan dör blir detta hennes lott:
maskar och krälande kryp.

12Övermodet börjar när en människa avfaller från Herren
och hennes hjärta vänder sig bort från hennes skapare.
13Ty övermodet börjar med synd,
och från den som framhärdar väller vidrighet.
Därför sänder Herren märkliga straff
och förintar de övermodiga i grund.
14Herren störtar härskares troner över ända
och sätter ringa män i deras ställe.

15Herren rycker upp folkslag med rötterna
och planterar ödmjuka män i deras ställe.
16Herren skövlar deras länder
och ödelägger dem ända till jordens grundvalar.
17Han utplånar dem ur mänskligheten, utrotar dem
och låter minnet av dem försvinna från jorden.
18Inte är övermodet skapat för människorna
eller raseriet för dem som föds av kvinnor.

Sann och falsk ära

19Vem förtjänar ära? — Människosläktet.
Vem förtjänar ära? — Den som fruktar Herren.
Vem förtjänar vanära? — Människosläktet.
Vem förtjänar vanära? — Den som bryter mot buden.

20I en skara av bröder äras den främste,
men Herren ärar den som fruktar honom.
22Den rike och ansedde liksom den fattige —
i gudsfruktan har de sin stolthet.
23Det är orätt att förakta en fattig som är klok
och otillbörligt att prisa en syndare.
24Stormannen, domaren och härskaren prisas,
men ingen av dem är förmer än den gudfruktige.
25En vis slav får fria män till tjänare,
och en förståndig man klagar inte över det.

26Försök inte verka vis när du skall sköta ditt arbete,
och spela inte förnäm när du är i svårigheter.
27Bättre den som arbetar och får överflöd på allt
än den som går och skryter men saknar mat.

28Mitt barn, var ödmjuk, men ha respekt för dig själv
och ge dig den aktning du förtjänar.
29Den som gör sig själv orätt, av vem får han rätt?
Vem respekterar den som föraktar sig själv?
30Den fattige blir ärad för sin klokhet
och den rike för sin rikedom.

31 Äras man redan som fattig, hur mycket mera då som rik;
föraktas man som rik, hur mycket mera som fattig!
11 1 Vishet ger den ringe en aktad ställning
och skaffar honom en plats bland stormän.

2 Prisa inte en man för hans skönhet,
och avsky ingen för hans utseendes skull.
3 Bland vingade varelser tillhör biet de minsta,
men vad det ger är det bästa av allt sött.
4 Stoltsera inte med dina kläder,
och förhäv dig inte när du blir hedrad,
ty Herren kan göra märkliga ting,
och vad han gör är fördolt för människorna.
5 Många tyranner har fått stiga ner i stoftet,
medan kronan sattes på den siste man väntat sig.
6 Många härskare har råkat i djupaste vanära,
och lysande män har hamnat i främlingars våld.

Verklig och skenbar framgång

7 Klandra inte innan du har prövat —
tänk först och döm sedan.
8 Svara inte förrän du har lyssnat —
avbryt inte när någon talar.
9 Tvista inte om en sak som inte angår dig,
och befatta dig inte med syndares processer.

10 Mitt barn, ge dig inte in på för många företag,
med vidlyftiga affärer undgår du inte felsteg.
Hur mycket du än jagar når du aldrig målet,
och du kommer inte undan när du måste fly.
11 Den ene arbetar, sliter och jäktar
men får det bara sämre.
12 Den andre är trög och måste be om hjälp,
han är fattig på kraft och rik på armod.
Men Herren ser honom och ställer allt till rätta:
han upprättar honom ur hans förnedring
13 och ger honom en aktad ställning,
och han vinner mångas beundran.

14Lycka och olycka, liv och död,
fattigdom och rikedom kommer från Herren.
17Det Herren ger får de fromma behålla,
hans beslut kan aldrig upphävas.
18En man kan bli rik genom att spara och gnida,
men vad är det för lön han får?
19När han säger: "Jag kan slå mig till ro,
nu skall jag njuta av min rikedom" —
då vet han inte hur lång tid som är kvar
innan han måste lämna allt åt andra och dö.

20Håll fast vid den uppgift du fått,
gå upp i den och åldras i din gärning.
21Beundra inte vad syndaren gör,
utan lita på Herren och håll ut i ditt arbete.
Ty för Herren är det en lätt sak
att plötsligt låta den fattige bli rik.
22Genom Herrens välsignelse får den fromme sin lön,
och hans framgång slår med ens ut i blom.

23Säg inte: "Vad är det för mening med mitt liv —
vad kan det finnas för lycka i framtiden?"
24Säg inte: "Jag har allt —
vilken olycka kan drabba mig i framtiden?"
25I lyckans stund glöms olyckan bort,
och i olyckans stund minns man inte lyckan.
26För Herren är det lätt att på livets sista dag
ge människan hennes gärningars lön.
27En timmes plågor, och ett liv i lyx är glömt.
Människans slut avslöjar hur hon levat.
28Kalla ingen lycklig innan han är död;
först på barnen ser du hur en människa varit.

Regler för gästfrihet och välgörenhet

29Bjud inte in vem som helst i ditt hus;
den baksluges knep är många.
30Som fällans lockfågel är den fräcke,
liksom spionen är han ute efter ditt fall.

31Det goda vänder han försåtligt till ont,
allt utsökt fläckar han ner.
32En gnista tänder en stor kolbrasa,
och en syndig människa lurar på rov.
33Akta dig för den ondskefulle, han har inget gott i sinnet.
Låt honom inte sätta en outplånlig fläck på dig.
34Ger du en främling husrum ställer han till oreda för dig
och gör dig främmande för dina egna.

12 1Hjälper du någon, se då till vem det är;
då får du tack för din välgärning.
2Hjälp den fromme, och du blir belönad,
om inte av honom så av den Högste.
3Den får inget gott som framhärdar i ondska
och aldrig själv ger en gåva.
4Ge åt den fromme och ta dig inte an syndaren.
5Hjälp den ödmjuke och ge ingenting åt den gudlöse.
Behåll bröden och ge honom ingenting,
så att han inte får övertag över dig.
Ty för allt gott som du gör mot honom
får du dubbelt så mycket ont i gengäld.
6Också den Högste hatar ju syndare,
och han ger de gudlösa deras rättmätiga straff.
7Ge åt den som är god och ta dig inte an syndaren.

Vänner och fiender

8I medgången prövas inte vännen,
i nöden förblir inte ovännen dold.
9När en man har medgång har hans fiender sorg,
råkar han i nöd drar sig också vännen undan.
10Lita aldrig någonsin på din ovän,
ty hans ondska är lik brons som ärgar.
11Även om han spelar ödmjuk och kröker rygg,
så var på din vakt och se upp med honom.
Då blir det med honom som när du putsat
en bronsspegel:
du märker att den inte var genomärgad.

12Låt honom inte stå vid din sida,
då kan han stöta omkull dig och ta din plats.
Låt honom inte sitta till höger om dig,
då vill han ha din egen stol.
Till sist inser du vad jag menade
och minns med ett sting i hjärtat vad jag sagt.
13Vem ömmar för en ormtjusare som blir biten
eller för den som kommer vilda djur för nära?
14Så går det om du närmar dig en syndare
och låter dig dras in i hans synder.
15Han stannar hos dig en kort stund,
men om du vacklar överger han dig.

16Från fiendens läppar strömmar lena ord,
men i sitt hjärta vill han få dig i fångstgropen.
Ur fiendens ögon strömmar tårar,
men får han tillfälle är hans blodtörst omättlig.
17Drabbas du av en olycka är han på platsen före dig;
han låtsas hjälpa men lägger krokben för dig.
18Han ruskar på huvudet och klappar hånfullt i händerna,
han sprider rykten överallt och ser försmädlig ut.

Varning för rika och mäktiga

13

1Den som rör vid tjära fläckar ner sig,
och den som umgås med en högmodig blir som han.
2Lyft inte en börda som är för tung för dig
och umgås inte med en rikare och mäktigare.
Vad har lerkrukan med kitteln att göra?
Stöter de ihop går krukan i bitar.
3Den rike gör orätt och är dessutom oförskämd,
den fattige lider orätt och får dessutom be om ursäkt.
4Om du är användbar för den rike, så utnyttjar han dig,
men är du i nöd bryr han sig inte om dig.
5Om du äger något söker han ditt sällskap
och gör utan skrupler slut på vad du har.
6När han behöver din hjälp för han dig bakom ljuset
genom att le och väcka förhoppningar hos dig.

Han är len i mun och säger:
"Vad kan jag hjälpa dig med?"
[7]Med sina levnadsvanor får han dig att skämmas
och gör slut på dina pengar två och tre gånger om,
och till sist gör han narr av dig.
När han sedan ser dig bryr han sig inte om dig
utan skakar föraktfullt på huvudet åt dig.
[8]Akta dig så att du inte blir förd bakom ljuset
och förödmjukas genom ditt oförstånd.

[9]Blir du bjuden till en mäktig man, så var nödbedd;
desto ivrigare blir hans inbjudan.
[10]Träng dig inte på, då kan du bli bortstött.
Håll dig inte undan, då kan du bli bortglömd.
[11]Försök inte tala som en jämlike med honom
och lita inte på hans många ord,
ty medan han pratar sätter han dig på prov,
och medan han ler studerar han dig.
[12]Obarmhärtig är han —
han tiger inte med det han fått höra
och skonar dig inte från misshandel och bojor.
[13]Ta dig i akt och se dig noga för,
ty vid varje steg riskerar du att falla.

Rika och fattiga

[15]Alla djur älskar sina likar
och alla människor sina bröder.
[16]Alla varelser håller sig till sin art,
och en man söker sig till sin like.
[17]Inte samsas vargen med lammet
och inte syndaren med den gudfruktige.
[18]Inte kan hund och hyena hålla fred,
och aldrig blir det fred mellan fattig och rik.
[19]Vildåsnorna i öknen blir lejonens byte;
så blir de fattiga foder för de rika.
[20]Ringhet är avskyvärd för den högmodige;
så blir den fattige avskydd av den rike.

21Snavar den rike får han stöd av sina vänner.
Faller den ringe stöter hans vänner bort honom.
22När den rike tar miste får han många försvarare;
är hans ord oförsvarliga ger man honom ändå rätt.
Om den ringe tar miste får han ovett dessutom,
och när han talar förnuftigt vill ingen lyssna.
23När den rike talar är alla tysta,
och man höjer hans ord till skyarna.
När den fattige talar säger man: "Vad är det för en?"
Och om han snubblar knuffar man omkull honom.

Njut av livet

24Rikedom är något gott om den inte fläckats av synd,
men ett ont är den fattigdom som följer av övermod.
25En människas hjärta får hennes ansikte att skifta
och gör det sorgset eller glatt.
26En ljus uppsyn vittnar om ett glatt hjärta.
Att komma på visdomsord kräver mödosam eftertanke.

14

1Lycklig den som håller sin tunga i styr
och inte behöver känna syndernas sting.
2Lycklig den som inte måste döma sig själv
och som aldrig ger upp hoppet.

3Illa passar rikedom för en snål människa —
vad skall den ogine ha pengar till?
4Den som inte unnar sig själv något samlar åt andra:
hans egendom får främlingar njuta av.
5Är man hård mot sig själv,
mot vem kan man då vara god?
Aldrig får man då någon glädje av sina pengar.
6Ingen är värre än den som är ogin mot sig själv;
just detta är straffet för hans ondska.
7Om han gör något gott gör han det av misstag,
men till sist avslöjar han sin ondska.

8Ond är den som har en ogin blick
och föraktfullt vänder sig bort från andra.

9Den girige blir aldrig nöjd med vad han fått,
och av självisk orättfärdighet förtvinar själen.
10Den snåle unnar sig inte brödet
och lider brist vid sitt eget bord.

11Mitt barn, unna dig allt gott du kan,
och ge Herren de offer som tillkommer honom.
12Minns att döden inte ger uppskov,
men tiden som dödsriket fastställt känner du inte.
13Gör gott mot din vän innan du dör,
ge åt honom så frikostigt du förmår.
14Neka dig inte en glad dag,
och försaka inte ett oskyldigt nöje.
15Måste du inte lämna åt andra det du har slitit ihop
och låta dem dela upp det du har arbetat för?
16Ge och ta, och njut av livet,
ty i dödsriket finner du ingen njutning.

17Allt som lever slits ut som ett klädesplagg,
ty sedan urminnes tid lyder budet: Du skall dö.
18Som grönskande löv på ett lummigt träd
— några faller av, andra spricker ut —
är också släktet av kött och blod:
ett släktled dör, och ett annat föds.
19Allt människoverk multnar och förgår,
och med det försvinner dess upphovsman.

Att söka och finna visheten

20Lycklig den som fördjupar sig i visheten,
som övar sitt förstånd när han talar,
21som i sitt hjärta begrundar vishetens vägar
och tänker på hennes hemligheter.
22Följ hennes spår som en jägare,
ställ dig på pass där hon går in!
23Den som ser in genom hennes fönster
och lyssnar vid hennes dörr,
24som väljer sin boplats intill hennes hus
och slår in tältpluggen i hennes väggar,

25han kan resa sitt tält i hennes närhet
och får sin boplats där det goda bor;
26han ställer sina barn under hennes beskydd
och vilar under hennes grenar.
27Hos henne finner han skydd mot solhettan,
och han får bo i hennes härlighet.

15

1Så gör den som är gudfruktig;
den som känner lagen vinner visheten.
2Hon kommer honom till mötes som en mor
och tar emot honom som en trogen maka.
3Hon ger honom klokhetens bröd att äta,
och vishetens vatten får han att dricka.
4Han stöder sig på henne och skall aldrig falla,
han kan lita på henne och blir aldrig sviken.
5Hon höjer honom över hans omgivning
och gör hans röst hörd bland allt folket.
6Lycka och festkrans får han på sin lott
och en berömmelse som aldrig dör.

7Män utan förstånd vinner henne aldrig,
syndiga människor får aldrig se henne.
8Hon är fjärran från de övermodiga,
lögnarna ägnar henne inte en tanke.
9Falskt klingar syndarens lovsång,
ty den har inte lagts i hans mun av Herren.
10Visheten skall ge ord åt lovsången,
Herren skall fylla den med kraft.

Människans fria vilja

11Säg inte: "Det var Herren som fick mig att avfalla" —
han framkallar inte det han avskyr.
12Säg inte: "Det var han som förde mig vilse" —
han har ingen användning för en syndare.
13Herren avskyr all vidrighet,
och ingen gudfruktig älskar den.
14Han skapade människan i begynnelsen
och överlämnade henne åt hennes eget val.

15Om du vill kan du hålla buden.
Du bestämmer själv om du skall vara trogen.
16Eld och vatten har han lagt framför dig:
räck ut din hand efter vilket du vill.
17Framför människan ligger livet och döden,
och hon får det hon väljer.
18Ty stor är Herrens vishet,
väldig är hans makt, och han ser allt.
19Hans blickar följer dem som fruktar honom,
och ingen mänsklig handling undgår honom.
20Han har inte befallt någon att leva gudlöst,
ingen har fått hans tillåtelse att synda.

Hur Gud vedergäller

16 1Många barn är inget att stå efter om de blir odugliga,
gudlösa söner är inget att glädjas åt.
2Gläd dig inte över att de är många,
om ingen gudsfruktan finns hos dem.
3Lita inte på att de får leva,
och förtrösta inte på deras antal.
Ty en enda kan vara bättre än tusen,
bättre dö barnlös än ha gudlösa barn.
4En enda vis man kan bli upphov till en hel stad,
medan en släkt som bryter mot lagen blir utrotad.
5Mycket sådant har jag sett,
och än märkligare ting har jag hört:
6över syndarnas skara kommer flammande eld,
mot ett olydigt folk tänds Herrens vrede.
7Han visade ingen nåd mot urtidens jättar,
som av sin styrka förleddes till avfall.
8Han skonade inte Lots grannar,
som med sitt övermod väckte hans avsky.
9Han förlät inte det folk som vigts åt förintelse;
det blev utrotat till följd av sin synd.
10Samma öde fick de sexhundra tusen i öknen,
som gaddat sig samman i förhärdelse.

11 Även om bara en enda förhärdar sig
är det ett under om han slipper sitt straff.
Ty hos Herren finns barmhärtighet men också vrede.
Han är en förlåtande härskare
men kan ge vreden fritt lopp.
12 Hans straff är lika väldigt som hans barmhärtighet;
han dömer varje människa efter hennes gärningar.
13 Syndaren slipper inte undan med sitt rov,
aldrig blir den fromme sviken i sin tåliga väntan.
14 Gud gynnar alla som gör gott.
Envar får lön efter sina gärningar.

17 Säg inte: "Jag är dold för Herren,
vem ägnar mig en tanke där uppe i höjden?
Bland så många människor märks inte jag,
vad är väl jag i den omätliga skapelsen?"
18 Se, himlen, himlarnas himmel, darrar,
havsdjupet och jorden skälver när han kommer.
19 Bergen och jordens grundvalar
grips av bävan när han ser på dem.
20 Men ingen lägger detta på hjärtat.
Vem tänker på hans vägar?
21 "En stormby, den kan ingen se!
Det mesta han gör sker i det fördolda.
22 När får vi höra om rättvisans verk?
Vem kan vänta på det? Hans beslut dröjer så länge."
23 Så tänker den som har klent förstånd,
så dumt tänker den enfaldige och förvirrade.

Hur Gud ordnat skapelsen

24 Lyssna, mitt barn, och lär dig.
Hör uppmärksamt på vad jag säger.
25 Den lära jag förkunnar är vägd på våg,
och noga genomtänkt är den kunskap jag ger.

26 Herren skapade sina verk i begynnelsen
och gav dem deras sysslor så snart de kom till.

27Han bestämde för evigt deras uppgifter
och deras maktområden för all framtid.
De känner varken hunger eller trötthet,
och de överger aldrig sina uppgifter.
28Ingen av dem går i vägen för sin granne,
och aldrig i evighet skall de trotsa hans bud.

29Sedan vände Herren sin blick mot jorden
och fyllde den med sina goda ting.
30Med alla slags levande varelser täckte han den.
Och till jorden skall de återvända.

Människans skapelse och förbundet med Israel

17 1Herren skapade människan av jord
och lät henne återvända till jorden.
2Han utmätte hennes dagar och levnadsår
och gav henne makt över alla varelser på jorden.
3Han rustade människorna med en kraft lik hans egen;
till sin avbild skapade han dem.
4Han ingöt fruktan för dem i allt som lever,
han lät dem härska över djur och fåglar.
6Förstånd gav han dem: tunga och ögon och öron,
och ett hjärta, så att de kunde tänka.
7Han fyllde dem med kunskap och klokhet
och lät dem se vad som är gott och ont.
8Han skänkte deras hjärtan sitt eget öga
för att kunna visa dem storheten i sina verk.
9/10Och de skall prisa det heliga namnet,
så att storheten i hans verk blir känd.

11Han gav dem kunskap att bruka
och skänkte dem lagen som ger liv.
12Ett evigt förbund slöt han med dem,
och han lärde dem sina bud.
13De fick se hans storhet och härlighet,
de fick höra hans majestätiska röst.
14Han befallde dem att fly all orättfärdighet
och föreskrev hur man skall leva med sin nästa.

15Han ser alltid deras vägar,
de kan aldrig döljas för hans blick.
17Varje folk har han lagt under en härskare,
men Israel är Herrens egendom.
19Allt vad de gör syns tydligt som solen för honom,
och hans blick följer ständigt deras vägar.
20Deras ogärningar undgår honom inte,
Herren ser alla deras synder.
22Som en signetring bevarar han en människas
barmhärtighet,
som sin ögonsten räknar han det goda hon gjort.
23Till sist skall han resa sig för att vedergälla dem,
han skall låta vedergällningen komma
över deras huvuden.
24Men dem som gör bot låter han komma tillbaka,
och han uppmuntrar dem som är nära att förtvivla.

Maning till omvändelse

25Vänd om till Herren och lämna dina synder,
be till honom och fela inte så ofta.
26Kom tillbaka till den Högste, vänd om från det orätta,
hata och avsky all vidrighet.
27Vem prisar den Högste i dödsriket,
vem bär fram lovsång i de levandes ställe?
28Den som dör finns inte mer, och hans lovsång tystnar;
den som har liv och hälsa kan prisa Herren.
29Hur stor är inte Herrens barmhärtighet
och hans mildhet mot dem som vänder om till honom.
30Ty allt står inte i människans makt;
en mänsklig varelse är inte odödlig.
31Inget lyser klarare än solen, men även den förmörkas,
och alla som är av kött och blod hyser onda tankar.
32Den höga himlens här har Herren uppsikt över,
men alla människor är stoft och aska.

Guds storhet och barmhärtighet

18 1Han som lever i evighet har skapat allt i världen.
2Herren ensam har rätten på sin sida.

4Det tillkommer ingen att skildra hans verk —
vem kan utforska hans väldiga gärningar?
5Vem kan mäta hans väldiga kraft
och därtill beskriva hur han förbarmar sig?
6Inget kan dras ifrån, inget kan läggas till,
ingen kan utforska Herrens underbara gärningar.
7När människan når målet står hon vid början,
när hon är färdig börjar hennes svårigheter.

8Vad är en människa, vad duger hon till?
Vad betyder det goda och onda hon gör?
9En människa blir hundra år om hon lever länge.
10Som en droppe i havet, som ett sandkorn
är dessa fattiga år mot evighetens dag.
11Därför har Herren tålamod med människorna
och låter sin barmhärtighet flöda över dem.
12Han ser och vet att deras slut är svårt.
Därför visar han stor mildhet.
13En människas barmhärtighet når hennes nästa,
men Herrens barmhärtighet når allt som lever.
Han tillrättavisar, han fostrar, han undervisar,
och som en herde för han hem sin hjord.
14Han är barmhärtig mot dem som låter sig fostras,
mot dem som ivrigt följer hans bud.

Omtänksamhet och förutseende

15Mitt barn, låt inte en välgärning följas av ovett
och inte en gåva av sårande ord.
16Ger inte daggen lindring i sommarhettan?
Så lindrar dina ord mer än dina gåvor.
17Ja, ett ord är förmer än en dyrbar gåva;
men den som själv begåvats rikt ger bådadera.
18Den dåraktiges kritik väcker anstöt,
och den snåles gåva är pinsam att se.

19Skaffa dig kunskap innan du talar,
och tänk på din hälsa innan du blir sjuk.

20Pröva dig själv innan domen faller,
så får du förlåtelse i räkenskapens stund.
21Ödmjuka dig innan sjukdomen kommer,
visa ånger i samma stund som du syndar.
22Låt dig inte hindras från att infria ett löfte i tid,
uppskjut inte till dödsdagen att göra rätt för dig.
23Gör dig redo innan du avlägger löftet —
likna inte en människa som utmanar Herren.
24Tänk på vreden som kommer när tiden är ute,
på vedergällningens stund, då han vänder sig från dig.
25Tänk på hungerns tid när du har överflöd,
på fattigdom och brist när du är rik.
26Mellan morgon och kväll kan tiden skifta,
allt sker snabbt inför Herren.
27En vis människa tar sig alltid i akt,
i en syndig tid undviker hon att fela.

28Alla som är kloka lär känna visheten,
och de som finner den får lovsångens gåva.
29Den lärdomen gjort klok lär också andra vishet:
från honom strömmar träffande ordspråk.

Behärskning av begäret

30Följ inte dina begär,
ge inte efter för dina lustar.
31Om du låter din själ få smak för begäret
gör den dig till åtlöje bland dina fiender.
32Ha inte din glädje i lyx och överflöd —
genom sådana vanor kan du bli tiggare.
33Gör dig inte utfattig genom att festa för lånade pengar
när du inte har något i din egen börs.

19 1En arbetare som dricker blir inte rik,
och den som inte är nöjd med det lilla går det utför med.
2Vin och kvinnor får kloka män på avvägar,
och den som går till horor blir allt mer förhärdad.
3Förruttnelse och maskar tar hand om honom:
den förhärdade skall gå under.

Onda rykten

4Att genast tro vad man hör är tanklöst,
och synden drabbar den felande själv.
5Den som gläds åt det onda skall få sin dom,
6men den som avskyr skvaller undgår ett ont.
7För aldrig ett rykte vidare;
det förlorar du ingenting på.
8Säg ingenting, det må gälla vän eller fiende,
håll saken hemlig, om detta inte är en synd.
9Ty den som hör dig blir på sin vakt,
och i sinom tid börjar han hata dig.
10Har du hört ett rykte, så göm det till din död.
Var lugn, det spränger dig inte.
11Dåren får värkar av ryktet
liksom den födande kvinnan av barnet.
12Som en pil som har fastnat i låret
är ryktet som dåren bär på.

13Kräv besked av din vän —
han har kanske ingenting gjort,
och har han gjort något,
så låt honom inte göra om det.
14Kräv besked av din nästa —
han har kanske ingenting sagt,
och har han sagt något,
så låt honom inte upprepa det.
15Kräv besked av din vän —
det uppstår ofta förtal,
och du skall inte tro allt du hör.
16Ett ord kan halka ur munnen utan avsikt.
Vem har inte felat med sin tunga?
17Kräv besked av din nästa innan du hotar honom —
låt den Högstes lag gälla.

Ytligt skarpsinne och sann vishet

20All vishet innebär att frukta Herren,
och till all vishet hör att lyda lagen.

22Kunnighet i ondska är inte vishet,
och syndares rådslag är inte klokhet.
23Det finns skarpsinnighet som förtjänar avsky,
och det finns tanklösa människor med föga vishet.
24Den som har klent förstånd men fruktar Herren
är bättre än en lagbrytare med överlägsen begåvning.
25Det finns skarp intelligens som är orättfärdig,
och det finns de som förställer sig när ett domslut
förestår.
26En ondskefull man kan gå nerböjd i botdräkt
medan hans inre är fullt av svek.
27Han slår ner blicken och låtsas vara döv,
och där han inte blir genomskådad överlistar han dig.
28Om bristande krafter hindrar honom att synda
skadar han dig ändå så snart han får tillfälle.

29Mannen känns igen på sitt yttre
och den vise på sitt uppträdande.
30Mannens klädsel, hans skratt och hans gång
låter dig veta hurdan han är.

Vishet och dårskap i ord och handling

20 1En tillrättavisning kan ges i otid,
och att tiga kan vara klokt.
2Men bättre tillrättavisa än gå med agg,
3och den som medger sitt fel slipper råka illa ut.
4En snöping som vill lägra en oskuld —
sådan är den som vill skapa rättvisa med våld.
5Den ene tiger och anses som vis,
den andre väcker avsky med sitt prat.
6Den ene tiger därför att han inget har att säga,
den andre tiger därför att han vet sin tid.
7En vis människa tiger tills tiden är inne,
men en skrytsam dumbom försitter sitt tillfälle.
8Den som pratar för mycket gör sig avskydd,
och den som tar sig ton blir hatad.

9Det finns framgångar som följer av olyckor,
och det finns lyckträffar som blir till skada.
10Det finns gåvor som inte gagnar givaren,
och det finns gåvor som ger det dubbla igen.
11Somliga går det illa för deras storhets skull,
andra har från ringhet stigit till höga ställningar.
12Somliga köper mycket för billigt pris
men får sedan betala det sjudubbelt.

13Den vise gör sig omtyckt med små medel,
men dårens välgärningar är bortkastade.
14Den dåraktiges gåva får du ingen glädje av —
han följer den med långa blickar.
15Hans gåvor är få, hans skällsord många,
han står och ropar som en härold.
I dag ger han ett lån, i morgon kräver han igen det.
En sådan människa är olidlig.
16Dåren säger: "Jag har ingen vän,
och ingen tackar mig för det goda jag gör —
de som äter mitt bröd talar illa om mig."
17Hur ofta blir han inte utskrattad!

18Bättre halka på golvet än slinta med tungan;
så kommer de onda hastigt på fall.
19Obegåvad man, ord i orätt tid —
det är regel hos folk utan fostran.
20I dårens mun blir ordspråket misslyckat,
ty han använder det inte vid rätt tillfälle.

21Somliga hindras från synd av sin fattigdom
och slipper samvetskval när de går till ro.
22Somliga plågar ihjäl sig med skamkänslor —
de fördärvar sig genom att falla undan för dårar.
23Somliga ger löften åt en vän för att slippa skämmas
och gör honom i onödan till sin fiende.

24Lögnaktighet är en ful fläck på en människa
men är regel hos folk utan fostran.

25 En tjuv är bättre än den som gjort lögnen till regel,
men bådas lott blir undergången.
26 Lögnarens karaktär är hans vanära,
och skammen följer honom ständigt.

27 Den som kan tala vist tar sig fram i livet,
och en klok människa behagar de mäktiga.
28 Den som brukar jorden ökar sina förråd,
och den som behagar de mäktiga får sina brott förlåtna.
29 Gästfrihet och gåvor förblindar de visa
och tystar deras kritik som en munkavle.
30 Vishet som döljs och en skatt som är gömd —
vad är det för nytta med sådant?
31 Bättre en man som döljer sin dårskap
än en som döljer sin vishet.

Synden och dess följder

21

1 Mitt barn, har du syndat, så gör aldrig om det,
och be om förlåtelse för vad du redan gjort.
2 Fly för synden som för en orm:
kommer du nära den biter den dig.
Den har tänder som ett lejon,
tänder som gör slut på människoliv.
3 Som ett tveeggat svärd är varje lagbrott:
för dess hugg finns ingen bot.
4 Förtryck och övervåld föröder rikedom,
över den hänsynslöses hus går förödelsen fram.
5 Så snart den fattige ber hör Herren det,
och hastigt kommer hans dom.

6 Den som avskyr tillrättavisning går syndarens väg,
men den som fruktar Herren ångrar sig uppriktigt.
7 Den som är stor i orden märks på långt håll,
men den kloke märker själv när tungan slinter.
8 Att bygga sitt hus för lånade pengar
är att samla byggsten till en ruin.
9 De laglösas skara är en hög med blånor,
och de slutar i flammande eld.

10Syndarnas väg är jämn och fri från stenar,
men vid dess slut finns dödsrikets fångstgrop.

Vishet och dårskap i umgängeslivet

11Den som följer lagen är herre över sina tankar,
gudsfruktan leder fram till vishet.
12Den som är obegåvad kan inte fostras,
men det finns begåvning som vållar mycken sorg.
13Den vises kunskap väller fram som en flodvåg,
och de råd han ger är som en frisk källa.
14Dårens sinne är som en sprucken kruka:
ingen kunskap stannar där.
15Om den kloke hör ett vist ord
berömmer han det och tillfogar ett annat,
men den njutningslystne hör det med avsmak
och slänger bort det över axeln.
16Dårens utläggningar är som bördan under vandringen,
men att lyssna till den kloke är ett nöje.
17När folket rådslår är den vises ord eftersökta,
och man begrundar noga vad han säger.

18För dåren är visheten som ett hus i spillror
och den klokes kunskap osammanhängande ord.
19För den enfaldige är fostran som bojor kring fötterna,
som en handklove om högra handen.
20Dårens skratt är högljutt,
men en insiktsfull man ler bara stillsamt.
21För den vise är fostran som ett smycke av guld,
som en ring på hans högra arm.
22Dåren rusar rakt in i huset,
en erfaren människa visar sig försynt.
23En människa utan vett kikar in genom dörren,
en man med hyfs väntar utanför.
24Att lyssna vid dörren är brist på hyfsning;
för den vise vore det en outhärdlig skam.
25Andra pratar vitt och brett,
men de visa väger sina ord på våg.

26Dårens tanke styrs av tungan,
den vises tunga tyglas av tanken.
27När den gudlöse förbannar Satan,
förbannar han sitt eget begär.
28Ryktesspridaren fläckar ner sig själv,
och han blir avskydd bland sina grannar.

Dårskapen är avskyvärd

22 1Den late liknar en nersmord sten;
alla människor visslar åt hans förnedring.
2Den late liknar en klump spillning;
den som tar upp den torkar av handen.
3Ohyfsade barn är en skam för fadern,
och en sådan dotter blir honom till skada.
4En förståndig dotter gör sin man rik,
men den som är skamlös vållar sin far sorg.
5Den fräcka skämmer ut både far och man,
och av båda blir hon föraktad.
6Förmaningar i otid är som festmusik vid sorg,
men att fostra med riset är alltid klokt.
9Att undervisa dåren är som att limma ihop krukskärvor,
som att väcka en sovande ur djup sömn.
10Att förmana dåren är som att förmana en halvsovande;
när man är färdig säger han: "Va?"

11Gråt över den döde, ty han har skilts från ljuset,
och gråt över dåren, ty han har skilts från sitt förnuft.
Gråt mindre bittert över den döde — han har ju fått ro,
men dårens liv är värre än döden.
12Sorgen över en död varar sju dagar,
sorgen över den gudlöse dåren varar hela hans liv.

13Slösa inte många ord på en enfaldig man,
och uppsök inte den som saknar förstånd.
Akta dig för honom så slipper du obehag
och blir inte nersmutsad om han stöter till dig.
Gå ur vägen för honom så får du vara i fred
och slipper tröttas av hans galenskap.

14Vad är det som är tyngre än bly?
Vad har det för namn om inte "dåren"?
15Sand och salt och järnstycken
är lättare att bära än en vettlös människa.

16Bjälklag som byggts in i stenhus
faller inte isär vid ett jordskalv,
och ett hjärta som har fäste i klok eftertanke
fäller inte modet när stunden är inne.
17Ett hjärta som har stöd av förnuftigt tänkande
är som en relief på en polerad stenvägg.
18Småsten som ligger på en hög mur
blir inte kvar när vinden blåser,
och ett fegt hjärta som vilar på dåraktigt tänkande
håller inte stånd mot något skrämmande.

Vänskapens krav

19En tagg i ögat vållar tårar,
och en tagg i hjärtat blottar dess sårbarhet.
20Den som kastar sten på fåglar skrämmer bort dem,
och den som skymfar en vän gör slut på vänskapen.
21Har du dragit svärd mot en vän,
så förtvivla inte, det finns en väg tillbaka.
22Har du talat hårt till en vän,
så var inte rädd, det finns försoning —
utom för skymfande ord, föraktfull överlägsenhet,
en förrådd hemlighet och ett hugg i ryggen.
För sådant tar varje vän till flykten.

23Vinn din nästas förtroende medan han är fattig,
så får du glädja dig när han blir rik.
Stå vid hans sida när han har det svårt,
så får du vara med och dela när han ärver.
24Innan det brinner kommer os och rök;
likaså växlas smädelser innan blod flyter.
25Jag skall inte skämmas för att skydda en vän
och aldrig hålla mig undan för honom.

26Om jag råkar illa ut för hans skull
kommer alla som hör det att akta sig för honom.

Bön om självbehärskning

27Vem sätter ut vakt vid min mun
och förser mina läppar med ett sinnrikt sigill,
så att de inte vållar mitt fall
och min tunga inte drar mig i fördärvet?

23

1Herre, fader och härskare över mitt liv,
utlämna mig inte åt deras önskningar,
och låt mig inte råka i olycka genom dem.
2Må piskan svingas över mina tankar
och tukta mitt hjärta till vishet,
så att jag inte skonas när de felar,
utan deras synder upphör fullständigt.
3Annars blir mina felsteg allt fler,
och mina synder växer i antal,
tills jag faller i mina motståndares åsyn
och väcker mina fienders skadeglädje.
4Herre, fader och mitt livs Gud,
låt mig inte se med lystna blickar,
5håll begäret borta från mig.
6Ge inte kroppens behov och drifter makt över mig,
utlämna mig inte åt skamlösa lustar.

Talets tukt

7Hör läran om talets tukt, mina barn;
följer man den går man fri för snaror.
Genom sina ord 8blir syndaren fångad,
och den övermodige smädaren kommer på fall.

9Vänj inte din mun vid eder,
ta inte för vana att nämna den Heliges namn.
10Ty liksom en slav under ett långvarigt förhör
inte kan undgå märken av piskrappen,
så undgår man heller inte att synda
om man ständigt svär vid Herrens namn.

11En man som ofta svär blir en stor lagbrytare,
och gisslet kommer inte att skona hans hus.
Sviker han sin ed ådrar han sig synd;
struntar han i eden syndar han dubbelt,
och om hans ed var tomma ord undgår han inte straff:
hans hem fylls av olyckor.

12Det finns ord som är lika med döden —
må de aldrig förekomma i det land vi ärvt från Jakob.
Allt sådant är fjärran från de fromma;
de kommer inte att låta sig dras in i synder.

13Vänj inte din mun vid grovt och lastbart tal,
ty sådana ord är syndiga.
14Tänk på din far och din mor
när du sitter i stormäns krets,
så att du inte glömmer dig i deras sällskap
och låter din vana göra dig till narr;
då önskar du att du aldrig blivit till
och förbannar den dag du föddes.
15En människa som vänjer sig vid oförskämt tal
förblir utan fostran så länge hon lever.

Sexuella synder

16Det finns två slag av stora syndare,
och ett tredje, som drar Guds vrede över sig:
en liderlig man vars begär brinner som eld
och inte slocknar förrän han är förtärd,
en man som brukar sin kropp till otukt
och inte upphör förrän elden svett honom
17— ty för den otuktige smakar allt bröd lika gott,
och han tröttnar inte förrän han dör —
18och en man som lämnar sin äkta säng
och säger för sig själv: "Vem ser mig?
Det är mörkt omkring mig, väggarna döljer mig,
och ingen ser mig — vad har jag att frukta?
Den Högste kommer inte att minnas mina synder."

19Han fruktar bara människors ögon,
men Herrens ögon känner han inte;
de är oändligt klarare än solljuset,
de ser varje steg som människor tar
och blickar in i gömda vrår.
20Allt var känt för honom före skapelsen
lika väl som sedan det fullbordats.
21En sådan man får sitt straff på stadens gator,
han blir gripen där han minst väntar det.

22På samma sätt med en kvinna som bedrar sin man
och utger en annans barn för hans arvinge.
23Ty för det första har hon brutit mot den Högstes lag,
för det andra har hon svikit sin man,
för det tredje har hon lånat sig till otukt och hor
och låtit en annan mans barn gälla som äkta.
24Den kvinnan skall ställas inför folkförsamlingen,
och hennes barn skall drabbas av Herrens dom.
25Hennes barn finner inget rotfäste,
och hennes grenar bär aldrig frukt.
26Det minne hon efterlämnar blir förbannat,
och hennes skam skall aldrig utplånas.
27Och de som lever kvar på jorden skall inse
att ingenting är bättre än att frukta Herren
och ingenting ljuvligare än att följa hans bud.

Vishetens lov

24 1Visheten prisar sig själv
och talar stolt i kretsen av sitt folk.
2Hon tar till orda i den Högstes församling
och talar stolt inför hans här:

3Jag är den som utgick ur den Högstes mun;
som en dimma höljde jag jorden.
4Jag är den som slog läger i höjden,
och min tron står på en molnpelare.
5Jag ensam har vandrat runt himlens krets
och strövat genom avgrundens djup.

6Över havets vågor och över hela jorden,
bland alla folk och stammar vann jag makten.
7Bland dem alla sökte jag en viloplats —
på vems område skulle jag finna min hemvist?
8Då gav mig världens skapare sin befallning,
han som skapat mig lät mig få en varaktig boning.
Han sade: I Jakobs land skall du slå läger,
hos Israels folk skall du bosätta dig.

9Av evighet, från begynnelsen, är jag skapad av honom,
och jag skall aldrig i evighet förgås.
10I det heliga tältet gjorde jag tjänst inför honom;
sedan blev jag bofast på Sion.
11I den stad som han älskar lät han mig också bo,
i Jerusalem blev jag härskare.
12Jag rotade mig hos det folk han förhärligat,
Herrens arvslott blev min egendom.
13Som en ceder på Libanon sköt jag i höjden,
som en cypress på Hermons berg.
14Som en palm i En-Gedi växte jag upp,
som rosenbuskar i Jeriko,
som ett ståtligt olivträd på slätten,
jag sköt i höjden som en platan.
15Som kanel och doftande kameltörne,
som utsökt myrra spred jag vällukt,
som galbanum och sjönagel och stakte,
som rökelsemolnet i förbundets tält.
16Jag är som terebinten med det vida grenverket,
och mina grenar är härliga och sköna.
17Jag är som vinrankan med den sköna blomningen,
och mina blommor ger rik och härlig frukt.

19Kom till mig, ni som längtar efter mig,
och mätta er med vad jag har frambragt.
20Att tänka på mig är ljuvare än honung,
att äga mig är förmer än honungskakans sötma.
21De som äter mig hungrar efter mer,
och de som dricker mig får törst efter mer.

22Den som lyder mig slipper skammen,
de som gör bruk av mig undgår synden.

Lagen och dess utläggare

23Allt detta finns i Gud den Högstes förbundsbok,
den lag som Mose befallde oss att lyda
och gav i arv åt Jakobs församlingar.
25Den flödar över som Pishon av vishet,
som Tigris i den första grödans tid.
26Den sväller som Eufrat av klokhet,
som Jordan vid skördetiden.
27Den låter sin lära flöda som ljuset,
som Gichon när vinskörden bärgas.
28Den förste som fann visheten är inte fullärd,
och lika litet har den siste utforskat henne.
29Ty hennes tanke får sitt tillflöde från havet,
hennes klokhet från det stora djupet.

30Själv gick jag ut som en kanal från en flod,
som en vattenledning till en park.
31Jag sade: "Jag skall vattna min trädgård
och ge mina land rikligt med vatten."
Men kanalen blev till en flod för mig,
och min flod blev till ett hav.
32Min lära skall ständigt lysa som gryningsljuset,
jag skall sprida dess budskap till avlägsna länder.
33Min undervisning skall ständigt flöda som profetiskt tal,
jag skall lämna den efter mig åt tallösa släkten.
34Betänk att jag inte har arbetat blott för mig själv
utan för alla som söker visheten.

Livets bästa glädjeämnen

25 1Tre ting fyller mig med välbehag,
att se dem gläder både Herren och människorna:
sämja mellan bröder, vänskap mellan grannar
och att man och hustru lever väl tillsammans.

2Tre slags människor fyller mig med avsky,
och jag vämjes vid deras levnadssätt:
en fattig som är högmodig, en rik som ljuger
och en svagsint gubbe som begår äktenskapsbrott.

3Om du inte har sparat i ungdomen,
hur skall du då få något när du blir gammal?
4Omdöme passar till gråa hår,
förstånd och klokhet anstår gamla män.
5Vishet är en prydnad för åldringar,
eftertanke och klokhet för ansedda män.
6Erfarenhet är åldringars ärekrans,
och gudsfruktan är deras stolthet.

7Det finns nio som jag har prisat lyckliga i min tanke,
men om den tionde skall jag låta min tunga tala:
en man som får glädje av sina barn,
en som får uppleva sina fienders fall;
8lycklig den som lever samman med en klok hustru,
den som aldrig slinter med sin tunga,
den som slipper tjäna en underlägsen herre;
9lycklig den som funnit insikt
och den som talar för uppmärksamma lyssnare;
10stor är den som har funnit visheten —
men han är inte förmer än den som fruktar Herren.
11Gudsfruktan överträffar allt annat.
Den som äger den kan inte jämföras med någon.

Onda kvinnor och goda

13Vilket sår som helst —
bara inte sår i hjärtat;
vilken elakhet som helst —
bara inte från en kvinna.
14Vilken olycka som helst —
bara inte genom dem som hatar mig;
vilket straff som helst —
bara inte genom mina fiender.

15Inget huvud är farligare än ormens,
och ingen vrede är värre än kvinnans.
16Hellre har jag ett lejon eller en drake i huset
än jag bor tillsammans med en elak kvinna.
17En kvinnas elakhet förändrar hennes yttre
och gör hennes uppsyn ilsken som en björns.
18När hennes man slår sig ner hos sina grannar
kan han inte låta bli att sucka bittert.

19All ondska är obetydlig emot en kvinnas ondska —
må syndarens lott bli hennes!
20Som en sandig backe för en åldrings fötter
är en grälsjuk kvinna för en stillsam man.
21Fall inte för en kvinnas skönhet,
åtrå henne inte för hennes skönhets skull.
22Vredesutbrott, oförskämdhet och stor smälek
blir följden om en kvinna försörjer sin man.
23Modlöst sinne, dyster uppsyn
och sår i hjärtat vållar en elak hustru.
Kraftlösa händer och matta knän
vållar den som inte gör sin man lycklig.
24Från en kvinna leder synden sitt ursprung,
och för hennes skull måste vi alla dö.
25Låt inte vatten läcka igenom,
och låt inte en elak hustru få träta.
26Om hon inte vill rätta sig efter dig,
så skär henne loss från din kropp.

26

1Lycklig den som har en god hustru,
hans livstid blir dubbelt så lång.
2En duglig hustru ger sin man glädje,
och han njuter frid i alla sina dagar.
3En god hustru är en dyrbar gåva;
den gåvan ges åt den gudfruktige.
4Rik som fattig blir glad till sinnes
och har alltid en ljus uppsyn.

5Tre ting fyller mig med fruktan,
och ett fjärde målar skräck i mitt ansikte:

skvaller i staden, en folkhop som samlas
och en falsk anklagelse — allt detta är värre än döden.
6Men en svartsjuk kvinna betyder pina och elände
och sårande ord som alla drabbas av.

7En elak hustru är som ett vrenskande oxspann,
att ha en sådan är som att hålla i en skorpion.
8En kvinna som dricker vållar stor förargelse,
hon visar öppet sin skamlöshet.
9En kvinnas lösaktighet visar sig
i utmanande blickar och ögonkast.

10Vaka strängt över en självsvåldig dotter,
annars utnyttjar hon din släpphänthet.
11Ser du fräcka blickar, så var på din vakt,
och bli inte förvånad om hon trotsar dig.
12Som en törstig vandrare dricker med vidöppen mun
av det vatten han först får tag på,
så sätter hon sig på första bästa stake
och öppnar sitt koger för pilen.

13En älsklig hustru är sin mans glädje,
hon förstår att hålla honom frisk och stark.
14En tystlåten kvinna är en gåva från Herren,
ingenting är värdefullare än ett tuktat sinne.
15Ljuvligheters ljuvlighet är en sedesam kvinna,
ingenting kan väga upp ett kyskt sinne.
16Som den uppgående solen på Herrens höga himmel
är en god kvinnas skönhet i ett välordnat hem.
17Som den lysande lampan på helgedomens lampställ
är ett skönt ansikte på en kraftig gestalt.
18Som pelare av guld på fundament av silver
är vackra ben på välformade fötter.

Hur rättfärdigheten prövas

28Två ting gör mig bedrövad,
och ett tredje väcker min vrede:

att en soldat lever i armod och nöd,
att kloka män behandlas som avskräde
och att någon överger rättfärdighet för synd —
för honom håller Herren svärdet berett.

29 En köpman lär knappast undgå att fela,
en affärsman kan inte hålla sig ren från synd.

27 1 För pengars skull har många syndat,
den som strävar efter rikedom blundar ofta.
2 Liksom spiken drivs in i fogen mellan stenarna
tränger synden sig in mellan försäljning och köp.
3 Den som inte håller fast vid gudsfruktan
kommer plötsligt att se sitt hus lagt i ruiner.

4 När man skakar sållet blir skräpet kvar,
och människans uselhet märks när hon diskuterar.
5 Krukmakarens kärl prövas i ugnen,
och en människa sätts på prov genom diskussion.
6 Frukten vittnar om hur trädet blivit skött;
så visar talet hur människan tänker.
7 Beröm inte en man innan du hört honom diskutera,
ty det är så en människa sätts på prov.

8 Strävar du efter rättfärdigheten kommer du att nå den
och får iklä dig den som en lysande skrud.
9 Fåglar av samma slag bygger bo tillsammans,
och sanningen kommer till den som är sannfärdig.
10 Lejonet lurar på sitt byte,
likaså synden på den som är orättfärdig.
11 Vad den fromme säger är oföränderligt vist,
men den oförnuftige skiftar som månen.
12 Slösa inte bort tiden hos oförståndigt folk,
men stanna länge hos dem som är kloka.
13 Dårarnas tal väcker anstöt,
och de skrattar i sin syndiga vällevnad.
14 Den som svär ymnigt får håret att resa sig,
när sådana grälar håller man för öronen.
15 De övermodigas gräl slutar i blodsutgjutelse,
deras ständiga smädelser är vidriga att höra.

Svek och falskhet

16Den som avslöjar hemligheter förlorar allt förtroende,
han får aldrig en nära vän.
17Håll av din vän och var trofast mot honom,
men om du har avslöjat hans hemligheter,
så försök inte nå honom igen.
18Ty så som en människa dödar sin fiende,
så har du dödat din nästas vänskap,
19och liksom du släpper en fågel ur handen,
så har du förlorat din vän och kan inte fånga honom.
20Följ inte efter honom; han är redan långt borta,
han har flytt som en gasell ur snaran.
21Ty ett sår kan förbindas, en skymf kan förlåtas,
men för den som röjt hemligheter finns inget hopp.

22En man som blinkar med ögonen har ont i sinnet,
och den som känner honom håller sig undan.
23När du är med är han len i mun
och visar beundran för allt du säger,
men efteråt anslår han en annan ton
och får dina ord att låta anstötliga.
24Mycket avskyr jag, men ingenting så som honom,
och Herren skall också visa sin avsky.

25Den som kastar en sten rakt upp får den i huvudet,
och ett försåtligt hugg sårar angriparen.
26Den som gräver en grop faller själv däri,
och den som gillrar en fälla blir fångad.
27Den som gör något ont får det själv över sig
utan att förstå varifrån det kommer.
28Hån och ovett drabbar den övermodige,
och straffet lurar på honom som ett lejon.
29Snaran skall fånga dem som gläds åt de frommas fall,
och innan de dör skall de förtäras av vånda.

Var försonlig och fridsam

30Vrede och hätskhet är också avskyvärda,
men syndaren håller fast vid dem.

28

1Den som hämnas drabbas av Herrens hämnd,
men han framhärdar i sin syndfullhet.
2Förlåt din nästa den orätt han har gjort,
så utplånas dina egna synder när du ber.
3Om en människa bär på agg mot en annan,
hur kan hon då kräva läkedom av Herren?
4Hon visar ingen nåd mot sin medmänniska,
men när hon själv har syndat tar hon till böner!
5Hon bär på agg, hon som själv är dödlig —
vem skall då ge försoning för hennes synder?
6Tänk på livets slut och hata inte mer;
minns döden och förgängelsen, håll fast vid buden.
7Tänk på buden och vredgas inte på din nästa;
minns förbundet med den Högste och glöm andras fel.

8Undvik strid, så syndar du mindre,
ty en hetlevrad människa får striden att flamma upp.
9En syndare vållar splittring bland vänner
och sår ut förtal bland dem som lever i fred.
10Ju mer bränsle, dess högre flammor,
ju styvare sinnen, dess hetare strid.
Ju starkare man, dess häftigare raseri,
ju större rikedom, dess våldsammare vrede.
11Ett hetsigt gräl vållar eld,
och en hetsig strid slutar i blod.
12Blåser du på glöden flammar den upp,
och spottar du på den slocknar den;
båda delarna är ett verk av din mun.

Förtalets faror

13Förbannelse över lögnaren och baktalaren —
han vållar många fredliga människors undergång.
14Den skvallrande tungan har störtat många i olycka
och drivit dem på flykt från land till land.
Den har förstört befästa städer
och lagt stormäns hus i ruiner.

15Den skvallrande tungan har kört dugliga hustrur
på porten
och berövat dem frukten av deras arbete.
16Lyssnar man till den får man ingen frid
och kan aldrig leva i ro.
17Piskans slag ger blodiga märken,
men tungans slag knäcker ben.
18Många är de som fallit offer för svärdet,
men inte så många som tungans offer.

19Lycklig den som funnit skydd mot förtalet,
som inte utsatts för dess raseri,
inte behövt släpa på dess ok
och aldrig fjättrats av dess bojor.
20Ty dess ok är av järn
och dess bojor av koppar.
21Ond är den död det vållar,
och dödsriket självt ger en bättre lott.

22Förtalet skall aldrig få makt med de fromma,
de skall inte bli brända av dess flammor.
23Dess offer blir de som överger Herren,
kring dem skall det brinna och aldrig slockna.
Det skall släppas loss mot dem som ett lejon,
som en leopard skall det slita dem i stycken.

24/25Du inhägnar ju din egendom med törnhäckar —
se också till att sätta lås för din mun.
Du knyter ihop om ditt silver och guld —
gör dig också en våg för att väga dina ord.

26Akta dig så att förtalet inte får dig på fall
mitt för ögonen på din lurande fiende.

Om lån och borgensförbindelser

29 1Den som är barmhärtig låter sin nästa få låna;
att räcka en stödjande hand är att hålla buden.

2Låt din nästa få låna när han behöver det,
och betala punktligt igen din skuld till honom.
3Stå vid ditt ord och vinn hans förtroende,
så kommer du alltid att få vad du behöver.

4Många ser lånet som en upphittad skatt
och ställer till besvär för sin hjälpare.
5Innan de har fått något kysser de honom på hand
och talar med dämpad röst om hans pengar.
Men när skulden skall betalas drar de ut på tiden,
de betalar bara med beklagande fraser
och skyller på de dåliga tiderna.
6Är långivaren hård får han möjligen igen hälften,
och det får han ta som en skänk från ovan.
I annat fall försnillar de hans pengar
och gör honom i onödan till sin fiende.
Förbannelser och smädelser är allt han får i gengäld,
i stället för att hedras betalas han med vanära.
7På grund av sådan ondska vägrar många ge lån:
de är rädda för onödiga förluster.

8Men ha tålamod med den som är i nöd,
låt honom inte vänta på din gåva.
9Ta dig an den fattige för budordets skull,
skicka inte bort honom tomhänt när han lider brist.
10Gör av med pengarna på din broder och vän
och låt dem inte rosta bort under en sten.
11Använd dina tillgångar så som den Högste har befallt,
det blir dig till mer nytta än guldet.
12Goda gärningar skall du låsa in i din skattkammare,
de kommer att rädda dig ur alla olyckor.
13Bättre än en stark sköld och en tung lans
skall de försvara dig mot din fiende.

14En god människa går i borgen för sin nästa,
men den som saknar skamkänsla sviker honom.
15Glöm aldrig din tacksamhetsskuld till en borgensman,
ty han har satt sitt liv på spel för din skull.

16Syndaren föröder sin borgensmans välstånd,
17och den otacksamme sviker sin räddare.
18Borgensförbindelsen har knäckt många välbärgade män
och sköljt dem med sig som en brottsjö på havet;
mäktiga män har drivits från gård och grund
och fått irra omkring bland främmande folk.
19Syndaren som ger sig in i borgensförbindelser
är ute efter vinst men hamnar inför rätta.
20Ta dig an din nästa så långt du förmår,
men akta dig för att dras med i fördärvet.

Den hemlöses olycka

21Livets nödtorft är vatten, bröd och kläder
och väggar som skyler det som inte bör visas.
22Bättre leva fattigt i ett skjul av bräder
än äta överdådigt i en annans hus.
23Var nöjd antingen du har litet eller mycket,
så slipper du de skymford en främling får höra.
24Att gå ur hus i hus är ett eländigt liv,
där du är främling har du inte någon talan.
25Du måste stå för mat och dryck utan att få tack,
och till råga på allt får du höra sårande ord:
26"Fram med dig, främling, duka bordet,
låt mig få smaka om du har något." —
27"Ut med dig, främling, ur vägen för fint folk,
jag har min bror på besök och behöver huset."
28Det är tungt för en klok man att höra sådant,
att skällas för utböling och skymfas av långivare.

Barnuppfostran

30 1Den som älskar sin son agar honom ofta,
då kommer han till slut att få glädje av honom.
2Den som fostrar sin son får nytta av honom
och kan vara stolt över honom inför sina bekanta.
3Den som undervisar sin son väcker fiendens avund
och får glädjas över honom inför vännerna.
4När fadern har dött är det som om han inte var död,
ty han lämnar kvar en som är hans avbild.

5Medan han lever gläds han åt anblicken,
och när han dör känner han ingen grämelse.
6Åt sina fiender efterlämnar han en hämnare
och åt sina vänner en som återgäldar deras godhet.
7Han tar vård om sin son och förbinder hans sår
och känner oro var gång han skriker.

8En häst som inte rids in blir självsvåldig,
och en son som inte tuktas blir en vildhjärna.
9Kela med ditt barn, och han blir en skräck för dig;
lek med honom, och han blir din sorg.
10Skratta inte med honom, ty då får du lida med honom,
och till slut sitter du där och gnisslar tänder.
11Lämna honom ingen frihet när han är ung.
12Ge honom stryk medan han är barn,
så att han inte blir självsvåldig och visar dig olydnad.
13Fostra din son och sätt honom i arbete,
så att inte hans tygellösa liv blir ditt fall.

Hälsa och glädje

14Bättre fattig men frisk och stark
än rik och plågad av sjukdom.
15Hälsa och välbefinnande är mer värt än all världens guld
och en sund själ förmer än omätlig rikedom.
16Ingen förmögenhet är mer värd än kroppens hälsa,
och ingen lycka överträffar hjärtats glädje.
17Döden är bättre än ett liv i plågor;
hellre evig vila än lång sjukdom.
18Läckerheter som slösas på den som inte kan äta
är som matgåvor som sätts fram vid en grav.
19Vad har en avgud för nytta av offer?
Den kan ju inte äta eller ens känna lukt.
På samma sätt med den som ansätts av Herren:
20han ser på det som bjuds och suckar
som snöpingen suckar när han omfamnar en flicka.

21 Ge dig inte hän åt sorgsna tankar,
och plåga dig inte med dina bekymmer.
22 Fröjd i hjärtat håller människan vid liv,
den som lever glad får leva länge.
23 Njut av livet, var lätt till sinnes
och håll sorgen på avstånd.
Att gå och sörja har blivit mångas fördärv,
och det gör ingen som helst nytta.
24 Avund och vrede förkortar livet,
och bekymmer gör att man åldras i förtid.
25 Den som har ett ljust sinne och är glad i mat
förmår uppskatta det han får att äta.

Rikedomens faror och frestelser

31 1 Oro för rikedom tär på hälsan,
sådana bekymmer håller sömnen borta.
2 Men vid oro och bekymmer behöver man sova;
svår sjukdom kan botas av sömn.
3 Den rike sliter för att samla pengar,
men när han vilar kan han njuta av sin lyx.
4 Den fattige sliter för ett knappt uppehälle,
och när han vilar kommer nöden.

5 Den som älskar guld kan inte bli rättfärdig,
den som jagar pengar förs på villovägar.
6 För guldets skull har många hamnat i olycka
och gått sin undergång till mötes.
7 En fälla är guldet för dem det har förhäxat,
och alla som saknar förstånd blir fångade i den.

8 Lycklig den rike som visat sig fläckfri
och inte gjort guldet till sin gud.
9 Säg vem det är, så skall vi prisa honom,
ty han har utfört storverk bland sitt folk.
10 Vem är den fullkomlige som bestått detta prov?
Må han bära huvudet högt.
Vem har avstått från synd när han kunde synda,
från att göra ont när han kunde göra det?

11 Den mannens lycka blir bestående,
och folkförsamlingen skall prisa hans frikostighet.

Regler vid festligt umgänge

12 Har du slagit dig ner vid ett rikt bord
skall du inte prata högt om det;
säg inte: "Här var det minsann välförsett!"
13 Kom ihåg att onda ögon vållar olycka.
Har någon värre ondska blivit skapad?
Så är det också alltid ögat som gråter.
14 Grip inte efter det en annan kastat blicken på,
trängs inte med honom vid skålen.
15 Ge akt på dig själv för att förstå din nästa,
och tänk dig för, vad saken än gäller.

16 Ät som en människa av det som dukats fram,
och glufsa inte i dig, så att du väcker motvilja.
17 Var den förste som slutar, så visar du dig väluppfostrad,
och var inte omättlig, så att du väcker anstöt.
18 Och om du sitter i ett sällskap,
så ta inte för dig före de andra.

19 Hur nöjd är inte den väluppfostrade med litet!
Han slipper också andnöd när han har gått till sängs.
20 Sund sömn får den som ätit måttligt;
han stiger tidigt upp med tankarna samlade.
Men en omåttlig människa plågas
av sömnlöshet, illamående och kolik.
21 Om maten bekommer dig illa,
så gå ut och kasta upp, då får du lindring.

22 Hör på mig, mitt barn, och ringakta mig inte;
en gång får du se att mina ord är sanna.
Sköt allt du gör med skicklighet,
så kommer du aldrig att drabbas av sjukdom.
23 En belevad gäst prisas högt av alla
och får ett grundmurat rykte för sina fina manér.

24 En ohyfsad gäst klandras av hela staden,
och ryktet talar bitande om hans dåliga manér.

25 Försök inte spela karl vid bägaren,
ty vinet har fört många i fördärvet.
26 Ugnen prövar ståleggens skärpa
liksom vinet hjärtat vid de övermodigas gräl.
27 Vin är som livet självt för människan
om det dricks i måttliga mängder.
Vad har man för liv om vinet fattas?
Det blev ju skapat till människans glädje.
28 Fröjd i hjärtat och glädje i sinnet
ger vin i rätt tid och i lagom mängd.
29 Bitterhet i sinnet ger vin som dricks i övermått
medan man hetsar och utmanar varandra.
30 Ruset stegrar dårens vrede tills han förgår sig,
det minskar hans styrka och vållar sår.

31 Klandra inte din kamrat när ni dricker tillsammans,
och förakta honom inte när han är upprymd.
Säg inget kränkande till honom,
och besvära honom inte med penningkrav.

32 1 Har man valt dig till värd, så bli inte högfärdig,
utan var bland de andra som en av dem.
Sörj först för dem och inta sedan din plats.
2 Lägg dig inte till bords förrän du gjort vad du skall,
så kan du sedan glädja dig åt deras glädje
och motta ärekransen för ditt goda värdskap.

3 Tala, du som är gammal, ty det tillkommer dig,
tala klokt och förståndigt, men stör inte musiken.
4 Prata inte medan man lyssnar till annat,
och lägg inte fram din visdom i otid.
5 En sigillsten av rubin i en ring av guld —
så är orkesterns spel vid festen.
6 En sigillsten av smaragd i en infattning av guld —
så är sång och spel till ett gott vin.

7Tala, du som är ung, om det är nödvändigt,
och en andra gång bara om du blir tillfrågad.
8Fatta dig kort, säg mycket med få ord,
lik en kunnig man som också vet att tiga.
9Ta dig inte ton bland stormän,
och var inte för pratsam i gamla mäns närvaro.
10Före åskmullret ljungar blixten,
och framför den försynte går välviljan.

11Bryt upp i tid och stanna inte kvar till sist,
gör inget lättsinnigt utan skynda dig hem.
12Där kan du roa dig och följa dina infall;
men synda inte med övermodiga ord.
13Därefter skall du prisa honom som skapat dig
och mättar dig med sina goda gåvor.

Gudsfruktan, försiktighet och allvar

14Den gudfruktige låter sig undervisas,
och de som börjar dagen med bön får Herrens välbehag.
15Den som fördjupar sig i lagen skall mättas av den,
men för hycklaren blir den en fälla.
16De gudfruktiga ser vad som är rätt,
och deras lagtolkningar lyser som ljuset.
17Syndaren skyr tillrättavisning
och tolkar lagen efter sina syften.

18En klok man tänker sig alltid för,
men en övermodig främling drar sig inte för något,
och efteråt förblir han lika tanklös.
19Gör ingenting utan eftertanke,
så slipper du ångra det du gör.
20Gå inte på en oländig väg,
så slipper du snava på stenarna.
21Känn dig inte heller säker på en jämn väg,
22utan ta dig i akt till och med för dina barn.
23Lita på dig själv i allt vad du gör,
ty också detta är att hålla buden.

24Den som litar på lagen följer buden,
och den som förtröstar på Herren lider aldrig skada.

33 1Den som fruktar Herren möter inget ont
— nej, gång på gång blir han räddad ur prövningen.
2En vis man avskyr inte lagen,
men hycklaren är som ett skepp i en stormby.
3Den förståndige litar på lagen,
lagen är för honom lika pålitlig som ett orakelsvar.

4Förbered vad du skall säga, så lyssnar man på dig,
gör bruk av all din kunskap när du yttrar dig.
5Dårens hjärta är som hjulet på en vagn,
hans tankar löper runt som en axel.
6En brunstig hingst liknar en vasstungad vän:
den gnäggar vem som än rider på den.

Motsatser i tillvaron

7Varför är den ena dagen förmer än den andra,
när alla årets dagar får sitt ljus från solen?
8I sin vishet gjorde Herren skillnad mellan dem
och fastställde olika högtider och fester.
9En del av dem upphöjde och helgade han,
och andra gjorde han till vanliga dagar.
10Likaså är alla människor komna ur stoftet
— av jord skapades Adam —
11men i sin stora insikt gjorde Herren skillnad mellan dem
och stakade ut olika vägar för dem.
12En del av dem välsignade och upphöjde han,
en del helgade han och ställde i sin närhet.
Andra förbannade och förnedrade han
och störtade dem över ända.

13Liksom krukmakaren har leran i sin hand
och formar den så som han vill,
så har skaparen människorna i sin hand
och ger dem den lott han beslutar.

14Mot det onda svarar det goda
och mot döden livet;
så svarar den fromme mot syndaren.
15Så skall du betrakta alla den Högstes verk:
två och två, det ena svarar mot det andra.

16Själv har jag gått in i arbetet som den siste,
lik den som gör efterskörden i vingården,
17men genom Herrens välsignelse har jag hunnit ifatt
och likt druvplockaren fyllt min vinpress.
18Betänk att jag inte har arbetat blott för mig själv
utan för alla som söker fostran.
19Så hör på mig, ni folkets hövdingar —
ni folkförsamlingens ledare, lyssna!

Var herre i eget hus

20Låt ingen bli herre över dig så länge du lever,
vare sig son eller hustru, bror eller vän.
Låt inte heller någon ta över dina ägodelar —
du kanske måste ångra dig och tigga dem tillbaka.
21Så länge du lever och andas
skall du inte ge dig själv i någons händer.
22Ty det är bättre att dina barn tigger av dig
än att du sneglar efter gåvor från dina söner.
23Behåll ditt oberoende i allt vad du gör,
låt inte ditt anseende fläckas.
24Den dag som är den sista av dina levnadsdagar,
när dödsstunden är inne, skall du fördela arvet.

25Foder, spö och last åt åsnan,
åt slaven bröd, tukt och arbete.
26Sätt tjänaren i arbete, så slipper du bekymmer;
har han inget för händer, vill han ha sin frihet.
27Ok och piska böjer nacken,
och en illasinnad slav skall ha prygel och pina.
28Håll honom i arbete och låt honom inte lata sig;
29av sysslolöshet lär man mycket ont.

30Låt honom arbeta — det är vad han är till för,
och lyder han inte, så slå honom i bojor.
Men gå inte för långt med någon,
och gör ingenting utan rättslig grund.

31Har du bara en slav, så låt honom bli din like,
ty du förvärvade honom genom blod.
Har du bara en slav, så behandla honom som en broder,
ty du behöver honom lika mycket som ditt eget liv.
32Om du behandlar honom illa så att han ger sig i väg,
vart skall du då gå för att leta rätt på honom?

Drömmens lärdomar och verklighetens

34

1Tomma förhoppningar bedrar den oförståndige,
och drömmar hetsar upp den enfaldige.
2Som att gripa efter skuggor och jaga efter vind
är det att fästa sig vid drömmar.
3Drömsynen är en efterhärmning av verkligheten,
den visar bilder i stället för människor.
4Hur kan något rent komma ur orenhet,
hur kan sanning komma ur lögn?
5Spådomar, varsel och drömmar är meningslösa,
skräcken för dem är som en födande kvinnas ångest.
6Om de inte är uppenbarelser från den Högste
skall du inte lägga dem på hjärtat.
7Ty många har vilseförts av drömmar
och ingetts förhoppningar som kommit på skam.
8Lagen skall uppfyllas utan bedrägeri,
och den ärliges visdomsord är dess fullbordan.

9Den som har rest omkring känner till mycket,
den erfarne kan tala med sakkunskap.
10Den som inte samlat erfarenhet vet litet,
11men den bereste förvärvar allt större insikt.
12Mycket har jag sett under mina resor,
jag vet mer än som ryms i mina ord.
13Många gånger har jag svävat i livsfara
men blivit räddad tack vare detta.

14De som fruktar Herren skall få leva,
15ty deras hopp står till honom som kan rädda dem.
16Den som fruktar Herren är inte rädd för något,
hans mod sviktar aldrig, ty Herren är hans hopp.
17Lycklig den man som fruktar Herren.
18Vem är det han litar på? Vem är hans stöd?
19Herrens blick följer dem som älskar honom,
han är en mäktig sköld och ett kraftfullt stöd,
han skyddar mot hettan och ger skugga i middagssolen
och bevarar dem från att snubbla och falla.
20Han ger själen glädje och ögonen ljus,
han ger läkedom, liv och välsignelse.

Offer åt Gud och rättvisa åt de fattiga

21Det som vunnits med orätt blir inget felfritt offer,
22de laglösas gåvor vinner inte Herrens välbehag.
23Vad de gudlösa bär fram behagar inte den Högste,
han förlåter inte synder för många offers skull.
24Att frambära offer av det som tillhör de fattiga
är att dräpa en son inför faderns ögon.
25Det hoptiggda brödet är de fattigas liv;
stjäl man det får man blod på händerna.
26Den som tar levebrödet från sin nästa mördar honom,
27och den som vägrar arbetaren hans lön spiller blod.

28Om en bygger upp och en annan river ner,
vad vinner de då mer än mödor?
29Om en ber och en annan förbannar,
vem skall då Härskaren lyssna till?
30Om man badar efter liksvepning men rör liket igen,
vad vinner man då med sin rening?
31Så handlar den som fastar för sina synders skull
men sedan går och gör samma sak igen.
Vem lyssnar till en sådan mans bön,
och vad vinner han med sin botgöring?

35 1Att hålla lagen är ett rikligt offer;
2gemenskapsoffer frambärs när man följer buden.

3Att löna gott med gott är att frambära matoffer,
4och välgörenhet är detsamma som tackoffer.
5Herrens nåd får den som undviker det onda,
försoning vinner den som skyr orättfärdighet.

6Träd inte fram tomhänt inför Herren;
7alla dessa gåvor påbjuds av lagen.
8Den rättfärdiges offer pryder altaret,
dess vällukt når fram till den Högste.
9En rättfärdig mans gåva tas nådigt emot,
hans påminnelseoffer blir inte bortglömt.
10Var frikostig när du ger till Herrens ära,
snåla inte med de förstlingsoffer du skänker.
11Bär fram gåvor med glatt ansikte,
och överlämna med glädje det heliga tiondet.
12Ge åt den Högste så som han gett åt dig,
var frikostig så långt dina tillgångar räcker.
13Ty Herren är den som återgäldar;
han skall återgälda dig sjufalt.

14Kom inte med mutor, dem tar han inte emot,
15lita inte på orättfärdiga offer.
Ty Herren är den som dömer,
inför honom finns ingen mänsklig storhet.
16Han tar inte parti mot den fattige
utan lyssnar till den förorättades bön.
17Han gör sig inte döv för den faderlöses nödrop
eller för änkan som oavlåtligt klagar.
18Se hur änkans tårar rinner över kinden,
19hör hennes förbannelse över den som vållat dem!

20Den som villigt fullgör sin tjänst blir mottagen,
och hans bön når upp till molnen.
21Genom molnen stiger den ringes bönerop;
han tröstas inte förrän det når sitt mål,
han tystnar inte förrän den Högste griper in,
22tar sig an de rättfärdigas sak och skipar rättvisa.

Och Herren skall sannerligen inte dröja,
han skall inte låta deras väntan bli lång
innan han knäcker ryggen på de obarmhärtiga
23och låter hedningarna få sitt rättvisa straff,
innan han utplånar hela den fräcka hopen
och bryter sönder de orättfärdigas spiror,
24innan han ger människorna deras gärningars lön
och straffar dem efter deras handlingars syfte,
25innan han tar sig an sitt folks rättvisa sak
och gläder dem med sin barmhärtighet.
26Underbar är hans barmhärtighet i nödens tid,
som regnmoln när torkan råder.

Bön om Guds ingripande

36

1Förbarma dig över oss, du härskare som är allas Gud,
2hjälp oss, slå alla hednafolk med skräck för dig!
3Lyft din hand mot de främmande folken
och låt dem se din härskarmakt.
4Liksom du använde oss till att visa dem din helighet
må du använda dem till att visa oss din storhet.
5Må de få erfara detta liksom vi har gjort:
det finns ingen annan Gud än du, Herre.

6Gör nya tecken, låt åter under hända,
7vinn ära åt din hand, åt din starka arm!
8Låt vreden vakna, ge fritt lopp åt din harm,
9förinta motståndaren och utplåna fienden.
10Låt dagen komma snart, minns vad du beslutat,
låt dina storverk bli förkunnade.
11I din vredes eld må de flyende förtäras
och ditt folks plågoandar möta sin undergång.
12Krossa huvudet på fiendernas ledare,
de som säger: "Det finns ingen annan än vi."
13Samla alla Jakobs stammar,
ge dem på nytt deras urgamla arvslott.

14Förbarma dig, Herre, över det folk som fått ditt namn,
över Israel, som du har liknat vid en förstfödd son!

15Var barmhärtig mot din tempelstad,
mot Jerusalem, den plats där du valt att bo.
16Låt Sion genljuda av dina gärningars lov
och ditt tempel fyllas av din härlighet.
17Träd fram som vittne för dem du skapade
i begynnelsen,
och uppfyll de profetior som uttalats i ditt namn.
18Ge lön åt dem som tåligt väntar på dig,
och visa att dina profeter var trovärdiga.

Lyssna, Herre, till dina tjänares bön,
19så att Arons välsignelse av ditt folk går i uppfyllelse!
Då skall alla som bor på jorden se
att du är Herren, den evige Guden.

Det kloka giftermålet

20Magen smälter vilken mat som helst,
men somlig mat är bättre än annan.
21Gommen känner smaken av vilt,
likaså känner ett klokt hjärta igen lögnen.
22Den som är bakslug vållar elände,
men en erfaren man kan ge honom vad han förtjänar.

23Kvinnan får ta vilken man som helst,
men den ena flickan är bättre än den andra.
24En vacker hustru gör mannens uppsyn glad
och är förmer än allt en man kan begära.
25Om hon är mild och vänlig i sitt tal
går mannens lycka över mänskliga mått.

26Den som tar sig en hustru får det första han behöver:
den rätta hjälpen, en pelare till stöd.
27Finns inget stängsel blir gården plundrad,
finns ingen hustru får man lida den rotlöses kval.
28Ty vem har förtroende för en tjuvaktig landstrykare,
som flackar omkring från stad till stad?
Så går det den som saknar hem
och tar in var som helst när natten kommer.

Vänner och rådgivare

37 [1]Alla vänner säger: "Även jag är din vän",
men somligas vänskap är bara ord.
[2]Är det inte en sorg ända till döds
när en vän och kamrat förvandlas till fiende?
[3]O, du onda böjelse, varifrån har du strömmat in
för att översvämma hela jorden med svek?
[4]En vän kan dela sin kamrats glädje
men bli hans motståndare i nödens stund.
[5]En annan vän delar slitet för brödfödan,
och inför striden griper han sin sköld.
[6]Ha alltid din vän i minnet,
och kom ihåg honom när du får pengar.

[7]Alla rådgivare prisar sina råd,
men somliga ger råd till egen fördel.
[8]Akta dig för den som vill ge råd,
och ta först reda på vad hans intresse är —
han ser ju till sin egen fördel.
Låt honom inte kasta lott om ditt öde
[9]och säga dig att du är på rätt väg
men sedan stiga åt sidan för att se vad som händer.

[10]Rådgör inte med den som ser snett på dig,
dölj dina planer för dina avundsmän.
[11]Rådgör inte med en kvinna om hennes rival
eller med en feg man om krig,
inte med säljaren om en affär
eller med köparen om en försäljning,
inte med den ogine om en gengåva
eller med den hårdhjärtade om en vänlighet,
inte med den maklige om arbete av något slag,
med en säsongarbetare om verkets slutförande
eller med en lat slav om ett stort företag.
Dröj aldrig hos sådana för att få råd.
[12]Nej, håll dig till den gudfruktige,
den som du vet följer buden,

som har samma sinnelag som du
och som lider med dig om du råkar i svårigheter.
13Använd också ditt eget omdöme,
ty det är din trognaste rådgivare.
14En människas hjärta ger stundom bättre besked
än sju spejare i ett högt vakttorn.
15Men utöver detta skall du be till den Högste
att han leder dig på sanningens raka väg.

Visdomens frukter

16Varje handling börjar med ord,
och varje företag inleds med rådslag.
17Tecken på hjärtats föränderlighet
18är fyra ting som kommer därifrån:
gott och ont, liv och död,
men den ständige härskaren över dem är tungan.

19En man kan vara skarpsinnig och en lärare för många
och ändå till ingen nytta för sig själv.
20En man kan vara skicklig talare men bli avskydd.
Han går miste om allt livets goda,
21ty Herren gav honom inte förmågan att behaga;
en sådan man saknar helt vishet.
22En man kan vara vis när det gäller honom själv,
men hans klokhet kommer bara hans kropp till godo.

23En vis man fostrar sitt folk,
och frukten av hans klokhet är att lita på.
24En vis man blir rikt välsignad,
och alla som ser honom prisar honom lycklig.
25En människa har sin utmätta livstid,
men Israels dagar kan inte räknas.
26Den vise vinner förtroende hos sitt folk,
och hans namn skall leva i evighet.

Regler för hälsa, sjukdom och dödsfall

27Mitt barn, pröva dig fram så länge du lever;
ta reda på vad som är skadligt och avstå från det.

28Ty allting är inte nyttigt för alla,
och alla tilltalas inte av allt.
29Sukta inte efter allsköns läckerheter
och hänge dig inte åt frosseri.
30Ty överdrivet ätande leder till sjukdom,
och omåttligheten är granne till ohälsan.
31Omåttlighet har blivit mångas död,
men den försiktige förlänger sitt liv.

38

1Visa läkaren aktning för den nytta han gör
— även han är ju skapad av Herren —
2ty från den Högste kommer förmågan att bota,
och av kungar blir han belönad.
3Läkarens kunnighet ger honom en hög ställning,
och han vinner mäktiga mäns beundran.
4Herren har låtit jorden alstra läkemedel,
och en klok man förkastar dem inte.
5Var det inte ett trästycke som gjorde vattnet drickbart,
för att Herrens makt skulle bli känd?
6Åt människorna gav han kunskap
för att bli prisad för dessa underbara gåvor.
7Genom dem har han botat den sjukes plåga,
8av dem blandar apotekaren till sin medicin.
Herren upphör aldrig att verka;
från honom sprider sig hälsa över jorden.

9Mitt barn, ta inte för lätt på sjukdom,
utan be till Herren, så skall han göra dig frisk.
10Upphör att fela, ändra ditt handlande
och rena ditt hjärta från all synd.
11Offra rökelse och påminnelseoffer av mjöl,
och häll olja över din gåva, så mycket du har råd till.
12Men låt också läkaren göra sitt
— även han är ju skapad av Herren.
Låt honom inte lämna dig, ty du behöver honom.
13Ibland ligger en lycklig utgång i läkarnas händer;
14så ber de ju också om Herrens hjälp
att ge lindring och bot som leder till liv.

15Den som syndar mot sin skapare
må hamna i läkarens händer.

16Mitt barn, låt tårarna flöda när någon är död,
stäm upp klagosång över din svåra förlust.
Visa den döde den heder han har rätt till,
och var inte försumlig med hans begravning.
17Låt gråten vara bitter och klagan högljudd;
håll en sorgehögtid som är honom värdig,
under en dag eller två, för att undgå förtal,
men trösta dig sedan för sorgen.
18Ty sorg kan leda till död,
sorg i hjärtat bryter din styrka.
19Där olyckan slår bor också sorgen,
ett liv i fattigdom är en förbannelse för hjärtat.
20Låt inte sorgen få makt över ditt hjärta,
skjut undan den, och tänk på ditt eget slut.
21Glöm inte detta, ty det finns ingen väg tillbaka;
du hjälper inte den döde men skadar dig själv.
22Tänk på att hans öde även skall bli ditt:
"I går jag, i dag du."
23Har den döde fått ro, så låt hans minne vila;
trösta dig över förlusten så snart hans liv har flytt.

Kroppsarbete och studier

24Den lärdes vishet förutsätter riklig fritid;
har man litet att sköta, då kan man bli vis.
25Inte kan den bli vis som regerar över plogen
och stoltserar med oxpiken som lans,
som kör sina oxar och upptas av deras arbete
och som inte kan tala om annat än kreatur.
26En sådan man lever för att plöja fåror,
och hans bekymmer är fodret till kvigorna.

27Likaså byggmästaren och hans hantverkare,
som arbetar dag och natt,
eller den som graverar sigillringar
och outtröttligt formar olika mönster.

En sådan man lever för att göra bilden lik,
och hans bekymmer är att få arbetet färdigt.

28 Likaså smeden som sitter vid städet
och noga ger akt på sitt smide.
Den heta röken plågar hans kropp,
och han sliter hårt i hettan från ässjan.
Hammarslagen bedövar hans öron,
medan blicken är fäst på modellen för arbetet.
En sådan man lever för att få föremålen färdiga,
och hans bekymmer är att ge dem slutputsen.

29 Likaså krukmakaren som sitter vid sitt arbete
och snurrar drejskivan med fötterna.
Hans arbete håller honom i ständig oro,
hur mycket han skall göra är noga bestämt.
30 Han formar leran med händerna
och trampar den mjuk med fötterna.
En sådan man lever för att få glasyren färdig,
och hans bekymmer är att få ugnen tömd.

31 Alla dessa litar på sina händer,
och var och en av dem är kunnig på sitt område.
32 Utan dem kan ingen stad grundas,
och de behöver inte flacka omkring bland främlingar.
Men till stadens råd blir de inte kallade,
33 och de utmärker sig inte i folkförsamlingen.
De tar aldrig plats på domarsätet,
och rättsordningen förstår de sig inte på.
De kan varken undervisa eller döma,
och de gör sig inte bemärkta med tänkespråk.
34 Nej, det är den skapade världens bestånd de säkrar,
och deras bön gäller deras hantverk.

Den däremot som lever för den Högstes lag
och ägnar sina tankar åt den,
39 1 han forskar i alla fädernas vishet
och studerar ivrigt vad profeterna sagt.

2Han samlar på berömda mäns ord
och tränger in i sinnrika tänkespråk.
3Han söker ordspråkens dolda mening
och är förtrogen med tänkespråkens gåtor.
4Stormän tar honom i sin tjänst,
och i härskares följe blir han sedd.
Han kan resa i främmande länder,
ty han har prövat på gott och ont bland människor.
5Han beflitar sig om att börja sin dag
i bön inför Herren, sin skapare.
Han vänder sig till den Högste, åkallar honom
och ber om förlåtelse för sina synder.

6Om det är Herrens, den Väldiges, vilja
fylls han av vishetens ande.
Han låter sin vishet strömma fram i ord
och prisar Herren i bön.
7En sådan man ger rätt riktning åt sin klokhet och insikt
och ägnar sina tankar åt Herrens hemligheter.
8Han undervisar om sin lära
och har sin stolthet i Herrens förbunds lag.
9Många skall lovsjunga hans klokhet,
aldrig någonsin skall hans namn utplånas.
Minnet av honom skall inte försvinna,
hans rykte skall leva genom alla släktled.
10I främmande länder skall man tala om hans vishet,
och folkförsamlingen skall förkunna hans lov.
11Lever han länge äras hans minne mer än tusen andras,
och dör han är detta honom nog.

Allt har sitt ändamål

12Ännu fler tankar har jag att lägga fram;
som fullmånen sväller jag av dem.
13Lyssna till mig, mina fromma söner,
så skall ni grönska som rosenbusken vid bäcken.
14Ni skall sprida vällukt som rökelsen
och gå i blom som liljan.

Sprid er vällukt, stäm upp er lovsång
och prisa Herren för alla hans verk.
15Förkunna hans namns storhet,
tacka och lovsjung honom
med sånger och med spel på lyra.
Med dessa ord skall ni prisa honom:

16Allt vad Herren har skapat är underbart,
och allt vad han har befallt sker i rätt tid.
17Ingen må säga: "Vad är detta? Vad är det till för?"
Allt blir efterfrågat när dess tid är inne.
Genom hans ord hejdades vattnet liksom i en damm,
på hans bud blev vattenförråden till.
18På hans befallning sker allt vad han önskar,
och ingen kan försvaga hans räddande kraft.
19Han vet allt om varje människas gärningar,
ingenting kan gömmas för hans blickar.
20Från evighet till evighet ser han,
och ingenting är förundransvärt för honom.
21Ingen må säga: "Vad är detta? Vad är det till för?"
Allt har skapats för sitt ändamål.

22Hans välsignelse flödar över som en flod
som dränker in den torra jorden med sitt vatten.
23Men hans vrede skall också fördriva hedningarna,
liksom när han förvandlade vattenrik mark till saltjord.
24Hans vägar är raka för de fromma
men fulla av hinder för de laglösa.
25Goda ting har från begynnelsen skapats för de goda
men också onda ting för syndarna.
26Det mest nödvändiga för människans liv
är vatten och eld och järn och salt,
mjöl och mjölk och honung,
vin och olja och kläder.
27Allt detta är de fromma till nytta,
men för syndarna vänds det till skada.

28Det finns andar som skapats för att straffa
och låter piskslagen hagla i vredesmod.

På räkenskapens dag ger de sin styrka fritt lopp
tills deras skapares vrede är stillad.
29Eld och hagel, pest och hungersnöd —
allt detta har skapats för att straffa,
30liksom vilddjurständer, skorpioner och ormar
och svärdet som straffar och förgör den gudlöse.
31När de hör hans befallning gläds de
och gör sig beredda för sin tjänst på jorden;
när tiden är inne lyder de hans ord.

32Av detta har jag från början blivit styrkt,
jag har övervägt det och nu skrivit ner det:
33allt vad Herren har skapat är gott,
han fyller varje behov i rätt tid.
34Ingen må säga: "Det här är sämre än det där",
ty allt blir uppskattat när dess tid är inne.
35Så stäm upp er lovsång med både hjärta och mun,
och prisa Herrens namn.

Människans hårda lott

40 1En ständig möda har skapats åt alla människor,
ett tungt ok har lagts på Adams söner
alltifrån den dag de lämnar moderlivet
till den dag de återvänder till allas moder:
2bekymrade tankar, hjärtats ångest,
oro för det som väntar, dödsdagen.
3Från den som sitter i prakt på tronen
till den som sjunkit ner i stoft och aska,
4från den som bär purpur och krona
till den som går klädd i grovt linnetyg:
5vrede och avund, förvirring och oro,
dödsskräck, förbittring och strid.
Och när det är tid för nattvilan
förvränger drömmen den sovandes föreställningar.
6En liten stund, knappt märkbar, får han ro,
men sedan plågas han i sömnen som på dagen,
lika fylld av ångest för det han ser inom sig
som den som flytt ur en strid.

7I det avgörande ögonblicket vaknar han
och häpnar över att inget finns att frukta.

8Bland allt som lever, såväl människor som djur,
men sjufalt värre bland syndarna,
9härskar pest och blodsutgjutelse, strid och svärd,
olyckor och hunger, förstörelse och lidande.
10För de laglösa har allt detta skapats;
för deras skull kom också floden.
11Allt som är av jord vänder åter till jorden,
och det som är av vatten går tillbaka till havet.

Värden som består

12All korruption och orätt skall sopas bort,
men redbarheten skall alltid bestå.
13De orättfärdigas rikedom är lik bäcken som torkar ut,
lik åskmullret som dör bort i regnet.
14Den som är frikostig får leva i glädje,
men lagbrytaren skall förintas fullständigt.
15De gudlösas avkomma skjuter inte många skott,
för deras orena rötter finns bara hårda klippan.
16Vassen som växer vid sjöar och flodstränder
rycks upp före alla andra gräsarter,
17men godheten är som en grönskande trädgård,
och barmhärtigheten fortlever för alltid.

18Att vara sin egen eller ha ett arbete är behagligt,
men bättre än båda är att finna en skatt.
19Att få barn och att grunda en stad tryggar eftermälet,
men bättre än båda anses en oförvitlig hustru.
20Vin och musik ger glädje åt hjärtat,
men bättre än båda är kärlek till visheten.
21Flöjt och harpa frambringar sköna toner,
men bättre än båda är älskvärda ord.
22Skönhet och behag är en lust för ögat,
men bättre än båda är spirande gröda.
23Vän och kamrat skyndar till när det behövs,
men bättre än båda är hustrun vid mannens sida.

24Bröder och hjälpsamhet gagnar i nödens stund,
men bättre än båda skyddar din egen godhet.
25Silver och guld ger säkert fotfäste,
men bättre än båda anses klokhet.
26Pengar och makt ger självsäkerhet,
men bättre än båda är gudsfruktan.
För den gudfruktige finns ingen motgång,
han behöver aldrig söka hjälp.
27Gudsfruktan är som en grönskande trädgård
och skyddar bättre än någon jordisk härlighet.

Fattigdom, död och vanära

28Mitt barn, lev inte en tiggares liv;
det är bättre att dö än att tigga.
29En man som måste snegla åt andras bord —
hans tillvaro kan inte kallas liv.
Att äta andras mat fläckar hans själ,
och en man med förstånd och fostran tar sig i akt.
30I den skamlöses mun smakar gåvan sött,
men i hans mage bränner den som eld.

41

1O död, hur bitter är inte tanken på dig
för en man som lever i lugn och välstånd,
en man utan bekymmer som har framgång i allt
och som ännu kan njuta av en god måltid.
2O död, en lycka är det bud du sänder
för en man som är fattig och orkeslös,
en utlevad gubbe som har bekymmer med allt,
som vägrar finna sig och inte längre håller ut.
3Frukta inte för dödens bud —
tänk på dem som gått före och dem som kommer efter.
4Detta är Herrens bud för alla som lever,
och hur kan du förkasta den Högstes beslut?
Tio år eller hundra eller tusen —
i dödsriket kan ingen klaga över sitt liv.

5Syndares barn blir vidriga barn,
som vistas i de gudlösas sällskap.

6Syndares barn går miste om sitt arv,
deras avkomma lever i ständig vanära.
7En gudlös far får höra klander från barnen,
ty de blir vanärade för hans skull.
8Ve er, alla gudlösa,
som har övergett den Högstes lag!
9När ni föds, föds ni till förbannelse,
och när ni dör, blir förbannelse er lott.
10Allt som kommer ur jord vänder åter till jorden;
så går de gudlösa från förbannelse till förintelse.

11Människor sörjer över kroppens död,
men för syndaren utplånas även hans onda namn.
12Var rädd om ditt namn, ty det följer dig
längre än tusentals väldiga guldskatter.
13Det goda livet har sin utmätta tid,
men ett gott namn lever kvar för alltid.

Berättigad blygsel och oberättigad

14Följ min lära, mina barn, och lev i frid.
Vishet som döljs och en skatt som är gömd —
vad är det för nytta med sådant?
15Bättre en man som döljer sin dårskap
än en som döljer sin vishet.
16Låt alltså skamkänslan styras av mina regler,
ty all blygsel man känner är inte bra
och vinner inte allas uppriktiga gillande.

17Blygs inför din far och mor över otukt
och inför furste och härskare över lögn,
18inför domare och ämbetsmän över felsteg
och inför menighet och folk över lagbrott,
inför vän och kompanjon över ohederlighet
19och inför folket där du bor över stöld
och för att glömma Gud och förbundet.
Blygs för att lägga armbågen i maten,
för att förbanna den som ber om en gåva

20och för att lämna en hälsning obesvarad,
för att se efter en lösaktig kvinna
21och för att vända ryggen åt en släkting,
för att ta ifrån någon hans rättmätiga andel,
för att titta närgånget på en annans hustru
22och för att springa efter tjänsteflickan —
kom inte i närheten av hennes säng.
Blygs för att tala sårande till en vän
— låt inte en gåva följas av kränkande ord —
42 1för att föra ett rykte vidare
och för att avslöja hemligheter.
Då visar du den rätta blygseln
och blir omtyckt av alla människor.

Du skall inte blygas för följande ting —
synda inte genom att ta hänsyn till person:
2för den Högstes och förbundets lag
eller för rättens krav, så att du frikänner den gudlöse,
3för att kräva räkenskap av kompanjon och reskamrat
eller för att dela ett arv åt andra,
4för noggrannhet med våg och vikter
eller för tillgångar, vare sig stora eller små,
5för att göra vinst på affärsverksamhet
eller för att ge barn ordentlig fostran
och att prygla upp en dålig slav.
6Har du en dålig hustru är ett sigill på sin plats,
där många händer snokar skall du låsa.
7Räkna och väg det du anförtror åt andra,
och skriv upp allt du ger ut och får in.
8Blygs inte för att tillrättavisa den vettlöse dåren
eller en utlevad gubbe som tävlar med de unga.
Då har du blivit fostrad på rätta sättet
och består provet inför alla människor.

Kvinnor ger bekymmer

9En dotter är sin fars hemliga bekymmer,
han blir sömnlös av oro för henne:

medan hon är ung, för att hon skall bli över,
och när hon blivit gift, för att hon skall bli förskjuten,
10medan hon är ogift, för att hon skall råka i olycka
och bli med barn i föräldrahemmet,
och när hon är gift, för att hon skall vara otrogen
eller för att äktenskapet skall bli barnlöst.
11Vaka strängt över en självsvåldig dotter,
så att hon inte drar över dig fiendernas åtlöje,
skvaller i staden och anklagelser bland folket
och skämmer ut dig inför alla människor.

12Fäst dig inte vid skönhet hos någon,
och sitt inte i sällskap med kvinnor.
13Ty från kläder kryper det ut mal
och från en kvinna kvinnlig ondska.
14Hellre en mans ondska än en god kvinna,
och av en skamlös kvinna kommer vanära.

Lovsång över skapelsen

15Nu vill jag tala om Herrens verk,
och det jag har sett vill jag skildra.
Genom Herrens ord fullbordades hans verk.
16Den strålande solen blickar ner på allt,
och Herrens skapelse är full av hans härlighet.
17Det är inte möjligt för Herrens heliga
att skildra alla hans underbara verk,
allt som fick sin fasta form av Herren, allhärskaren,
så att hans härlighet blev hela världens grundval.
18Avgrunden utforskar han såväl som människans hjärta,
han genomskådar hennes listiga planer.
Ty den Högste äger all kunskap;
han iakttar tecknen som visar världens gång,
19han förkunnar det förgångna och det kommande
och tyder spåren till det fördolda.
20Ingen tanke undgår honom,
inte ett ord förblir hemligt för honom.
21Skönt har han ordnat sin vishets väldiga verk;
han är den ende, före all tid och i evighet.

Inget kan läggas till eller dras ifrån,
och han behöver ingen rådgivare.

22Hur härliga är inte alla hans verk —
också den minsta gnista är en fröjd för ögat.
23Allt detta lever och består i evighet;
varje behov blir fyllt, och allt lyder honom.
24Allt bildar par, det ena svarar mot det andra,
och inget han har skapat är ofullständigt.
25Det ena förhöjer det andras värde;
vem kan se sig mätt på hans härlighet?

43

1Praktfullt höjer sig det klara himlavalvet,
himlens anblick är en strålande syn.
2När solen visar sig kommer den som en förkunnare:
den är ett underbart ting, ett verk av den Högste.
3På höjden av sin bana sveder den marken,
och ingen kan uthärda dess hetta.
4Ugnen i en verkstad eldas het med bälg;
trefalt hetare bränner solen mot bergen.
Glödande ångor andas den ut
och utstrålar ljus, så att ögonen bländas.
5Stor är Herren som har skapat den;
med sina ord styr han dess snabba färd.

6Och månen för han fram på bestämda dagar,
ett evigt tecken som skall visa tiden.
7Månen visar när högtiden är inne,
detta ljus som avtar så snart det nått sin fullhet.
8Efter den har månaden fått sitt namn.
Den växer och förändras på ett förunderligt sätt,
och där den lyser på himlavalvet
är den de himmelska härarnas fälttecken.

9Rymden får sin skönhet av stjärnornas glans,
detta lysande smycke på Herrens höga himmel.
10På den Heliges ord ställer de sig där han bestämt,
och de skall aldrig tröttna på sin vakttjänst.

11Se på regnbågen och prisa dess skapare!
Praktfull är den i sin glans
12när den välver sin strålande båge över himlen —
den Högstes händer har spänt den.

13Hans påbud kommer plötsligt snön att yra
och låter straffdomens blixtar ljunga.
14För den skull öppnas himlens förråd
och moln flyger ut som fåglar.
15Med sin väldiga kraft gör han molnen hårda,
och de brister sönder i hagelstenar.
16/17Dånet av hans åska kommer jorden att våndas,
och när han visar sig skälver bergen.

På hans befallning blåser sunnanvinden,
nordanstormen och virvelvinden.
Snöflingor strör han ut som svävande fåglar,
och snöfallet liknar en gräshoppssvärm som slår ner.
18Ögat häpnar över denna vita skönhet,
och hjärtat hänförs av flingornas fall.
19Och rimfrost sprider han ut över jorden som salt,
där den fastnar blir den som törntaggar.
20När den kalla nordanvinden blåser
lägger sig isen över vattnet;
den breder ut sig över varje vattensamling,
och vattnet iför sig liksom ett pansar.
21Den skövlar bergen och förbränner ödemarken
och sveder gräset som eld.
22Snart läks allt av den fuktiga dimman,
liksom daggen ger lindring efter hettan.

23Med sin tankes kraft betvang han havsdjupet
och lät öar stiga upp ur det.
24Sjömän kan berätta om havets faror,
och vi häpnar över det våra öron får höra.
25Där har han skapat otroliga och märkliga ting:
alla slags sällsamma varelser, en värld av havsmonster.
26Genom Herrens kraft når hans tjänare framgång,
och genom hans ord äger allting bestånd.

27Hur mycket vi än säger är det inte nog,
men detta är summan av det sagda: Han är allt.
28Vår förmåga räcker inte när vi vill prisa honom,
ty han är den Väldige, större än allt han skapat.
29Fruktansvärd är Herren och övervältigande stor,
och underbar är hans härskarmakt.
30Prisa Herren och sjung hans lov
av hela er förmåga; han är alltid höjd över den.
Lovsjung honom av all er kraft
och tröttna inte; det blir aldrig nog.
31Vem har sett honom och kan beskriva honom,
vem kan skildra hans storhet sådan den är?

32Mycket som är fördolt för oss är större än dessa ting,
ty av hans verk har vi bara sett en liten del.
33Allting är ju skapat av Herren,
och åt de fromma har han skänkt visheten.

LOVSÅNG ÖVER FÄDERNA (kap. 44–49)

44

1Nu vill jag lovsjunga ärorika män,
våra fäder och vårt ursprung.
2Stor är den härlighet som Herren har skapat,
stort är hans eviga majestät:
3härskare som styrt kungariken
och män som vunnit ryktbarhet genom sin makt,
kloka män som kunnat ge råd
och profeter som framfört sina budskap,
4män som lett folket med kloka planer
och med sin kunskap i folkets skrifter
— visa ord finns i deras lära —
5män som skapat musik och sånger
eller som gjort sina ord kända i skrift,
6förmögna och inflytelserika män
som fört ett fredligt liv i sina hem.
7Alla dessa vann berömmelse bland sina samtida
och ärades i sin livstid.

8Några namn har gått till eftervärlden,
så att man talar om dem och prisar dem,
9andra har blivit glömda och är borta,
som om de aldrig hade funnits,
de är som om de aldrig varit —
de själva liksom också deras barn.

10Men dessa var män som fått del av Guds nåd
och vilkas rättfärdiga verk inte blivit glömda.
11Hos deras ättlingar blir nåden kvar,
deras efterkommande är ett gott arv.
Tack vare förbunden 12består deras ättlingar,
att barnen får leva är deras förtjänst.
13För all framtid skall deras ättlingar fortleva,
och deras ära kommer aldrig att förblekna.
14Deras kroppar har begravts i frid,
och deras namn skall leva genom alla släktled.
15Alla folk skall tala om deras vishet,
och folkförsamlingen skall förkunna deras lov.

Urtiden och patriarkerna

16Henok behagade Herren och togs härifrån,
en maning till omvändelse för kommande släkten.
17Noa befanns fullkomlig och rättfärdig
och blev världens räddning när vreden bröt ut:
för hans skull lämnades en rest kvar
när floden kom över jorden.
18Med honom slöts förbund för evärdlig tid
om att ingen flod mer skulle utplåna det levande.

19Abraham blev den store fadern för många folk,
och på hans ära fanns ingen fläck.
20Han följde den Högstes lag
och ingick förbund med honom.
På sin kropp bekräftade han förbundet,
och när han sattes på prov befanns han trogen.
21Därför lovade Herren honom med ed
att folken skulle välsignas genom hans avkomma,

att den skulle bli talrik som sandkornen på marken
och stiga så högt som stjärnorna
och att hans ättlingar skulle ta landet i besittning
från hav till hav, från floden till jordens ände.

22För sin far Abrahams skull
fick också Isak samma löfte
om välsignelse över alla människor.
Förbundet 23överförde Herren sedan på Jakob.
Han erkände honom genom sina välsignelser
och gav honom arv och egendom.
Han drog upp gränserna för hans arvslotter
och fördelade dem på tolv stammar.

Mose och hans samtida

Och han lät en ättling till Jakob få del av nåden,
en som behagade alla som såg honom
45 1och som blev älskad av både Gud och människor:
Mose, välsignat vare hans minne.
2Han gjorde honom lik sina heliga i härlighet
och lät honom triumfera över skräckslagna fiender.
3Han lät underverken följa med ens på hans ord,
han förhärligade honom inför det kungliga hovet.
Han gav honom befallningar om sitt folk
och visade honom en glimt av sin härlighet.
4Han helgade honom för hans trohets och mildhets skull
och utvalde honom bland alla människor.
5Han lät honom höra sin röst,
han förde honom in i töcknet
och överlämnade själv buden till honom,
livets och vishetens lag,
för att Jakobs ätt skulle undervisas om förbundet
och Israel om hans stadgar.

6Till samma helighet upphöjde han Aron,
Moses bror, av Levis stam.
7Han lät en evig ordning utgå från honom:
han gav honom ämbetet som präst för folket.

Med en rik klädsel ärade han honom
och iförde honom en lysande skrud.
8Han klädde honom i den ståtligaste dräkt
och krönte honom med ting fulla av kraft.
Byxor, kåpa och efod gav han honom.
9Runt om dräkten fäste han granatäpplen
och en mängd guldbjällror, i en krans;
de skulle klinga vid hans steg,
så att ljudet hördes i templet
som en påminnelse för alla i hans folk.
10Det var en helig dräkt i guld och violett
och purpurrött, en konstvävares verk.
Dit hörde bröstväskan, med lotterna för domsutslag,
11av karmosinrött garn, en konstnärs verk,
och ädelstenarna, graverade som sigill
och infattade i guld, en juvelerares verk;
deras inskriptioner skulle vara en påminnelse:
de var lika många som Israels stammar.
12På turbanen satt en krona av guld
med en inskrift till bekräftelse av hans helighet,
ett tecken på ära och upphöjdhet, fullt av kraft.
Allt var en lust för ögat, konstfärdigt och skönt;
13före Arons tid hade ingenting liknande funnits.
Ingen av annan släkt har någonsin fått klä sig i detta,
bara hans söner, hans ättlingar genom tiderna.

14Hans brännoffer skall bäras fram
två gånger varje dag, för all framtid.
15Mose lade offergåvor i hans händer
och smorde honom med helig olja.
Så blev det en evig ordning för honom
och för hans ättlingar, så länge himlen består,
att vara Herrens tjänare och präster
och välsigna hans folk med Namnet.
16Herren utvalde honom bland alla människor
till att komma inför sig med eldoffer,
med rökelse och vällukt som påminnelseoffer
och till att utverka försoning åt folket.

17Med sina bud gav han honom makt
över rättsskipningen,
för att Jakobs ätt skulle lära känna förbundstecknet
och Israel bli upplyst av Herrens lag.

18Män av annan släkt greps av avund
och reste sig mot honom i öknen,
fulla av raseri och vrede:
männen kring Datan och Aviram
liksom Korach med sitt anhang.
19Herren såg det, och hans misshag väcktes,
de krossades av hans rasande vrede.
Han lät något sällsamt drabba dem,
han förintade dem med sin flammande eld.
20Men Aron ärade han ännu mer,
han gav honom ärftliga rättigheter:
offren från den första grödan blev hans andel.
Så fick han först och främst bröd att mätta sig med.
21Prästerna skall ju leva av offren,
som Herren gav honom och hans ättlingar.
22Men av folkets jord får prästen ingen arvslott,
och han har ingen andel i folkets egendom:
Herren själv är din andel och din egendom.

23Pinechas, Elasars son, är den tredje i ära:
han visade helig iver i sin gudsfruktan,
och när folket avföll stod han fast
med sitt mod och sin handlingskraft
och vann försoning åt Israel.
24Därför slöts ett fredsförbund med honom:
han skulle förestå templet och sitt folk,
så att han och hans ättlingar för all framtid
skulle äga översteprästämbetets värdighet.
25Även med David slöts ett förbund,
med Jishajs son av Juda stam;
men kungens makt ärvs endast från son till son,
medan Arons arv tillfaller alla hans ättlingar.

26 Må Herren fylla era hjärtan med vishet
och låta er styra hans folk med rättfärdighet,
så att inte dess välstånd går om intet.
Må dess ära bestå till kommande släkten.

Invandringens och domartidens stormän

46

1 En hjälte i strid var Josua, Nuns son,
Moses efterträdare som profet.
Han blev vad hans namn betyder,
en stor räddare för Herrens utvalda,
och straffade fienderna när de gick till angrepp,
så att Israel kunde ta landet i besittning.
2 Vilken ära vann han inte när han grep in
och vände sitt svärd mot städerna!
3 Vem före honom hade stått så stark som han!
Så var det också Herrens krig han förde.
4 Ja, det var han som fick solen att vända om,
så att en dag blev lång som två.
5 Han åkallade den högste härskaren
när fiender anföll från alla håll,
och Herren, den Väldige, bönhörde honom
med en våldsam skur av hagelstenar.
6 Den vräkte ner över fiendefolket
och förintade motståndarna på sluttningen,
för att hans vapenmakt skulle bli känd för hedningarna;
ty deras krig var ett krig mot Herren,
men Josua följde Härskaren.

7 Medan Mose levde gjorde han en välgärning
tillsammans med Kalev, Jefunnes son,
genom att göra motstånd mot menigheten,
så att folket hindrades från synd
och det ondsinta knotandet tystades.
8 Bara dessa två överlevde
av en här på sexhundra tusen man,
och de ledde folket till dess arvslott,
till landet som flödar av mjölk och honung.

9Herren gav Kalev krafter
som han fick behålla till ålderdomen,
så att han nådde fram till bergen i landet
och hans ätt fick sin arvslott där.
10Därigenom skulle hela Israel förstå
vilken fördel det är att lyda Herren.

11Så handlade också var och en i raden av domare.
De hade ingen tanke på trolöshet,
de avföll inte från Herren.
Må deras minne vara välsignat
12och deras ben skjuta skott ur graven!
Må deras namn och rykte gå i arv
till de ärorika männens avkomlingar!

Den första kungatiden

13Samuel var älskad av Herren,
en Herrens profet som grundade kungadömet
och smorde furstar över hans folk.
14Han skipade rätt bland folket efter Herrens lag,
och Herren kom Jakobs ättlingar till hjälp.
15Genom sin tillförlitlighet blev han berömd som profet,
hans ord bevisade att hans syner var sanna.
16När hans fiender anföll från alla håll
åkallade han Herren, härskaren,
och offrade ett dilamm åt honom.
17Då lät Herren åskan dåna från himlen
och lät sin röst ljuda i mullret;
18han tillintetgjorde furstarna från Tyros
och alla filisteernas hövdingar.

19Innan han gick till den eviga vilan
bedyrade han inför Herren och hans smorde:
"Inte så mycket som ett par skor
har jag tagit från någon människa."
Och ingen kunde anklaga honom för något.
20Även efter sin bortgång profeterade han
och röjde för kungen när han skulle dö.

Ur jorden lät han sin röst höras
för att med sin profetia hejda folkets laglöshet.

47

[1]Efter honom framträdde Natan
som profet på Davids tid.

[2]Liksom fettet skiljs ut från gemenskapsoffret
blev David utvald bland israeliterna.
[3]Han lekte med lejon som med killingar
och med björnar som med fårens lamm.
[4]Det var han som i sin ungdom dödade jätten
och utplånade folkets skam.
Han svingade armen med slungstenen,
och den skrävlande Goljat fälldes till marken.
[5]Ty han ropade till Herren, den Högste,
och Herren gav hans hand styrka
att fälla den väldige krigaren
och vinna makt åt sitt folk.
[6]Därför blev han ärad som segrare över tiotusenden,
han blev prisad för att Herren välsignat honom,
och han erbjöds den ärofulla kronan.
[7]Ty han krossade motståndarna runt omkring
och förintade sina fiender filisteerna;
ända tills nu har deras makt varit bruten.

[8]I allt han gjorde tackade han Herren
och hyllade den Helige och Högste.
Av allt hjärta sjöng han sin skapares lov
och betygade honom sin kärlek.
[9]Han utsåg sångare för altartjänsten,
vilkas röster skulle klinga i sköna melodier.
[10]Han införde ett storslaget högtidsfirande
och utformade för all framtid de fester
då det heliga namnet skall prisas
och sången ljuda i templet från tidig morgon.
[11]Herren tog bort hans synder
och befäste hans makt för evigt;
han slöt ett förbund med honom om kungadömet
och den ärofulla tronen i Israel.

Salomo

12Efter honom följde hans vise son,
som tack vare fadern fick ett liv i trygghet.
13Under Salomos regering rådde fred,
ty Gud gav honom lugn på alla sidor,
så att han kunde resa ett tempel åt hans namn
och bygga helgedomen som består i evighet.
14Hur vis var du inte i din ungdom!
Du svällde som en flod av klokhet,
15ditt förstånd flödade över jorden,
och du spred dina sinnrika tänkespråk över den.
16Ditt rykte nådde avlägsna öar,
du blev älskad för freden under ditt styre.
17För dina sånger, dina ordspråk och visdomsord
och för din tydningskonst blev du beundrad
över världen.
18I Herren Guds namn
— han som kallas Israels Gud —
samlade du guld som om det var tenn
och hopade silver som om det var bly.

19Men du gav dig hän åt kvinnor
och lät dem få makt över dig.
20Du fläckade ditt rykte
och besudlade dina ättlingar,
så att du drog vreden över dina barn
och bittert fick ångra din dårskap.
21Väldet delades i två,
ur Efraim uppstod ett upproriskt rike.

22Men Herren upphör aldrig med sin godhet,
varje ord han talat skall besannas.
Sin utvaldes ättlingar skall han inte utplåna,
avkomman till den som älskat honom förgör han inte.
En rest av Jakobs släkt lät han överleva,
han lät ett skott växa upp från Davids rot.

Det delade riket

23 När Salomo gick till vila hos fäderna
lämnade han efter sig sin son,
en dåre bland sitt folk, helt utan förstånd:
Rehabeam, vars beslut drev folket till uppror.
Och Jerobeam, Nevats son, fick Israel att synda;
han ledde Efraim in på syndens väg.
24 Deras synder blev omåttligt stora,
tills de tvingades bort från sitt land.
25 Allt slags ondska ville de pröva på,
ända tills straffet drabbade dem.

48

1 Sedan framträdde Elia, den glödande profeten,
vars ord flammade som en fackla.
2 Han sände hungersnöd över folket
och blev genom sin heliga iver mångas död.
3 Med Herrens ord höll han himlen stängd,
och tre gånger kallade han ner eld därifrån.
4 Hur ärad blev du inte, Elia, för dina underverk!
Vem kan berömma sig av att vara din like?
5 Du väckte den döde till liv med den Högstes ord,
från dödsriket räddade du honom.
6 Du störtade kungar i fördärvet
och lät stormän dö på sjukbädden.
7 På Sinai fick du höra om bestraffningen,
på Horeb om domen och vedergällningen.
8 Du smorde kungar till hämnare
och profeter till efterträdare åt dig.
9 Du fördes till himlen i en flammande stormby,
i en vagn dragen av eldhästar.
10 Du är bestämd för den tiden, står det skrivet,
då du skall mildra vreden innan den blossar upp
och vända faderns hjärta till hans son
och återupprätta Jakobs stammar.
11 Saliga de som har fått se dig
men också de som har somnat in i kärlek,
ty även vi skall få leva.

12När Elia höljdes i stormbyn
fylldes Elisha av hans ande.
Under sin livstid vek han aldrig för en furste,
och ingen gjorde sig till herre över honom.
13Ingen uppgift var honom för svår,
och efter hans bortgång profeterade hans kropp.
14Medan han levde gjorde han sällsamma ting,
och även efter döden var hans gärningar förunderliga.

15Trots allt detta omvände sig inte folket
och upphörde inte med sina synder
förrän de släpades som krigsbyte från sitt land
och skingrades över hela världen,
så att bara en ringa rest blev kvar av folket,
bland dem en furste av Davids ätt.
16Några av dem gjorde det som behagar Herren,
andra begick ständigt flera synder.

Kungar och profeter i Juda rike

17Hiskia befäste sin stad
och ledde in Gichonkällan i den;
han högg sig genom klippan med yxa
och byggde dammar för vattnet.
18Under hans regering gick Sanherib till angrepp
och sände Rab-Sake mot Hiskia.
Rab-Sake lyfte sin hand mot Sion
och talade övermodigt stora ord.
19Då bävade de, och deras händer darrade;
de våndades som födande kvinnor.
20Men de åkallade Herren, den Barmhärtige,
och sträckte sina händer mot honom.
Den Helige hörde dem genast i sin himmel
och sände dem räddning genom Jesaja;
21han krossade assyriernas här,
hans ängel tillintetgjorde den.

22Ty Hiskia gjorde det som behagar Herren
och följde orubbligt sin fader Davids väg.

Den som ledde honom var Jesaja,
den store profeten, osviklig i sina syner.
23På hans tid vände solen om,
och han förlängde kungens liv.
24Med sin andes kraft såg han vad slutet skall bli
och tröstade dem som sörjde i Sion.
25Han förutsade allt som skall ske i framtiden
och avslöjade det fördolda innan det inträffat.

49

1Minnet av Josia är som en rökelse,
blandad av en skicklig parfymberedare.
Det är sött som honung för varje mun,
det är som sång och spel vid festen.
2Han handlade rätt när han omvände folket
och utplånade de brottsliga skändligheterna.
3Han hade alltid Herren i tankarna,
i en laglös tid stärkte han gudsfruktan.

4Förutom David, Hiskia och Josia
gjorde sig alla skyldiga till brott.
Den Högstes lag övergav de,
och kungarna i Juda gick under.
5Ty de skänkte bort sin makt till andra
och sin ära till ett främmande folk,
6som brände hans utvalda tempelstad
och gjorde dess gator till ödemark.
Det skedde genom Jeremia, 7ty han blev förföljd,
han som i moderlivet helgats till profet,
till att rycka upp, förgöra och förstöra
men också *till att bygga upp och plantera.*

Fångenskapen och Jerusalems återupprättande

8Hesekiel fick i en syn se Herrens härlighet;
den visade sig för honom på kerubvagnen.
9Han hotade fienderna med slagregn
men lovade välgång åt dem som levt rättfärdigt.

10De tolv profeternas ben må skjuta skott ur graven!
Ty de ingav Jakob nytt mod
och ett fast hopp som blev folkets räddning.

11Hur skall jag nog kunna prisa Serubbabel,
som liknats vid en sigillring på högra handen?
12Sådan var också Jeshua, Josadaks son.
Det var de som på sin tid byggde templet;
de reste en helgedom åt Herren
som skall bestå för evigt i sin härlighet.

13Nehemjas minne skall också leva länge.
Det var han som reste våra fallna murar;
han lät göra portar och bommar
och byggde nytt där våra hus hade stått.

Andra märkesmän

14Ingen har skapats på jorden lik Henok;
så blev han ju också tagen härifrån.
15Inte heller har det fötts en man som Josef;
han blev brödernas herre och folkets stöd,
och hans ben blev väl omhändertagna.
16Sem och Set har blivit ärade bland människor,
men över allt levande i skapelsen står Adam.

Översteprästen Simon

50 1Översteprästen Simon, Onias son,
lät på sin tid reparera helgedomen
och sätta templet i stånd.
2Av honom lades grunden till murverk av dubbel höjd,
ett högt fundament för templets ringmur.
3På hans tid grävdes en reservoar,
en damm lika stor som Havet i omkrets.
4Han var mån om att skydda sitt folk mot olycka
och stärkte stadens försvar mot belägringar.

5Hur skön var han inte att se i kretsen av sitt folk,
när han trädde ut ur rummet bakom förhänget:

6han var som morgonstjärnan bland molnen,
som fullmånen på festdagarna,
7som solen när den lyser på den Högstes tempel,
som regnbågen när den skimrar bland glänsande moln,
8som blommande rosor i vårens tid,
som liljor där källsprång bryter fram,
som skogarna på Libanon en sommardag,
9som brinnande rökelse på fyrfatet,
som ett kärl, hamrat av gediget guld
och prytt med alla slags ädla stenar,
10som ett olivträd, dignande av frukt,
och som en cypress som når ända upp bland molnen.

11När han tog på sig den lysande skruden
och klädde sig i sin fulla ståt
och sedan steg upp på det heliga altaret,
spred han glans över hela tempelgården.
12Och när prästerna räckte honom köttstyckena
medan han själv stod vid altarhärden,
stod hans bröder i en ring runt honom;
de var som en cederskog på Libanon,
som dadelpalmer omgav de honom.
13Alla Arons söner stod där i sin glans
med offergåvorna till Herren i sina händer
inför hela Israels menighet.
14Som avslutning av altartjänsten
fulländade han offret till allhärskaren, den Högste:
15han sträckte ut handen efter offerskålen
och lät druvans blod rinna ut.
Han hällde det över altarets fundament
till vällukt åt den Högste, konungen över allt.

16Då bröt Arons söner tystnaden:
de blåste i silvertrumpeterna
och lät dem ljuda med mäktig klang,
för att den Högste skulle minnas folket.
17I samma ögonblick föll de allesammans
på en gång ner med ansiktet mot marken

för att tillbe sin herre,
allhärskaren, den högste Guden.
18Kören stämde upp sin lovsång,
den sköna musiken ljöd med full styrka,
19och Herrens, den Högstes, folk låg försänkt
i bön inför den Barmhärtige,
tills den heliga ceremonin var fullbordad
och de hade avslutat gudstjänsten.
20Då steg översteprästen ner och lyfte sina händer
över israeliternas hela menighet
för att utdela Herrens välsignelse
och med stolthet uttala hans namn.
21Och ännu en gång föll folket ner
för att ta emot välsignelsen från den Högste.

Författarens slutord

22Och nu må ni prisa hela världens Gud,
han som överallt gör storverk,
som låter oss leva i ära ända från födelsen
och alltid visar oss barmhärtighet.
23Må han ge oss glädje i hjärtat
och skänka Israel fred i våra dagar,
så som det var för länge sedan.
24Må hans barmhärtighet aldrig överge oss,
och må han sända oss befrielsen när hans tid är inne.

25Två folk fyller mig med vämjelse,
och det tredje är inte ens något folk:
26de som bor i Seirs bergstrakter, filisteerna
och de dåraktiga människorna i Shekem.

27En lära som ger förstånd och kunskap
har skrivits ner i denna bok
av Jesus, Syrak Elasars son, från Jerusalem,
som lät vishet strömma ur sitt hjärta.
28Lycklig den som studerar detta,
som tar det till sitt hjärta och blir vis.

29Ty den som lever efter det får kraft till allt:
det är gudsfruktans väg han följer.

En bön av Jesus, Syraks son

51 1Jag vill tacka dig, herre och konung,
och lovsjunga dig, Gud, min räddare.
Jag vill prisa ditt namn,
2ty du blev min beskyddare och hjälpare,
du räddade mig från undergången,
från fällan som förtalaren gillrade,
från läpparna som spred ut lögner.
Inför mina fienders angrepp
kom du till min hjälp, 3och du räddade mig,
rik som du är på barmhärtighet och ära,
från käftar som var beredda att sluka mig,
från händer som ville ta mitt liv,
från alla de faror jag råkat i,
4från kvävande eld som omgav mig,
ut ur lågor som jag inte hade tänt,
5ur djupet av dödsrikets innandömen,
från orena tungor och lögnaktigt tal.
6Inför kungen blev jag brottsligt förtalad,
en dödlig fara hotade mig,
och jag var på väg ner i dödsriket.
7De kringrände mig från alla håll,
och ingen kom till min räddning;
jag såg efter mänsklig hjälp men fann ingen.

8Då kom jag ihåg din barmhärtighet, Herre,
och den godhet du visat i evighet:
du befriar dem som tåligt väntar på dig,
och du räddar dem ur fiendernas våld.
9Och jag höjde mitt bönerop från jorden
och bad om räddning från döden,
10jag åkallade Herren, min fader:
"Överge mig inte i nödens tid,
när jag står hjälplös mot övermodet,

[11]så skall jag inte tröttna att prisa ditt namn;
jag skall lovsjunga och tacka dig."
Och min bön blev hörd,
[12]du räddade mig från undergången
och befriade mig i farans stund.
Därför vill jag tacka och prisa dig
och välsigna Herrens namn.

En dikt om vägen till vishet

[13]När jag ännu var ung, före mina resor,
sökte jag öppet visheten i min bön.
[14]Framför templet stod jag då och bad om den,
och till min sista stund är den målet för min strävan.
[15]Från blomningen till druvans mognad
beredde den mig glädje.
Jag höll mig på raka vägar,
ända från ungdomen följde jag dess spår.
[16]En kort tid lyssnade jag och tog emot,
och stor var den lärdom jag vann.

[17]Det gick mig väl tack vare visheten
— honom som gav mig den vill jag ära —
[18]ty jag föresatte mig att leva efter den;
jag strävade lidelsefullt efter det goda,
och jag skall aldrig stå med skam.
[19]Jag kämpade hårt för dess skull,
jag var alltid noga med att lyda lagen.
Jag sträckte mina händer mot höjden
i sorg över att jag felat mot visheten.
[20]Jag riktade in mitt sinne mot den,
och tack vare min renhet fann jag den.
Med den fick jag genast ett gott förstånd,
och därför blir jag aldrig övergiven.
[21]Mitt innersta brann av min strävan efter den;
så gjorde jag också ett gott förvärv.
[22]Herren lönade mig med talets gåva,
och med den vill jag prisa honom.

23Kom hit till mig, ni olärda,
och bli gäster i lärdomens hus.
24Varför lider ni ännu brist på detta,
varför låter ni era själar törsta så?
25Jag har tagit till orda och talat,
förse er nu utan kostnad.
26Böj nacken under oket,
så skall era själar få lärdom;
den kan ni finna på nära håll.
27Se på mig: en kort tid ansträngde jag mig,
och jag har vunnit stor frid.
28Ge gärna en stor summa silver för lärdomen,
med den kan ni skaffa er mycket guld.
29Må ni kunna glädja er åt Herrens barmhärtighet
och aldrig stå med skam för att ni prisat honom.
30Utför er uppgift innan tiden gått ut,
så ger han er lönen när hans tid är inne.

Baruk

Judarna i Babylon skriver till Jerusalem

1 [1]Här återges den skrift som författades i Babylon av Baruk, son till Neria, son till Machseja, son till Sidkia, son till Hasadja, son till Hilkia, [2]under det femte året, den sjunde dagen i månaden, den dag då kaldeerna hade erövrat Jerusalem och bränt ner staden. [3]Denna skrift läste Baruk upp för kung Jekonja av Juda, Jojakims son, och för hela folket som samlades till uppläsningen, [4]för stormännen, kungasönerna och de äldste och för hela folket, höga och låga, alla som bodde i Babylon vid floden Sud. [5]De grät och fastade och bad till Herren, [6]och alla skänkte vad de kunde till en insamling. Pengarna [7]skickade de till Jerusalem: till översteprästen Jojakim, son till Hilkia, son till Shallum, till de andra prästerna och alla dem som befann sig i Jerusalem tillsammans med Jojakim. [8]Samtidigt, den tionde sivan, tog Baruk de föremål som hade tillhört Herrens hus men blivit bortförda ur templet och skickade dem tillbaka till Juda, alltså de silverkärl som kung Sidkia av Juda, Josias son, hade låtit tillverka [9]efter det att kung Nebukadnessar av Babylon hade deporterat Jekonja, furstarna och de andra fångarna, både stormännen och folket i landet, och fört dem från Jerusalem till Babylon, [10]och de skickade följande hälsning:

Här sänder vi er en summa pengar; för dem skall ni köpa brännoffer, syndoffer och rökelse. Gör så i ordning en offergåva, bär fram den på Herrens, vår Guds, altare [11]och be för kung Nebukadnessar av Babylon och för hans son Belshassar att de får leva på jorden så länge himlen består. [12]Då skall Herren ge oss kraft och ge ljus åt våra ögon, vi skall få leva i trygghet under kung Nebukadnessar av Babylon och hans son Belshassar, och vi skall tjäna dem länge och vinna deras välvilja. [13]Be också för oss till Herren, vår Gud, ty vi har syndat mot Herren, vår Gud, och ännu i denna dag har inte Herrens glödande vrede vänts bort från oss. [14]Denna skrift som vi skickar

till er skall ni läsa upp i Herrens hus som en syndabekännelse på högtidsdagen och de andra festdagarna.

Botbön

15Herren, vår Gud, är rättfärdig, men vi står denna dag med skam, vi män av Juda och Jerusalems invånare, 16våra kungar och hövdingar, våra präster och profeter och våra fäder, 17ty vi har syndat mot Herren 18och varit olydiga mot honom; vi har inte lyssnat till Herrens, vår Guds, röst och inte lytt de föreskrifter som Herren gett oss att följa.

19Från den dag då Herren förde våra fäder ut ur Egypten och intill denna dag har vi ständigt varit olydiga mot Herren, vår Gud, och lättsinnigt vägrat att lyssna till honom. 20Därför är vi ännu i dag fast i vårt elände och i den förbannelse som Herren befallde sin tjänare Mose att uttala, då han förde våra fäder ut ur Egypten för att ge oss ett land som flödar av mjölk och honung. 21Vi har försummat att lyssna till Herrens, vår Guds, röst, som talade till oss genom de profeter han sände. 22Var och en av oss har följt sitt onda sinnelag, så att han tjänat andra gudar och gjort det som är ont i Herrens, vår Guds, ögon.

2 1Och Herren har låtit det ord besannas som han uttalade om oss och om våra domare som styrde Israel, om våra kungar och hövdingar och om folket i Israel och Juda, 2att han skulle låta en stor olycka drabba oss. Aldrig har något sådant skett under himlen som det han lät ske i Jerusalem, så som det var förutsagt i Moses lag: 3vi måste alla äta våra egna söners och döttrars kött. 4Han prisgav vårt folk åt alla våra grannriken och lät skam och förödelse drabba oss bland alla de grannfolk dit Herren fördrev oss. 5Vårt folk kom underst i stället för överst, ty vi har syndat mot Herren, vår Gud, och inte lyssnat till hans röst.

6Herren, vår Gud, är rättfärdig, men vi och våra fäder har stått med skam intill denna dag. 7Allt det onda som Herren förutsagt har kommit över oss. 8Vi bad inte till Herren att han skulle leda alla och envar bort från deras onda hjärtans tankar, 9och Herren höll olyckan i beredskap och lät den drabba oss. Ty Herren var rättfärdig när han befallde oss att handla efter

hans vilja, [10]men vi lyssnade inte till hans röst och lydde inte de föreskrifter som han hade gett oss att följa.

[11]Herre, Israels Gud, du som har fört ditt folk ut ur Egypten med din starka hand, med tecken och under, med väldig kraft och med lyftad arm, du som har gjort ditt namn ryktbart intill denna dag: [12]vi har syndat, vi har levt gudlöst, vi har handlat orättfärdigt, Herre, vår Gud, i strid med alla dina rättfärdiga bud. [13]Vänd nu din vrede från oss, ty vi är bara några få som lämnats kvar bland de folk dit du har fördrivit oss. [14]Hör, Herre, vår bön och vår åkallan, befria oss för din egen skull och låt oss vinna välvilja hos dem som förde oss bort från vårt land, [15]så att hela jorden får se att du är Herren, vår Gud, ty Israel och hans folk är uppkallade efter ditt namn.

[16]Herre, blicka ner från din heliga boning och se på oss. Vänd ditt öra till oss, Herre, och hör, [17]öppna dina ögon och se. De som ärar Herren och prisar hans rättfärdighet är inte de döda i dödsriket, vilkas ande tagits ut ur kroppen. [18]Nej, det är den djupt bedrövade, den som går nerböjd och svag, det är de matta ögonen och den hungrande själen som ärar dig och prisar din rättfärdighet, Herre. [19]Ty vi litar inte till våra fäders eller våra kungars rättfärdighet när vi kommer inför dig med vår bön om barmhärtighet, Herre, vår Gud. [20]Du har ju släppt loss din glödande vrede mot oss, alldeles som du förutsade genom dina tjänare profeterna:

[21]Så säger Herren: Böj era nackar och tjäna den babyloniske kungen, så skall ni få bli kvar i det land som jag har gett åt era fäder. [22]Men om ni vägrar lyssna till Herrens röst och inte tjänar den babyloniske kungen, [23]då skall jag tysta alla skratt och glada rop, brudgummens och brudens röster, i Judas städer och på Jerusalems gator, och hela landet skall ligga öde och obebott.

[24]Vi lyssnade inte till din röst och tjänade inte den babyloniske kungen. Då lät du de ord besannas som du hade uttalat genom dina tjänare profeterna: våra kungars ben och våra fäders ben kastades ut ur gravarna — [25]de ligger på marken i dagens hetta och nattens frost. Folket dog genom svåra lidanden, genom svält och svärd och pest, [26]och ditt hus, över vilket ditt namn har utropats, lät du bli sådant det är i dag, på grund av ondskan i Israel och Juda. [27]Och ändå, Herre, vår Gud, har

du visat oss all din mildhet och stora barmhärtighet, [28]så som
du sade genom din tjänare Mose den gången du befallde ho-
nom att skriva ner din lag åt israeliterna:

[29]Om ni inte lyssnar till min röst, då skall sannerligen denna
stora och bullrande folkhop smälta ihop till en liten skara
bland de folk dit jag skall fördriva dem. [30]Jag vet att de inte
kommer att lyssna till mig, eftersom de är ett styvnackat folk.
Men under förvisningen skall de besinna sig, [31]och de skall in-
se att jag är Herren, deras Gud. Jag skall ge dem hjärtan och
öron som lyssnar, [32]och de skall lovsjunga mig i förvisningen
och tänka på mitt namn, [33]de skall vända om från sitt trots och
sina onda gärningar då de tänker på hur det gick för deras fä-
der som syndade mot Herren. [34]Då skall jag låta dem återvän-
da till det land som jag svor att ge åt deras fäder, Abraham,
Isak och Jakob, och de skall ta det i besittning. Jag skall göra
folket talrikt, och det skall aldrig bli mindre igen. [35]Jag skall
sluta ett evigt förbund med dem: jag skall vara deras Gud och
de skall vara mitt folk. Och jag skall aldrig mer föra bort mitt
folk Israel från det land som jag har gett dem.

3 [1]Herre, allhärskare, Israels Gud, det är en själ i nöd, en be-
drövad ande som ropar till dig. [2]Lyssna, Herre, och förbarma
dig, ty vi har syndat mot dig. [3]Du sitter på din tron för evigt,
men vi hör för evigt förgängelsen till. [4]Herre, allhärskare, Isra-
els Gud, lyssna till de döda israeliternas och deras avkomlings-
ars bön. De syndade mot dig och lyssnade inte till Herrens, sin
Guds, röst, och därför är vi nu fast i vårt elände. [5]Tänk nu inte
mer på våra fäders synder, utan tänk på din makt och ditt
namns ära, [6]ty du är Herren, vår Gud, och vi skall lovsjunga
dig, Herre. [7]Det är ju därför du har fyllt våra hjärtan med
gudsfruktan, så att vi åkallar ditt namn. Vi skall lovsjunga dig i
vår förvisning, ty vi har renat våra hjärtan från all den orätt
som våra syndiga fäder begick mot dig. [8]I dag lever vi i förvis-
ning: du har fördrivit oss hit, där vi måste bära skam, förban-
nelse och skuld för all orätt som våra fäder gjorde när de avföll
från Herren, vår Gud.

Visheten, Guds gåva till Israel

9Israel, hör de bud som ger liv,
lyssna och kom till insikt.
10Vad har hänt, Israel,
varför är du i fiendeland,
varför har du åldrats bland främlingar,
11besudlats av de dödas orenhet
och räknats bland dem som hör dödsriket till?
12Du övergav vishetens källa.
13Om du hade följt Guds väg
hade du fått bo kvar i frid för alltid.
14Lär dig var det finns vishet,
var det finns kraft och förstånd.
Då kommer du också att inse
var det finns liv och ljus för ögonen,
var det finns lång levnad och frid.

15Vem har funnit vishetens boning,
vem har gått in i hennes skattkammare?
16Var är de som regerade över folken,
de som härskade över markens djur
17och lekte med himlens fåglar,
de som samlade skatter av silver och guld
— detta som människor litar till —
så att ingen kan fatta deras rikedom,
18de som rastlöst formade silvret,
så att ingen kan räkna deras verk?
19De är borta och har stigit ner i dödsriket,
och andra har tagit deras plats.

20Nya släkten föddes och bodde på jorden,
men klokhetens väg lärde de inte känna,
21de förstod inte hennes stigar.
Inte heller deras barn slöt sig till henne,
de gick långt bort från hennes väg.

22Man har aldrig hört om henne i Kanaan,
inte sett henne i Teman.
23På samma sätt med Hagars ättlingar,
köpmännen från Midjan och Teman:
de sökte jordisk visdom,
liksom legendberättarna och forskarna,
men vishetens väg lärde de inte känna,
de brydde sig aldrig om hennes stigar.

24Se, hur stor Guds boning är, Israel,
hur vid den värld som han äger!
25Stor är den och utan gräns,
hög och omätlig.
26Där föddes de ryktbara jättarna,
urtidens väldiga hjältar, kunniga i krig.
27Men det var inte dem Gud utvalde,
inte för dem han öppnade vishetens väg.
28De gick under i sin brist på förstånd,
för sin dårskaps skull gick de under.

29Vem har farit till himlen och hämtat visheten,
vem har fört henne ner från molnen?
30Vem har farit över havet och funnit henne
och kan förvärva henne för finaste guld?
31Det finns ingen som känner hennes väg,
ingen ägnar hennes stig en tanke.
32Men han som vet allt känner henne;
han har utforskat henne med sin insikt,
han som gav jorden form för evig tid
och fyllde den med fyrfotadjur.
33Han sänder ut ljuset och det drar åstad,
han kallar på det och det lyder med bävan.
34Stjärnorna tänder sitt ljus
och börjar med glädje sin vakttjänst;
35han kallar på dem och de svarar: "Här är vi!"
och lyser med glädje för sin skapare.

36Sådan är vår Gud,
ingen kan nämnas vid hans sida.

37Han utforskade vishetens hela väg
och öppnade den för sin tjänare Jakob,
för Israel, som hade hans kärlek.
38Sedan visade hon sig på jorden
och levde där bland människorna.

4 1Hon är boken med Guds bud,
lagen som består för evigt.
Alla som håller fast vid henne får leva,
men de som lämnar henne skall dö.
2Vänd om, Jakob, och grip fatt i henne,
bana dig fram till ljuskretsen kring henne.
3Ge inte det som är din stolthet åt en annan
eller det som gagnar dig åt ett främmande folk.
4Saliga är vi, mitt folk Israel,
ty vi vet vad som behagar Gud.

Tröst åt det sörjande Jerusalem

5Fatta mod, mitt folk, du som räddar Israel undan glömskan.
6Det var inte för att utplånas som ni blev sålda åt hednafolken;
ni prisgavs åt fienderna därför att ni hade väckt Guds vrede.
7Ty ni väckte er skapares förbittring när ni offrade till demoner
i stället för till Gud, 8och ni glömde den evige Guden, som ha-
de fött upp er, och Jerusalem, som hade vårdat er, vållade ni
sorg. 9Ty hon såg hur Guds vrede drabbade er, och hon sade:

Sions grannkvinnor, lyssna!
Gud har lagt på mig en stor sorg.
10Jag har sett mina söners och döttrars fångenskap,
som den Evige har lagt på dem.
11Med glädje födde jag upp dem,
men jag fick skiljas från dem med jämmer och sorg.
12Må ingen visa skadeglädje mot mig,
en änka som har mist så många.
Jag är övergiven, ty mina barn har syndat:
de avföll från Guds lag
13och erkände inte hans stadgar,
de gick inte Guds buds vägar
och följde inte fostrans stigar,
som leder till hans rättfärdighet.

14Sions grannkvinnor, kom!
Tänk på mina söners och döttrars fångenskap,
som den Evige har lagt på dem.
15Han sände mot dem ett folk från fjärran,
ett grymt folk med ett främmande språk,
som inte tog hänsyn till de gamla
och inte skonade barnen.
16De förde bort änkans älskade söner,
de tog ifrån den ensamma hennes döttrar.
17Hur skulle jag kunna hjälpa er?
18Han som har lagt olyckorna på er,
han skall rycka er ur era fienders hand.
19Gå, mina barn, gå, jag har blivit övergiven.
20Jag har klätt av mig medgångens dräkt
och klätt mig i den bönfallandes säcktyg:
jag skall ropa till den Evige så länge min tid varar.

21Fatta mod, mina barn, och ropa till Gud,
så skall han befria er från era herrar
och rycka er ur fiendens hand.
22Ty jag hoppas att den Evige skall rädda er,
den Helige har låtit mig glädjas
över den barmhärtighet han snart skall visa er,
er räddare som lever i evighet.
23Med sorg och jämmer skildes jag från er,
men Gud skall låta mig få er tillbaka
med glädje och lycka för evigt.
24Nu har Sions grannkvinnor sett er fångenskap,
men snart får de se er räddning komma från Gud
med den Eviges stora glans och härlighet.

25Härda ut, mina barn, under Guds vrede.
Din fiende har jagat dig,
men du skall snart få se hans undergång
och sätta foten på hans nacke.
26Mina klena små fick gå steniga stigar,
de fördes bort som boskap av plundrande fiender.
27Men fatta mod, mina barn, och ropa till Gud;
han som lät olyckan komma har inte glömt er.

28Ert sinne gick på villovägar bort från Gud —
vänd nu om och sök honom med tiofaldig iver.
29Ty han som har lagt olyckorna på er
skall sända er räddningen och den eviga glädjen.
30Fatta mod, Jerusalem, han som gav dig ditt namn skall trösta dig. 31Ve dem som plågade dig och gladdes åt ditt fall, 32ve de städer där dina barn fick göra slavtjänst, ve henne som tog dina söner! 33Ty liksom hon gladdes åt ditt fall och jublade över din förnedring, så skall hon själv få sitta övergiven och sörja. 34Jag skall beröva henne glädjen över hennes myllrande folkmassor, och hennes övermod skall vändas i sorg. 35Eld från den Evige skall bränna henne i långa tider, och hon skall bebos av demoner för all framtid.

36Lyft blicken mot öster, Jerusalem, och se den glädje som kommer till dig från Gud. 37Där kommer dina söner som du fick skiljas från, de kommer från öster och väster, samlade på
5 den Heliges bud, jublande över Guds härlighet. 1Klä av dig din sorgdräkt, Jerusalem, den som du bär i ditt elände, och klä dig för evigt i Guds härlighets prakt. 2Ta på dig rättfärdigheten från Gud som en kappa och sätt den Eviges härlighet som en turban på ditt huvud, 3ty Gud skall låta alla länder under himlen se din glans. 4För evigt skall du få ditt namn av Gud: "Fred genom rättfärdighet, härlighet genom gudsfruktan."

5Res dig, Jerusalem, ställ dig på höjden, lyft blicken mot öster och se dina barn komma från väster och öster, samlade på den Heliges bud, jublande över att Gud har tänkt på dem. 6De lämnade dig till fots, bortdrivna av fiender, men när Gud för dem tillbaka skall de bäras in i triumf som på en kungatron. 7Ty Gud har befallt att alla höga berg skall sänkas, de eviga höjderna skall sänkas och klyftorna skall fyllas, så att marken blir slät och Israel kan gå fram i skyddet av Guds härlighet. 8Och på Guds befallning skall skogarna och alla doftande träd ge skugga åt Israel. 9Med sin härlighets ljus skall Gud leda ett jublande Israel, som lever i barmhärtighet och rättfärdighet från honom.

Jeremias brev

Avskrift av ett brev från Jeremia till de fångar som den babyloniske kungen skulle föra bort till Babylon, skrivet för att delge dem det budskap som Gud hade gett honom att framföra.

1På grund av de synder som ni har begått mot Gud kommer ni nu att föras som fångar till Babylon av babyloniernas kung Nebukadnessar. 2När ni så har kommit till Babylon skall ni bli kvar där i många år, i sju generationers tid, men sedan skall jag låta er komma lyckligen därifrån. 3I Babylon kommer ni att få se gudar av silver, guld och trä, som bärs omkring på människors axlar och väcker hedningarnas fruktan. 4Akta er då, så att ni inte tar efter det främmande folket och grips av samma fruktan för dessa gudar, 5när ni ser dem hyllas av folkmassan som går före och efter. Säg i stället för er själva: "Det är dig, vår härskare, som vi skall tillbe." 6Ty min ängel följer er, och han skyddar era liv.

7Dessa gudar har tungor som polerats av träsnidare och är överdragna med guld och silver, men alltsammans är bländverk, och de kan inte tala. 8/9Man tillverkar diadem av guld som åt en kokett flicka och sätter dem på sina gudars huvuden. Det händer också att prästerna smusslar undan guld och silver från sina gudar och använder det för egen räkning 10och till och med betalar med det på horhusen. De styr ut dem i fina kläder som om de var människor, dessa gudar av silver och guld och trä, 11som inte själva kan skydda sig mot rost och röta. De är klädda i purpurdräkter, 12men man måste torka av deras ansikten för dammets skull som finns i rummet och lägger sig tjockt på dem. 13Fast en sådan gud bär spira liksom härskaren över ett land, kan han inte avrätta den som gör honom något för när. 14Även om han har dolk eller yxa i höger hand är han värnlös mot krig och rövare. Av detta framgår att de inte är gudar; känn ingen fruktan för dem.

15Ett vanligt redskap blir obrukbart när det går sönder, 16och lika värdelösa är deras gudar, där de sitter i sina tempel med ögonen fulla av damm från de besökandes fötter. 17Om

någon förbrutit sig mot kungen spärras palatset av sedan han förts dit för att avrättas, och på samma vis stänger prästerna till deras tempel med portar och lås och bommar för att de inte skall plundras av rövare. 18Åt gudarna tänder de fler lampor än åt sig själva, fast de inte kan se en enda. 19De är som bjälkar i ett hus, men deras så kallade hjärtan blir uppfrätta: småkryp ur jorden gnager sönder dem själva och deras kläder utan att de märker det. 20De blir svarta i ansiktet av röken i rummet. 21Fladdermöss och svalor och andra fåglar kommer flygande och sätter sig på deras kroppar och huvuden, och katterna också. 22Av detta kan ni förstå att de inte är gudar; frukta dem inte.

23Förgyllningen som de är prydda med kan de inte få att blänka utan att någon putsar bort fläckarna. De märkte inte ens någonting när man göt dem. 24Till hur högt pris som helst har man köpt dessa bilder, som inte har någon ande. 25Utan fötter som de är måste de bäras på människors axlar till öppen skam för sig själva. Till och med deras egna tjänare skäms 26för att de måste stödja dem så att de inte faller omkull. Har man ställt en av dem upprätt kan den inte själv flytta på sig, och om den står snett kan den inte räta upp sig. Att sätta fram gåvor åt dem är som att ge åt döda. 27Det som offras till dem använder prästerna själva; de säljer det, och deras kvinnor saltar ner en del, men åt en sjuk eller fattig ger de ingenting. 28Och offren hanteras av kvinnor som är orena av blödning eller barnafödande. Då ni av detta måste förstå att de inte är gudar skall ni inte känna fruktan för dem.

29Hur skulle de kunna kallas gudar? Det är ju kvinnor som sätter fram offren åt dessa gudar av silver och guld och trä. 30I deras tempel sitter prästerna på stolar med sönderrivna kläder, med håret och skägget bortrakat och med huvudet blottat, 31och vrålar och skriker inför sina gudar som somliga gör på begravningar. 32Av deras skrudar tar prästerna tyg till kläder åt sina kvinnor och barn. 33De kan inte ge igen, vare sig man gör dem ont eller gott. De kan varken tillsätta en kung eller avsätta honom. 34Lika litet kan de ge en människa vare sig gods eller guld, och om någon avlägger ett löfte till dem utan att infria det kan de inte ställa honom till svars. 35Aldrig hjälper de en människa i dödsfara, och aldrig räddar de den svage från

den starkare. 36Aldrig ger de synen åt en blind, och aldrig räddar de en människa i nöd. 37Det händer aldrig att de förbarmar sig över en änka eller gör en välgärning mot ett faderlöst barn. 38De är som stenar, huggna ur berget, dessa förgyllda och försilvrade trägudar, och deras tjänare kommer att stå där med skam. 39Hur kan då någon kalla dem gudar eller tro att de är det?

40Nej, i synnerhet inte då kaldeerna själva drar skam över dem: när de finner någon som är stum och inte kan tala tar de honom med sig och säger åt honom att kalla på Bel, som om Bel kunde höra det. 41Själva kan de inte komma till insikt och överge sina avgudar, det har de inte förstånd till. 42Kvinnorna sitter längs gatorna med snören knutna om sig och bränner kli som rökelse. 43När en förbipasserande har dragit i väg med någon av dem och legat med henne, hånar hon sin granne som inte blivit lika uppskattad och inte fått sitt snöre avslitet. 44Allt som har med dem att göra är bländverk — hur kan man då tro att de är gudar eller kalla dem för det?

45De är tillverkade av träsnidare och guldsmeder, och det blir aldrig något annat av dem än vad konstnärerna bestämmer. 46När nu tillverkarna själva har så kort livstid, 47hur skulle då deras alster kunna vara gudar? Det de har lämnat åt eftervärlden är skamliga bländverk. 48När krig och olyckor hotar börjar ju prästerna överlägga om var de skall gömma sig tillsammans med dem. 49Hur kan man då undgå att märka att de inte är gudar, när de inte kan rädda sig själva från vare sig krig eller andra olyckor? 50Eftersom de bara är av trä, förgyllda och försilvrade, kommer de en gång att avslöjas som bländverk. För alla folk och kungar skall det bli uppenbart att de inte är gudar utan människohänders verk, som inte har någon gudomlig kraft i sig. 51Vem kan då undgå att förstå att de inte är gudar?

52De kan aldrig sätta en kung på tronen, och aldrig ger de människorna regn. 53Aldrig kan de skipa rättvisa åt dem eller skydda den som lider orätt — de är ju maktlösa, 54de är som kråkor som flaxar mellan himmel och jord. När elden kommer lös i ett av dessa förgyllda eller försilvrade trägudars tempel, då flyr deras präster och sätter sig i säkerhet, och själva brinner de av på mitten som stockar. 55Mot en kung eller fiende kan de

inte sätta sig till motvärn. [56]Hur kan man då tro eller godta att de är gudar?

Tjuvar eller rövare kan de inte skydda sig mot, dessa försilvrade och förgyllda trägudar. [57]En mäktig man kan skala av guldet och silvret från dem och ge sig i väg med kläderna som satt på dem, utan att de kan försvara sig. [58]En kung som visar sin duglighet eller ett nyttigt husgeråd som ägaren har användning för är därför bättre än de falska gudarna. En dörr i ett hus, som ger skydd åt vad där finns, är bättre än de falska gudarna, en träpelare i ett palats är bättre än de falska gudarna. [59]Solen och månen och stjärnorna, som lyser så klart, lyder punktligt när de sänds ut att göra sin tjänst. [60]På samma sätt med blixten, vars ljus syns överallt, och med vinden, som blåser i alla länder. [61]Också molnen utför sina åligganden när de får befallning av Gud att dra ut över hela världen, [62]liksom elden fullgör sitt uppdrag när den sänds ut från ovan för att förtära berg och skogar. Men med detta har avgudarna ingen likhet, vare sig till utseendet eller till verkningarna. [63]Man bör alltså varken tro att de är gudar eller kalla dem för det, oförmögna som de är att skipa rättvisa och göra gott mot människorna. [64]Då ni nu har förstått att de inte är gudar skall ni inte frukta dem.

[65]De kan varken förbanna kungar eller välsigna dem. [66]De visar inte folken några tecken på himlen, de strålar inte som solen och lyser inte som månen. [67]De är hjälplösare än de vilda djuren, som själva kan fly undan och söka skydd. [68]Inte på något sätt kan vi finna att de är gudar; frukta dem alltså inte.

[69]Som en verkningslös fågelskrämma på ett gurkfält är deras förgyllda och försilvrade trägudar, [70]eller som en taggig buske i en trädgård, där alla fåglar slår sig ner, eller ett lik som ligger utkastat i mörkret — sådana är deras förgyllda och försilvrade trägudar. [71]Deras multnande purpurkläder och vittrande marmor säger er att de inte är gudar. Till sist kommer de att förtäras helt och hållet, och de blir en skam för hela landet.

[72]Bättre då att leva rättfärdigt utan avgudar; den som gör så skall aldrig nås av skammen.

Tillägg till Daniel

SUSANNA

Susanna anklagas och döms

A

1I Babylon bodde en man som hette Jojakim. 2Han tog sig en hustru som hette Susanna, Hilkias dotter, en mycket vacker och gudfruktig kvinna. 3Hennes föräldrar var rättfärdiga människor och hade uppfostrat sin dotter efter Moses lag. 4Jojakim var mycket rik och hade en park i anslutning till sitt hus. Judarna brukade samlas hos honom eftersom han var den mest ansedde av dem alla.

5Detta år hade två av folkets äldste utsetts till domare. Det var om dem Härskaren sade: "Laglöshet kom från Babylon, från de äldste och domare som gällde för att styra folket." 6Dessa båda höll alltid till i Jojakims hus, och alla gick till dem med sina rättstvister.

7Vid middagstid, när folket hade avlägsnat sig, brukade Susanna gå ut i sin mans park och promenera där. 8Dag efter dag såg de två äldste henne komma ut och promenera, och de greps av åtrå till henne. 9De hängav sig åt brottsliga tankar, de vände inte längre blicken mot himlen utan glömde vad rätt och rättfärdighet kräver. 10Båda våndades för hennes skull, men de avslöjade inte för varandra hur de led, 11ty de skämdes för att avslöja sin åtrå, sin önskan att ligga med henne. 12Men de väntade ivrigt varje dag på att få se henne.

13En dag sade de till varandra: "Nu går vi hem, det är dags för middag." De gick därifrån, var och en åt sitt håll. 14Men sedan vände de tillbaka och möttes igen. De bad varandra om en förklaring, och då erkände de sin åtrå. Sedan kom de överens om en tidpunkt då de skulle kunna finna henne ensam.

15Medan de nu gick och väntade på ett lämpligt tillfälle, kom hon en dag ut som hon brukade, med bara två tjänsteflickor i sällskap, och hon fick lust att bada i parken eftersom det var hett. 16Det fanns ingen där utom de båda äldste, som

låg gömda och tittade på henne. 17Och hon sade till flickorna:
"Hämta hit olja och parfymer, och stäng porten till parken så
att jag kan bada." 18De gjorde som hon sade, stängde porten
till parken och gick in genom bakdörren för att hämta det de
hade fått befallning om. De märkte inte de äldste, eftersom de
hade gömt sig.

19När flickorna hade gått reste sig de två gamla männen och
rusade fram till Susanna 20och sade: "Porten till parken är
stängd, och ingen ser oss. Vi vill ha dig — gör som vi vill och
ligg med oss! 21Annars skall vi vittna mot dig och säga att en
ung man var hos dig och att det var därför du skickade i väg
flickorna." 22Susanna jämrade sig och sade: "Jag har ingen ut-
väg. Om jag gör som ni vill blir det min död, och om jag inte
gör det kan jag ändå inte undkomma er. 23Men det är bättre
för mig att inte göra det och råka i ert våld än att synda inför
Herren." 24Och hon började ropa högt, men de båda männen
ropade de också, 25och den ene sprang och öppnade parkpor-
ten. 26När husfolket hörde skrikandet i parken rusade de ut
genom bakdörren för att se vad som hade hänt henne. 27De
gamla männen berättade sin historia, och slavarna blev djupt
generade, ty aldrig hade något sådant sagts om Susanna.

28Nästa dag, då folket samlades hos hennes man Jojakim,
kom de två gamla männen dit, fyllda av sitt brottsliga uppsåt
att få Susanna dömd till döden. De tog till orda inför folket:
29"Skicka efter Susanna, Hilkias dotter, Jojakims hustru." Man
skickade efter henne, 30och hon kom tillsammans med sina för-
äldrar och sina barn och alla sina släktingar. 31Susanna var
mycket vacker och behagfull, 32och skurkarna befallde att man
skulle ta av henne slöjan — hon var nämligen beslöjad — för
att de skulle få njuta av hennes skönhet. 33Hennes anhöriga
grät liksom alla åskådarna. 34De två gamla männen ställde sig
mitt bland folket och lade händerna på hennes huvud. 35Gråt-
ande såg hon upp mot himlen, ty i sitt hjärta förtröstade hon
på Herren. 36Männen sade: "Medan vi ensamma promenerade
i parken kom denna kvinna ut i sällskap med två tjänsteflickor,
lät stänga parkporten och skickade i väg flickorna. 37Då kom
det fram en ung man ur ett gömställe och lade sig ner med
henne. 38Vi befann oss i ett hörn av parken, och när vi såg den
brottsliga gärningen sprang vi fram till dem, 39och vi såg att de

var tillsammans. Mannen kunde vi inte få fast, han var starkare än vi och öppnade porten och var försvunnen, [40]men kvinnan här grep vi och frågade vem den unge mannen var. [41]Men det ville hon inte tala om för oss. Detta är vårt vittnesmål." Eftersom de var folkets äldste och domare blev de trodda av de församlade, och Susanna dömdes till döden. [42]Då ropade hon högt: "Evige Gud, du som ser det fördolda och känner till allt innan det sker, [43]du vet att de har vittnat falskt om mig. Och nu skall jag dö fastän jag inte har gjort något av det som dessa män i sin ondska har beskyllt mig för."

Susanna räddas av Daniel

[44]Herren hörde hennes bön. [45]När hon fördes bort för att avrättas lät Gud den heliga anden vakna hos en ung pojke som hette Daniel, [46]så att han gav till ett högt rop: "Jag är oskyldig till den här kvinnans blod." [47]Alla vände sig mot honom och frågade: "Vad är det du säger?" [48]Då ställde han sig mitt bland dem och sade: "Vilka dårar ni är, israeliter! Utan förhör och utan att utröna sanningen har ni dömt en Israels dotter. [49]Gå tillbaka till domstolen, de här männen har vittnat falskt mot henne." [50]Alla skyndade tillbaka, och de äldste sade till honom: "Kom och sätt dig här bland oss och låt oss höra vad du har att säga, ty Gud har gjort dig till en av de äldste." [51]Daniel svarade: "Skilj dem åt och håll dem på avstånd från varandra, så skall jag förhöra dem." [52]När man hade skilt dem åt kallade han till sig den ene av dem och sade: "Du som har åldrats i ondska, nu har dina gamla synder hunnit upp dig, [53]de orättfärdiga domar du fällde när du dömde oskyldiga och frikände skyldiga, fastän Herren säger: Den oskyldige, den som har rätt, skall du inte sända i döden. [54]Om det nu är så att du såg kvinnan, tala då om vad det var för träd de låg under när du såg dem." Han svarade: "Under en pil." — [55]"Det var rätta ordet, den lögnen blev din död", sade Daniel. "Guds ängel har redan fått befallning att genomborra dig med sin pil." [56]Sedan skickade han bort honom och lät föra fram den andre och sade: "Du som är ättling till Kanaan och inte till Juda, skönheten har dårat dig och begäret har fört dina tankar på avvägar. [57]Så här har ni behandlat Israels döttrar, och de har gjort er till viljes av

rädsla, men denna dotter av Juda fann sig inte i era lagbrott.
58Säg mig nu alltså vad det var för träd de låg under när du
ertappade dem." Han svarade: "Under en järnek." — 59"Det
var rätta ordet, den lögnen blev din död också", sade Daniel.
"Guds ängel står beredd att klyva dig med svärdets järn. Han
skall göra slut på er båda." 60Då ropade alla de församlade
högt och prisade Gud, som räddar dem som sätter sitt hopp till
honom. 61De vände sig mot de två gamla männen, eftersom
Daniel med deras egna ord hade visat att de hade vittnat
falskt, och lät dem lida det samma som de i sin ondska hade
tänkt ut mot sin nästa, 62så att Moses lag blev uppfylld, och de
avrättades. Så räddades ett oskyldigt liv den dagen.

63Men Hilkia och hans hustru prisade Gud för att man inte
hade kunnat beslå deras dotter med någon skamlig handling,
och hennes man Jojakim och alla släktingarna stämde in. 64Och
Daniel blev högt ansedd bland folket från den dagen och för
all framtid.

DEN BRINNANDE UGNEN

Asarjas bön

B 1Männen gick omkring mitt bland lågorna och lovsjöng Gud
och prisade Herren. 2Asarja ställde sig hos de andra och bad
omvärvd av elden denna bön. Han ropade:

3"Prisad och lovad är du, Herre, våra fäders Gud, ditt namn
skall äras i evighet. 4Ty allt vad du har gjort oss är rättfärdigt,
dina gärningar är de rätta, dina vägar är raka och i dina dom-
slut finns alltid sanningen. 5Du har dömt till sanningens fördel
i allt du har låtit drabba oss och våra fäders heliga stad Jerusa-
lem. Ja, sanningen och rättvisan har du följt när du har lagt allt
detta på oss för våra synders skull. 6Ty i synd och laglöshet av-
föll vi från dig, vi syndade i allt vad vi gjorde. 7Dina bud ville
vi varken höra eller följa, vi gjorde inte som du har befallt för
vårt eget bästa. 8I allt vad du har lagt på oss, i allt vad du har
gjort oss har du följt den sanna rättvisan: 9du har utlämnat oss
åt laglösa fiender, åt förhatliga avfällingar och åt en orättfärdig
kung, den ondskefullaste på hela jorden.

10Nu har vi inte ett ord att säga. Skam och vanära har drabbat dem som tjänar och tillber dig. 11För ditt namns skull,
överge oss inte för alltid, upphäv inte ditt förbund 12och ta inte
din barmhärtighet från oss, för Abrahams skull, som du älskade, för din tjänare Isaks skull och för Israels, som var din helige! 13Dem lovade du att ge ättlingar lika talrika som himlens stjärnor och sandkornen på havets strand. 14Härskare, vi har blivit det minsta av alla folk; i dag är vi för våra synders skull obetydligast på hela jorden. 15I denna tid finns varken furste, profet eller ledare, varken brännoffer eller slaktoffer, matoffer eller rökelse, och ingen plats där vi kan offra inför dig och vinna nåd. 16Men ta emot oss när vi kommer med förkrossad själ och ödmjuk ande, 17som om detta vore brännoffer av baggar och tjurar och feta lamm i tiotusental. Må detta bli vårt offer inför dig i dag, och därtill en fullkomlig lydnad för dig, ty den som litar till dig skall aldrig stå med skam.

18Nu följer vi dig helhjärtat, vi fruktar dig och söker oss till dig. 19Låt inte skammen drabba oss, utan visa din mildhet och din stora nåd i allt vad du gör med oss. 20Rädda oss, du som har gjort så underbara ting, och vinn ära åt ditt namn, Herre. 21Och må alla som skadar dina tjänare få blygas, må de bli utskämda trots all sin makt, må deras styrka bli krossad. 22Låt dem märka att du är Herren, den ende Guden, ärad över hela världen."

23Kungens tjänare, som hade kastat dem i ugnen, fortsatte utan uppehåll att hetta upp den med olja, tjära, blånor och kvistar. 24Lågan steg 49 alnar över ugnen; 25den bredde ut sig och brände ihjäl kaldeerna runt om så långt den nådde. 26Men Herrens ängel hade stigit ner i ugnen tillsammans med Asarja och hans kamrater. Han svepte undan den flammande elden 27och gjorde det så svalt inne i ugnen som om en daggfrisk vind hade blåst rakt igenom den. Elden rörde dem inte alls och vållade dem varken smärta eller obehag.

De tre männens lovsång

28Då började de tre männen med en röst lova, ära och prisa Gud inne i ugnen:

29Prisad vare du, Herre, våra fäders Gud,
lovad och upphöjd i evighet,
och prisat vare din härlighets heliga namn,
lovprisat och upphöjt i evighet.
30Prisad vare du i din heliga härlighets tempel,
lovsjungen och förhärligad i evighet.
31Prisad vare du som tronar på keruberna och ser ner
i djupen,
lovad och upphöjd i evighet.
32Prisad vare du på din kungatron,
lovsjungen och upphöjd i evighet.
33Prisad vare du i himlens boningar,
lovsjungen och ärad i evighet.

34Prisa Herren, alla hans verk,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
35Prisa Herren, ni himlar,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
36Prisa Herren, ni hans änglar,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
37Prisa Herren, allt vatten ovan himlen,
lovsjung och upphöj honom i evighet.

38Prisa Herren, himlens hela här,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
39Prisa Herren, sol och måne,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
40Prisa Herren, himlens stjärnor,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
41Prisa Herren, regn och dagg,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
42Prisa Herren, alla vindar,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
43Prisa Herren, eld och solglöd,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
44Prisa Herren, köld och hetta,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
45Prisa Herren, daggdroppar och snöflingor,
lovsjung och upphöj honom i evighet.

46Prisa Herren, nätter och dagar,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
47Prisa Herren, ljus och mörker,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
48Prisa Herren, frost och köld,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
49Prisa Herren, rimfrost och snö,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
50Prisa Herren, blixtar och moln,
lovsjung och upphöj honom i evighet.

51Prisa Herren, du jord,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
52Prisa Herren, berg och höjder,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
53Prisa Herren, allt som växer på marken,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
54Prisa Herren, hav och floder,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
55Prisa Herren, alla källor,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
56Prisa Herren, valar och allt som rör sig i vattnet,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
57Prisa Herren, alla himlens fåglar,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
58Prisa Herren, alla vilda och tama djur,
lovsjung och upphöj honom i evighet.

59Prisa Herren, ni människor,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
60Prisa Herren, Israel,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
61Prisa Herren, ni hans präster,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
62Prisa Herren, ni hans tjänare,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
63Prisa Herren, rättfärdiga själar och andar,
lovsjung och upphöj honom i evighet.

64Prisa Herren, ni heliga med ödmjuka hjärtan,
lovsjung och upphöj honom i evighet.
65Prisa Herren, Hananja, Asarja och Mishael,
lovsjung och upphöj honom i evighet,
ty han har låtit oss undkomma dödsriket
och befriat oss ur dödens våld,
han har räddat oss från ugnens flammande lågor,
ut ur elden har han räddat oss.

66Tacka Herren, ty han är god,
evigt varar hans nåd.
67Prisa Herren, gudarnas Gud, alla ni som fruktar honom,
lovsjung och tacka honom,
evigt varar hans nåd.

BEL OCH ORMGUDEN

Bel

C 1När kung Astyages hade förenats med sina fäder övertog persern Kyros hans rike. 2Daniel var kungens förtrogne och hade högre rang än någon av hans vänner.

3Babylonierna hade en avgud som hette Bel. Varje dag försåg de honom med 12 säckar vetemjöl, 40 får och 240 liter vin. 4Även kungen dyrkade honom och gick dagligen för att tillbe honom. Men Daniel tillbad sin Gud. Kungen frågade honom: "Varför tillber du inte Bel?" 5Han svarade: "Därför att jag inte dyrkar avgudar gjorda av människohand utan den levande Guden, som har skapat himmel och jord och råder över allt som lever." — 6"Tror du inte att Bel är en levande gud?" sade kungen. "Ser du inte hur mycket han äter och dricker varje dag?" 7Daniel skrattade och svarade: "Låt inte lura dig, konung. Inuti är han av lera och utanpå av koppar, och ätit eller druckit har han aldrig gjort." 8Kungen blev rasande och kallade till sig Bels präster och sade till dem: "Tala om för mig vem som äter upp all denna mat, annars skall ni dö! 9Men om ni kan bevisa att Bel äter upp den skall Daniel dö därför att han har hädat Bel." — "Må det bli som du har sagt", sade Daniel.

10Det fanns 70 belpräster och dessutom hustrur och barn till
dem. Kungen gick till Bels tempel tillsammans med Daniel,
11och prästerna sade till honom: "Nu går vi ut härifrån. Du,
konung, skall duka fram maten och blanda till vinet och ställa
fram det. Stäng sedan porten och försegla den med ditt sigill.
12Om du inte finner att Bel har förtärt alltsammans när du
kommer i morgon bitti, då skall vi dö. Annars skall Daniel dö
för sina lögner om oss." 13De var övermodiga, ty de hade gjort
en hemlig ingång under bordet, och den vägen brukade de ta
sig in för att äta upp det framsatta.

14När så prästerna hade gått ut ställde kungen fram maten
åt Bel. Men Daniel befallde sina tjänare att hämta aska och lät
dem strö ut den över hela tempelgolvet, medan bara kungen
såg det. Sedan gick de ut, stängde porten, förseglade den med
kungens sigill och gick därifrån. 15På natten kom prästerna
som vanligt med sina hustrur och barn och åt upp och drack
upp allt som fanns.

16Tidigt på morgonen kom kungen tillsammans med Da-
niel. 17"Är sigillen obrutna, Daniel?" frågade kungen. Daniel
svarade: "Ja, konung." 18Kungen öppnade porten, kastade en
blick på altaret och ropade med hög röst: "Stor är du, Bel, det
var inget bedrägeri med dig!" 19Men Daniel skrattade, grep tag
i kungen för att han inte skulle gå in och sade: "Titta på golvet
och tänk efter vad detta är för spår." 20Kungen sade: "Jag ser
spår av män och kvinnor och barn." 21Han blev rasande och lät
gripa prästerna och deras hustrur och barn. De visade honom
lönnluckorna där de brukade ta sig in för att äta upp det som
fanns på bordet. 22Sedan lät kungen döda dem, och Bel ut-
lämnade han åt Daniel, som förstörde både honom och hans
tempel.

Ormguden

23I staden fanns också en stor orm som babylonierna dyrkade.
24Kungen sade till Daniel: "Du vill väl inte säga att han också
är av koppar? Han lever ju, han äter och dricker. Du kan inte
påstå att inte han är en levande gud — tillbe honom då!" 25Da-
niel svarade: "Herren, min Gud, skall jag tillbe — han är en
levande gud. 26Men ge mig ditt tillstånd, konung, så skall jag

döda ormen utan vare sig svärd eller käpp." — "Du har mitt tillstånd", svarade kungen. 27Då tog Daniel tjära, talg och hår, kokade samman det och gjorde kakor och stoppade dem i munnen på ormen, och när ormen åt dem sprack den. "Se där vad ni dyrkar", sade Daniel.

Daniel i lejongropen

28Men när babylonierna fick höra detta blev de ytterst förbittrade och började konspirera mot kungen. "Kungen har blivit jude", sade de. "Bel har han störtat omkull, och ormen har han dödat och prästerna har han huggit ner." 29De gick till kungen och sade: "Utlämna Daniel åt oss, annars dödar vi dig och din familj!" 30När kungen märkte hur hårt de ansatte honom fann han sig tvungen att utlämna Daniel åt dem, 31och de kastade honom i lejongropen. Där var han i sex dagar. 32Det fanns sju lejon i gropen, och de brukade få två människor och två får varje dag, men nu gav man dem ingenting, för att de skulle äta upp Daniel.

33I Judeen levde profeten Habackuk. Han hade kokat soppa och lagt i brödbitar och var på väg till åkern med skålen för att ge åt skördefolket. 34Då sade Herrens ängel till Habackuk: "Ta maten du har där till Daniel i lejongropen i Babylon." 35Habackuk svarade: "Herre, jag har aldrig varit i Babylon, och gropen känner jag inte till." 36Men Herrens ängel lade handen på hans hjässa, lyfte honom i håret och förde honom i sin andes stormvind till Babylon och satte ner honom vid gropen. 37Habackuk ropade: "Daniel, Daniel, här får du den måltid som Gud har sänt dig!" — 38"Du har alltså tänkt på mig, Gud, du överger inte dem som älskar dig", sade Daniel. 39Han reste sig och åt, och Guds ängel förde genast Habackuk tillbaka hem.

40Den sjunde dagen kom kungen för att begråta Daniel. Han gick fram till gropen och såg ner, och där satt Daniel. 41Då utropade han med hög röst: "Stor är du, Herre, Daniels Gud, det finns ingen annan än du!" 42Han drog upp Daniel, men de skyldiga, som hade försökt förgöra honom, kastade han i gropen, och de blev omedelbart uppätna inför hans ögon.

Manasses bön

[1]Herre, allhärskare, våra fäders Gud,
Abrahams, Isaks och Jakobs Gud
och deras rättfärdiga ättlingars,
[2]du som har skapat himmel och jord med all deras prakt,
[3]du som fjättrade havet med ditt befallande ord,
du som stängde djupet och förseglade det
med ditt fruktade och ärorika namn
[4]och som får allting att rysa och darra för din makt,
[5]ty ingen uthärdar din majestätiska glans,
ingen kan utstå din vrede som hotar syndare,
[6]och ingen kan mäta eller fatta ditt löftes nåd;
[7]du är Herren, den Högste,
full av medkänsla, sen till vrede och rik på kärlek,
människors lidanden väcker din ånger.

Du, Herre, har i din mildhet och godhet
lovat dem som syndat mot dig
att de får omvända sig och bli förlåtna;
i din stora barmhärtighet har du bestämt
att syndare kan omvända sig och bli räddade.
[8]Du, Herre, de rättfärdigas Gud,
krävde inte omvändelse av de rättfärdiga,
av Abraham, Isak och Jakob, som aldrig syndat mot dig,
men av mig syndare kräver du omvändelse,
[9]ty mina lagbrott är otaliga som havets sandkorn.
Herre, mina lagbrott är otaliga,
och jag får ingen lindring, så att jag kan höja mitt huvud,
ty jag är ovärdig att lyfta blicken mot himlens höjd
för all min orättfärdighets skull.
Det är med rätta jag plågas, Herre,
jag pinas efter förtjänst,
fjättrad [10]och böjd av tunga järnbojor,
så att jag inte kan lyfta mitt huvud.

Ty jag väckte din glödande vrede
och gjorde det som är ont inför dig,
när jag ställde upp de vidriga avgudabilderna
och lät dessa skändligheter bli fler och fler.

11Nu böjer jag knä i mitt hjärta
och ber dig att visa din mildhet.
12Jag har syndat, Herre, syndat,
och jag vet vad jag har brutit.
13Jag bönfaller och ber dig:
förlåt mig, Herre, förlåt mig,
låt mig inte gå under genom mina lagbrott,
vredgas inte för evigt,
låt inte mina olyckor vara för alltid,
förvisa mig inte till jordens nedersta djup;
du är ju de botfärdigas Gud, Herre.
14Då blir det som händer mig ett bevis för din godhet,
ty i din stora nåd räddar du mig fast jag är ovärdig,
15och jag skall prisa dig så länge jag lever.
Dig lovsjunger hela den himmelska hären,
och din är äran i evighet. Amen.

KUNGL. BIBL.
1999 -11- 23
STOCKHOLM